

KÉZIKÖNYV

Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2014
Európa Tanács, 2014

A Kézikönyv kézirata 2013. decemberben készült el. A Kézikönyv először négy nyelven került kiadásra. Ez a második kiadás magában foglalja a menekültügyi vívmányok 2013. nyarán történt változásait. A frissítéseket a későbbiekben az FRA weboldalán: <http://fra.europa.eu/en/theme/asylum-migration-borders> és az Emberi Jogok Európai Bíróságának weboldalán: <http://www.echr.coe.int> "Publications" alatt. lehet megtalálni.

A tartalom másolása megengedett, kivéve kereskedelmi célból, feltéve, hogy a forrást megemlítik és ismertetik.

A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos kérdéseire segít Önnek választ találni.

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni)

Fotó (borító és belső): © iStockphoto

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Nyelvileg lektorálta: Európai Együttműködési Főosztály, Belügyminisztérium, 2014

ISBN 978-92-871-9961-4 (CoE)

ISBN 978-92-9239-365-6 (FRA)

doi:10.2811/59354

Printed in Belgium

KLÓRMENTES ELJÁRÁSSAL ÚJRAHASZNOSÍTOTT PAPIRRA NYOMTATVA (PCF)

A Kézikönyv angol nyelven készült. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) a más nyelveken készült fordítások minőségéért semmilyen felelősséget nem vállal. A Kézikönyvben kifejtett nézetek az EJEB-et semmire nem kötelezik. A Kézikönyv különféle észrevételekre és kézikönyvekre hivatkozik. Az EJEB nem vállal felelősséget ezek tartalmáért, és az irodalomjegyzékben való feltüntetésük semmilyen értelemben nem minősül e kiadványok jóváhagyásának. Az EJEB könyvtárának internetes oldalain megtalálható a további kiadványok listája: <http://www.echr.coe.int>.

Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról

2014. évi kiadás

Előszó

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége és az Emberi Jogok Európai Bírósága az első közös projektjük eredményeképpen 2011 márciusában kézikönyvet adtak ki a megkülönböztetés-mentesség területére vonatkozó európai jogról. A kedvező visszajelzések nyomán úgy határoztak, hogy ezt az együttműködést egy másik nagyon fontos területen is folytatják, ahol ugyancsak szükségét érezték egy átfogó útmutatónak az Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bírósága ítélkezési gyakorlatához, valamint a vonatkozó uniós rendeletekhez és irányelvekhez. Ez a kézikönyv a menedékjog, a határok és a bevándorlás területére vonatkozó különféle európai előírásokról kíván áttekintést adni.

A kézikönyv az ügyvédeknek, bíráknak, ügyészeknek, határőröknek, bevándorlási tisztviselőknek és a nemzeti hatóságok, nem kormányzati szervezetek és más szervek munkatársainak szól, akik a kézikönyvben tárgyalt területekre tartozó jogi kérdésekbe ütközhetnek.

A Lisszaboni Szerződés 2009. decemberi hatálybalépésével az Európai Unió Alapjogi Chartája jogilag kötelezővé vált. A Lisszaboni Szerződés arról is rendelkezik, hogy az EU csatlakozzon az emberi jogok európai egyezményéhez, amely az EU és az Európa Tanács valamennyi tagállamára nézve jogilag kötelező. A két európai bíróság ítélkezési gyakorlatában, valamint az uniós rendeletekben és irányelvekben kialakult közös elvek jobb megismerése elengedhetetlen a vonatkozó előírások helyes végrehajtásához, és ezáltal az alapvető jogok teljes körű tiszteletben tartásának biztosításához az országok szintjén. Reményeink szerint ezzel a kézikönyvvel hozzájárulunk e fontos cél eléréséhez.

Erik Fribergh

Az Emberi Jogok Európai
Bíróságának hivatalvezetője

Morten Kjaerum

Az Európai Unió Alapjogi
Ügynökségének igazgatója

Tartalom

ELŐSZÓ	3
BETŰSZAVAK	11
ÚTMUTATÓ A KÉZIKÖNYV HASZNÁLATÁHOZ	13
BEVEZETÉS	17
Az Európa Tanács	17
Az Európai Unió	19
Az Európai Unió Alapjogi Chartája	22
Az Európai Unió csatlakozása az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez	24
Főbb pontok	25
1. A TERÜLETHEZ ÉS AZ ELJÁRÁSOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	27
Bevezetés	28
1.1. A schengeni vízumrendszer	30
1.2. A jogellenes beutazás megelőzése	32
1.3. Beutazási tilalom és schengeni figyelmeztető jelzés	33
1.4. Határforgalom-ellenőrzések	36
1.5. Tranzitónák	37
1.6. Menedékkérők	37
1.7. Visszafordítás a tengeren	39
1.8. Jogorvoslat	41
Főbb pontok	43
2. JOGÁLLÁS ÉS KAPCSOLÓDÓ OKMÁNYOK	45
Bevezetés	46
2.1. Menedékkérők	47
2.2. Elismert menekültek és kiegészítő védelemre szorulóként elismert személyek	49
2.3. Az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek áldozatai	50
2.4. A 39. szabály szerinti ideiglenes intézkedések által érintett személyek	52
2.5. Rendezetlen jogállású migránsok	53
2.6. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők	56
2.7. Török állampolgárok	58
2.8. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjai	60
2.9. Hontalan személyek és az állampolgárság vagy az okmányok elvesztése	61
Főbb pontok	63

3. DÖNTÉS A MENEDÉKJOGRÓL ÉS A KITOLONCOLÁS AKADÁLYAI: AZ ANYAGI JOG KÉRDÉSEI	65
Bevezetés	67
3.1. A menedékjog és a visszaküldés tilalmának elve	68
3.1.1. A kockázat jellege az uniós jog szerint	71
3.1.2. A kockázat jellege az EJEE szerint	74
3.1.3. A kockázat felmérése	79
3.1.4. Az elégséges védelem	82
3.1.5. Országon belüli áttelepülés	85
3.1.6. Biztonság máshol	86
3.1.7. A nemzetközi védelemből való kizárás	88
3.1.8. A nemzetközi védelem megszűnése	89
3.2. Kollektív kiutasítás	91
3.3. A kiutasítás más emberi jogi okokon alapuló akadályai	92
3.4. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik nagyobb fokú védelmet élveznek a kitoloncolással szemben	94
3.4.1. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők	95
3.4.2. EGT- vagy svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai	95
3.4.3. Török állampolgárok	97
Főbb pontok	98
4. ELJÁRÁSI BIZTOSÍTÉKOK ÉS JOGI TÁMOGATÁS A MENEKÜLTÜGYI ÉS KIUTASÍTÁSI ÜGYEKBEN	101
Bevezetés	102
4.1. Menekültügyi eljárások	103
4.1.1. Meghallgatás, vizsgálati eljárás és elsőfokú döntéshozatal	103
4.1.2. A hatékony jogorvoslathoz való jog	106
4.1.3. Automatikus halasztó hatályú fellebbezések	108
4.1.4. Gyorsított menekültügyi eljárások	111
4.2. Dublini eljárások	112
4.3. A menedékkérők befogadási feltételeire vonatkozó eljárások	115
4.4. Kiutasítási eljárások	116
4.5. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi és kiutasítási eljárásokban	118
4.5.1. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi eljárásokban	120
4.5.2. Jogi segítségnyújtás kiutasítási határozat esetén	120
4.5.3. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi támogatási határozatok megtámadásához	121
Főbb pontok	122

5. A MAGÁN- ÉS CSALÁDI ÉLET ÉS A HÁZASSÁGKÖTÉSHEZ VALÓ JOG	123
Bevezetés	125
5.1. A házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog	127
5.2. A család jogszerűsítése	129
5.3. Családegyesítés	137
5.4. A család egységének fenntartása – védelem a kiutasítással szemben	141
5.4.1. A kapcsolat felbomlása	142
5.4.2. A büntetőjogi felelősség megállapítása	144
Főbb pontok	147
6. FOGVA TARTÁS ÉS A SZABAD MOZGÁS KORLÁTOZÁSA	149
Bevezetés	151
6.1. A szabadságtól való megfosztás vagy a szabad mozgás korlátozása?	152
6.2. A fogva tartás alternatívái	155
6.3. A szabadsághoz való jog alóli kivételek teljes listája	156
6.3.1. Az országba való jogtalan belépés megakadályozására szolgáló őrizet	159
6.3.2. Kitoloncolást, kiadatást biztosító őrizet	161
6.4. Törvényi előírások	164
6.5. Szükségesség és arányosság	165
6.6. Önkényesség	166
6.6.1. Jóhiszeműség	167
6.6.2. Kellő körütekintés	168
6.6.3. A kitoloncolás reális lehetősége	169
6.6.4. Az őrizet maximális időtartama	170
6.7. A sajátos szükségletekkel rendelkező személyek fogva tartása	171
6.8. Eljárási biztosítékok	173
6.8.1. Az indokoláshoz való jog	173
6.8.2. Az őrizet felülvizsgálatához való jog	174
6.9. Fogva tartási feltételek vagy rendszerek	176
6.10. Kártérítés jogellenes őrizetért	178
Főbb pontok	179
7. KITOLONCOLÁS ÉS A KITOLONCOLÁS MÓDJA	181
Bevezetés	182
7.1. A kitoloncolás végrehajtása: biztonságos, emberi méltóságot tisztelőben tartó és emberséges	183
7.2. Titoktartás	184
7.3. A korlátozó intézkedések által okozott súlyos sérelem	185
7.4. Vizsgálatok	187
Főbb pontok	189

8. GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS JOGOK	191
Bevezetés	193
8.1. Fő jogforrások	194
8.2. Gazdasági jogok	197
8.2.1. EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjai	199
8.2.2. Kiküldött munkavállalók	200
8.2.3. Kékkártyával rendelkező személyek, kutatók és diákok	200
8.2.4. Török állampolgárok	201
8.2.5. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők és a családegyesítési irányelv kedvezményezettjei	203
8.2.6. Más, társulási vagy együttműködési megállapodással rendelkező országok állampolgárai	203
8.2.7. Menedékkérők és menekültek	207
8.2.8. Rendezetlen jogállású migránsok	207
8.3. Oktatás	208
8.4. Lakhatás	211
8.5. Egészségügyi ellátás	216
8.6. Társadalombiztosítás és szociális támogatás	220
Főbb pontok	225
9. SAJÁTOS SZÜKSÉGLETEKKEL RENDELKEZŐ SZEMÉLYEK	229
Bevezetés	230
9.1. Kísérő nélküli kiskorúak	231
9.1.1. Befogadás és bánásmód	232
9.1.2. Az életkor meghatározása	235
9.2. Az emberkereskedelem áldozatai	235
9.3. Fogytékossággal élő személyek	238
9.4. A kínzás és az erőszak más súlyos formáinak áldozatai	239
Főbb pontok	241
AJÁNLOTT SZAKIRODALOM	243
ONLINE FORRÁSOK	249
AZ ÜGYEK JEGYZÉKE	251
ÚTMUTATÓ AZ EURÓPAI BÍRÓSÁGOK ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK KERESÉSÉHEZ ...	265
EU-S JOGSZABÁLYOK ÉS MEGÁLLAPODÁSOK TÁBLÁZATA	271
1. MELLÉKLET: A KÉZIKÖNYVBEN IDÉZETT UNIÓS RENDELETEK ÉS IRÁNYELVEK ALKALMAZHATÓSÁGA	278

2. MELLÉKLET: AZ EURÓPA TANÁCS KIVÁLASZTOTT JOGI ESZKÖZEINEK ALKALMAZHATÓSÁGA	282
3. MELLÉKLET: AZ ESC RENDELKEZÉSEINEK ELFOGADÁSA	284
4. MELLÉKLET: A KIVÁLASZTOTT ENSZ-EGYEZMÉNYEK ELFOGADÁSA	287
5. MELLÉKLET: A MELLÉKLETEKBEN HASZNÁLT ORSZÁGKÓDOK	289

Betűszavak

CAT	az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) kínzás elleni egyezménye
CoE	Európa Tanács
CPT	a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság
CRC	ENSZ Egyezmény a gyermek jogairól
CRPD	A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény
EB	Európai Bíróság (2009. december óta: az Európai Unió Bírósága)
ECSR	Szociális Jogok Európai Bizottsága
EFTA	Európai Szabadkereskedelmi Társulás
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EGT	Európai Gazdasági Térség
EGT-állampolgárok	a 28 EU-tagállam, Izland, Liechtenstein és Norvégia vagy Norvégia állampolgárai
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EJEE	Emberi Jogok Európai Egyezménye
EMTH	Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
ESC	Európai Szociális Charta
EU	Európai Unió
EUB	Európai Unió Bírósága (2009. december előtt: Európai Bíróság)
EUMSZ	az Európai Unió működéséről szóló szerződés
EU SZ	az Európai Unióról szóló szerződés
FRA	az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége
Frontex	az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség
ICCPR	a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

ICESCR	a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya
PACE	az Európa Tanács parlamenti közgyűlése
RABIT	gyorsreagálású határvédelmi csapat
SAR	felkutatás és mentés
SIS	Schengeni Információs Rendszer
SOLAS	„Életbiztonság a tengeren” tárgyú nemzetközi egyezmény
UNHCR	az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága
UNMIK	az Egyesült Nemzetek ideiglenes koszovói közigazgatási missziója
UNRWA	az Egyesült Nemzetek Szervezetének a közel-keleti palesztin menekülteket segélyező hivatala

Útmutató a kézikönyv használatához

Ez a Kézikönyv az európai uniós (EU) jog és az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) alapján a menekültügyre, határigazgatásra és bevándorlásra alkalmazandó jogról ad áttekintést. Azoknak a külföldieknek a helyzetét vizsgálja meg, akiket az EU rendszerint harmadik országbeli állampolgároknak nevez, bár az idézett EJEE szerinti jog szempontjából nem releváns az ilyen megkülönböztetés.

A Kézikönyv nem foglalkozik az uniós polgárok, illetve Izland, Liechtenstein, Norvégia és Svájc állampolgárainak jogaival, akik az uniós jog értelmében szabadon léphetnek be az EU területére és azon belül szabadon mozoghatnak. A polgárok ilyen kategóriáira csak akkor fogunk hivatkozni, ha ez érthetőbbé teszi a harmadik országbeli állampolgárok családtagjainak helyzetét.

Az uniós jog alapján a harmadik országok állampolgárai nagyjából 20 különböző kategóriába sorolhatók, és ehhez minden esetben különböző jogok is társulnak aszerint, hogy milyen kötédsük van az uniós tagállamokhoz, illetve hogy speciális védelemre szorulnak-e. Egyes esetekben, például a menedékkérők esetében az EU átfogó szabálykészletet biztosít, míg másoknál, például a diákok esetében csak néhány aspektust szabályoz, a többi jogot pedig az uniós tagállamok döntésére bizza. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akiknek megengedik, hogy letelepedjenek az EU-ban, jellemzően több jogot kapnak, mint azok, akiknek a tartózkodása csak ideiglenes. Az [1. melléklet](#) vázlatos áttekintést ad a harmadik országok állampolgárainak az uniós jog szerinti különböző kategóriáiról.

Ez a Kézikönyv azoknak a gyakorló jogi szakembereknek kíván segítséget nyújtani, akiknek nem a menekültügy, a határigazgatás és a bevándorlási jog a szakterülete; rajtuk kívül az ügyvédeknek, bírának, ügyészeknek, határőröknek, bevándorlási tisztviselőknek és a nemzeti hatóságok, civil szervezetek és más szervek munkatársainak szól, akik ezekhez a témákhoz kapcsolódó jogi kérdésekbe ütközhetnek. A felsorolt témakörökre vonatkozó uniós és EJEE szerinti jog szempontjából a Kézikönyv elsődleges hivatkozási pont, ahol magyarázatot nyer, hogy az egyes kérdéseket hogyan szabályozza az uniós jog, az EJEE, az Európai Szociális Charta és az Európa Tanács más jogi aktusai. Minden fejezet egy táblázattal kezdődik, amely összefoglalja a két különálló európai jogrendszer szerint alkalmazandó jogi rendelkezéseket. Ezután egyesével bemutatja a két európai jogrend vonatkozó jogszabályait, ahogyan azok az egyes témákra érvényesek. Az olvasó ezáltal megismerheti a két jogrendszer hasonlóságait és különbségeit.

Az Európa Tanács nem uniós tagállamainak (amelyek azonban az EJEE részes felei) gyakorló szakemberei a saját országukra vonatkozó információkat az EJEE-ről szóló részekben találják meg. Az uniós tagállamok gyakorló szakembereinek mindkét részt tanulmányozniuk kell, mivel ezekre az államokra mind a két jogrend érvényes. Aki egy bizonyos kérdésről szeretne többet megtudni, annak a kézikönyv „Ajánlott szakirodalom” című részében szereplő, speciálisabb anyagokat is tartalmazó irodalomjegyzéket érdemes tanulmányoznia.

Az EJEE szerinti jog ismertetéséhez röviden bemutatjuk az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) a kézikönyvben tárgyalt témákkal kapcsolatos válogatott ügyeit. Ezeket az EJEB létező migrációs kérdésekről szóló megszámú ítélete és határozata közül választottuk ki.

Az uniós jog az eddig elfogadott jogalkotási intézkedésekben, a Szerződések releváns rendelkezéseiben, és különösen az Európai Unió Alapjogi Chartájának vonatkozó rendelkezéseiben található meg, az Európai Unió Bíróságának [EUB; a 2009-ig érvényben lévő megnevezés szerint az Európai Bíróság (EB)] ítélezési gyakorlatából következő értelmezés szerint.

A Kézikönyvben bemutatott vagy idézett ítélezési gyakorlat az EJEB és az EUB fontos esetjogi corpusából hoz példákat. A Kézikönyv végén szereplő iránymutatások az ítélezési gyakorlat online keresésében kívánják segíteni az olvasót.

A menekültügy, határigazgatás és bevándorlás területére vonatkozó különböző uniós jogszabályok nem mindegyik EU-tagállamra nézve kötelezőek. Az „A Kézikönyvben idézett rendeletek és uniós irányelvek alkalmazhatósága” című [1. melléklet](#) kiderül, hogy melyik rendelkezés melyik államra nézve kötelező. Az is látható, hogy a Kézikönyvben felsorolt jogi aktusokat tekintve leggyakrabban Dánia, Írország és az Egyesült Királyság utasította el (döntött az önkéntes kivülmaradás mellett.) A határookra vonatkozó uniós jogi aktusok, köztük a schengeni vívmányok – azaz az ezen a területen elfogadott uniós jogszabályok összessége – és bizonyos más uniós jogi aktusok néhány, az EU-ban tagsággal nem rendelkező államra is vonatkoznak, mégpedig Izlandra, Liechtensteinre, Norvégiára és/vagy Svájcra.

Bár az EJEE-nek az Európa Tanács valamennyi tagállama részes fele, nem mindegyik ratifikálta az EJEE összes Jegyzőkönyvét vagy csatlakozott ahhoz, illetve nem mindegyik részes fele az Európa Tanács ebben a Kézikönyvben említett más egyezményeinek. A [2. melléklet](#) az Európai Tanács válogatott jogi eszközeinek – beleértve az EJEE jegyzőkönyveit – alkalmazhatóságát tekinti át.

Azok között az államok között is jelentős különbségek vannak, amelyek szerződő felei az Európai Szociális Chartának (ESC). Az ESC rendszeréhez csatlakozó államok eldönthetik, hogy az egyes cikkekhez csatlakoznak-e, bár vannak bizonyos minimumkövetelmények. A [3. melléklet](#) az ESC rendelkezéseinek elfogadottságát tekinti át.

A kézikönyv nem foglalkozik a nemzetközi emberi jogi normákkal vagy menekültjoggal, csak olyan mértékben, amennyire ez kifejezetten része az EJE-nek vagy az uniós jognak. Ez érinti például a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezményt (1951. évi Genfi Egyezmény), amelyre az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 78. cikke kifejezetten hivatkozik. Az európai államokra nézve természetesen továbbra is kötelező minden olyan szerződés, amelynek részes felei. Az alkalmazandó jogi aktusok felsorolása a [4. melléklet](#) található.

A kézikönyv a bevezetőben röviden bemutatja az EJE és az uniós jog által létrehozott két jogrendszer szerepét, majd kilenc fejezetben foglalkozik a következő kérdésekkel:

- a területhez és az eljárásokhoz való hozzáférés;
- jogállás és kapcsolódó okmányok;
- döntés a menedéjogról és a kitoloncolás akadályai: az anyagi jog kérdései;
- eljárási biztosítékok és jogi támogatás a menekültügyi és kiutasítási ügyekben;
- a magán- és családi élet, a házasságkötéshez való jog;
- fogva tartás és a szabad mozgás korlátozásai;
- kitoloncolás és a kitoloncolás módja;
- gazdasági és szociális jogok;
- sajátos szükségletekkel rendelkező személyek.

Mindegyik fejezet egy különálló témát jár körül, a más témákra és fejezetekre vonatkozó kereszthivatkozások pedig megkönnyítik az alkalmazandó jogi keret egészének megértését. Az egyes fejezetek végén ismertetjük a fontosabb pontokat.

The electronic version of the handbook contains hyperlinks to the case law of the two European courts and to EU legislation cited. Hyperlinks to EU law sources bring the reader to eur-lex overview pages, from where the reader can open the case or the piece of legislation in any available EU language.

1. táblázat: A harmadik országbeli állampolgárok uniós jog szerinti kategóriái

A szabad mozgással kapcsolatos uniós rendelkezésekből eredő jogokkal rendelkező személyek	Az EU-tagállamok állampolgárainak családtagjai
Nemzetközi megállapodásokból származó jogokkal rendelkező személyek	Az Európai Gazdasági Térség (EGT) és Svájc állampolgárainak családtagjai Török állampolgárok és családtagjaik Azoknak az országoknak az állampolgárai, amelyek kétoldalú vagy többoldalú megállapodást kötöttek az EU-val (100 ország felett)
Rövid és hosszú távú bevándorlók	Harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagok családtagjai Az EU-ban huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyek Kékkártyával rendelkező személyek és családtagjaik Kiküldött munkavállalók Kutatók Diákok <i>Idénymunkások</i> <i>Vállalaton belül áthelyezett személyek</i>
Védelemre szoruló személyek	Menedékkérők Kiegészítő védelemben részesülők Ideiglenes védelemben részesülők Menekültek Emberkereskedelem áldozatai
Rendezetlen jogállású migránsok	Harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárai Harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárai, akiknek a kitoloncolását elhalasztották

Megjegyzés: A dőltbetűs kiemelés azokat a kategóriákat jelöli, amelyekre vonatkozóan 2013. decemberben még függőben volt az uniós jogszabály.

Forrás: FRA, 2013

Bevezetés

A bevezető részben röviden ismertetjük a migrációt szabályozó két európai jogrend szerpét. Az Európa Tanács jogrendszerére való hivatkozások mindenekelőtt az EJEE-re és az EJEB által kialakított ítélkezési gyakorlatra vonatkoznak a 8. fejezet kivételével, amely az Európai Szociális Chartát is bemutatja. Az uniós jogot elsősorban a vonatkozó rendeleteken és irányelveken, illetve az EU Alapjogi Chartájának rendelkezésein keresztül ismertetjük.

Az Európa Tanács

Az Európa Tanács a második világháború utóhatásaként alakult meg, hogy összefogja az európai államokat a jogállamiság, a demokrácia, az emberi jogok és a társadalmi fejlődés előmozdítása érdekében. 1950-ben fogadta el az EJEE-t, ugyanezzel a céllal. Az EJEB – és a korábbi Emberi Jogok Európai Bizottsága – az EJEE 19. cikkének értelmében jött létre, hogy biztosítsa, hogy az államok tiszteletben tartják az Egyezmény szerinti kötelezettségeiket. Az EJEB azzal látja el ezt a feladatot, hogy foglalkozik az Egyezmény állítólagos megsértésére vonatkozó, magánszemélyektől, személyek csoportjaitól, civil szervezetektől vagy jogi személyektől érkező panaszokkal. Az Európa Tanács 2013. decemberében 47 tagállamból állt, közülük 28 az EU-nak is tagja. Ahhoz, hogy valaki az EJEB előtt felperes lehessen, néhány egyedi rendelkezéstől eltekintve nem szükséges, hogy az említett 47 tagállam valamelyikének állampolgára legyen vagy ott jogszerűen tartózkodjon. Az EJEB az Európa Tanács egy vagy több tagállama által egy másik tagállam ellen indított államközi ügyeket is vizsgálhatja.

Az EJEE rendelkezései közül csak néhány említ kifejezetten külföldieket, illetve korlátoz bizonyos jogokat az állampolgárokról vagy jogszerűen tartózkodó személyekre (például az EJEE 4. jegyzőkönyvének 2., 3. és 4. cikke és a 7. jegyzőkönyv 1. cikke). Migrációs

kérdésekben az EJEB-nek tekintélyes esetjogi *corpusa* alakult ki; a kézikönyvben bemutatott példákat ebből válogattuk ki. Ezek többnyire az EJEE 3., 5., 8. és 13. cikkéhez kapcsolódnak.

Az EJEE 1. cikke előírja, hogy az államok a „joghatóságuk alatt álló minden személy számára” „biztosítsák” az Egyezmény szerinti jogokat. Ebben a külföldiek is beletartoznak; a joghatóság fogalma bizonyos konkrét esetekben az állam területén túl is terjedhet. Az EJEE 1. cikke értelmében az EJEE részes állama felelős szerveinek minden tetteért és mulasztásáért, függetlenül attól, hogy a szóban forgó tett vagy mulasztás a hazai jog következménye, vagy a nemzetközi jogi kötelezettségek betartásának szükségességéből ered.¹

Az EJEE 13. cikke előírja, hogy az államok biztosítsanak nemzeti jogorvoslati lehetőséget az Egyezmény alapján tett panaszok esetére. A szubszidiaritás elve értelmében elsődlegesen az államok felelősek az EJEE szerinti kötelezettségeik betartásáért, az EJEB-hez csak utolsó lehetőségként lehet folyamodni.

Az államok nemzetközi kötelezettsége biztosítani, hogy tisztviselőik eleget tegyenek az EJEE-nek. Mára már az Európa Tanács minden tagállama beépítette nemzeti jogába vagy hatályba léptette az EJEE-t, így bírások és tisztviselők kötelesek az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően eljárni.

Az Európa Tanács 1961-ben elfogadott, majd 1996-ban felülvizsgált Európai Szociális Chartájának (ESC) rendelkezései a szociális jogok terén kiegészítik az EJEE rendelkezéseit. A 2013. decemberi állapot szerint az Európa Tanács 47 tagja közül 43 ratifikálta az ESC-t.² Az ESC bíróságról nem rendelkezik, de hozzá tartozik a Szociális Jogok Európai Bizottsága (ECSR), amely független szakértőkből áll, akik két eljárás keretében határoznak arról, hogy mennyiben tekinthető megfelelőnek a nemzeti jog és gyakorlat: az egyik a jelentéstételi eljárás, amely szerint az államok rendszeres időközönként jelentéseket nyújtanak be; a másik pedig a kollektív panasztételi eljárás³, amely szervezetek számára teszi lehetővé a panasztételt. Az ECSR következtetéseket fogad el a nemzeti jelentésekről,

1 EJEB, *Matthews kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (24833/94), EJEB 1999-I, 32. pont; EJEB, *Bosphorus Hava Yolları Turizmve Ticaret Anonim Şirketi kontra İrlanda* [nagytanács] (45036/98), EJEB 2005-VI, 153. pont.

2 Az 1996-os módosított ESC harminckett államra nézve kötelező, az 1961-es charta 11-re. Az ESC arra is lehetőséget ad a részes államoknak, hogy csak egyes rendelkezésekhez csatlakozzanak. A 3. melléklet az ESC rendelkezéseinek alkalmazhatóságát tekinti át.

3 A panasztételi eljárás (a jelentéstételi eljárással ellentétben) választható, és 2013 szeptemberéig 15 olyan állam fogadta el, amelyek az ESC-nek részes felei.

és határozatokat fogad el a kollektív panaszokról. Következtetései és határozatai közül néhányat ebben a kézikönyvben is megemlítnék.

Az Európai Unió

Az EU 28 tagállamból áll. Az uniós jog a szerződésekből és a másodlagos joganyagból áll. A szerződéseket, azaz az Európai Unióról szóló szerződést (EUSZ) és az Európai Unió működéséről szóló szerződést (EUMSZ) az EU valamennyi tagállama jóváhagyta. Ezeket nevezzük az „elsődleges joganyagnak”. Az EU rendeleteit, irányelveit és határozatait a szerződések szerint erre felhatalmazott uniós intézmények fogadják el; ezek gyakori megnevezése a „másodlagos joganyag”.

Az EU három, az 1950-es években alakult nemzetközi szervezetből jött létre, amelyek az energiával, a biztonsággal és a szabad kereskedelemmel foglalkoztak; összefoglaló nevükön ezek voltak az Európai Közösségek. Az Európai Közösségek alapvető célja az volt, hogy az áru, a tőke, a személyek és a szolgáltatások szabad mozgása révén ösztönözzék a gazdasági fejlődést. A személyek szabad mozgása tehát az EU egyik alapvető eleme. A munkavállalók szabad mozgásáról szóló első, 1968-as rendelet⁴ elismerte, hogy nemcsak a munkavállalók szabad mozgását kell biztosítani, hanem azt is lehetővé kell tenni, hogy a családtagjaikat – állampolgárságuktól függetlenül – magukkal vihesék. Az EU emellé összetett jogszabályi corpuszt dolgozott ki a társadalombiztosítási jogosultságok hordozhatóságáról, a szociális ellátási jogokról és az egészségügyről, valamint rendelkezéseket hozott a képzések kölcsönös elismeréséről. Ennek a joganyagnak, amelyet elsődlegesen az uniós állampolgárokra dolgoztak ki, jelentős része az EU-n kívüli állampolgárok különféle kategóriáira is érvényes.

A nem uniós tagállamok – konkrétan Izland, Liechtenstein és Norvégia – állampolgárai, amely országok részei az 1994-ben hatályba lépett Európai Gazdasági Térségnek (EGT), a szabad mozgás terén az EU-állampolgárokéval megegyező jogokat élveznek.⁵ A svájci állampolgároknak hasonlóképpen, az EU-val kötött 1999. június 21-én kelt megállapodás⁶ alapján joga van az EU-ba belépni és ott letelepedni. Az EU és az EGT tagállamai Svájjal együtt tagjai az Európai Szabadkereskedelmi Társulásnak (EFTA), a szabad kereskedelem és a gazdasági integráció előmozdítása érdekében létrehozott

4 A Tanács 1968. október 15-i 1612/68/EGK rendelete.

5 Az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás, 1992. május 2., III. rész, A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása, HL L 1., 1994.

6 Az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt, 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, HL L 114., 2002., 6. o.

kormányközi szervezetnek. Az EFTA saját intézményekkel bír, így rendelkezik egy bírósággal is. Az EFTA-Bíróság illetékes az Izlanddal, Liechtensteinnel és Norvégiával kötött EGT-Megállapodás értelmezési kérdéseiben. A bíróság az EUB mintájára épül fel, és jellemzően az ítélkezési gyakorlatát is követi.

A török állampolgárok az uniós jog szerint ugyancsak kiváltságos helyzetben lehetnek. Az EU-felé tartó, illetve az EU-n belüli szabad mozgáshoz nincs joguk. Az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és Törökország között 1963-ban létrejött az EGK-Törökország társulási megállapodás (az Ankarai Megállapodás), amelyhez 1970-ben egy Kiegészítő Jegyzőkönyvet is elfogadtak (az Ankarai Megállapodás Kiegészítő Jegyzőkönyve).⁷ Ennek eredményeképpen azok a török állampolgárok, akik engedélyt kapnak arra, hogy az EU-ban munkát vállaljanak vagy letelepedjenek, bizonyos kiváltságokat élveznek, valamint joguk van ott maradni és védettek a kitoloncolással szemben. Emellett az Ankarai Megállapodás Kiegészítő Jegyzőkönyvének 41. cikke szerinti felfüggesztési záradék („standstill clause”) is érvényes rájuk, amely megakadályozza, hogy több korlátozás vonatkozzon rájuk, mint amennyi a záradék hatálybalépésének idején a fogadó tagállamban hatályban volt. Az EU több másik országgal is kötött megállapodásokat (lásd a 8. fejezet 8.2.6. szakaszát), de ezek egyike sem olyan széles körű, mint az Ankarai Megállapodás.

A Maastrichti Szerződés 1993-ban lépett hatályba, és ez teremtette meg az uniós polgárság fogalmát, bár ennek alapjául rendelkezni kell az uniós tagállamok valamelyikének állampolgárságával. Ezt a fogalmat gyakran használják a polgárok és bármilyen állampolgárságú családtagjaik szabad mozgásának alátámasztására.

1985-ben írták alá a Schengeni Megállapodást, amely a részes EU-tagállamok közötti belső határellenőrzések eltörléséhez vezetett. 1995-re életbe lépett a külső ellenőrzések alkalmazásának összetett rendszere, hogy szabályozza a schengeni térséghez való hozzáférést. Az addig nemzetközi szinten szabályozott schengeni rendszert 1997-ben lett része az EU jogrendjének. A rendszer a határigazgatásra vonatkozó uniós szabályokat egységes szerkezetbe foglaló **Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex** keretében tovább alakul és fejlődik. 2004-ben létrejött a Frontex uniós ügynökség, hogy segítse az EU tagállamait az Unió külső határainak igazgatásában.

Az 1957. évi Római Szerződés óta az egymást követő szerződésmódosítások kibővítették az Európai Közösségek (EK), illetve ma már az EU hatáskörét a migrációt érintő

⁷ EGK-Törökország társulási megállapodás (1963), HL 217., 1964. december 29. (Ankarai Megállapodás), amelyet az 1970. novemberben aláírt kiegészítő jegyzőkönyv) egészített ki, HL L 293., 1972.

kérdésekben, az Amszterdami Szerződés pedig új hatáskörrel ruházta fel az EU-t a határok, a bevándorlás és a menekültügy területén, a vízumokat és kiutasításokat is beleértve. A folyamat végül a Lisszaboni Szerződéssel érte el csúcspontját, amely új hatáskört adott az EU-nak a harmadik országok állampolgárainak integrációja tekintetében.

Mindezeknek köszönhetően az EU menekültügyi vívmányai folyamatos fejlődésben voltak, amelyek az EU-n belül a menekültügyi vonatkozású kérdéseket szabályozó kormányközi megállapodások, rendeletek és irányelvek formájában öltöttek testet. -Nem minden EU-tagállamra nézve kötelezőek azonban a menekültügyi vívmányok egyes elemei. (lásd az 1. melléklet).

Az EU az elmúlt évtized folyamán több jogalkotási aktust is elfogadott a személyek egyes kategóriáinak az Unióba irányuló bevándorlására vonatkozóan, valamint új szabályokat hozott az Unió területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokról (lásd az 1. melléklet).

Az uniós szerződéseknek megfelelően az EU saját bíróságot hozott létre, amelynek neve a Lisszaboni Szerződés 2009. decemberi hatálybalépéséig Európai Bíróság (EB) volt, azóta pedig átnevezték az Európai Unió Bíróságának (EUB).⁸ Az EUB számos területen rendelkezik hatáskörrel. A Bíróság rendelkezik azzal a joggal, hogy döntsön az uniós jogi aktusok érvényességéről és az uniós intézmények mulasztásairól az uniós és a vonatkozó nemzetközi jog szerint, valamint arról, hogy az EU-tagállamok megsértik-e az uniós jogot. Az EUB-nek másrésztől kizárólagos hatásköre van arra vonatkozóan, hogy biztosítsa az uniós jog megfelelő és egységes alkalmazását, illetve értelmezését az EU valamennyi tagállamában. Az EUMSZ 263. cikk (4) bekezdése alapján a természetes személyek viszonylag korlátozottan fordulhatnak az EUB-hez.⁹

Az uniós jog értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan azonban bármikor egyéni panaszt lehet tenni a nemzeti bíróságok előtt. Az EU-tagállamok bíróságai a jóhiszemű együttműködés kötelezettsége és az uniós jog hatékonyságát nemzeti szinten szabályozó elvek alapján felelősek annak biztosításáért, hogy a nemzeti jogrendszerben helyesen alkalmazzák és hajtsák végre az uniós jogot. Emellett az EB által

8 Ez a kézikönyv a 2009. december előtti határozatok és ítéletek esetében az EB-re hivatkozik, a 2009. december után eldöntött ügyek esetében pedig az EUB-re.

9 Ez volt a helyzet például az EB C-402/05. P és C-415/05. P sz., *Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra az Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottsága* egyesített ügyekben, 2008., I-6351. o., 2008. szeptember 3.

Francovich-ügyben¹⁰ hozott döntés nyomán az EU-tagállamok bizonyos körülmények között kötelesek gondoskodni a jogorvoslatról, megfelelő esetben a kártérítésről is azok számára, akiket valamilyen kár ért annak következtében, hogy egy tagállam nem tett eleget az uniós jognak. Amennyiben egy uniós rendelkezés értelmezésével vagy érvényességével kapcsolatban kétely merül fel, a nemzeti bíróságok az EUMSZ 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárás alkalmazásával iránymutatást kérhetnek az EUB-tól – és bizonyos esetekben ez nem csak joguk, de kötelezettségük is¹¹. A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségben létrehozták a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárást (PPU), amely lehetővé teszi a gyors döntést a nemzeti bíróságok vagy törvényszékek előtt folyamatban lévő, fogva tartott személyeket érintő ügyekben.¹²

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

Az Európai Közösségek eredeti szerződésai nem tartalmaztak semmilyen utalást az emberi jogokra vagy azok védelmére. Mivel azonban az EB elé kerülő ügyekben kezdtek megjelenni az emberi jogok állítólagos megsértései az uniós jog hatálya alá tartozó területeken, az EB új megközelítést alakított ki a személyek védelme érdekében, amihez az alapvető jogokat is felvette az európai jog úgynevezett „általános elvei” közé. Az EB szerint ezek az általános elvek hivatottak tükrözni a nemzeti alkotmányokban és az emberi jogi szerződésekben, különösen az EJEE-ben foglalt emberi jogvédelmi tartalmat. Az EB kijelentette, hogy gondoskodik az uniós jog ezen elveknek való megfeleltetéséről.¹³

10 EB, C-6/90. és C-9/90. sz., *Francovich és Bonifaci és társai kontra Olasz Köztársaság* egyesített ügyek, EBHT 1991., I-05357. o., 1991. november 19.; EB, C-479/93. sz. ügy, EBHT 1995., I-03843. o., 1995. november 9.

11 Az EUMSZ 267. cikk (3) bekezdése értelmében ez a kötelezettség mindig fennáll az olyan bíróságok esetében, amelyek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, és ez más bíróságokat is érint, amennyiben az előzetes döntéshozatal egy uniós rendelkezés érvényességére vonatkozik, és a kifogás okkal tekinthető megalapozottnak (lásd például EB, 314/85. sz. *Foto-Frost* ügy, EBHT 1987., 4199. o., 1987. október 22.).

12 Lásd a Bíróság alapokmánya 3. jegyzőkönyvének 23. cikkét és a Bíróság eljárási szabályzatának 107–14. cikkét. A PPU alá vonható ügyek jobb áttekinthetőségét lásd EUB, Ajánlások a nemzeti bíróságok és törvényszékek számára a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás bevezetésével kapcsolatban (2012/C 338/01), 2012 november 6., 40. pont: „*példálózó jelleggel a nemzeti bíróság az alábbi esetekben fontolhatja meg sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem benyújtását: az EUMSZ 267. cikkének negyedik bekezdésében említett, fogva tartott vagy szabadságától megfosztott személy esetében, ha e személy jogi helyzetének megítéléséhez meghatározó jelentőségű a feltett kérdésre adandó válasz, továbbá ha a szülői felügyeletre vagy gyermekelhelyezésre vonatkozó jogvita során az uniós jog alapján eljáró bíróság hatásköre az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó választól függ*”

13 EB, C-44/79. sz., *Liselotte Hauer kontra Land Rheinland-Pfalz* ügy, EBHT 1979., 3727. o., 1979. december 13., 15. pont.

Az EU 2000-ben kihirdette az Európai Unió Alapjogi Chartáját, miután felismerte, hogy szakpolitikai hatással lehetnek az emberi jogokra, és törekedett arra, hogy a polgárok „közelebb” kerüljenek az EU-hoz. A Charta az EU-tagállamok alkotmányában, az EJEE, az ESC és a nemzetközi jogi szerződésekben, mint például a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezményben foglalt jogokra támaszkodva sorolja fel az emberi jogokat. A 2000-ben kihirdetett Alapjogi Charta pusztán „nyilatkozat” volt, azaz jogilag nem volt kötelező erejű. Az Európai Bizottság, az új uniós jogszabályok előterjesztéséért elsődlegesen felelős szerv nem sokkal ezután kijelentette, hogy gondoskodni fog a jogalkotási javaslatok Chartának való megfeleléséről.

Amikor a Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jén hatályba lépett, megváltoztatta az EU Alapjogi Chartájának státusát, és azt jogilag kötelező erejűvé változtatta. Ebből következően az uniós intézmények (valamint az EU tagállamai) kötelesek megfelelni a Chartának, „amennyiben az Unió jogát hajtják végre” (a Charta 51. cikke).

A Charta Lengyelországra és az Egyesült Királyságra vonatkozó értelmezéséről jegyzőkönyvet fogadtak el. Az EUB egy 2011-es migrációs ügyben azon az állásponton volt, hogy egy ilyen jegyzőkönyv fő célja, hogy a szociális jogok területén korlátozza a Charta alkalmazását. A Bíróság kijelentette továbbá, hogy a jegyzőkönyv nem érinti az EU menekültügyi jogának alkalmazását.¹⁴

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 18. cikke – európai szinten első alkalommal – tartalmazza a menedéjogot. A 18. cikk szerint ez egy minősített jog: „[a] menekültek jogállásáról szóló [...] genfi egyezmény [...] rendelkezéseivel, valamint az Európai Unióról szóló szerződéssel és az Európai Unió működéséről szóló szerződéssel [...] összhangban a menedéjogot biztosítani kell.” A Charta 19. cikke kimondja, hogy senkit nem lehet olyan helyzetbe visszaküldeni, ahol okkal fél az üldöztetéstől, illetve fennáll a kínzás vagy más embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés valós veszélye (a visszaküldés tilalmának elve – *non-refoulement*).

Ezenkívül a Charta más, az egyéneknek nyújtott védelemről szóló rendelkezései is relevánsak lehetnek a migráció szempontjából. A Charta 47. cikke rendelkezik a hatékony jogorvoslatához való önálló jogról, és rögzíti a tisztességes eljárás elveit. A bírói felülvizsgálat 47. cikkben foglalt elve előírja a közigazgatási ügyek bírósági felülvizsgálatát. Ez szélesebb körű védelmet biztosít, mint az EJEE 13. cikke, amely garantálja a jogsérelem hatékony orvoslásához való jogot egy hazai hatóság előtt, ez azonban nem feltétlenül

¹⁴ EUB, C-411/10. és C-493/10. sz., *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* egyesített ügyek, 2011. december 21.

bíróságot jelent. Az EU Alapjogi Chartájának 52. cikke ezenkívül rögzíti, hogy a Charta rendelkezései által biztosított védelem minimuma megegyezik az EJEE-ben biztosítottal, az EU mindazonáltal az EJEB által előterjesztettnél szélesebb körű értelmezést is rendelhet a jogokhoz.

Az Európai Unió csatlakozása az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez

Az uniós jog és az EJEE szorosan összekapcsolódik. Az EUB az EJEE-ből merít ihletet az uniós jog szerinti emberi jogi védelem hatókörének meghatározásához. Az EU Alapjogi Chartája az EJEE-ben foglalt jogok körét tükrözi, bár nem korlátozódik ezekre a jogokra. Az uniós jog ennek megfelelően nagyrészt az EJEE-vel összhangban alakult, annak ellenére, hogy az EU egyelőre nem aláírta fele az EJEE-nek. A jog jelenlegi állása szerint azonban, ha egy magánszemély panaszt kíván tenni az EU-val, illetve azzal kapcsolatban, hogy az EU nem garantálja az emberi jogokat, az EU-val szemben nem élhet keresetindítási jogával az EJEB előtt. Bizonyos körülmények között lehetőség nyílhat az EU elleni közvetett panaszra, ha valaki az EJEB előtt egy vagy több uniós tagállam ellen indít keresetet.¹⁵

A Lisszaboni Szerződés egyik rendelkezése megbízza az EU-t, hogy saját jogán csatlakozzon az EJEE-hez, az EJEE 14. jegyzőkönyve pedig úgy módosítja az egyezményt, hogy ez a csatlakozás lehetővé váljon. Egyelőre nem egyértelmű, hogy ennek a gyakorlatban milyen hatása lesz, és különösen, hogy a jövőben hogyan fogja befolyásolni az EUB és az EJEB közötti kapcsolatot. Az EU csatlakozása az EJEE-hez mindazonáltal valószínűleg javítani fogja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést azon személyek számára, akik szerint az EU nem garantálja az emberi jogait. Az EJEE-hez való uniós csatlakozásról szóló tárgyalások jelenleg is folynak, és akár több évig eltarthatnak.

¹⁵ Az EJEB ezen összetett területre vonatkozó ítélkezési gyakorlatát részletesebben lásd különösen EJEB, *Bosphorus Hava Yolları Turizmve Ticaret Anonim Şirketi kontra İrország* [nagytanács] (45036/98), 2005. június 30.

Főbb pontok

- Az Európába tartó és Európán belüli migrációt a nemzeti jog, az uniós jog, az EJEE, az ESC, valamint más, az európai államok által hatályba léptetett nemzetközi kötelezettségek együttesen szabályozzák.
- Az állami hatóságoknak az EJEE-t megsértő tettei vagy mulasztásai esetén az Európa Tanács 47 tagállama közül bármelyik ellen panaszt lehet tenni. Ezek közé tartozik az EU 28 tagállama is. Az EJEE védi a 47 állama bármelyikének joghatósága alá tartozó személyeket, az állampolgárságtól vagy tartózkodási jogállásuktól függetlenül.
- Az EJEE 13. cikke előírja, hogy az államok biztosítsanak nemzeti jogorvoslati lehetőséget az egyezmény alapján tett panaszok esetére. A szubszidiaritás elve – az EJEE-vel összefüggésben – elsődlegesen magukat az államokat teszi felelőssé az EJEE-nek való megfelelésért, és az EJEB-hez csak utolsó lehetőségként lehet folyamodni.
- Az uniós jogot megsértő EU-tagállamok tettei vagy mulasztásai miatt panaszt lehet tenni a nemzeti bíróságokon, amelyek kötelesek biztosítani az uniós jog helyes alkalmazását, illetve az ügyet az EUB elé utalhatják – esetenként ez kötelezettségük is – az érintett uniós rendelkezés értelmezéséről vagy érvényességéről szóló előzetes döntéshozatalra.

1

A területhez és az eljárásokhoz való hozzáférés

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>Egyezmény az 1985. évi Schengeni Megállapodás végrehajtásáról, 1990. június 19.</p> <p>A vízumkötelezett és a vízummentes harmadik országokról szóló rendelet, 539/2001/EK rendelet</p> <p>Vízumkódex, 810/2009/EK rendelet</p>	<p>schengeni vízumrendszer</p>	
<p>A fuvarozókra vonatkozó szankciókról szóló irányelv, 2001/51/EK</p> <p>A segítségnyújtásról szóló irányelv, 2002/90/EK</p>	<p>a jogellenes beutazás megelőzése</p>	
<p>Schengeni Információs Rendszert (SIS) létrehozta az 1985. évi Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény V. címe</p> <p>SIS II rendelet, 1987/2006/EK és a SIS II határozat, 2007/533/IB tanácsi határozat</p> <p>Visszatérési irányelv, 2008/115/EK, 11. cikk</p>	<p>beutazási tilalom/schengeni figyelmeztető jelzés</p>	<p>EJEE, 4. jegyzőkönyv 2. cikke (mozgásszabadság)</p>
<p>Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex, 562/2006/EK rendelet</p>	<p>határforgalom-ellenőrzések</p>	
<p>Visszatérési irányelv, 2008/115/EK, 4. cikk (4) bekezdése</p>	<p>tranzitóna</p>	<p>EJEB, <i>Amuur kontra Franciaország</i>, 1996 (a tranzitónában való őrizet szabadságvesztésnek minősült)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
Az EU Alapjogi Chartájának 18. cikke (menedékjog) Charta, 19. cikk (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben) A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv, 2013/32/EU	menedékkérők	EJEE, 3. cikk (kínzás tilalma)
Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex, 562/2006/EK rendelet, 3. és 12. cikk	visszafordítás a tengeren	EJEB, <i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> , 2012 (kollektív kiutasítás a nyílt tengerről)
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog) A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv, 2013/32/EU Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex, 562/2006/EK rendelet, 13. cikk Vízumkódex, 810/2009/EK rendelet, 32. cikk (3) bekezdése és 34. cikk (7) bekezdése	jogorvoslat	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog)

Bevezetés

Ez a fejezet azt tekinti át, hogy milyen rendszerek alkalmazandók azokra, akik be szeretnének utazni valamely európai állam területére. Bemutatja ezenkívül azokat a fő paramétereket, amelyeket az államoknak az EJEE joga, valamint az uniós jog szerint tiszteletben kell tartaniuk, amikor feltételeket szabnak a területhez való hozzáférésre vonatkozóan, vagy amikor határigazgatási tevékenységet végeznek.

Általános szabály, hogy az államoknak szuverén joga szabályozni a külföldi állampolgárok területükre való beutazását és további jelenlétét. Az önrendelkezés e gyakorlatának az uniós jog és az EJEE is határt szab. Az állampolgároknak joguk van beutazni a saját országukba, az uniós állampolgároknak pedig az EU joga szerint általános joguk van beutazni más EU-tagállamokba. Ezen túlmenően – amint a következő bekezdésekből kitűnik – az uniós jog és az EJEE egyaránt megtiltja az üldöztetés vagy más súlyos sérelem veszélyének kitétt személyek visszafordítását a határról (a visszaküldés tilalmának elve).

Az uniós jog értelmében az EU tagállamaira közös szabályok vonatkoznak a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumok kiadása és a határ-ellenőrzési és határfelügyeleti tevékenységek végrehajtása terén. Az EU a jogellenes belépés megelőzésére is hozott szabályokat. Az uniós Frontex ügynökséget 2004-ben hozták létre, hogy támogassa az EU-tagállamokat az EU külső határainak igazgatásában.¹⁶ Az ügynökség emellett a szárazföldi, légi és tengeri határokon végzett közös műveletek révén operatív támogatást is nyújt. Az EU-tagállamok bizonyos körülmények között felkérhetik a Frontextet a RABIT néven ismert gyorsreagálású határvédelmi rendszer bevetésére.¹⁷ Amennyiben egy Frontex- vagy RABIT- művelet keretében járnak el, az EU-tagállamok továbbra is felelősek a tetteikért és mulasztásaikért. 2011. októberben a Frontextet létrehozó [2007/2004/EK rendelet](#) módosításáról szóló [1168/2011/EU rendelet](#) megerősítette a Frontexre háruló alapjogi kötelezettségeket. 2013-ban ([1052/2013/EU rendelet](#)) létrehozták az Európai Határ Felügyelet rendszerét.

Mint az 1. ábra mutatja, a schengeni vívmányok a legtöbb uniós tagállamra teljes egészében érvényesek. Ezzel létrejött a külső határellenőrzések fenntartásának egységes rendszere, egyúttal lehetővé vált, hogy a személyek a schengeni térségen belül szabadon átléphessék a határokat. A schengeni térségnek nem minden tagállam részese, ugyanakkor a schengeni rendszer az EU határain túllépve Izlandra, Liechtensteinre, Norvégiára és Svájcra is kiterjed. A **Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex** (562/2006/EK rendelet) 6. cikke megtiltja a kódex oly módon történő alkalmazását, ami visszaküldésnek vagy jogellenes megkülönböztetésnek minősülne.

Az EJEE szerint az államoknak az állandó nemzetközi jog alapján és a szerződéses kötelezettségeiktől (köztük az EJEE-től) függően joguk van ellenőrizni a külföldi állampolgárok beutazását, tartózkodását és kiutasítását. Az EJEE nem szabályozza kifejezetten a külföldi állampolgárok területhez való hozzáférését, és arról sem rendelkezik, hogy ki kaphat vízumot. Az EJEB ítélkezési gyakorlata csak néhány szempontból korlátozza az államok ahhoz való jogát, hogy visszafordítsanak valakit a hatáiraikról, például ha ez visszaküldésnek minősülne. Az ítélkezési gyakorlat bizonyos körülmények között kötelezheti az államokat egy személy beutazásának engedélyezésére, ha ez az előfeltétele annak, hogy bizonyos, az egyezmény szerinti jogait, különösen a családi élet tiszteletben tartásához való jogát gyakorolhassa.¹⁸

16 [2007/2004/EK rendelet](#), HL L 349., 2004.10.26., 1.o.; [1168/2011/EU rendelet](#), HL L 304., 2011.11.22., 1-17. o.

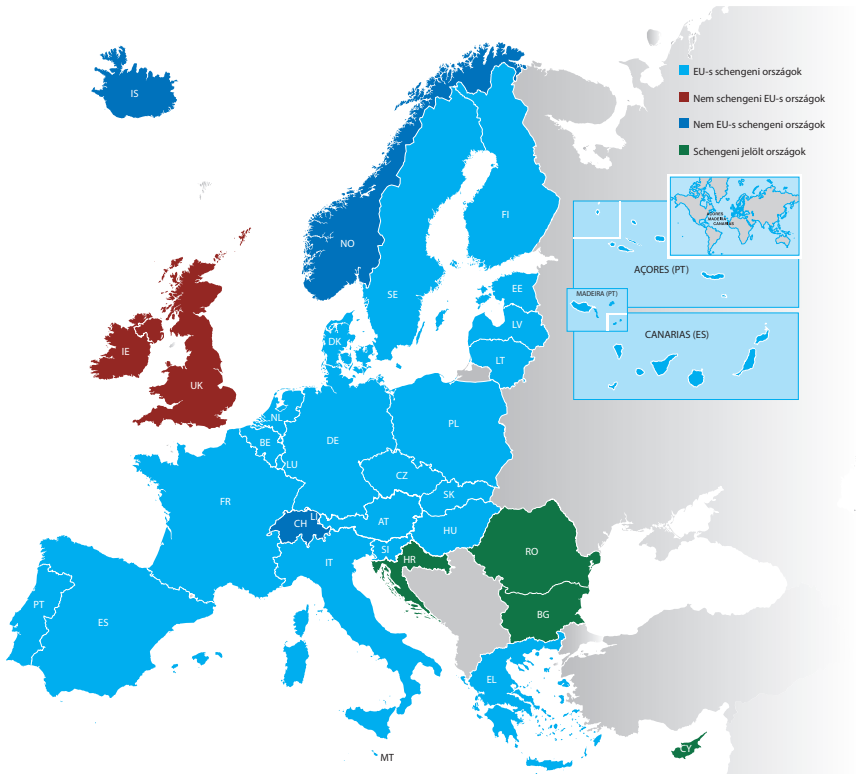
17 [863/2007/EK rendelet](#), HL L 199., 2007.07.11., 30-39. o.

18 Bővebb információért lásd EJEB, *Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság* (9214/80, 9473/81 és 9474/81), 1985. május 28., 82-83. pont.

1.1. A schengeni vízumrendszer

Az uniós állampolgároknak, a schengeni térséghez tartozó országok állampolgárainak és családtagjaiknak joguk van előzetes engedély nélkül beutazni az EU-tagállamok területére. Csak a közrenddel, a közbiztonsággal vagy a közegészségüggyel összefüggő okból zárhatók ki.

1. ábra: A schengeni térség

Forrás: Európai Bizottság, Belügyi Főigazgatóság, 2013

Az uniós jog szerint a vízumkötelezett és a vízummentes harmadik országokról szóló rendelet (539/2001/EK rendelet, fontos módosításokkal) 1. mellékletében felsorolt országok állampolgárai a beutazás előtt kiállított vízummal léphetnek be az EU területére. A rendelet mellékletét rendszeresen módosítják; Az Európai Bizottság honlapja

tartalmazza a legfrisebb térképet a vízum kötelezettségekről a schengeni övezetbe.¹⁹ A török állampolgárok, akik a felfüggesztési záradék rendelkezéseinek 1970-es hatályba lépése idején nem voltak vízumkötelesek, az EU tagállamaiban nem vonhatók vízumkötelezettség alá.²⁰

A rövid távú tartózkodásra jogosító vízumot kérelmezőkre vonatkozó személyes információkat a vízuminformációs rendszerben (a 81/2009/EK rendelettel módosított 767/2008/EK VIS-rendelet) tárolják. Ez a központi informatikai rendszer a konzulátusokat és a külső határátkelőhelyeket köti össze egymással.

A schengeni térséghez tartozó államokba tett, legfeljebb három hónapos látogatásokra a *Vízumkódex* (810/2009/EK rendelet, fontos módosításokkal) vonatkozik. Az ennél hosszabb tartózkodás ezzel szemben az egyes államok felelősségi körébe tartozik, így ezt a hazai jogukban szabályozhatják. A vízumkötelezett és a vízummentes harmadik országokról szóló 539/2001/EK rendelet értelmében vízumkötelezettség alól mentes állampolgároknak a látogatás előtt vízumra lehet szükségük, amennyiben az utazásuk célja nem rövid távú tartózkodás. A kötelező vízumot minden esetben az utazás előtt kell megszerezni. E követelmény alól csak a harmadik országbeli állampolgárok meghatározott kategóriái mentesek.

Példa: A *Koushkaki* ügyben,²¹ az EUB úgy véli, hogy a hatóságok csak akkor tagadhatják meg az egységes vízum kiadását, ha e kérelmezővel szemben a *Vízumkódex*-ben felsorolt elutasítási indokok egyikére lehet hivatkozni. A nemzeti hatóságok széles mérlegelési jogkörük van ezt meghatározni. A vízum kiadása megtagadásra kerül, amikor ésszerű kétség merül fel a tekintetben, hogy a kérelmező a kérelmezett vízum lejárta előtt el szándékozik hagyni a tagállamok területét. Azt meghatározni, hogy mikor van ésszerű kétség a szándékot illetően, a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak meg kell vizsgálniuk egyénileg a vízumkérelmet, figyelemmel a kérelmező lakóhely szerinti országának általános helyzetére és a kérelmező saját helyzetére, elsősorban családi, szociális és gazdasági helyzetére, és azt is, hogy valamely tagállamban korábban esetlegesen jogszerű vagy jogellenes tartózkodott, valamint vannak-e kötődései a lakóhely szerinti országban, illetve a tagállamokban.

19 Európai Bizottság, Home Affairs, Visa Policies at http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/visa-policy/index_en.htm.

20 Az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyve, HL L 293., 1972., 41. cikk.

21 EUB, C-84/12, *Rahmanian Koushkaki kontra Bundesrepublik Deutschland*, 2013. december 19.

A Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény²² 21. cikke szerint azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik egységes vízummal rendelkeznek, és jogszerűen léptek be egy schengeni állam területére, a vízumuk érvényességi ideje alatt szabadon mozoghatnak az egész schengeni térségben. Ugyanezen cikk szerint a tartózkodási engedély és az érvényes úti okmányok bizonyos körülmények között helyettesíthetik a vízumot. A tartózkodási engedélyek egységes formátumát az [1030/2002/EK rendelet](#) állapítja meg.²³ A vízumkötelezettség hatálya alá nem tartozó külföldiek az első beutazás időpontjától számított hat hónapon belül, de legfeljebb három hónapig szabadon mozoghatnak a schengeni területen, amennyiben megfelelnek a beutazási feltételeknek.

A [Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex \(562/2006/EK rendelet\)](#) [1051/2013/EK Rendelettel módosított](#) megszüntette a belső határellenőrzéseket, kivéve kivételes esetekben. Az EUB ebben a tekintetben azon az állásponton volt, hogy az államok nem gyakorolhatnak olyan őrizetet a belső határokon, amely azonos hatású a határforgalom-ellenőrzéssel.²⁴ A schengeni belső határok – elektronikus eszközökkel is végezhető – őrizete megengedett, amennyiben az jogellenes tartózkodás bizonyítékain alapul, de bizonyos korlátozások vonatkoznak rá, például az intenzitás és a gyakoriság szempontjából.²⁵

1.2. A jogellenes beutazás megelőzése

Az uniós jogban intézkedések történtek az EU területére való jogellenes beutazás megelőzésére. A [Fuvarozókra vonatkozó Szankciókról szóló Irányelv \(2001/51/EK\)](#) rendelkezik a szankciókról azokkal szemben, akik okmányokkal nem rendelkező migránsokat szállítanak be az EU-ba.

A [Segítségnyújtásról szóló Irányelv \(2002/90/EK irányelv\)](#) meghatározza a jogellenes beutazást, átutazást és tartózkodást, és szankciókat állapít meg azokkal szemben, akik segítséget nyújtanak az ilyen szabálysértésekhez. Ezeknek a szankcióknak hatásosnak,

22 Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaitokon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i [Schengeni Megállapodás végrehajtásáról](#), HL L 249., 2000., 15. o.

23 A [380/2008/EK rendelettel](#) HL L 115., 2008., 1-7. o. módosított, a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló, 2002. június 13-i [1030/2002/EK tanácsi rendelet](#) HL L 157., 2002., 1. o.

24 EUB, C-188/10. és C-189/10. sz., *Aziz Melki és Selim Abdeli* egyesített ügyek [nagytanács], EBHT 2010., I-05667. o., 74. pont.

25 EUB, C-278/12. PPU sz., *Atiqullah Adil kontra Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* ügy, 2012. július 19.

arányosnak és visszatartó erejűnek kell lenniük (3. cikk). Az EU-tagállamok határozhatnak úgy, hogy a humanitárius segítségnyújtást nem szankcionálják, de ez nem kötelességük (1. cikk (2) bekezdése).

1.3. Beutazási tilalom és schengeni figyelmeztető jelzés

A beutazási tilalom megtiltja a személyek beutazását egy olyan államba, ahonnan korábban kiutasították őket. A tilalom jellemzően határozott időre szól, és arra szolgál, hogy a veszélyesnek vagy nemkívánatosnak tekintett személyek ne kaphassanak vízumot, illetve más módon ne nyerjenek bebocsátást a területre.

Az **uniós jog** szerint a beutazási tilalmakat a Schengeni Információs Rendszer (SIS) rögzíti, amelybe a Schengeni Megállpodást aláíró tagállamok hatóságai betekinhetnek. A gyakorlatban ez az egyetlen módja annak, hogy a beutazási tilalmat kiadó állam gondoskodjon arról, hogy a kitiltott harmadik országbeli állampolgár ne térhessen vissza a területére úgy, hogy belép a schengeni térség egy másik uniós tagállamának területére, majd határellenőrzésektől mentesen továbbhalad. A Schengeni Információs Rendszert a második generációs Schengeni Információs Rendszer (SIS II) váltotta fel, amely 2013. április 9-én kezdte meg működését.²⁶ A SIS II, amelynek jogi alapja a **SIS II Rendelet**²⁷ és a **SIS II határozat**²⁸, a rendszer sokkal fejlettebb verziója és megerősített funkciókkal rendelkezik, úgy mint a biometria használata és a kérdőívek használatának jobb lehetősége. A beutazási tilalmakat meg lehet támadni.

Példa: A *M és Mme Forabosco* ügyben a francia Államtanács (*Conseil d'État*) érvénytelenítette az *M Forabosco* feleségének vízumát megtagadó határozatot. A feleséget a német hatóságok vették fel a SIS-adatbázisba azon az alapon, hogy Németországban elutasították a menedékkérelmét. A francia Államtanács úgy vélte, hogy a SIS-adatbázisban szereplő, egy elutasító menedékkérelmi határozatból

26 Az Európai Közösséget létrehozó szerződés IV. címe hatálya alá tartozó ügyekben, lásd: [2013/158/EU tanácsi határozat](#), amely a második generációs Schengeni Információs Rendszer (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről, és használatáról szóló 1987/2006./EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazásának időpontjáról. (OJ 2013L87, p/10). Az Európai Közösséget létrehozó szerződés IV. címe hatálya alá tartozó ügyekben, lásd: a [2013/157/EU](#) (2013. március 7.) tanácsi határozat a második generációs Schengeni Információs Rendszer (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről, és használatáról szóló [2007/533/IB határozat](#), alkalmazásának időpontjának meghatározásáról (HL L 87., 2013., 8. o.)

27 Az Európai Parlament és Tanács [1987/2006 /EK rendelete](#) (2006. december 20.), HL L 381., 2006., 4-23. o.

28 A Tanács [2007/533/ IB határozata](#) (2007. június 12.), HL L 205., 2007., 63-84. o.

eredő beutazási tilalom nem elegendő ok arra, hogy megtagadják a hosszú távú tartózkodásra jogosító francia vízumot.²⁹

Példa: Az *M. Hicham B* ügyben a francia Államtanács elrendelte egy határozat ideiglenes felfüggesztését, amely azért utasított ki egy külföldit, mert szerepelt a SIS-adatbázisban. Az idegen kiutasításáról szóló határozatban hivatkoztak a SIS-listán való szereplésre, de nem jelezték, hogy melyik ország vette fel a SIS-adatbázisba. Mivel a kiutasítási határozatoknak jogi és ténybeli indoklást kell tartalmazniuk, a kiutasítási végzést jogszerűtlennek tekintették.³⁰

Azoknál a személyeknél, akikre a [Visszatérési Irányelv](#) (2008/115/EK irányelv)³¹ alapján egy kiutasítási végzéssel összefüggésben adtak ki beutazási tilalmat, a tilalom rendes esetben nem lépheti túl az 5 évet³². Amíg a beutazási tilalmat kiadó EU-tagállam nem vonja vissza a tilalmat, az érintett személy más uniós tagállamoktól sem kaphat vízumot vagy bebocsátást. Mivel előfordulhat, hogy a tilalmat egy olyan helyzetre alapozták, amely kifejezetten az azt kiadó államra jellemző, felmerül a kérdés, hogy mennyire arányos a schengeni térség egészére érvényes tilalom, különösen a más alapvető jogokat, például a családdegyesítési jogot is érintő helyzetekben.

A [Visszatérési Irányelv](#) hatályán kívül kiadott beutazási tilalmak hivatalosan nem gátolják meg a többi államot abban, hogy hozzáférést adjanak a schengeni térséghez. Ugyanakkor a vízum kiadásáról vagy a beutazás engedélyezéséről szóló döntéskor más államok is figyelembe vehetik a beutazási tilalmakat. A tilalmak hatása ezért a schengeni térség egészében jelentkezik, noha egy adott tilalom esetleg csak az azt kiadó állam számára releváns, amely nemkívánatosnak minősítette a személyt, például a politikai stabilitás megzavarásával kapcsolatos okokból: egy uniós tagállam által egy orosz politikussal szemben kiadott schengeni figyelmeztető jelzés miatt az Európa Tanács parlamenti közgyűlésének (PACE) egy tagja nem tudott részt venni a franciaországi parlamenti üléseken. A PACE jogi és emberi jogi bizottsága 2011. októberi ülésén részletesen tárgyalta ezt az esetet, és ennek eredményeképpen jelentés készült a szabad mozgásnak a politikai álláspontok miatti büntetésként való korlátozásairól.³³

29 Franciaország, Államtanács, *M és Mme Forabosco*, 1999. június 9.

30 Franciaország, Államtanács, *M Hicham B*, 344411, 2010. november 24.

31 2008/115/EK irányelv, HL L 348., 2008., 3. cikk (6) bekezdése és 1. cikk.

32 EUB, C-297/12. sz., *Bűnügyi eljárások Gjoko Filev és Adnan Osmani ellen*, benyújtás ideje: 2013. szeptember 19.

33 Európa Tanács, Jogi és Emberi Jogi Bizottság (2012), *A mozgásszabadság korlátozásának mint politikai állásfoglalásért kiszabott büntetésnek az elfogadhatatlansága*, 2012. június 1. és 1894. sz. határozat (ideiglenes változat), elfogadás napja: 2012. június 29.

Az EJEE szerint a SIS-adatbázisba való felvétel olyan intézkedés, amelyet a tagállam egyénileg tesz meg az uniós jog hatályán belül. Ennek megfelelően az EJEB-nél panaszt lehet tenni azzal az állítással, hogy a szóban forgó állam megsértette az EJEE-t, amikor a személyt felvette a listára, vagy nem törölte onnan.

Példa: A *Dalea kontra Franciaország* ügyben egy román állampolgár, akinek a nevét Franciaország még Románia EU-csatlakozása előtt felvette a SIS-adatbázisba, a schengeni térség egyik államában sem tudott üzleti tevékenységet folytatni, szolgáltatást nyújtani vagy igénybe venni. Panaszát, miszerint ezzel beavatkoztak a szakmai tevékenységeinek folytatásához való jogába (amely az EJEE-nek a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról szóló 8. cikke alapján védett), elfogadhatatlannak minősítették. A SIS-adatbázisba való felvételtől és ennek hatásairól hozott első kamarai határozatában a bíróság úgy találta, hogy az ország területére való beutazás tekintetében az államnak tágabb mérlegelési jogköre van annak meghatározásában, hogy hogyan biztosítson garanciákat az önkényesség ellen, mint a kiutasítás tekintetében.³⁴

Az EJEB-nek azt is mérlegelnie kellett, hogy milyen hatásai vannak egy utazási tilalomnak, ha az abból ered, hogy a személyt felvették a **terroristagyanús** személyeknek az ENSZ kezelésében lévő listájára, illetve célja, hogy megakadályozza a hazai vagy külföldi bevándorlási törvények megsértését.

Példa: A *Nada kontra Svájc*³⁵ ügy egy Campione d'Italiában (egy Svájcban található olasz enkláve) élő olasz-egyiptomi állampolgárt érintett, akit az ENSZ Biztonsági Tanácsának terrorizmusellenes szankcióit végrehajtó svájci hatóságok felvettek a „szövetségi tálib szabályrendeletbe”. A jegyzékbe való felvétel miatt a felperes nem hagyhatta el Campione d'Italia területét, és a nevének törlésére tett kísérleteit is elutasították. Az EJEB megállapította, hogy a svájci hatóságoknak van bizonyos fokú mérlegelési jogköre az ENSZ terrorizmusellenes határozatainak alkalmazásában. A bíróság a továbbiakban megállapította, hogy Svájc megsértette a felperesnek az EJEE 8. cikke szerinti jogait, amikor nem figyelmeztette haladéktalanul Olaszországot vagy az ENSZ által létrehozott szankcióbizottságot arra, hogy a felperes ellen nem áll fenn megalapozott gyanú, és amikor a szankciók rendszerének hatásait nem igazította hozzá az egyéni helyzetéhez. Azt is megállapította, hogy Olaszország megsértette az EJEE 13. cikkét a 8. cikkel összefüggésben, mivel

34 EJEB, *Dalea kontra Franciaország* (hat.) (964/07), 2010. február 2.

35 EJEB, *Nada kontra Svájc* [nagytanács] (10593/08), 2012. szeptember 12.

a felperesnek semmilyen tényleges eszköze nem volt ahhoz, hogy elérje nevének törölését a listáról.

Példa: A *Stamose kontra Bulgária*³⁶ ügy egy bolgár nemzetiségű állampolgárt érintett, akire a bolgár hatóságok kétéves utazási tilalmat szabtak ki az Egyesült Államok beutazási törvényeinek megsértése miatt. Első alkalommal ismerték fel, hogy az utazási tilalom célja, összhangban az ECHR 4. jegyzőkönyvének 2 cikkével, az hogy megakadályozza a hazai vagy külföldi bevándorlási törvények megsértését. Az EJEB úgy vélte, hogy a mindenre kiterjedő és válogatás nélküli intézkedés megtiltja a felperesnek, hogy bármely országba beutazzon, mert megsértette egy adott ország bevándorlási törvényét, nem volt arányos.

1.4. Határforgalom-ellenőrzések

A *Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex* 6. cikke előírja, hogy a határ-ellenőrzési feladatokat az emberi méltóság teljes mértékű tiszteletben tartásával kell végezni³⁷. Az ellenőrzéseket úgy kell lebonyolítani, hogy azzal ne alkalmazzanak nemet, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, koron vagy szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetést. A szabad mozgás jogával rendelkező, harmadik országbeli állampolgárokra kedvezőbb szabályok vonatkoznak (3. cikk és 7. cikk (6) bekezdése). Egy eljárás került bevezésre a schengeni vívmányok alkalmazásának értékelésére és ellenőrzésére (*1053/2013/EU rendelet*).

Az EJEE szerint az a követelmény, hogy egy muszlim nőnek a konzulátuson a személyazonosság ellenőrzésekor le kell vennie a fejkendőjét, vagy hogy egy szikh férfinak a repülőtéri biztonsági ellenőrzésnél le kell vennie a turbánját, nem sérti meg az EJEE 9. cikke szerinti vallásszabadsághoz való jogot.³⁸

A *Ranjit Singh kontra Franciaország* ügyben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága úgy vélte, hogy az a kötelezettség, hogy egy szikh férfinak le kell vennie a turbánját ahhoz, hogy hivatalos személyazonosító fénykép készüljön róla, megsérti a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (ICCPR) 18. cikkét, és nem fogadta el azt az érvelést, hogy a közbiztonság és a közrend védelme érdekében szükséges követelmény, hogy a

36 EJEB, *Stamose kontra Bulgária* (29713/05), 2012. november 27.

37 EUB, C-23/12. sz., *Mohamed Zakaria*, benyújtás ideje: 2013. január 17.

38 EJEB, *Phull kontra Franciaország* (hat.) (35753/03), 2005. január 11.; EJEB, *El Morsli kontra Franciaország* (hat.) (15585/06), 2008. március 4.

személyazonosító fénykép készítéséhez a személyek fedetlen fővel jelenjenek meg. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága azzal érvelt, hogy az állam nem magyarázta meg, hogy a szikh turbán viselése miért nehezíti meg egy olyan személy azonosítását, aki állandóan viseli az említett turbánt, vagy hogy ez hogyan növelné a család vagy az okirat-hamisítás lehetőségét. A bizottság azt is figyelembe vette, hogy a turbán nélküli igazolványkép következtében előfordulhatna, hogy az érintett személyt az igazoltatásnál is a turbánja levételére kényszerítenék.³⁹

1.5. Tranzitónák

Az államok esetenként azzal próbáltak érvelni, hogy a tranzitónákban tartózkodó személyek nem tartoznak a joghatóságuk alá.

Az uniós jog szerint a [Visszatérési Irányelv](#) 4. cikkének (4) bekezdése határozza meg azokat a minimumjogokat, amelyek az illegális határátlépés kapcsán elfogott vagy feltartóztatott személyekre is alkalmazandók.

Az EJEE szerint a tranzitónákban tartózkodó személyek esetében felmerülhet az állam felelőssége.

Példa: Az *Amuur kontra Franciaország*⁴⁰ ügyben a felpereseket egy párizsi repülőtér tranzitónájában tartották. A francia hatóságok azzal érveltek, hogy mivel a felperesek nem „léptek be” Franciaország területére, nem tartoznak francia joghatóság alá. Az EJEB nem értett egyet ezzel, és megállapította, hogy az eset idején hatályban lévő hazai törvényi rendelkezések nem garantálták megfelelő mértékben a felperesek szabadsághoz való jogát az EJEE 5. cikkének (1) bekezdése szerint.⁴¹

1.6. Menedékkérők

Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartája a 18. cikkben rendelkezik a menedékjogról, a 19. cikkben pedig a visszaküldés tilalmáról. Az EUMSZ 78. cikke rendelkezik egy közös Európai Menekültügyi Rendszer létrehozásáról, amelynek tiszteletben kell tartania

39 ENSZ Emberi Jogi Bizottsága *Ranjit Singh kontra Franciaország*, 1876/2000. és 1876/2009. sz. közlemény, 2011. július 22-i álláspont, 8.4. pont.

40 EJEB, *Amuur kontra Franciaország* (19776/92), 1996. június 25., 52–54. pont.

41 Lásd még EJEB, *Nolan és K kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12.; EJEB, *Riad és Idiab kontra Belgium* (29787/03 és 29810/03), 2008. január 24.

az államoknak az 1951. évi Genfi Egyezményben vállalt kötelezettségeit. A rendelkezés végrehajtására számos jogalkotási eszközt fogadtak el. Ezek az 1951. évi Genfi Egyezmény 33. cikkében foglalt visszaküldéssel szembeni védelmet is tükrözik.

Bár a Charta 18. cikke garantálja a menedékjogot, az uniós jog nem rendelkezik a menedékkérők érkezését megkönnyítő módokról. Azok a személyek, akik menedéket szeretnének kérni az EU-ban, jellemzően olyan országok állampolgárai, ahonnan az EU-ba való beutazáshoz vízumra van szükség. Mivel ezek a személyek rendes vízumra gyakran nem jogosultak, előfordul, hogy illegálisan lépik át a határt.

A [Dublini Rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) 3. cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamok megvizsgálják azon harmadik országbeli állampolgárnak, vagy azon hontalan személynek a nemzetközi védelem iránti kérelmét, aki egy tagállam területén nyújtja be azt. Az EU menekültügyi vívmányai csak attól a pillanattól érvényesek, amikor a személy megérkezik a határra, ideértve a felségvizeket és tranzitónákat. ([Menekültügyi Eljárásokról Szóló Irányelv](#) 2013/32/EU) 3. cikkének (1) bekezdése) Az említett kérelmekhez a 6. cikk állapítja meg a menekültügyi eljáráshoz való hozzáférés részletes szabályait. Különösen a 6. cikk (1) bekezdése előírja, hogy az államoknak gondoskodniuk kell arról, hogy egy kérelmet 3 munkanapon belül, vagy 6 munkanapon belül regisztrálják, ha olyan hatóságnak nyújtják be a kérelmet, aki nem felelős a regisztrációért. A 6. cikk (2) bekezdése előírja az államoknak, hogy a személyek olyan hamar, ahogy lehetséges ténylegesen hozzáférhessenek az eljárásokhoz. Az irányelvben szereplő biztosítékok az eljárások igénybevételével lépnek életbe. Nem érvényesek azokra, akik nem érik el az állam területét, a határt vagy egy tranzitónát.

A [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) 43. cikke lehetőséget teremt arra, hogy a menedékjog iránti kérelmeket a határon dolgozzák fel, ha az elfogadhatatlannak minősül, illetve olyan körülmények között, amelyek gyorsított eljárásokat lehet alkalmazni az irányelv 31. cikk (8) bekezdése értelmében. Az alapelvek és a benyújtott menekültügyi kérelmek a tagállam területén belül alkalmazhatók. A 43. cikk (2) bekezdése meghatározza, hogy a határon történő eljárások esetén legkésőbb 4 héten belül meg kell hozni a döntést, ellenkező esetben a kérelmezőnek meg kell engedni a területre való bejutást. A 24. cikk (3) bekezdése előírja, hogy ne alkalmazzák a határon a gyorsított eljárásokat olyan speciális esetekben, ha a nemi erőszak vagy más súlyos erőszakos bűncselekmény áldozatai számára a határon nem lehet megfelelő támogatást/védelmet nyújtani. A 25. cikk (6) bekezdés b) pontja előír bizonyos korlátozásokat a kérelmek határon történő feldolgozásával kapcsolatban. Ezek a rendelkezések nem vonatkoznak Írországra és az Egyesült Királyságra, akiket még mindig az irányelv 2005-ös változatának 35. cikke ([2005/85/EK](#)) köt.

Az EJEE nem rendelkezik a menedéjogról. Az EJEE 3. cikke ugyanakkor tiltja, hogy egy személyt akár a határon, akár az állam joghatóságán belül máshol visszafordítsanak, és ezáltal kínzás vagy embertelen, megalázó bánásmód illetve büntetés veszélyének tegyék ki. Szélsőséges esetekben egy kitoloncolás, kiadatás vagy kiutasítás is kérdéseket vet fel az EJEE 2. cikke alapján, amely az élethez való jogot védi.

A korábbi Emberi Jogok Európai Bizottsága több olyan „menekültek Föld körüli pályán” ügyet is vizsgált, ahol egy ország sem vállalta a felelősséget azért, hogy a menekülteket kérelmük feldolgozása céljából engedje beutazni a területére.

Példa: A *kelet-afrikai ázsiaiak* ügye⁴² olyan, brit útlevéllel rendelkező személyeket érintett, akiknek nem volt joguk az Egyesült Királyságban tartózkodni vagy oda beutazni, és akiket kiutasítottak az afrikai brit csatolt területekről. Az érintettek ezáltal ott maradtak „az űrben”. A korábbi Emberi Jogok Európai Bizottsága azt állapította meg, hogy az EJEE 14. cikkének összes többi szempontjától eltekintve a faji megkülönböztetés bizonyos körülmények között már önmagában is megfelelhet az EJEE 3. cikke értelmében vett megalázó bánásmódnak.

1.7. Visszafordítás a tengeren

Az EU területét és az Európa Tanács tagállamait légi úton, szárazföldön és tengeren is meg lehet közelíteni. A tengeren végrehajtott határőrizeti műveleteknek nemcsak az emberi jogokat és a menekültjogot kell tiszteletben tartaniuk, hanem a nemzetközi tengerjoggal is összhangban kell lenniük.

A nyílt tengeren végzett tevékenységeket az ENSZ Tengerjogi Egyezménye, valamint az „Életbiztonság a tengeren” tárgyú nemzetközi egyezmény (SOLAS) és a tengeri felkutatásról és mentésről szóló egyezmény (SAR) szabályozzák. Ezekben a nemzetközi jogi aktusokban szerepel az a kötelezettség, hogy a tengeren bajba jutott személyeknek segítséget kell nyújtani és ki kell őket menteni. A hajó kapitányának ezenkívül kötelessége a tengeren kimentett személyeket „biztonságos helyre” szállítani.

Ezzel összefüggésben az egyik legellentmondásosabb kérdés az, hogy a tengeren kimentett vagy feltartóztatott személyeket hol kell partra tenni.

⁴² Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Kelet-afrikai ázsiaiak (brit védelem alatt álló személyek) kontra Egyesült Királyság* (hat.) (4715/70, 4783/71 és 4827/71), 1978. március 6.

Az uniós jog szerint a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex 12. cikke a 3. és 3a⁴³. cikkel összefüggésben úgy rendelkezik, hogy a határigazgatási tevékenységeknek tiszteletben kell tartaniuk a visszaküldés tilalmának elvét. Tekintettel a kérdés összetettségére, az EU iránymutatásokat fogadott el, hogy segítse a Frontex-et a tengeri műveletek végrehajtásában.⁴⁴ Az EUB megsemmisítette a határozatot, így az Európai Bizottság előterjesztést nyújtott be az új szabályozás iránt.⁴⁵

Példa: Az *Európai Parlament kontra Európai Unió Tanácsa*⁴⁶, ügyben az Európai Parlament felkérte az EUB-t, hogy nyilatkozzon a Frontex tengeri műveleteire vonatkozó iránymutatások jogszerűségéről (2010/252/EU tanácsi határozat). Az iránymutatásokat az 1999/468/EK határozat 5a. cikkében szabályozott komitológiai eljárás keretében fogadták el, az Európai Parlament teljes körű bevonása nélkül. Az EUB hatályon kívül helyezte az iránymutatásokat, noha kijelentette, hogy a felváltásukig továbbra is hatályban kell maradniuk. Az EUB rámutatott, hogy az elfogadott szabályok tartalmazzák a külső tengeri határőrizet alapvető elemeit, és ezáltal politikai döntésekkel járnak, amelyeket a rendes jogalkotási eljárást követően, az Európai Parlamenttel, mint társjogalkotóval együtt kell meghozni. A Bíróság megjegyezte ezenkívül, hogy a kifogásolt határozatban szereplő új intézkedések valószínűleg érintik az egyének személyes szabadságait és alapvető jogait, ezért ezek az intézkedések szintén szükségessé teszik a rendes eljárás betartását. A Bíróság szerint az a tény, hogy a 2010/252/EU tanácsi határozat mellékletének II. részében („iránymutatások az ügynökség által koordinált tengeri határőrizeti műveletek keretében a kutatási és mentési helyzetekhez és partra szállításhoz”) foglalt rendelkezésekre „iránymutatások” néven hivatkoznak, és ezeket az 1. cikk „nem kötelező erejűnek” mondja, nem érinti az alapvető szabályként való besorolásukat.

Az EJE szerint az egyezmény minden olyan személyre érvényes, aki az Európa Tanács valamely tagállamának „joghatósága alatt” áll. Az EJE már több alkalommal⁴⁷ vélte úgy, hogy a személyek akkor is egy állam joghatósága alatt állhatnak, ha a nyílt tengeren az adott állam gyakorol felettük felügyeletet. Egy Olaszország elleni 2012-es ügyben

43 A 3a cikket a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex módosításáról szóló 610/2013/EU rendelet vezette be, 2013. június 26., HL L 182., 2013., 1-18.o.

44 A Tanács 2010. április 26-i 2010/252/EU határozata, HL L 111., 2010., 20-26. o.

45 Európai Bizottság, COM(2013) 197 végleges, Brüsszel, 2004. április 12.

46 EUB, C-355/10. sz., *Európai Parlament kontra az EU Tanácsa ügy* [2012], 2012. szeptember 5., 63-85. pont.

47 EJE, *Xhavara és társai kontra Olaszország és Albánia* (39473/98), 2001. január 11.; EJE, *Medvegyev és társai kontra Franciaország* (nagytanács) (3394/03), 2010. március 29.

az EJEB nagytanácsa meghatározta az európai partokra igyekvő migránsok jogait és az államok ilyen körülmények között érvényes kötelezettségeit.

Példa: A *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország*⁴⁸ ügyben a felperesek egy körülbelül 200 migránsból, köztük menedékkérőkből és másokból álló csoportot képviseltek, akiket az olasz parti őrség tartóztatott fel a nyílt tengeren, miközben Málta felkutatási és mentési térségében tartózkodtak. A migránsokat egy Olaszország és Líbia között létrejött megállapodás alapján gyorsított eljárásban visszaküldték Líbiába, menedékjogi kérelem benyújtására pedig nem kaptak lehetőséget. Sem a nevüket, sem az állampolgárságukat nem vették nyilvántartásba. Az EJEB megállapította, hogy a líbiai helyzet közismert volt, és több forrásból is könnyen lehetett ellenőrizni. Ezért úgy vélte, hogy az olasz hatóságok tudták vagy tudhatták volna, hogy miután a felpereseket illegális migránsként visszaküldik Líbiába, ott az EJEE-t megsértő bánásmódban lesz részük, és semmilyen védelemben nem fognak részesülni. Azt is tudták vagy tudhatták volna, hogy nincsenek meg a kellő garanciák, amelyek a felpereseket védenék a származási országaikba – köztük Szomáliába és Eritreába – való önkényes visszaküldés veszélyétől. Az olasz hatóságoknak külön tekintettel kellett volna lenniük a menekültügyi eljárás teljes hiányára és arra, hogy a líbiai hatóságokat nem lehet rávenni az UNHCR által megadott menekültjogállás elismerésére.

Az EJEB megerősítette, hogy az a tény, hogy a felperesek nem kértek menedékjogot, illetve hogy nem mutatták be, hogy a menekültügyi rendszer líbiai hiánya következtében milyen kockázatokkal néznek szembe, nem menti fel Olaszországot az EJEE 3. cikke szerinti kötelezettségeinek teljesítése alól. Ismételten nyomatékosította, hogy az olasz hatóságoknak meg kellett volna bizonyosodniuk arról, hogy a líbiai hatóságok hogyan teljesítik a menekültek védelmére vonatkozó nemzetközi kötelezettségeiket. A felperesek Líbiába való átszállítása ezért megsértette az EJEE 3. cikkét, mivel a visszaküldés veszélyének tette ki a felpereseket.

1.8. Jogorvoslat

Ami a jogorvoslatot illeti, az eljárási biztosítékokról szóló 4. fejezet alaposabban megvizsgálja ezt a kérdést, a 6. fejezet pedig a szabadságvesztéssel összefüggésben foglalkozik a jogorvoslattal.

⁴⁸ EJEB, *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23.

Az uniós jog keretében néhány jogi aktus – így például a *Vízumkódex* (32. cikk (3) bekezdése és 34. cikk (7) bekezdése), a *Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex* (13. cikk) és a *Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv* (46. cikk) – külön rendelkezik a fellebbviteli és jogorvoslati lehetőségekről. Egy általánosabb garanciáról az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke is rendelkezik. Mindenkit, akit állítása szerint az uniós jog által biztosított jogok vagy szabadságok megsértésének esett áldozatul – ideértve a Charta rendelkezéseinek megsértését is –, automatikusan megilleti a hatékony jogorvoslathoz való jog, amibe a területen maradáshoz való jog vagy az érintett eljárásokhoz való jog megtagadásával szembeni „hatékony bírósági védelem” is beletartozik.

Az EJE szerint mindazoknak, akiknek a területhez vagy az eljárásokhoz való hozzáférése vélhetőleg maga után vonja az EJE alapján garantált jogokat, az EJE 13. cikke értelmében egy nemzeti hatóság előtt hatékony jogorvoslathoz kell jutnia. A *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* ügyben például az EJE azt állapította meg, hogy ilyen jogorvoslat nem volt, mivel a migránsokat visszaküldték Líbiába anélkül, hogy lehetőséget kaptak volna arra, hogy kifogást emeljenek az intézkedéssel szemben.

Főbb pontok

- Az államoknak joguk van eldönteni, hogy a külföldieket beengedik-e a területükre, de tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot, az EJEE-t és az alkalmazandó emberi jogi garanciákat (lásd a fejezet **bevezetőjét**).
- Az uniós jog a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumok kiadása terén közös szabályokat határoz meg a tagállamok számára (lásd az **1.1.** szakaszt).
- Az uniós jog a határellenőrzési (lásd az **1.4.** szakaszt) és a határőrizeti tevékenységek végrehajtására vonatkozó biztosítékokat tartalmaz, különös tekintettel a tengeri műveletekre (lásd az **1.7.** szakaszt).
- Az uniós jog, különösen a schengeni vívmányok lehetővé teszik, hogy a személyek a megállapodás alá tartozó térségen belül határellenőrzésektől mentesen utazzanak (lásd az **1.1.** szakaszt).
- Az uniós jog szerint a schengeni térség egyetlen állama által egy személy ellen kiadott beutazási tilalommal az egész schengeni térséghez való hozzáférést meg lehet tagadni (lásd az **1.3.** szakaszt).
- Az EU Alapjogi Chartája rendelkezik a menedéjogról és a visszaküldés tilalmáról. Az EU menekültügyi vívmányai attól a pillanattól érvényesek, amikor a személy megérkezik az uniós határra (lásd az **1.6.** szakaszt).
- Az EJEE bizonyos körülmények között korlátokat szab az államok azon jogának, hogy egy migránst a határon feltartóztassanak vagy őrizetbe vegyenek (lásd a fejezet **bevezetőjét** és az **1.5.** és **1.6.** szakaszt), függetlenül attól, hogy a migráns tranzitónában van-e, vagy más módon tartozik az állam joghatósága alá. Az állam jogorvoslatra is kötelezhető, ami által az EJEE állítólagos megsértésének ügyét egy nemzeti hatóság elé lehet vinni (lásd az **1.7.** és **1.8.** szakaszt).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv **265.** oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a **243.** oldalon találhatóak.

2

Jogállás és kapcsolódó okmányok

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 9. cikke (a területen maradás joga)</p> <p>A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 6. cikke (a dokumentáció)</p>	<p>menedékkérők</p>	<p>EJEB, <i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i>, 2008 és <i>Suso Musa kontra Málta</i>, 2013 (a beutazást addig jogellenesnek tekintik, amíg nincs hivatalos engedély)</p>
<p>Kvalifikációs Irányelv (2011/95/EU)</p>	<p>elismert menekültek és kiegészítő védelemben részesülő személyek</p>	<p>EJEE, 3. cikk (kínzás tilalma)</p>
<p>Az emberkereskedelem áldozatainak kiállított tartózkodási engedélyekről szóló irányelv (2004/81/EK)</p> <p>A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv (2009/52/EK)</p>	<p>az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek áldozatai</p>	<p>Az Európa Tanács emberkereskedelem elleni egyezménye, 14. cikk (tartózkodási engedély az áldozat személyes helyzetéből eredően is)</p> <p>EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i>, 2010 (az emberkereskedelem orosz áldozata Cipruson)</p>
	<p>a 39. cikk szerinti ideiglenes intézkedések által érintett személyek</p>	<p>EJEB, <i>Mamatkulov és Askarov kontra Törökország</i>, 2005 és <i>Savridin Dzhurayev kontra Oroszország</i>, 2013 (kiadatás annak ellenére, hogy az EJEB hivatkozott a 39. cikkre)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
Visszatérési irányelv (2008/115/EK) EB, C-357/09. sz. <i>Kadzoev</i> -ügy, 2009 EUB, C-34/09. sz. <i>Gerardo Ruiz Zambrano</i> ügy, 2011	rendezetlen jogállású migránsok	EJEB, <i>Kurić kontra Szlovénia</i> , 2012 (a tartózkodási engedélytől való jogellenes megfosztás)
A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK)	huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők	A letelepedésről szóló egyezmény, 1955. december 13.
Az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyve, 41. cikk (felfüggesztési záradék) Az EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80 határozata (a családtagok kiváltságai)	török állampolgárok	
A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)	az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai	
EUB, C-135/08. sz. <i>Rottmann</i> -ügy, 2010 (az uniós polgárság elvesztése)	hontalan személyek	

Bevezetés

Ez a fejezet a migránsok különböző csoportjainak jogállását és okmányait vizsgálja meg.

A migránsok sok esetben különféle problémákkal szembesülhetnek a jogállás vagy a jogállásukat igazoló okmányok hiánya miatt, például nem vehetnek igénybe állami vagy magánszolgáltatásokat, vagy nem léphetnek be a munkaerőpiacra. Az uniós jogban részletes kötelező intézkedések vonatkoznak a jogállásra és a dokumentációra, e rendelkezések betartásának elmulasztása pedig az uniós jog megsértésének minősül. Az EJEB kérésre mérlegeli, hogy a jogállás vagy az okmányok hiánya akadályozza-e az érintett személy EJEE szerinti jogainak gyakorlását, és amennyiben igen, indokolt-e ez az akadályozás.

Ha a fogadó állam nem adott hivatalos engedélyt, a harmadik országbeli állampolgár jelenlétét jogellenesnek tekintheti. Az EU és az EJEE joga azonban egyaránt rendelkezik

azokról a körülményekről, amelyek esetén a harmadik országbeli állampolgár jelenlétét jogszerűnek kell tekinteni, még abban az esetben is, ha az érintett állam arra „engedélyt nem adott” (lásd a 2.2. és 2.5. szakaszt). Az EU, az EJEE, az EU Alapjogi Chartája és az Európai Szociális Charta szerinti jogok némelyikét csak azoknak lehet megadni, akik jogszerűen tartózkodnak egy adott országban (lásd a 8. fejezetet).

Az uniós jog kifejezetten rendelkezhet a jogállás egy bizonyos típusának elismeréséről vagy megadásáról. Bizonyos okmányok kiadását is kötelezővé teheti (lásd a 2.1., 2.2. és 2.8. szakaszt). Amennyiben egy személy az uniós vagy a nemzeti jog alapján jogosult egy bizonyos jogállásra – vagy bizonyos okmányokra –, a jogállás megadásának vagy az okmányok kiadásának elmulasztása az uniós jog megsértésének minősül.

Az EJEE nem írja elő kifejezetten az államoknak, hogy a migránsoknak adjanak meg egy bizonyos jogállást, illetve lássák el meghatározott okmányokkal. A családi és magánélet tiszteletben tartásához való jog (8. cikk) bizonyos körülmények között szükségessé teheti, hogy az államok elismerjék egy migráns jogállását, engedélyezzék a tartózkodását vagy okmányokat adjanak ki a részére. A 8. cikket ugyanakkor nem lehet úgy értelmezni, hogy garantálja a tartózkodási engedélyek egy bizonyos típusához való jogot mint olyat. Ahol a hazai jogalkotás a tartózkodási engedélyek több különböző típusáról rendelkezik, rendes esetben felkéri az EJEB-et, hogy elemezze egy konkrét engedély kiadásának jogi és gyakorlati következményeit.⁴⁹

2.1. Menedékkérők

A menedékkérők azon az alapon kérik nemzetközi védelmet, hogy származási országukba nem tudnak visszatérni, illetve nem lehet őket visszaküldeni, mert megalapozottan félnek az üldöztetéstől, vagy ki vannak téve a bántalmazás vagy más súlyos sérelem veszélyének (lásd a 3. fejezetet).

Az uniós jog szerint a menedékkérőket, mint „nemzetközi védelmet kérelmezőket” határozzák meg. A helyzetüket az EU-tagállamokban az uniós menekültügyi joganyag szabályozza (a menekültügyi joganyag összes releváns szövegeit és az ezeket alkalmazó államokat az 1. melléklet sorolja fel). A menekültügyi eljárásról szóló joganyaghoz való hozzáférést az 1. fejezetben tárgyaltuk. Ez a rész azokkal a menedékkérőkkel foglalkozik, akiknek a kérelme folyamatban van, és akik a végleges határozatra várnak. Az uniós jog értelmében egy menedékkérőt addig tilos kitoloncolni, amíg nem született döntés a

⁴⁹ EJEB, *Liu kontra Oroszország* (42086/05), 2007. december 6., 50. pont.

menedékjog iránti kérelméről. A *Menekültügyi Eljárásokról Szóló Irányelv* (2013/32/EU) 9. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a menedékkérők jelenléte az EU-tagállamok területén jogszerű. Kimondja, hogy a menedékkérők az eljárás lefolytatása céljából „a tagállamban maradhatnak” mindaddig, amíg határozat nem születik az illetékes hatóság által, habár néhány kivétel létezik, különösen az ismételt kérelmek eseteiben.

A menedékkérők uniós jog szerinti dokumentációhoz való jogáról a *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* rendelkezik (2013/33/EU – az irányelv hatálya alá tartozó EU-tagállamok felsorolását lásd az [1. melléklet](#)). Az irányelv 6. cikke kimondja, hogy mindazokat, akik menedékjog iránti kérelmet nyújtanak be, három napon belül olyan okmánnal kell ellátni, amely igazolja menedékjogi státuszukat vagy, hogy a menedékjogi kérelem vizsgálatának ideje alatt a tagállam területén tartózkodhat. A 6. cikk (2) bekezdése értelmében az államok bizonyos körülmények között tartózkodhatnak ettől, például ha a kérelmező letartóztatás alatt áll vagy a határnál van.

Az EJEE nem tartalmaz hasonló rendelkezést a menedékkérők védelem iránti kérelmük feldolgozása alatti jogállásáról. Ezért azt kell mérlegelni, hogy a menedékkérők a hazai jog szerint maradhatnak-e az ország területén, amíg a kérelmük feldolgozása folyik.

Az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja megengedi a menedékkérők őrizetbe vételét, hogy megakadályozza egy állam területére való „jogtalan belépésüket”. Az EJEE szerint egy beutazás mindaddig „jogtalan” marad, amíg a nemzeti hatóságok hivatalosan nem engedélyezik azt.

Példa: Az EJEB a *Saadi kontra Egyesült Királyság*⁵⁰ ügyben azon az állásponton volt, hogy egy beutazás mindaddig „jogtalan” marad, amíg a nemzeti hatóságok hivatalosan nem engedélyezik azt. A bíróság ebben az esetben úgy találta, hogy az 5. cikk (1) bekezdését nem sértették meg, mivel a menedékkérőt megfelelő körülmények között, törvényesen tartották őrizetben hét napig, amíg a menedékjog iránti kérelmét feldolgozták.

Példa: A *Suso Musa kontra Málta*⁵¹ ügyben azonban a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy amennyiben egy állam jogi kötelezettségein túllépve olyan jogszabályt léptetett hatályba – akár önállóan, akár az uniós jog szerint –, amely kifejezetten engedélyezi bevándorlók beutazását vagy tartózkodását, amíg a

50 EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29., 65. pont.

51 EJEB, *Suso Musa kontra Málta* (42337/12), 2013. július 23.

menedékjog iránti kérelem folyamatban van, a jogtalan beutazás megakadályozása céljából történő őrizetbe vétel kérdéseket vethet fel az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizet jogszerűségét illetően.

Az EJEE 4. kiegészítő jegyzőkönyvének 2. cikke hivatkozik a mozgás szabadságához való jogra mindazok esetében, akik „jogszerűen” tartózkodnak egy állam területén, a 7. jegyzőkönyv 1. cikke pedig bizonyos eljárási biztosítékokat ír elő az állam területén „jogszerűen” tartózkodó személyek kiutasítása ellen. A „jogszerű” státust azonban el is lehet veszíteni.

Példa: Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága⁵² előtt a német kormány elismerte, hogy a menedékkérők jogszerűen tartózkodnak az országban a menekültügyi eljárás ideje alatt. Azonban az *Omwenyeko kontra Németország*⁵³ ügyben a bíróság elfogadta a kormány azon érvelését, hogy az állam által az ideiglenes tartózkodásához meghatározott feltételek (konkrétan az a kötelezettség, hogy egy bizonyos város területén maradjon) megsértésével a felperes elvesztette jogszerű státusát, így kívül esett az EJEE 4. jegyzőkönyve 2. cikkének a hatályán.

2.2. Elismert menekültek és kiegészítő védelemre szorulóként elismert személyek

Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartája garantálja a menedékjogot (18. cikk), ezáltal túlmutat a menedék kéréséhez való jogon. Akik jogosultak a menedékre, azoknak joguk van hozzá, hogy ezt a jogállásukat elismertessék. A *Kvalifikációs Irányelv* (2011/95/EU) 13. cikke (menekült jogállás) és 18. cikke (kiegészítő védelmi jogállás azok számára, akik nemzetközi védelemre szorulnak, de menekült jogállásra nem jogosultak) kifejezett jogot ad a menekült vagy kiegészítő védelmi jogállás elnyerésére. A nemzetközi védelemben részesülő személyek elveszthetik ezt a jogállást, ha a származási országuk helyzetében valódi javulás következik be (lásd a 3.1.8. szakaszt).

Az okmányokhoz való jogot ugyanennek az irányelvnek a 24. cikke szabályozza. A nemzetközi védelemre elismerten rászoruló személyek jogosultak a tartózkodási engedélyre: ez menekültek esetén három évre, kiegészítő védelem esetén egy évre szól. A

⁵² CCPR/C/DEU/5, 2002. december 4.

⁵³ EJEB, *Omwenyeko kontra Németország* (hat.) (44294/04), 2007. november 20.

25. cikk alapján a menekültek és bizonyos esetekben a kiegészítő védelemben részesülők is jogosultak az úti okmányokra.

Az EJEE – ellentétben az EU Alapjogi Chartájának 18.cikkével – nem rendelkezik a menedéjogról. Az EJEB sem vizsgálhatja, hogy az 1951. évi Genfi Egyezmény szerinti menekültstátusz megtagadása vagy visszavonása⁵⁴ vagy a **Kvalifikációs Irányelv** szerinti menedékjog el nem ismerése⁵⁵ ellentétes-e az EJEE-vel. Az EJEB azt viszont vizsgálhatja, hogy egy idegen kitoloncolása kiteszi-e az illetőt az EJEE 3. cikkével vagy az EJEE bizonyos más rendelkezéseivel ellentétes bánásmód valós veszélyének (lásd a 3. fejezetet).⁵⁶

2.3. Az emberkereskedelem és a különösen kizsákmányoló munkafeltételek áldozatai

Az uniós jog keretében a **Munkáltatókkal Szembeni Szankciókról szóló Irányelv** (2009/52/EK) bűncselekménnyé minősíti a rendezetlen jogállású migránsok illegális foglalkoztatásának egyes formáit. A kiskorú munkavállalóknak, illetve a különösen kizsákmányoló munkafeltételeknek kitett munkavállalóknak ideiglenes tartózkodási engedélyt lehet kiadni, hogy ezzel megkönnyítsék a munkáltatójukkal szembeni panasz benyújtását (13. cikk).

A harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről szóló **2004/81/EK tanácsi irányelv** lehetővé teszi a gondolkodási időt, amely alatt az áldozatot nem lehet kiutasítani. Azt is előírja, hogy az EU-tagállamok állítsanak ki tartózkodási engedélyt, ha az emberkereskedelem áldozata együttműködik a hatóságokkal (6., illetve 8. cikk egyaránt). Az engedélynek legalább hat hónapig érvényesnek kell lennie, és meg is lehet újítani. A 2011. évi **Emberkereskedelemről szóló Irányelv** (2011/36/EU) az áldozatok tartózkodási engedélyeivel ugyan közvetlenül nem foglalkozik, azt viszont előírja, hogy a büntetőeljárást megelőzően, annak folyamán és azt követően segítséget és támogatást kell nyújtani (11. cikk). Ha viszont az emberkereskedők ellen nem terveznek eljárást indítani, vagy ha az áldozat nem működött együtt

54 EJEB, *Ahmed kontra Ausztria* (25964/94), 1996. december 17., 38. pont.

55 EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 226. pont (a kvalifikációs irányelv 15. cikkével kapcsolatban).

56 EJEB, *NA kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17., 106-7. pont.

a nyomozással, akkor nincs olyan egyértelmű követelmény, hogy az EU-tagállamnak tartózkodási engedélyt kell adnia.

Az EJEE alapján a rabszolgaságnak és a kényszermunkának az EJEE 4. cikkében megfogalmazott tilalma bizonyos körülmények között megkövetelheti az államoktól, hogy nyomozzanak emberkereskedelem gyanúja ügyében, és tegyenek intézkedéseket az áldozatok vagy potenciális áldozatok védelme érdekében.

Példa: Az EJEB *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* ügye⁵⁷ egy orosz állampolgárral foglalkozott, aki Cipruson lett az emberkereskedelem áldozata. A bíróság úgy vélte, hogy Ciprus nem tett eleget az EJEE 4. cikke szerinti pozitív kötelezettségeinek, két szempontból: egyrészt elmulasztotta hatályba léptetni az emberkereskedelem elleni fellépéshez szükséges megfelelő jogi és közigazgatási keretet, másrészt a rendőrség nem tett megfelelő operatív intézkedéseket, hogy megvédje az áldozatot az emberkereskedelemtől. Az EJEB ezenkívül azt állapította meg, hogy az orosz hatóságok nem folytattak hatékony nyomozást az ügy orosz területen zajlott része, azaz az áldozat emberkereskedők általi felvétele miatt. Ennek a mulasztásnak több súlyos következménye is lett, tekintettel a személy Oroszországból való távozásának körülményeire és az ezt követő ciprusi halálára.

Az EJEE joga szerint az Európa Tanács emberkereskedelem elleni egyezményének részes államaiban a hatóságoknak biztosítaniuk kell egy felépülési és gondolkodási időszakot a feltételezett áldozatok számára, akiket ez alatt nem lehet kitoloncolni (14. cikk). Ha az illetékes szervek „alapos indokkal” feltételezik, hogy egy személy emberkereskedelem áldozatává vált, ezt a személyt addig nem lehet kitoloncolni az országból, amíg el nem döntenek, hogy emberkereskedelemnek minősülő bűncselekmény áldozata-e (10. cikk (2) bekezdése). Az illetékes hatóság megújítható tartózkodási engedélyt adhat ki az áldozatok részére, ha úgy véli, hogy az áldozatok tartózkodása személyes körülményeik miatt szükséges, vagy ha a bűnügyi nyomozás céljából szükséges (14. cikk (1) bekezdése). Ezek a rendelkezések azt hivatottak biztosítani, hogy az emberkereskedelem áldozatait ne fenyegetse az a veszély, hogy megfelelő segítségnyújtás nélkül visszaküldik őket a hazájukba (lásd még a 9. fejezetet a veszélyeztetett személyekről és a ratifikációk felsorolását a 2. melléklet).

⁵⁷ EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 284. pont.

2.4. A 39. szabály szerinti ideiglenes intézkedések által érintett személyek

Amikor az EJEB-hez érkezik egy kérelem, határozhat úgy, hogy az állam tegyen meg bizonyos ideiglenes intézkedéseket, amíg a bíróság folytatja az ügy vizsgálatát.⁵⁸ Ezeket általában a 39. szabály szerinti intézkedéseknek nevezik.⁵⁹ Ezek az intézkedések gyakran abból állnak, hogy az államot felkérjük, tartózkodjon a személyek olyan országokba való visszaküldésétől, ahol feltételezhetően halál, kínzás vagy más kegyetlen bánásmód várna rájuk. Ez sok esetben olyan menedékkérőket érint, akiknek a kérelmeit véglegesen elutasították, és akik a hazai jog szerinti összes fellebbviteli lehetőségüket kimerítették. Néhány államban esetleg nem egyértelmű, hogy egy személy milyen jogállással rendelkezik azt követően, hogy az EJEB a 39. szabály szerinti ideiglenes intézkedést alkalmazott annak érdekében, hogy az ügy vizsgálatának idejére megakadályozza a személy kitoloncolását.⁶⁰ A kiutasító állam a jogállás kérdéséről függetlenül köteles eleget tenni az EJEB által javasolt, 39. szabály szerinti intézkedésnek.

Példa: A *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország*⁶¹ ügyben az alperes állam az EJEB által javasolt, 39. szabály szerinti ideiglenes intézkedés ellenére kiadta a felpereseket Üzbegisztánnak. Az ügy tényállása egyértelműen azt mutatta, hogy a kiadatás következtében a bíróság nem tudta megfelelően, a hasonló ügyekben kialakult gyakorlattal összhangban megvizsgálni a felperesek panaszait. Ez végső soron megakadályozta a bíróságot abban, hogy megvédje őket az EJEB esetleges megsértéseivel szemben. Az egyezmény 34. cikke értelmében a tagállamok vállalták, hogy tartózkodnak minden olyan tettől vagy mulasztástól, amely hátráltathatja egy egyéni felperes kérelemhez való jogának tényleges gyakorlását. Amennyiben egy tagállam nem tesz eleget az ideiglenes intézkedéseknek, ez úgy tekinthető, hogy gátolja a bíróságot a felperes panaszának hatékony vizsgálatában, illetve akadályozza a felperest jogának hatékony gyakorlásában, és ezáltal megsérti az egyezmény 34. cikkét.

58 EJEB, *Bírósági szabályzat*, a 2012. szeptember 1-jén hatályos változat, 39. szabály.

59 A 39. szabály szerinti kérelem benyújtásához a részletes utasításokat lásd UNHCR (2012).

60 EJEB, *Azimov kontra. Oroszország* (67474/11), 2013. április 18.

61 EJEB, *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország* [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005. február 4.

Példa: A *Szavriddin Dzsurajev kontra Oroszország*⁶² ügyben a felperest egy orosz állami szereplőket is érintő különleges művelet keretében kényszerrel átszállították Tádzsikisztánba – holott az EJEB által javasolt ideiglenes intézkedés hatályban maradt. Mivel az alperes állam figyelmen kívül hagyta az ideiglenes intézkedést, a felperes Tádzsikisztánban kegyetlen bánásmód veszélyének volt kitéve, a bíróságot pedig megakadályozták abban, hogy biztosítsa számára az EJEE 3. cikke szerinti jogainak tényleges, gyakorlati érvényesülését. Ezért az egyezmény 3. cikkével együtt a 34. cikkét is megsértették. A bíróság elrendelte, hogy az alperes állam tegyen kézzelfogható jótételi intézkedéseket, hogy megvédje a felperest a külföldi joghatóságban az életét és egészségét fenyegető valós veszélyekkel szemben. Mivel ilyen jellegű incidensek többször előfordultak, a bíróság ezenkívül azt is elrendelte, hogy az alperes állam haladéktalanul oldja meg ezt a visszatérő problémát azzal, hogy meghatározott általános intézkedéseket hoz annak érdekében, hogy a bíróság által kiadott ideiglenes intézkedésekkel összhangban biztosítsa a potenciális áldozatok hatékony védelmét

2.5. Rendezetlen jogállású migránsok

Az olyan személyek jelenlétét, akik egy állam területére engedély vagy jogi indoklás nélkül utaztak be, illetve ezek nélkül maradtak ott, illegálisnak vagy jogellenesnek tekintik. Az illegális vagy jogellenes jelenlét többféleképpen is kialakulhat: eredhet illegális beutazásból kötelező tartózkodási helyről való elszökésből, vagy éppen abból, hogy a személyes körülmények megváltozása miatt a személy nem jogosult az egyébként jogszerű tartózkodási engedély megújítására. A jogszerű státus hiánya gyakran más eljárási és anyagi jogok gyakorlásának lehetőségére is kihat (lásd a 8.6. szakaszt a társadalombiztosításhoz és a szociális ellátáshoz való hozzáférésről).

Az uniós jog alapján a *Visszatérési Irányelv* (2008/115/EK; az irányelv hatálya alá tartozó EU-tagállamok felsorolását lásd az 1. melléklet) alapján a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárait a továbbiakban nem lehet őrizetben tartani. Az irányelvben részt vevő EU-tagállamoknak vagy jogszerűvé kell tenni a tartózkodásukat, vagy ki kell adniuk egy kiutasítási határozatot.

A jogszerű engedéllyel nem rendelkező személyek kivétel nélkül az irányelv hatálya alá tartoznak. A 6. cikk arra kötelezi az EU-tagállamokat, hogy az ilyen személyekre vonatkozóan „kiutasítási határozatot” adjanak ki. A 6. cikk (4) bekezdése viszont azokat a

62 EJEB, *Szavriddin Dzsurajev kontra Oroszország* (71386/10), 2013. április 25.

körülményeket is meghatározza, amelyek mentesítik a tagállamokat e kötelesség alól. A humanitárius vagy egyéb okok mellett a tartózkodás legalizálásának másik oka az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke és az EJEE 8. cikke szerint garantált családi vagy magánéleti sürgető ok is lehet (lásd az 5. fejezetet a családi életéről).

Példa: A 2012. június 4-i *M. Ghevondyan* ügyben⁶³ a francia Államtanács (*Conseil d'Etat*) úgy vélte, hogy a *Visszatérési Irányelv* 6. cikke nem kötelezi a tagállamok illetékes hatóságait arra, hogy szisztematikusan kiadják a kiutasítási határozatot harmadik országbeli állampolgárokkal szemben rendezetlen jogállás esetén. A 6. cikk (4) bekezdése alapján a 6. cikk (1) bekezdése alól több kivétel és eltérési lehetőség is létezik. A kiutasítási határozatokat ezért nem szabad automatikusan kiadni. A közigazgatási hatóságok kötelesek mérlegelni a külföldi személyes és családi helyzetét és figyelembe venni a kiutasítási végzést esetlegesen meggátló körülményeket. Ezek közé tartoznak a gyermek érdekei, a család helyzete és a külföldi személy egészsége, amint azt az irányelv 5. cikke rögzíti. Ebből következően a bíróságoknak – amennyiben a külföldi erre az indokra hivatkozik – meg kell vizsgálniuk a határozat jogszerűségét, figyelembe véve annak következményeit az idegen személyes helyzetére.

Arra az időre, amíg a tartózkodás engedélyezésére irányuló folyamat függőben van, a személynek meg lehet engedni, hogy maradjon (6. cikk (5) bekezdése), de ez nem kötelező, mint a menedékkérők esetében. A rendelkezés nem foglalkozik az ilyen személyek jogállásával. A *Visszatérési Irányelv* (12) preambulumbekkezdéséből kiderül, hogy ismert az a gyakori helyzet, amikor az engedély nélkül tartózkodók egy részét nem lehet kitoloncolni. Ugyanitt az is szerepel, hogy a helyzetükről az államoknak írásbeli igazolást kellene kiállítaniuk, ez azonban az irányelv rendelkező részeiben nem jelenik meg. A helyzet azok esetében a legsürgetőbb, akiket a maximálisan megengedett fogva tartási idő lejáratára miatt szabadon kellett bocsátani (lásd a 6. fejezetet a fogva tartásról), de a tartózkodáshoz továbbra sincs engedélyük.⁶⁴

Példa: A *Kadzoev*-ügyben⁶⁵ egy csecsen menedékkérőt Bulgáriában elutasítottak, de nem tudták kitoloncolni, majd szabadon is bocsátották az őrizetből, miután az EUB döntése kimondta, hogy az alkalmazandó uniós jog semmilyen esetben nem engedélyezi a fogva tartási időszak maximumának túllépését. A felperest a

63 Franciaország, Államtanács (*Conseil d'Etat*), *M. Ghevondyan*, 2012. június 4.

64 A ki nem toloncolt személyek helyzetéről lásd *FRA (2011b)*, 2. fejezet.

65 EB, C-357/09. sz. *Kadzoev*-ügy, EBHT 2009., I-11189. o., 2009. november 30.

szabadlára helyezése után teljesen magára hagyták jogállás és okmányok nélkül, mivel a bolgár törvények nem rendelkeztek arról, hogy legyen valamilyen jogállást biztosítsanak, annak ellenére, hogy kitoloncolni sem lehetett.

Az EJEE szerint nincs olyan az egyezménybe foglalt jog, hogy a fogadó országban meg kellene adni egy bizonyos jogállást vagy a kapcsolódó okmányokat; ezek megtagadása azonban bizonyos körülmények között sértheti az EJEE-t, amennyiben megkülönböztetésen alapul.

Példa: A *Kiyutin kontra Oroszország*⁶⁶ ügyben egy üzbég állampolgár, akinek orosz házastársa és vele közös gyermeke volt, tartózkodási engedélyt kért az orosz hatóságoktól. Az engedélykérelmét elutasították, mert a HIV-tesztje pozitív volt. Az EJEB hangsúlyozta, hogy a HIV-fertőzött személyek különösen veszélyeztetettek, és elfogadta, hogy a betegség a fogyatékoság egy formájának is tekinthető. A hazai jog általános, a külföldi állampolgárságú, HIV-pozitív személyek kiutasításáról szóló rendelkezése nem adott lehetőséget az egyes esetek tényállása alapján történő egyéni elbírálásra, és nem bizonyult objektíven indokoltnak. A bíróság ezért úgy találta, hogy a felperes az egészségi állapota alapján történő megkülönböztetésnek esett áldozatul, és megállapította, hogy ezzel megsértették az EJEE 14. cikkét a 8. cikkkel összefüggésben.

Az ESC szerint a személyi hatály elvben más részes államok olyan állampolgáira korlátozódik, akik a területen jogszerűen tartózkodnak vagy rendszeresen munkát vállalnak. A Szociális Jogok Európai Bizottsága ugyanakkor úgy vélte, hogy az alapvető jellegük és az emberi méltósággal való kapcsolatuk miatt bizonyos jogoknak a területen tartózkodó személyek mindegyikére érvényesnek kellene lennie, így az illegális migránsokra is. Az ilyen jogok közé tartozik az orvosi ellátáshoz való jog,⁶⁷ a menedékhelyhez való jog⁶⁸ és az oktatáshoz való jog.⁶⁹

66 EJEB, *Kiyutin kontra Oroszország* (2700/10), 2011. március 10.

67 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues kontra Franciaország*, 14/2003 sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8.

68 ECSR, *Defence for Children International kontra Hollandia*, 47/2008 sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20.

69 ECSR, 2011-es következtetések, Általános bevezető, 2012. január, 10. pont, Nyilatkozat a 17. cikk (2) bekezdésének értelmezéséről.

2.6. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők

Az uniós jog keretében a Huzamos Tartózkodási Engedéllyel Rendelkezőkről szóló Irányelv (a 2011/51/EU irányelv által módosított 2003/109/EK irányelv; az irányelv hatálya alá tartozó államok felsorolását lásd az 1. melléklet) rendelkezik a kibővített „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásra való jogosultságról azoknak a harmadik országbeli állampolgároknak az esetében, akik jogszerűen és folyamatosan öt éven át a tagállam területén tartózkodtak.⁷⁰ Ez a jogosultság a stabil és rendszeres erőforrásokra és a megbiztosításra vonatkozó feltételektől függ. Ezeknek a követelményeknek az értelmezéséről még nem alakult ki ítélkezési gyakorlat, de a **Családegyesítési Irányelvben** (2003/86/EK; lásd az 5. fejezetet a családokról) szereplő hasonló követelményekkel kapcsolatban az EUB az említett feltételek szigorú értelmezése felé hajlott. Fenntartotta, hogy az EU-tagállamok mozgásterét nem szabad úgy felhasználni, hogy azzal aláássák az irányelv célját.⁷¹

A huzamos tartózkodási engedéllyel **huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv** 11. cikke szerint a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállás megadása számos fontos területen az állampolgárokéval egyenlő bánásmódot eredményez (lásd a gazdasági és szociális jogokról szóló 8. fejezetet).

Az EUB szerint az uniós tagállamok nem szabhatnak ki túlzott, illetve aránytalan díjakat a tartózkodási engedély megadásáért olyan harmadik országbeli állampolgárokkal és családtagjaikkal szemben, akik huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. Az ilyen díjak veszélyeztetnék az irányelv által kitűzött cél elérését, és megszüntetnék az eredményességét.

Példa: Az EUB a *Bizottság kontra Hollandia*⁷² ügyben úgy vélte, hogy Hollandia nem tett eleget a **Huzamos Tartózkodási Engedéllyel Rendelkezőkről Szóló Irányelv** szerinti kötelességének, amennyiben túlzott és aránytalan (188–830 € összegű) díjakat szabott ki (i) a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásra törekvő harmadik országbeli állampolgárokra, (ii) azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik egy másik EU-tagállamban szereztek „huzamos tartózkodási

70 Lásd még EUB, C-502/10. sz., *Staatssecretaris van Justitie kontra Mangat Singh* ügy [2012], 2012. október 18.

71 EUB, C-578/08. sz., *Chakroun kontra Minister van Buitenlandse Zaken* ügy, EBHT 2010., I-01839. o., 2010. március 4., 52. pont.

72 EUB, C-508/10. sz., *Európai Bizottság kontra Holland Királyság* ügy, 2012. április 26., 70. pont.

engedéllyel rendelkező” jogállást, és akik élni szeretnének a tartózkodáshoz való jogukkal és (iii) a harmadik országbeli állampolgárok családgyegetését kérés családtagjaira. A Bíróság konkrétan rámutatott, hogy a tagállamoknak nincs korlátlan mérlegelési jogköre a tartózkodási engedély kiadása esetén harmadik országok állampolgáraitra vonatkozó díjszabás kialakításában, és hogy a tagállamok nem szabhatnak ki olyan díjakat, amelyek akadályt jelenthetnek a **Huzamos Tartózkodási Engedéllyel Rendelkezőkről Szóló Irányelvben** foglalt jogok gyakorlásában.

Az EJEE alapján a huzamos tartózkodást általában olyan tényezőként ismerik el, amelyet figyelembe kell venni, ha kiutasítást javasolnak (lásd a 3.4. szakaszt).

Példa: A *Kurić kontra Szlovénia*⁷³ ügyben az EJEB megvizsgálta az állandó lakosok szlovéniai nyilvántartását és a volt Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság egykori állampolgárainak „törlését”, akik továbbra is állandó lakosok voltak, de nem kértek szlovén állampolgárságot a megadott hat hónapos határidőn belül. Az ilyen törlés következménye vagy a hontalanság, vagy a tartózkodási jogok elvesztése volt.⁷⁴ Azokat a külföldieket, akik nem voltak más jugoszláv köztársaságok állampolgárai, nem érintette ez az eljárás. Az EJEB újfent kimondta, hogy a családi vagy magánélet tényleges tiszteletben tartása esetenként pozitív kötelezettségekkel járhat együtt, különösen az olyan, huzamosan egy országban tartózkodó migránsok esetében, mint a felperesek, akiket jogszerűtlenül, az EJEE 8. cikkét megsértve törölték az állandó lakosok nyilvántartásából. Azt is megállapította, hogy a nem jugoszláv állampolgár külföldiekkel és a korábban jugoszláv állampolgárokkal szembeni bánásmód különbsége hátrányos megkülönböztetésnek minősült, és ezzel sérti az egyezmény 14. cikkét a 8. cikkel összefüggésben.

Az Európa Tanács letelepedésről szóló, 1955. évi egyezménye rendelkezik egy minden tagállamban érvényes kibővített jogállásról azok számára, akik huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkeznek, de csak akkor, ha az egyezmény részes feleinek állampolgárai.

73 EJEB, *Kurić és társai kontra Szlovénia* [nagytanács] (26828/06), 2012. június 26.

74 Szlovénia nem részes állama az Európa Tanács 2006. évi, az államutódlás esetén bekövetkező hontalanság elkerüléséről szóló egyezményének.

2.7. Török állampolgárok

Az 1963-ban aláírt Ankarai Megállapodás és az Ankarai Megállapodás 1970-ben létrejött kiegészítő jegyzőkönyve megerősíti az akkori Európai Gazdasági Közösség (EGK) és Törökország közötti kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat, Törökország esetleges EGK-csatlakozása érdekében. A megállapodással az EUB és korábban az EB több mint 40 ítéletben foglalkozott. Ezeket egészíti ki a Társulási Tanács több határozata, amelyek közül néhány az EU-tagállamok területén tartózkodó nagyszámú török állampolgár jogállására vonatkozik. A megállapodás a török állampolgároknak nem biztosít semmilyen anyagi jogot az EU-tagállamokba való beutazásra vagy az ott-tartózkodásra; az önálló vállalkozók és a szolgáltatók azonban élhetnek a felfüggesztési záradék lehetőségével (a *kiegészítő jegyzőkönyv* 41. cikke). Ez a záradék megakadályozza, hogy az államok új, szigorúbb eljárási vagy pénzügyi követelményeket támasszanak a megállapodás megkötésekor már hatályban lévőkön túl.⁷⁵ Az ilyen jogok nem vonatkoznak azokra a török állampolgárokra, akik szolgáltatásokat szeretnének igénybe venni – nem pedig nyújtani.⁷⁶

Példa: Több ügy is foglalkozott az olyan török kamionsofőrökre kiszabott követelményekkel, akiket török vállalatok Törökországban alkalmaztak a Németországba tartó kamionok vezetésére. Ezek az ügyek ilyenformán a török vállalatok szolgáltatásnyújtási szabadságát vizsgálták az EU-tagállamokban. Az *Abatay-ügyben*⁷⁷ az EB úgy vélte, hogy Németország nem vezetheti be a munkavállalási engedély követelményét a területén szolgáltatást nyújtani kívánó török állampolgárok esetében, ha ezt az engedélyt nem követelte meg már a felfüggesztési záradék hatálybalépésének idején is.

A *Soysal-ügy*⁷⁸ egy vízumkövetelménnyel foglalkozott. Az EB úgy vélte, hogy az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikke kizárja annak

75 EB, C-37/98. sz. *The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas-ügy*, EBHT 2000., I-02927. o., 2000. május 11.; EB, C-16/05. sz., *The Queen, Veli Tum és Mehmet Dari kontra Secretary of State for the Home Department-ügy*, EBHT 2007., I-07415. o., 2007. szeptember 20.; EUB, C-186/10. sz. *Tural Oguz kontra Secretary of State for the Home Department ügy*, 2011. július 21.

76 EUB, C-221/11 sz., *Leyla Ecem Demirkam kontra Németországi Szövetségi Köztársaság ügy*, 2013. szeptember 24.

77 EB, C-317/01. és C-369/01. sz., *Eran Abatay és társai és Nadi Sahin kontra Bundesanstalt für Arbeit* egyesített ügyek, EBHT 2003., I-12301. o., 2003. október 21.

78 EB, C-228/06. sz., *Mehmet Soysal és Ibrahim Savatli kontra Bundesrepublik Deutschland ügy*, EBHT 2009., I-01031. o., 2009. február 19.

lehetőségét, hogy Németország vízumkötelessé tegye a belépést azoknak a török állampolgároknak az esetében, akik egy török vállalat nevében szolgáltatást kívánnak nyújtani, ha a jegyzőkönyv hatálybalépése idején nem volt szükség a vízumra. A Bíróság szerint ezt a következtetést nem befolyásolja az a tény, hogy a vízumot bevezető nemzeti jogszabály az [539/2001/EK rendeletet](#) hajtotta végre (lásd az 1. fejezetet). A másodlagos uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az összhangban legyen a felfüggesztési záradékot tartalmazó nemzetközi megállapodással.

Az *Oguz*-ügyben⁷⁹ az EUB megerősítette, hogy a felfüggesztési záradék nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az EU-tagállamok a hazai jogot alkalmazzák a bevándorlással kapcsolatos visszaélések büntetésére. Az EUB azt azonban nem tekintette visszaélésnek, hogy Oguz úr a nemzeti bevándorlási törvényt megsértve önálló vállalkozásba kezdett, nyolc évvel azután, hogy engedélyt kapott a beutazásra és az országban maradásra.

Az EU újabb tagállamai esetében a török felfüggesztési záradék érvénybelépésének dátuma az a nap, amikor csatlakoztak az Unióhoz.

Az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyve számos jogról rendelkezik; ezeket a 8. fejezetben, a gazdasági és szociális jogokhoz való hozzáférés témakörében tárgyaljuk. Ami a jogállást illeti, a török állampolgároknak joguk van a területen maradni, amíg a szociális és munkaerő-piaci jogaikat gyakorolják.⁸⁰

A családtagok, a nem török állampolgárokat is beleértve, az Ankarai Megállapodás által létrehozott Társulási Tanács („EGK-Törökország Társulási Tanács) 1/80. számú határozata értelmében kiváltságos bánásmódban részesülnek (lásd az 5. fejezetet a családi életéről).⁸¹ Az ilyen jogok nem függenek azoktól a feltételektől, amelyek alapján a török állampolgár eredetileg jogot kapott a fogadó tagállamba való beutazásra és a tartózkodásra.

79 EUB, C-186/10. sz., *Tural Oguz kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 2011., I-06957. o. 2011. július 21., 46. pont; EB, C-16/05. sz., *The Queen, Veli Tun és Mehmet Dari kontra Secretary of State for the Home Department*-ügy, EBHT 2007., I-07415. o., 2007. szeptember 20.

80 EB, C-337/07. sz., *Altun kontra Stadt Böblingen* ügy, EBHT 2008., I-10323. o., 2008. december 18., 21. pont; EB, C-171/95. sz., *Tetik kontra Land Berlin* ügy, EBHT 1997., I-00329. o., 1997. január 23., 48. pont; az Európa Tanács 1955. évi egyezménye a letelepedésről, 2. cikk: „[...] mindegyik szerződő fél [ebbe Törökország és az EU sok más országa is beletartozik] megkönnyíti – amennyire gazdasági és társadalmi körülményei engedik – a többi felek állampolgárainak a területén való huzamos vagy állandó tartózkodását.”

81 EUB, C-451/11. sz., *Natthaya Dülger kontra Wetteraukreis* ügy, 2012. július 19.

Példa: Az *Altun*-ügyben⁸² az EB úgy vélte, hogy az a körülmény, hogy egy török munkavállaló politikai menekültként szerezte meg a tartózkodási jogot valamely tagállamban és ennek következtében az adott tagállam munkaerőpiacához való hozzáférés jogát, nem akadályozza annak, hogy családtagját megillessék a Társulási Tanács 1/80. számú határozata szerinti jogok. Az EUB a *Kahveci*-ügyben⁸³ tisztázta továbbá, hogy a török munkavállalók családtagjai azután is igényelhetik a határozat által rájuk ruházott jogokat, miután a munkavállaló a török állampolgárság megtartása mellett megszerezte a fogadó tagállam szerinti állampolgárságot.

2.8. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjai

Az uniós jog szerint az EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjainak állampolgárságtól függetlenül, valamint azoknak a harmadik országbeli állampolgároknak, akik olyan uniós állampolgárok családtagjai, akik éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, bizonyos körülmények között joguk van az EU-tagállam területére beutazni és annak területén tartózkodni, hogy csatlakozzanak az EGT-, svájci vagy EU-állampolgárhoz.⁸⁴ Ezt csak közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból lehet megtagadni.

Ez a jog maga után vonja a jogállásukat igazoló tartózkodási okmányokhoz való jogot is. A *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* (2004/38/EK) 10. cikkének (1) bekezdése alapján a harmadik országbeli állampolgár családtag tartózkodási kártyáját a kérelem benyújtásának napjától számított hat hónapon belül ki kell adni, a tartózkodási kártya iránti kérelemről pedig azonnal ki kell állítani egy igazolást.

Az EJEE szerint, ha egy harmadik országbeli állampolgár részére nem adnak ki tartózkodási engedélyt, miközben az engedélyt az uniós jog értelmében ki kell adni, ez az EJEE 8. cikke alapján kérdéseket vethet fel.

82 EB, C-337/07. sz. *Altun*-ügy, EBHT 2008., I-10323. o., 2008. december 18., 50. pont.

83 EUB, C-7/10. és C-9/10. sz., *Staatssecretaris van Justitie kontra Tayfun Kahveci és Osman Inan* egyesített ügyek, 2012. március 29.

84 Lásd az EGT-vel és Svájjal kötött megállapodásokat (lásd az 5. és 6. lábjegyzetet) és a *Szabad Mozgásról szóló Irányelvet* (2004/38/EK irányelv, HL L 158., 2004., 77. o).

Példa: Az *Aristimuño Mendizabal kontra Franciaország*⁸⁵ ügyben az EJEB úgy találta, hogy a francia hatóságok súlyosan megsértették a felperesnek az EJEE 8. cikke szerinti jogait azzal, hogy több mint 14 évet késtek tartózkodási engedélyének kiadásával. Az EJEB megállapította, hogy a felperes az uniós és a francia jog alapján egyaránt jogosult volt erre az engedélyre.

2.9. Hontalan személyek és az állampolgárság vagy az okmányok elvesztése

Sem az uniós jog, sem az EJEE nem foglalkozik az állampolgárság megszerzésével. Ez továbbra is nemzeti szintű felelősség. Az állampolgárság elvesztésével kapcsolatos nemzeti intézkedésre azonban vonatkozik néhány korlát.

Az uniós jog szerint az EU-tagállamoknak kizárólagos önrendelkezése van az állampolgárság megszerzése felett, amelybe ilyenformán az uniós polgárság, valamint sok jogrendszerben az állampolgársággal együtt járó kiegészítő jogok is beletartoznak. Az EUMSZ 20. cikke magában foglalja az uniós polgárság fogalmát, de az uniós polgárságból származó előnyök a tagállamok valamelyikében állampolgársággal rendelkező személyekre korlátozódnak.⁸⁶

Az állampolgárság elvesztése viszont érintheti az uniós jogot, amennyiben az uniós jogot elvesztését is maga után vonja.

Példa: A *Rottmann*-ügyben⁸⁷ Dr. Rottmann születése szerint osztrák állampolgár volt. Miután Ausztriában a foglalkozása körében elkövetett súlyos csalás miatt vádat emeltek ellene, Németországba költözött, és itt honosítást kért. A német állampolgárság megszerzésével törvény szerint elvesztette az osztrák állampolgárságát. Miután az osztrák hatóságoktól értesültek arról, hogy Rottmann úr ellen az országban elfogatóparancs van érvényben, a német hatóságok elindították a

85 EJEB, *Aristimuño Mendizabal kontra Franciaország* (51431/99), 2006. január 17.

86 Az EUMSZ 20. cikkének (1) bekezdése szerint „Az uniós polgárság kiegészíti és nem helyettesíti a nemzeti állampolgárságot”; EB, C-369/90. sz. *Micheletti és társai kontra Delegación del Gobierno en Cantabria*, ügy, EBHT 1992., I-4239. o., 1992. július 7.; EB, C-192/99. sz. *The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte Manjit Kaur* ügy, EBHT 2001., I-01237. o., 2001. február 20.

87 EUB, C-135/08. sz. *Rottmann kontra Freistaat Bayern* ügy, EBHT 2010., II-05089. o., 2010. március 2., 41-45. pont.

német állampolgárságának visszavonását, arra hivatkozva, hogy azt csalással szerezte meg. Ennek a határozatnak viszont az lett a következménye, hogy hontalanná vált. Az előterjesztő bíróság azt kívánta tisztázni, hogy ez az ügy kívül esik-e az uniós jog hatályán, tekintve, hogy Dr. Rottmann hontalansága az uniós polgárság elvesztését is maga után vonta. Az EUB úgy döntött, hogy egy tagállam az irányú határozata, hogy egy személyt megfoszt az állampolgárságától – amennyiben ez az uniós polgárság elvesztését és az ezzel összefüggő jogoktól való megfosztást is jelenti –, az uniós jog hatáskörébe tartozik, és ezért összeegyeztethetőnek kell lennie az uniós jog elveivel. Az EUB arra a következtetésre jutott, hogy egy tagállam részéről jogszerű lépés a család módon, honosítás útján szerzett állampolgárság visszavonása, még akkor is, ha ennek következtében az érintett személy az adott állam állampolgárságán túl az uniós polgárságát is elveszíti. Az ilyen döntésnek ugyanakkor meg kell felelnie az arányosság elvének, amely többek között megköveteli, hogy az érdekelt személy részére ésszerű időt biztosítsanak abból a célból, hogy visszaszerezze származási tagállamának állampolgárságát.

Az EJEE-ben nem szerepel az egy állam állampolgárságának megszerzéséhez való jog.⁸⁸ Az EJEB mindazonáltal kijelentette, hogy az állampolgárság önkényes megtagadása az egyezmény 8. cikke alá tartozó kérdést vethet fel azon hatás miatt, amelyet egy ilyen elutasítás az egyén magánéletére gyakorolhat.⁸⁹

Példa: Az EJEB a *Genovese kontra Málta*⁹⁰ ügyben egy nem máltai anyától és a bíróság által elismert máltai apától, Máltán és házasságon kívül született gyermek máltai állampolgárságának megtagadásával foglalkozott. Az állampolgárság megtagadása önmagában véve még nem jelentette a 8. cikk megsértését, a bíróság azonban úgy vélte, hogy az elutasítás által a felperes társadalmi identitására gyakorolt hatás révén az ügy mégis a 8. cikk általános hatálya alá került, és az elutasítás önkényes és diszkriminatív jellege miatt megsértették az EJEE 8. cikkét a 14. cikkel összefüggésben.

88 Emberi Jogok Európai Bizottsága, *W. és K. család kontra Hollandia* (hat.) (11278/84), 1985. július 1.

89 EJEB, *Karashev kontra Finnország* (hat.) (31414/96), 1999. január 12.; EJEB, *Slivenko kontra Lettország* [nagytanács] (48321/99), 2003. október 9.; EJEB, *Kuduzović kontra Szlovénia* (hat.) (60723/00), 2005. március 17.

90 EJEB, *Genovese kontra Málta* (53124/09), 2011. október 11.

Főbb pontok

- Az okmányok gyakran lehetővé teszik a külföldi állampolgárok részére a munkaerőpiachoz és az állami és magánszolgáltatásokhoz való hozzáférést, emellett a hatóságokkal való problémákat is megelőzik (lásd a fejezet [bevezetőjét](#)).
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája kifejezetten garantálja a menedékjogot. Bár az EJEE nem rendelkezik a menedékhez való jogról, a kiutasító államtól megkövetelheti, hogy tartózkodjon olyan személy kitoloncolásától, akit a fogadó államban halál vagy kegyetlen bánásmód veszélye fenyeget (lásd a [2.2. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint a menedékkérőknek joguk van a fogadó állam területén maradni, amíg a menedékjog iránti kérelmükről végleges döntés nem születik és személyazonosító okmányokat kell kapniuk (lásd a [2.1. szakaszt](#)).
- Az elismert menekültek és a kiegészítő védelemben részesített személyek részére az uniós jog szerint személyazonosító és úti okmányokat kell biztosítani (lásd a [2.2. szakaszt](#)).
- Az emberkereskedelem áldozatai az uniós jog és az EJEE szerint is jogosultak tartózkodási engedélyre, hogy ezzel elősegítsék a rendőrséggel való együttműködésüket. Az uniós jog és az EJEE előírhatja az államoknak, hogy tegyenek külön intézkedéseket a védelmükre (lásd a [2.3. szakaszt](#)).
- A [Visszatérési Irányelv](#) előírja, hogy a tagállamok vagy rendezzék az harmadik országbeli állampolgárok helyzetét jogszerűtlen tartózkodás esetén, vagy adjanak ki ellenük kiutasítási határozatot (lásd a [2.5. szakaszt](#)).
- Az EJEE szerint, ha egy migráns jogállását nem ismerik el, vagy nem látják el okmányokkal, az a 8. cikk alá tartozó kérdést vehet fel (lásd a [2.5. szakaszt](#)).
- Az uniós jog szerint a harmadik országok állampolgárai jogosultak a jogállásuk kibővítésére, ha öt éven át jogszerűen és folyamatosan egy EU-tagállam területén tartózkodtak (lásd a [2.6. szakaszt](#)).
- A török állampolgárokat és családtagjaikat az önálló vállalkozás és a szolgáltatásnyújtás tekintetében nem lehet szigorúbb feltételek alá vonni, mint amilyenek az Ankarai Megállapodás 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyvének idején hatályban voltak. A török munkavállalóknak és családtagjaiknak több joguk van a maradásra (lásd a [2.7. szakaszt](#)).
- Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik a szabad mozgáshoz való jogukkal élve EGT-, svájci vagy EU-állampolgárok családtagjai, az uniós jog alapján kiváltságos jogállásra jogosultak (lásd a [2.8. szakaszt](#)).
- Az állampolgárság megszerzésével sem az uniós jog, sem az EJEE nem foglalkozik, az állampolgárság elvesztésekor viszont szerepe lehet az uniós jognak, amennyiben az állampolgárság elvesztése az uniós jogok elvesztését is maga után vonja (lásd a [2.9. szakaszt](#)).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv [265.](#) oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a [243.](#) oldalon találhatóak.

3

Döntés a menedékjogról és a kitoloncolás akadályai: az anyagi jog kérdései

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>EUMSZ 78. cikke és az EU Alapjogi Chartájának 18. cikke (menedékjog), mindkettő a Menekültek jogállásáról szóló ENSZ-egyezményre hivatkozik, amely a 33. cikkében rögzíti ezt az elvet</p> <p>Az EU Alapjogi Chartájának 19. cikke (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben)</p>	<p><i>a visszaküldés tilalmának elve</i></p>	<p>EJEE, 3. cikk, amelyet az EJEB a <i>Soering kontra Egyesült Királyság</i> ügyben értelmezett, 1989 (a kiadatás a kegyetlen bánásmód veszélyéhez vezetett)</p> <p>EJEE, 2. cikk (élethez való jog)</p> <p>EJEB, <i>Saadi kontra Olaszország</i>, 2008 (a kínzásba való visszaküldés tilalmának abszolút jellege)</p>
<p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU) 4. cikke</p>	<p><i>a kockázat felmérése</i></p>	<p>EJEB, <i>Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság</i>, 2011 (hogyan lehet felmérni a valós veszély fennállását megkülönböztetés nélküli erőszak mellett és a humanitárius feltételek figyelembevételével)</p> <p>EJEB, <i>Salah Sheekh kontra Hollandia</i>, 2007 (a bizonyítás terhe az üldözött csoportok tagjai számára)</p>
<p>Dublini Rendelet (604/2013/EU rendelet)</p> <p>EUB, C-411/10. és C-493/10. sz. <i>N.S.</i> és <i>M.E.</i> egyesített ügyek, 2011 (dublini átadások)</p>	<p><i>dublini átadások</i></p>	<p>EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i>, 2011 (visszaküldés a nélkülözésbe, egyik EU-tagállam a másiknak)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 5. és 9. cikke</p>	<p><i>a súlyos beteg személyek kiutasítása</i></p>	<p>EJEB, <i>N. kontra Egyesült Királyság</i>, 2008 (egy HIV-beteg javasolt kitoloncolása, miközben hazájában nem volt biztos a megfelelő gyógykezeléshez való hozzáfutása)</p>
	<p><i>diplomáciai biztosítékok</i></p>	<p>EJEB, <i>Ramzy kontra Hollandia</i>, 2010 (elégtelen biztosítékok) EJEB, <i>Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság</i> (elfogadható biztosítékok)</p>
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 18. cikke (menedékjog) Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU) EB, C-465/07. sz. <i>Elgafaji</i>-ügy, 2009 (kiegészítő védelem) A védelemből való kizárás: EUB, C-57/09. és C-101/09. sz. <i>B és D</i> egyesített ügyek, 2010 A védelem megszűnése: EUB, C-175/08. sz. <i>Abdulla</i>-ügy, 2010 Az EU Alapjogi Chartájának 19. cikke (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben)</p>	<p><i>döntés a menedékjogról (menekült jogállás és kiegészítő védelem)</i></p>	
<p>Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU) 8. cikke</p>	<p><i>országon belüli áttelepítés</i></p>	<p>EJEB, <i>Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság</i>, 2011 (hogyan lehet felmérni a humanitárius feltételeket országon belüli áttelepítés esetén)</p>
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 19. cikke (védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben)</p>	<p><i>a kollektív kiutasítás tilalma</i></p>	<p>EJEE, 4. jegyzőkönyv 4. cikke (idegenek kiutasításának tilalma) EJEB, <i>Čonka kontra Belgium</i>, 2002 (kiutasítás egyéni elbírálás nélkül) EJEB, <i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i>, 2012 (kollektív kiutasítás a nyílt tengerről)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
	<i>a kiutasítás akadályai más emberi jogi okokból</i>	EJEB, <i>Mamatkulov és Askarov kontra Törökország</i> , 2005 (az EJEE 6. cikke szerinti igazságszolgáltatás felhőborító megtagadásának veszélye)
<p>Huzamos tartózkodási engedéllyelrendelkezők: A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv (2003/109/EK) 12. cikke</p> <p>EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai: A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 28. cikke EUB, C-348/09. sz. <i>P.I.</i>-ügy, 2012 EUB, C-300/11. sz. <i>ZZ</i> ügy, 2013 (értésmegőkeztettség)</p> <p>Török állampolgárok: A Társulási Tanács 1/80. számú határozata 14. cikkének (1) bekezdése EB, C-349/06. sz. <i>Polat</i>-ügy, 2007</p>	<i>harmadik országok állampolgárai, akik nagyobb fokú védelmet élveznek a kitoloncolással szemben</i>	

Bevezetés

Ez a fejezet azt az esetet vizsgálja, amikor egy állam az uniós jog és/vagy az EJEE követelményei miatt nem toloncolhat ki egy személyt.

Abszolút és majdnem abszolút akadályok: Az EJEE alapján a kitoloncolás abszolút akadálya mindenekelőtt akkor áll fenn, ha a kiutasítás sértené az élethez való jogról szóló 2. cikkben és a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmáról szóló 3. cikkben garantált abszolút jogokat. Az EJEE 15. cikke meghatározza, hogy melyek azok az abszolút jogok, amelyekről nem lehet eltérni.

A kitoloncolás majdnem abszolút akadályai akkor állnak fenn, ha egy általános tilalom alól vannak kivételek, ahogy példa erre az 1951. évi Genfi Egyezmény és a [Kvalifikációs Irányelv](#) (2011/95/EU). Mindkét jogi aktus megengedi, hogy a menekültek kitoloncolásának tilalma alól rendkívüli körülmények esetén kivételt tegyenek.

A nem abszolút akadályok arra szolgálnak, hogy egyensúlyt teremtsenek az egyén magánjellegű érdekei és a köz- vagy államérdek között, ha például a kitoloncolás egy család felbomlásához vezetne (lásd a 3.4. szakaszt).

3.1. A menedéjog és a visszaküldés tilalmának elve

Az 1951. évi Genfi Egyezmény 33. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik: „Egyetlen Szerződő Állam sem utasítja ki vagy küldi vissza (»*refouler*«) a menekültet azon ország területének határára, ahol élete vagy szabadsága faji, vallási okokból, nemzeti hovatartozása, vagy abból az okból van veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartozik vagy bizonyos politikai véleményt vall.”

Európában a menedéjog vizsgálatának kiindulópontja az 1951. évi Genfi Egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve, amelyek a **Kvalifikációs Irányelven** (2011/95/EU) keresztül mára nagyrészt beépültek az uniós jogba. Az 1951. évi Genfi Egyezmény a menekültek jogairól szóló speciális nemzetközi szerződés. A menekültek védelmének sarokköve a visszaküldés tilalmának elve.⁹¹ Ez azt jelenti, hogy a menekülteket elvben nem szabad visszaküldeni olyan országba, ahol megalapozottan tartanak az üldöztetéstől.

A visszaküldés tilalmának elve egyaránt érvényes a származási országba való visszaküldésre és bármely

más olyan országba való visszaküldésre, ahol a menekült üldöztetésnek lenne kitéve. Az EU és az Európa Tanács összes tagállama részes állama az 1951. évi Genfi Egyezménynek, de Törökország csak az Európából származó menekültekre vonatkozóan alkalmazza azt.⁹² Az UNHCR **kézikönyvet és iránymutatásokat adott ki a menekült jogállás 1951. évi Genfi Egyezmény szerinti meghatározásának eljárásairól és kritériumairól**, és ebben részletesen foglalkozik a 3.1.1–3.1.8., valamint a 4.1. szakaszban tárgyalt kérdésekkel.⁹³

91 A nemzetközi emberi jogi jog keretében a visszaküldés tilalmának elve többet jelent az 1951. évi Genfi Egyezmény 33. cikkének (1) bekezdésénél, mivel a visszaküldés tilalmával kapcsolatos kötelezettségek a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni ENSZ-egyezmény 3. cikkéből, valamint az általános nemzetközi jogból is erednek. Lásd UNHCR, *Tanácsadó vélemény a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve szerinti visszaküldés tilalmára vonatkozó kötelezettségek területen kívüli alkalmazásáról*, 2007.

92 Törökország az egyezmény 1. cikkének B. része alapján földrajzi fenntartással élt, ami a kötelezettségeit az európai események által otthonukból kiszakított személyekre korlátozza.

93 UNHCR (2011).

Az uniós jog keretében az EUMSZ 78. cikke előírja, hogy az EU-nak ki kell alakítania a menekültügyi, kiegészítő és ideiglenes védelem nyújtására vonatkozó politikát, hogy „biztosítsa a visszaküldés tilalma elvének tiszteletben tartását. E politikának összhangban kell lennie [az 1951. évi Genfi Egyezményvel és annak jegyzőkönyvével], valamint az egyéb vonatkozó szerződésekkel”, mint például az EJEE, a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (UNCRC), a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni ENSZ-egyezmény (UNCAT), az ICCPR, az ICESCR. Az EU menekültügyi joganyagának intézkedéseit e politika szellemében fogadták el; közéjük tartozik a **Dublini Rendelet** (604/2013/EU rendelet), a **Kvalifikációs Irányelv** (2011/95/EU), a **Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv** (2013/32/EU) és a **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** (2013/33/EU). Az összes jogi eszközt módosították. Dánia, Írország és az Egyesült Királyság nem köteles vagy csak részben köteles az EU menedéjogi vívmányait alkalmazni (lásd 1. melléklet).

Példa: Amikor az EUB a *Salahadin Abdulla és társai* ügyben a **Kvalifikációs Irányelvet** alkalmazta, hangsúlyozta, hogy „az irányelv (3), (16) és (17) preambulumbekszőléséből kiténik, hogy a Genfi Egyezmény a menekültek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rezsím sarokkövét képezi, és azért fogadták el az irányelvnek a menekült jogállás nyújtásának feltételeire, valamint e jogállás tartalmára vonatkozó rendelkezéseit, hogy közös fogalmakra és feltételekre támaszkodva segítsék a tagállamok illetékes hatóságait ezen egyezmény alkalmazása során.”⁹⁴

A **Kvalifikációs Irányelv** a 2011-es átdolgozása után⁹⁵ közös szabályokat vezetett be az uniós jogba a személyek menekültként vagy nemzetközi védelemre szorulóként való elismerésére vonatkozóan. Ebbe beletartoznak az említett védelemmel járó jogok és köteleességek, amelyek közül az egyik fő elem az 1951. évi Genfi Egyezmény 33. cikke szerinti visszaküldés tilalmának elve.

Az ilyen visszaküldés abszolút tilalmát azonban sem az 1951. évi Genfi Egyezmény 33. cikke, sem a **Kvalifikációs Irányelv** 17. és 21. cikke nem tartalmazza. Az említett cikkek csak nagyon kivételes esetekben engedik meg a menekült kitoloncolását, mégpedig akkor, ha a személy veszélyt jelent a fogadó állam biztonságára, vagy ha egy súlyos bűncselekmény elkövetését követően veszélyt jelent a társadalomra.

94 EUB, C-175/08., C-176/08., C-178/08. és C-179/08. sz., *Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland* egyesített ügyek, EBHT 2010., I-01493. o., 2010. március 2., 52. pont; EUB C-31/09. sz., *Nawras Bolbol kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, EBHT 2010., I-05539. o., 2010. június 17., 37. pont; EUB, C-57/09. és C-101/09. sz., *Bundesrepublik Deutschland kontra B. és D. egyesített ügyek*, EBHT 2010., I-10979. o., 77. pont.

95 2011/95/EU irányelv, HL L 337., 2011., 9. o.

Az EU Alapjogi Chartája keretében a 18. cikk garantálja a menedékjogot, és amelybe a visszaküldés tilalma elvének betartása is beletartozik. A Charta 19. cikke úgy rendelkezik, hogy senki nem toloncolható ki vagy utasítható ki olyan államba, vagy adható ki olyan államnak, ahol halálra ítélnék, kínoznák, vagy más embertelen bánásmódnak vagy büntetésnek vetnék alá. A Chartához fűzött magyarázatokban az áll, hogy a 19. cikk (2) bekezdése magában foglalja az EJEB-nek az EJEE 3. cikkére vonatkozó ítélezési gyakorlatát.⁹⁶

Az uniós jog mint ilyen keretében a *Visszatérési Irányelv* (2008/115/EK) szerinti kitoloncolás bármilyen formájának vagy a *Dublini Rendelet* alapján egy másik EU-tagállamnak való átadásnak összhangban kell lennie a menedékjoggal és a visszaküldés tilalmának elvével.

Az EJEE szerint az EJEE 2. és 3. cikke abszolút tilalmat mond ki minden olyan személy visszaküldésére, akit az említett két rendelkezés bármelyikével ellentétes bánásmód valós veszélye fenyeget. Ez nem ugyanaz, mint az 1951. évi Genfi Egyezményben meghatározott okok valamelyikén alapuló üldöztetés veszélye.

Az EJEB úgy vélte, hogy az EJEE 3. cikke a demokratikus társadalom egyik alapvető értékét foglalja magában, és abszolút értelemben megtiltja a kínzást, az embertelen, megalázó bánásmódot vagy büntetést, függetlenül attól, hogy az áldozat magatartása esetleg nem kívánatos vagy veszélyes. A 3. cikk alapján az állam felelőssége is felmerül, amennyiben kiutasításra kerül sor, miközben alapos okkal feltételezhető, hogy az érintett személy a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód illetve büntetés valós veszélyének lenne kitéve abban az országban, ahová visszaküldték.⁹⁷

Példa: A *Saadi kontra Olaszország*⁹⁸ ügyben a felperes egy tunéziai állampolgár volt, akit – miközben nem tartózkodott az országban – Tunéziában 20 év börtönbüntetésre ítélték, amiért tagja volt egy terroristaszervezetnek. A felperest összeküvés miatt Olaszországban is elítélték. A bíróság úgy vélte, hogy az a kilátás, hogy a felperes esetleg súlyos veszélyt jelent a társadalomra, semmilyen módon

96 Lásd az EU Alapjogi Chartájára vonatkozó magyarázatokat (2007/C 303/02); EJEB, *Ahmed kontra Ausztria* (25964/94), 1996. december 17.; EJEB, *Soering kontra Egyesült Királyság* (14038/88), 1989. július 7.

97 EJEB, *Salah Sheekh kontra Hollandia* (1948/04), 2007. január 11., 135. pont; EJEB, *Soering kontra Egyesült Királyság* (14038/88), 1989. július 7.; EJEB, *Vilvarajah és társai kontra Egyesült Királyság* (13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 és 13448/87), 1991. október 30.

98 EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28.; EJEB, *Mannai kontra Olaszország* (9961/10), 2012. március 27.

nem csökkenti azt a kockázatot, hogy a kitoloncolása esetén bántalmazásnak lehet kitéve. Megbízható emberi jogi források ráadásul arról számoltak be, hogy Tunéziában rosszul bánnak a foglyokkal, különösen a terrorista bűncselekmények miatt elítéltekkel. Az ebben az ügyben nyújtott diplomáciai garanciák szintén nem érvénytelenítették ezt a kockázatot. A bíróság ezért úgy vélte, alapos okkal feltételezhető, hogy valós a veszélye annak, hogy a felperes a Tunéziába való kitoloncolása esetén az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmódban részesülne.

Példa: Az *Abdulle kontra igazságügy-miniszter*⁹⁹ ügyben a máltai polgári bíróság úgy ítélte meg, hogy Málta megsértette az EJEE 3. cikkét, valamint a máltai alkotmány 36. cikkét, amikor menedékkérőket toloncolt ki Líbiába, akiket ezt követően bebörtönöztek és megkínóztak.

3.1.1. A kockázat jellege az uniós jog szerint

Az uniós jog keretében a **Kvalifikációs Irányelv** nyújt védelmet a visszaküldéssel szemben. Az érintett személyek menekült jogállásra is jogosultak (lásd a jogállásról és a kapcsolódó okmányokról szóló 2. fejezetet), amennyiben az 1951. évi Genfi Egyezmény 1. cikke A. pontjának értelmében üldöztetésnek lennének kitéve. A **Kvalifikációs Irányelv** 9. cikke értelmében az üldözési cselekmények

- a) olyan cselekmények, amelyek jellegüknél, illetve ismétlődésüknél fogva elegendően súlyosak ahhoz, hogy az alapvető emberi jogokat súlyosan megsértsék, különös tekintettel azokra a jogokra, amelyeket az EJEE 15. cikkének (2) bekezdése értelmében nem lehet lerontani vagy
- b) különböző olyan intézkedések együtteséből áll össze, beleértve az emberi jogok megsértését, amelyek elég súlyosak ahhoz, hogy az érintett személy helyzetére az a) pontban említetthez hasonló módon.

A **Kvalifikációs Irányelv** 9. cikke azt is kimondja, hogy az üldözés különféle formákban jelenhet meg, például fizikai vagy pszichikai erőszak alkalmazásában, közigazgatási vagy törvényi intézkedésekben, például a homoszexualitást vagy a vallásszabadságot megtiltó törvényekben, valamint olyan cselekményekben, amelyeket „nemi hovatartozás miatt vagy gyermekekkel szemben követtek el”. Ezek alapján az emberkereskedelem áldozatai üldözés áldozatainak tekintendők. Fontos, hogy az üldözés különféle

99 Málta, *Abdul Hakim Hassan Abdulle Et kontra Ministry tal-Gustizzja u Intern Et*, Qorti Civili Prim' Awla (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali) (56/2007), 2011. november 29.

formáit és a fent felsorolt cselekményeket össze lehessen kapcsolni valamelyikkel az 1951. évi Genfi Egyezményből eredő **öt üldözési ok** közül: ezek a faj, a nemzeti hovatartozás, a vallás, egy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozás és a politikai meggyőződés. Az üldözés öt okát a [Kvalifikációs Irányelv](#) 10. cikke tartalmazza, amelynek átdolgozott változata kifejezetten megköveteli a nemi identitás figyelembe vételét valamely társadalmi csoporthoz való tartozás meghatározása céljából.

Üldözés olyankor is előfordulhat, ha egy személy a visszatérésekor kénytelen titkolni politikai meggyőződését, szexuális irányultságát vagy vallási meggyőződését és vallásgyakorlását, hogy elkerülje a súlyos bántalmazást.

Példa: Az *Y és Z*¹⁰⁰ egyesített ügyekben az EUB-nek arról kellett határoznia, hogy a vallásszabadság súlyos megsértése esetén mely cselekmények minősülhetnek „üldözésnek” a [Kvalifikációs Irányelv](#) 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja és a Charta 10. cikke értelmében. A Bíróságnak konkrétan arra kellett választ adnia, hogy a vallási okokból történő üldözés meghatározásába beletartoznak-e a „hit kifejezésre juttatási szabadságának” megsértései. Az EUB tisztázta, hogy az üldözés eredhet a vallásszabadság külső megnyilvánulásának megsértéséből is. Az ilyen cselekmények valódi súlya és az érintett személyekre gyakorolt következményeik súlya meghatározza, hogy sértette-e a Charta 10. cikk (1) bekezdése által garantált jogokat, ami az irányelv 9. cikk (1) bekezdése értelmében üldözésnek minősül. Az EUB ezenkívül úgy vélte, hogy a nemzeti hatóságok a menekült jogállás iránti kérelem egyéni elbírálásakor ésszerűen nem várhatják el a menedékkérőtől, hogy tartózkodjon az olyan vallási tevékenységektől, amelyek miatt a származási országában veszélybe kerülhet az élete.

Példa: Az *X, Y és Z* ügyben¹⁰¹ az EUB azt állítja, hogy az illetékes hatóságok a menekült jogállás megszerzése érdekében előterjesztett kérelem értékelése során nem várhatják el ésszerűen azt, hogy a menedékkérő az üldöztetés kockázatának elkerülése érdekében titokban tartsa homoszexualitását származási országában, vagy hogy szexuális irányultságának kifejezése során visszafogottságot tanúsítson.

Azoknak a személyeknek, akiknek a menedékjog iránti igénye akkor merül fel, amikor már a fogadó országban vannak (*sur place* menekültek), elismerik a védelmi

100 EUB, C-71/11. és C-99/11. sz., *Bundesrepublik Deutschland kontra Y és Z* egyesített ügyek [2012], 2012. szeptember 5., 72., 80. pont.

101 EUB, C-199/12., C-200/12. és C-201/12. sz., *Minister voor Immigratie en Asiel kontra X, Y és Z kontra Raad van State* ügyek, 2013. november 7.

szükségeit; a **Kvalifikációs Irányelv** 5. cikke külön foglalkozik az üldöztetéstől való megalapozott félelem vagy a súlyos sérelem kérdésével, amelynek alapja olyan esemény, amely azt követően következett be, hogy a kérelmező a származási országát elhagyta.

Kiegészítő védelem: A **Kvalifikációs Irányelv** garantálja a „kiegészítő védelmet” azok számára, akik nem minősülnek menekültnek, de származási országukba vagy korábbi szokásos lakóhelyükre visszatérve súlyos sérelem valódi veszélyével néznének szembe úgy, mint a halálbüntetés vagy kivégzés (15. cikk a) pontja), a kínzás, az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy üldözés (15. cikk b) pontja) és a nemzetközi vagy belső fegyveres konfliktushelyzetekben felmerülő megkülönböztetés nélküli erőszak következtében polgári személy életének vagy testi épségének súlyos és egyedi fenyegetettsége (15. cikk c) pontja).

Példa: Az *Elgafaji*-ügy¹⁰² egy iraki állampolgár Irakba való visszaküldésével foglalkozott. Az EUB mérlegelte a kiegészítő védelem megadását egy menekült jogállásra nem jogosult iraki állampolgár részére, és az érvelését a **Kvalifikációs Irányelv** 15. cikkének c) pontjában említett „nemzetközi vagy belső fegyveres konfliktushelyzetekben felmerülő megkülönböztetés nélküli erőszak következtében polgári személy életének vagy testi épségének súlyos és egyedi fenyegetettsége” kifejezés jelentésére alapozta. A Bíróság úgy vélte, hogy az irányelv 15. cikke c) pontjának jelentésének saját alkalmazási területe van, amely különbözik az irányelv 15. cikkének a)–b) pontjában használt „halálbüntetés kiszabása”, „végrehajtása” és „kínzás vagy embertelen, illetve megalázó bánásmód alkalmazása” kifejezésektől. Ez egy általánosabb sérelmi kockázatot foglal magában, amely a kérelmező körülményeivel és/vagy a származási országban fennálló általános helyzettel függ össze.

A 15. cikk c) pontja szerinti kiegészítő védelemre való jogosultsághoz igazolni kell a kérelmezőnek a személyes helyzetére jellemző tényezők és/vagy a megkülönböztetés nélküli erőszak miatti érintettségét. Minél inkább tudja a kérelmező bizonyítani a konkrétan a személyes helyzetére jellemző tényezők miatti érintettségét, annál kisebb mértékben lesz szükség a kiegészítő védelemre való jogosultságához megkövetelt, a 15. cikk c) pontja szerinti megkülönböztetés nélküli erőszak

102 EB, C-465/07. sz., *Meki Elgafaji és Noor Elgafaji kontra Staatssecretaris van Justitie* ügy, EBHT 2009., I-00921. o., 2009. február 17., 35–39. pont. Hasonló kérdésekről lásd még EUB, C-285/12. sz., *Aboubacar Diakité és a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides között folyamatban lévő eljárás* ügy (folyamatban), előzetes döntéshozatal iránti kérelem a belga Államtanácsról (Conseil d'État), benyújtás ideje: 2012. június 7.

tényének igazolására. Kivételes esetekben a kérelmező jogosult lehet a kiegészítő védelemre, ha a fegyveres konfliktusból eredő megkülönböztetés nélküli erőszak olyan nagyfokú, hogy megalapozott okokból azt kell feltételezni, hogy pusztán a származási országában vagy régiójában való tartózkodása miatt a sérelemmel való fenyegetettség tényleges veszélyének lenne kitéve.¹⁰³

3.1.2. A kockázat jellege az EJEE szerint

Az EJEE szerint a kitoloncolás abszolút tilalma érvényesül, ha az állam ezzel az EJEE 2. cikke szerinti tényleges életveszélynek vagy a 3. cikke szerinti kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek tenné ki a személyt. Nincs szükség arra, hogy igazolják az „[1951. évi] Genfi Egyezmény szerinti ok” alapján történő üldöztetést. A kitoloncolás tilalma alól nincs kivétel (lásd a 3.1.7. szakaszt).

Az EJEB jellemzően az EJEE 2. vagy 3. cikke alapján vizsgálja az ügyeket, a konkrét körülmények és a kitoloncolás vagy kiadatás esetén az egyént fenyegető bánásmód fényében. Az EJEE említett két cikke között a fő különbség a következő: az EJEE 2. cikkéhez kapcsolódó ügyekben a visszatéréskori halál kilátásának virtuális bizonyossággal kell bírnia; az EJEE 3. cikkéhez köthető ügyekben megalapozottan kell feltételezni, hogy a kitoloncolásra váró személy a kínzás vagy a kegyetlen bánásmód e rendelkezésben tiltott más formáinak valós veszélyével szembesülne.

Példa: A *Bader és Kanbor kontra Svédország*¹⁰⁴ ügyben az EJEB azt állapította meg, hogy az EJEE 2. és 3. cikkének megsértését jelentené, ha egy személyt kitoloncolnának Szíriába, ahol távollétében halálra ítélték.

Példa: Az *Al-Saadon kontra Egyesült Királyság*¹⁰⁵ ügyben, amikor az Egyesült Királyság Irakban működő hatóságai olyan körülmények között adtak át iraki civileket az iraki büntetőjogi igazgatásnak, ahol a civilekre főbenjáró bűncselekmények miatti vádemelés várt, az Egyesült Királyság a bíróság megállapítása szerint megsértette a 3. cikket. A bíróság nem találta szükségesnek, hogy a panaszokat az EJEE 2. cikkének vagy 13. jegyzőkönyvének fényében is megvizsgálja.

103 Az EUB-t a C-285/12. sz., *Aboubacar Diakité és a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides között folyamatban lévő eljárás* ügyben a „belső fegyveres konfliktus” kifejezés meghatározására is felkérték; előzetes döntéshozatal iránti kérelem a belga Államtanáctól, benyújtás ideje: 2012. június 7.

104 EJEB, *Bader és Kanbor kontra Svédország* (13284/04), 2005. november 8.

105 EJEB, *Al-Saadon és Mufdhi kontra Egyesült Királyság* (61498/08), 2010. március 2.

Az EJEB arra helyezi a hangsúlyt, hogy milyen előrelátható következményekkel jár a személy kitoloncolása a javasolt visszaküldési országba. Megvizsgálja az egyén személyes körülményeit, valamint az országban fennálló általános helyzetet, például hogy van-e általános erőszak vagy fegyveres konfliktus, vagy előfordulnak-e emberi jogi visszaélések. Amennyiben egy személy egy **szisztematikusan kegyetlen bánásmódnak kitett csoport**hoz tartozik,¹⁰⁶ nem feltétlenül szükséges bizonyítékokkal igazolni a személyes kockázati tényezőket.

Példa: A *Salah Sheekh kontra Hollandia*¹⁰⁷ ügyben az EJEB azt állapította meg, hogy Szomáliában a kisebbségi csoportok a tiltott bántalmazás veszélyének kitett „cél-csoportok”. A releváns tényező az volt, hogy a felperes képes lenne-e védelmet és jogorvoslatot nyerni az említett országban ellene elkövetett múltbeli cselekményekkel szemben. Az EJEB úgy vélte, hogy ilyen védelemre vagy jogorvoslatra nem lenne esélye, tekintettel arra, hogy Szomáliában az elmenekülése óta nem javult lényegesen a helyzet. A felperest és családját kifejezetten azért vették célba, mert kisebbségi csoporthoz tartoztak, és tudni lehetett róluk, hogy védtelenek. A felperestől ezért nem lehetett megkövetelni, hogy igazolja a rá személyesen jellemző további speciális megkülönböztető jegyek meglétét annak bizonyításához, hogy ő személy szerint veszélyben volt, és továbbra is veszélyben van. Az EJEB arra a következtetésre jutott, hogy a kiutasítása megsértene az EJEE 3. cikkét.

A legtöbb esetben az országban uralkodó általános erőszak még nem elég az EJEE 3. cikkének megsértéséhez. Kellően nagyfokú vagy intenzív erőszak esetén az egyént nem terheli bizonyítási kényszer azzal kapcsolatban, hogy hátrányosabb helyzetbe kerülne, mint azon csoport tagja, amelyhez tartozik. Az egyénnek esetenként azt kell igazolnia, hogy a személyes kockázati tényezők és az általános erőszak veszélye együttesen áll fenn. A bíróságnak mindössze azt a kérdést kell megvizsgálnia, hogy fennáll-e az EJEE 3. cikkével ellentétes kegyetlen bánásmód előrelátható, valós veszélye.

Példa: Az *NA. kontra Egyesült Királyság*¹⁰⁸ ügyben az EJEB azt állapította meg, hogy Srí Lankán az általános erőszak nem ér el olyan szintet, hogy az országba való visszaküldést minden esetben meg kellene tiltani; a felperesre jellemző személyes tényezőkkel együttvéve azonban a visszaküldése megsértene az EJEE 3. cikkét.

106 EJEB, *H. és B. kontra Egyesült Királyság* (70073/10 és 44539/11), 2013. április 9., 91. pont.

107 EJEB, *Salah Sheekh kontra Hollandia* (1948/04), 2007. január 11.

108 EJEB, *NA. kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17., 114–117., 147. pont.

Az EJEB először fogadta el azt a lehetőséget, hogy az uralkodó általános erőszak önmagában is azt jelentheti, hogy a visszaküldést minden esetben meg kell tiltani.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság*¹⁰⁹ ügyben az EJEB azon az állásponton volt, hogy a szomáliai Mogadishuban uralkodó, megkülönböztetés nélküli erőszak kellően nagyfokú és intenzív ahhoz, hogy bármely polgári személy életére vagy testi épségére valós veszélyt jelentsen. Az erőszak mértékének megítélésekor a bíróság a következő kritériumokat vizsgálta (a lista nem teljes körű): a konfliktusban részt vevő felek olyan hadviselési módszereket és taktikát alkalmaztak-e, amely növeli a polgári áldozatok veszélyét, vagy eleve polgári személyeket vettek célba; az ilyen módszerek és/vagy taktika alkalmazása széles körben elterjedt-e a konfliktusban részt vevő felek között; a harcok helyi jellegűek voltak-e, vagy nagy területre kiterjedtek; és végül a harcok következtében elhalálozott, sérült és lakóhelyüket elhagyni kényszerült polgári személyek számát. A Mogadishuban uralkodó általános erőszak kellően intenzív volt ahhoz, hogy az EJEB arra a megállapításra jusson, hogy bármely hazatelepülő már pusztán az országban való tartózkodásával a 3. cikkkel ellentétes kegyetlen bánásmód valós veszélyének lenne kitéve, hacsak nem bizonyítható, hogy kellően jó kapcsolata van a városban hatalmon lévő szereplőkkel ahhoz, hogy védelemben részesüljön.

A kitoloncolásra váró személy a **sérelem** különféle típusainak veszélyével nézhet szembe, amelyek megfelelhetnek az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmódnak, beleértve az olyan veszélyforrásokat is, amelyek **nem a fogadó államtól erednek**, hanem a nem állami szereplőktől, betegségekből vagy az országban fennálló humanitárius feltételekből.

Példa: A *HLR kontra Franciaország*¹¹⁰ ügy egy elítélt drogkereskedőt érintett, aki tartott a kolumbiai kábítószerkörök megtorlásától, mivel az információ, amit a hatóságok számára nyújtott, az egyik tag elítéléséhez vezetett. A bíróság azonban abban a szakaszban úgy vélte, hogy a kolumbiai hatóságok meg tudják védeni a felperest a kegyetlen bánásmód veszélyével szemben. A kiutasítása ezért nem sértené az EJEE 3. cikkét.

109 EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 241–250., 293. pont. A szomáliai helyzet közelmúltbeli értékeléséről lásd még: EJEB, *K.A.B. kontra Svédország* (886/11), 2013. szeptember 5.

110 EJEB, *H.L.R. kontra Franciaország* [nagytanács] (24573/94), 1997. április 29., 43–44. pont.

Példa: A *D. kontra Egyesült Királyság*¹¹¹ ügy egy halálos betegségben szenvedő férfi kiutasításáról szolt. A bíróság mérlegelte a felperes kiutasításának körülményeit: az orvosi kezelés megvonását, a visszaküldés országában uralkodó durva körülményeket és a felperes visszatéréskor várható halál kilátásának bizonyosságát. Arra a megállapításra jutott, hogy a fenti rendkívüli körülmények között a felperes kiutasítása az EJE 3. cikke megsértésének minősülne. A bíróság azonban magasan határozta meg a küszöböt az ilyen típusú eseteknél. Egy későbbi esetben, az *N. kontra Egyesült Királyság*¹¹² ügyben egy ugandai nő kiutasításáról úgy vélték, hogy az nem sérti az EJE 3. cikkét, mert a rendelkezésre álló bizonyítékok azt mutatták, hogy a nő hazájában is elérhető volt az orvosi kezelés valamilyen formája, és az adott időpontban nem volt halálos beteg. Az *S.H.H. kontra Egyesült Királyság*¹¹³ ügyet ugyanolyan megközelítésben vizsgálták, és a mozgássérült kérelmező nem tudta bizonyítani a „nagyon kivételes körülményeket”, amivel Afganisztánban kéne szembesülnie, és ami egyébként megakadályozná az Egyesült Királyságból való kiutasítását.

Példa: A *Babar Ahmed és társai kontra Egyesült Királyság*¹¹⁴ ügy szintén állítólagos terroristákat érintett, akiket az Amerikai Egyesült Államoknak készültek kiadni. A bíróság megállapította, hogy sem az ADX Florence (egy „supermax” börtön) intézményben várható fogva tartási körülményeik, sem a lehetséges szabadságvesztés hossza nem sérti a 3. cikket.

Példa: Az *Aswat kontra Egyesült Királyság*¹¹⁵ ügyben a bíróság úgy találta, hogy a felperes, egy súlyos mentális zavarban szenvedő, terrorizmussal gyanúsított személy Egyesült Államoknak történő, javasolt kiadatása a 3. cikk megsértésének minősülne, tekintettel a fogadó országban történő fogva tartásának körülményeivel kapcsolatos bizonytalanságra. Az illető mentális zavara kellően súlyos volt ahhoz, hogy indokolja a normál börtönből egy szigorúan őrzött pszichiátriai kórházba való áthelyezését az Egyesült Királyságban. Az orvosi bizonyítékok egyértelműen arra mutattak, hogy „saját egészsége és biztonsága érdekében” továbbra is ott kellene maradnia. A rendelkezésre álló orvosi bizonyítékok fényében ezért valós veszélye volt annak, hogy a felperes másik országnak való kiadatása és másik,

111 EJE, *D. kontra Egyesült Királyság* (30240/96), 1997. május 2.

112 EJE, *N. kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (26565/05), 2008. május 27.

113 EJE, *S.H.H. kontra Egyesült Királyság*, (60367/10) 2013. január 29.

114 EJE, *Babar Ahmed és társai kontra Egyesült Királyság* (24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 és 67354/09), 2012. április 10.

115 EJE, *Aswat kontra Egyesült Királyság* (17299/12), 2013. április 16.

potenciálisan ellenségesebb börtönkörnyezetbe való áthelyezése a mentális és fizikai állapotának jelentős romlásával járna, és ez az egészségkárosodás elérhetné a 3. cikk szerinti küszöböt.

Példa: A *Sufi és Elmi*¹¹⁶ ügyben a bíróság megállapította, hogy amennyiben a felpereseket kiutasítanák, nagy valószínűséggel a Szomáliában és a szomszédos országokban működő menekülttáborokba kerülnének, ahol a humanitárius körülmények megsértik az EJEE 3. cikkét. A bíróság megjegyezte, hogy a humanitárius helyzet nem kizárólag a természeti jelenségekre, például az aszályra vezethető vissza, hanem a szomáliai konfliktus részes feleinek tetteiből vagy mulasztásaiból is ered.

Példa: Nemzeti szinten az *M. A.*¹¹⁷ ügyben a francia Államtanács (*Conseil d'État*) érvénytelenített egy határozatot, amely M.A. albán állampolgár Albániába való visszaküldéséről rendelkezett, miután a tartózkodási engedélyét elutasították. Megállapította, hogy M.A.-ra Albániában kegyetlen bánásmód és halál várna egy olyan személy családtagjai részéről, aki meghalt, amikor M.A. rendőrségi razziaát hajtott végre. Az Államtanács kijelentette, hogy az EJEE 3. cikke minden olyan esetben érvényes, amikor az állami hatóságok nem képesek megfelelő védelmet biztosítani, még ha a fenyegetés magáncsoportosulásoktól származik is.

Az EJEB-nek azt is mérlegelnie kellett, hogy egy személy ellenzéki tevékenységekben való részvétele a fogadó országban növeli-e annak veszélyét, hogy visszatérésekor az EJEE 3. cikkével ellentétes bánásmódnak lesz kitéve.¹¹⁸

Példa: Az *S.F. kontra Svédország*¹¹⁹ ügyben a bíróság úgy találta, hogy sértené az EJEE 3. cikkét, ha kitoloncolnának egy disszidens iráni családot, akik Svédországban jelentős politikai tevékenységeket folytattak. A bíróság megállapította, hogy a felperesek iráni tevékenységei önmagukban még nem elegendők a kockázathoz, de a svédországi tevékenységeik fontosak voltak, mivel a bizonyítékok alapján az iráni hatóságok hatékonyan figyelték az internetes kommunikációt, valamint a rendszer bírálóit, még Iránon kívül is. Az iráni hatóságok ezért a visszatérésükkor könnyen azonosíthatták volna a felpereseket, tekintettel a Svédországba településük előtti

116 EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 267–292. pont.

117 Franciaország, *Conseil d'État, M. Beiko*, 2011. július 1.

118 Lásd például EJEB, *Muminov kontra Oroszország* (42502/06), 2008. december 11.

119 EJEB, *S.F. és társai kontra Svédország* (52077/10), 2012. május 15.

iráni tevékenységeikre és incidenseikre, de azért is, mert a család érvényes személyazonosító okmányok nélkül, jogszerűtlenül kényszerült távozni Iránból.

3.1.3. A kockázat felmérése

Az uniós jog és az EJEE alapján alkalmazott elvek sok tekintetben hasonlítanak, ami a visszatéréskori kockázat felmérését illeti. Ez a hasonlóság annak tulajdonítható, hogy az EU menekültügyi vívmányainak előírásai nagyrészt az EJEB ítélkezési gyakorlatából és az UNHCR iránymutatásaiból erednek. Ezen elvek közé tartozik az is, hogy az elbírálásnak egyéniesítettnek kell lennie, és az összes releváns, aktuális törvény, tényállás, dokumentum és bizonyíték mérlegelésén kell alapulnia. Ebbe a származási országban fennálló helyzetről szóló információk is beletartoznak. A személyt ért korábbi sérelem a jövőbeni kockázat határozott előjele lehet.

Az uniós jog keretében a **Kvalifikációs Irányelv** 4. cikke határozza meg a nemzetközi védelem iránti kérelemben szereplő tények és körülmények értékelésének részletes szabályait. Idetartozik például, hogy az értékelésnek egyéniesítettnek kell lennie, ha pedig a személy korábban üldöztetést szenvedett el, ez határozottan alátámaszthatja a visszatéréskor fennálló jövőbeni kockázatot. A jogosultságról döntő tisztviselőknek figyelembe kell venniük minden olyan magyarázatot, amivel a kérelmező „láthatóan mindent megtesz” a kérelem alátámasztása érdekében.

A kérelemben foglaltak értékelésének időzítésével kapcsolatban a **Kvalifikációs Irányelv** 4. cikk (3) bekezdése előírja, hogy azt a kérelemre vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában kell elvégezni. A **Menekültügyi Eljárásokról szóló átdolgozott Irányelv** 46. cikk (3) bekezdése pedig rögzíti, hogy a felülvizsgálati eljárásokban a tényeket és a jogkérdések vizsgálatát a fellebbezés meghallgatásakor kell elvégezni. A védelmi jogállás megszüntetésére irányuló értékelés időzítését a **3.1.8.** szakasz mutatja be.

Az EJEE alapján a felperest terhelik azon bizonyítékok bemutatása, amelyek kellően igazolják, hogy a tagállamból való kitoloncolása esetén az EJEE 2. vagy 3. cikkében tiltott bánásmód valós veszélyének lenne kitéve. Amennyiben ilyen bizonyítékokra hivatkoznak, a kormány feladata eloszlalni az ezzel kapcsolatos esetleges kételyeket.¹²⁰ Az EJEB elismerte, hogy a menedékkérők gyakran speciális helyzetben vannak, ami miatt az állításuk és a benyújtott igazoló dokumentumaik hitelességének értékelésekor rendszeresen

¹²⁰ EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28., 129. pont.

alkalmazni kell a „kétély esetén a javukra” elvet.¹²¹ Ha viszont nincs információ, vagy alapos ok merül fel az állítások igazságtartalmának megkérdőjelezésére, a személynek kielégítő magyarázattal kell szolgálnia.¹²²

Példa: A *Singh és társai kontra Belgium*¹²³ ügyben a bíróság megállapította, hogy a belga hatóságok elutasították az afgán állampolgárok menedéjog iránti kérelmének alátámasztására benyújtott dokumentumokat. A hatóságok nem találtak meggyőzőnek a dokumentumokat, de nem is vizsgálták kellő mélységben az ügyet. Elmulasztották megvizsgálni az UNHCR újdélhi irodája által kiadott, a kérelmezőknek menekült jogállást biztosító dokumentumok másolatainak eredetiségét, noha ezt könnyen ellenőrizhették volna. Ilyenformán nem végezték el a menedéjog iránti kérelemgondos és alapos vizsgálatát, amint azt az EJEE 13. cikke előírja, és ezzel megsértették ezt a rendelkezést a 3. cikkel összefüggésben.

Az EJEE 36. cikke feljogosítja a részes államokat arra, hogy beavatkozzanak a Bíróság előtt zajló olyan eljárásokba, amelyeket saját állampolgárai indítottak egy másik részes állammal szemben. Ez a rendelkezés – amelyet azzal a céllal foglaltak az EJEE-be, hogy egy részes állam diplomáciai védelmet tudjon nyújtani saját állampolgárainak – nem alkalmazandó azokban az esetekben, amikor a felperes kérelmének a tárgya a saját állampolgársága szerinti országba történő visszaküldéssel kapcsolatos olyan félelem, amely az Egyezmény 2. vagy 3. cikkével ellentétes bánásmódnak tenné ki őket.¹²⁴

Az EJEB ítélkezési gyakorlata szerint a kockázatot nemcsak az egyéni tényezők alapján kell felmérni, hanem összesítve is.¹²⁵ Az értékelést mindig egyéniesítve, az összes bizonyíték figyelembevételével kell elvégezni.¹²⁶ Ha egy személy a múltban üldöztetésnek volt kitéve, ez nagy valószínűséggel előre jelezheti a jövőbeni kockázatot.¹²⁷

121 EJEB, *Salah Sheekh kontra Hollandia* (1948/04), 2007. január 11., 148. pont; EJEB, *R.C. kontra Svédország* (41827/07), 2010. március 9., 50. pont.

122 EJEB, *Matsiukhina és Matsiukhin kontra Svédország* (hat.) (31260/04), 2005. június 21.; EJEB, *Collins és Akaziebie* (hat.) (23944/05), 2007. március 8.

123 EJEB, *Singh és társai kontra Belgium* (33210/11), 2012. október 2.

124 EJEB, *I. kontra Svédország* (61204/09), 2013. szeptember 5.

125 EJEB, *S.F. és társai kontra Svédország* (52077/10), 2012. május 15., 68–69. pont.

126 EJEB, *R.C. kontra Svédország* (41827/07), 2010. március 9., 51. pont (az orvosi igazolásról); EJEB, *N. kontra Svédország* (23505/09), 2010. július 10., 52. pont; EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.

127 EJEB, *R.C. kontra Svédország* (41827/07), 2010. március 9.

A visszatérés esetén fennálló kockázat értékelésekor az EJEB megvizsgálta az ország általános helyzetére vonatkozó bizonyítékokat, valamint az egyén saját kockázatáról szóló bizonyítékokat. Az EJEB útmutatással szolgált ahhoz, hogy milyen fajta dokumentumokra lehet támaszkodni az országos helyzet megítélésében – például az UNHCR és a nemzetközi emberi jogi szervezetek jelentéseire. A bíróság úgy találta, hogy a jelentések nem megbízhatóak, amennyiben az információforrások ismeretlenek, és a következtetések nincsenek összhangban más hiteles beszámolókkal.¹²⁸

Ha egy személyt még nem utasítottak ki, az EJEB általi értékelés az az időpont, amikor mérlegelni kell a kockázatot.¹²⁹ Ezt az elvet attól függetlenül alkalmazzák, hogy a szóban forgó, EJEE szerinti jog abszolút jellegű-e, amilyen például a 3. cikk, vagy nem abszolút, mint például a 8. cikk.¹³⁰ Amennyiben a kérelmezőt már kiutasították, az EJEB megvizsgálja, hogy érte-e kegyetlen bánásmód, illetve hogy az országra vonatkozó információk alapján alapos okkal feltételezhető-e, hogy a kérelmezőnek kegyetlen bánásmódban lesz része.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság*¹³¹ ügyben az EJEB megvizsgálta a nemzetközi szervezetek jelentéseit a somáliai körülményekről és az erőszak mértékéről, valamint a somáliai iszlamista felkelők csoportja, az al-Shabaab által elkövetett emberi jogi visszaélésekről. A bíróság nem tudott támaszkodni a Kenyából, Nairóiból származó, a somáliai helyzetet bemutató kormányzati tényfeltáró jelentésre, mivel ez bizonytalan, névtelen forrásokat tartalmazott, és ellentmondott más, köztudomású információknak. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján itélve a bíróság úgy találta, hogy a somáliai körülmények a közeljövőben valószínűleg nem fognak javulni.

Példa: A *Muminov kontra Oroszország*¹³² ügyben a felperes egy üzbég állampolgár volt, aki a rendelkezésre álló információk alapján ötéves börtönbüntetést töltött Üzbegisztánban, miután Oroszország kiadta. Az EJEB úgy vélte, hogy bár a kérelmező kiadatás utáni helyzetéről nem volt más megbízható információ az elítélésén túl, az üzbegisztáni elítéltekkel szemben általánosan alkalmazott kegyetlen

128 EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28., 230–234. pont.

129 EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28.

130 EJEB, *A.A. kontra Egyesült Királyság* (8000/08), 2011. szeptember 20.

131 EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.

132 EJEB, *Muminov kontra Oroszország* (42502/06), 2008. december 11.

bánásmódról kellően hiteles jelentéseket kapott ahhoz, hogy megállapítsa az EJEE 3. cikkének megsértését.

3.1.4. Az elégséges védelem

A nemzetközi menekültjog szerint egy menedékkérő, akinek állítása szerint üldöztetés-től kell tartania, akkor jogosult a menekült jogállásra, ha valószínűsíteni tudja az 1951. évi Genfi Egyezményben szereplő okok valamelyike miatti üldözéstől való megalapozott félelmét és az állam által nyújtott védelem elégtelenségét. Az állam általi védelem elégséges szintje egyszerre jelenti a fogadó állam hajlandóságát és képességét arra, hogy a jogrendszere révén ésszerű mértékű védelmet nyújtson a menedékkérő félelmeiben szereplő kegyetlen bánásmóddal szemben, függetlenül attól, hogy ezt állami szereplők vagy az állami terület egyes részeit felügyelő más szervek révén teszi meg.

Az uniós jog szerint a menekült jogállásra vagy kiegészítő védelemre való jogosultság eldöntésekor azt kell mérlegelni, hogy a kérelmező a visszaküldés országában védve lenne-e a rettegett sérelemtől. A **Kvalifikációs Irányelv** 7. cikke előírja, hogy „[a]z üldöztetés vagy súlyos sérelem elleni védelmet csak az alábbiak nyújthatják [...] az állam; vagy [...] az államot vagy az államterület egy jelentős részét ellenőrzésük alatt tartó felek vagy szervezetek, ideértve a nemzetközi szervezeteket is, amennyiben hajlandóak és képesek a [...] védelem nyújtására”, amelynek „hatékonynak és nem ideiglenes jellegűnek kell lennie”. Megfelelő lépéseket kell tenni az üldözés megelőzésére, amibe beletartozik a cselekmények felderítéséhez, büntetőeljárás útján történő üldözéséhez és szankcionálásához szükséges hatékony jogrendszer megléte. A kérelmezőnek hozzá kell férnie az ilyen védelmi rendszerekhez.

Példa: A *Salahadin Abdulla és társai*¹³³ ügyben, amely a menekült státusz megszünetését érintette, az EUB úgy vélte: azért hogy a menekült állampolgársága szerinti állam védelme elegendő legyen, a **Kvalifikációs Irányelv** 7. cikkének (1) bekezdése szerinti védelmet nyújtó államban vagy más szervezetben objektíven nézve ésszerű mértékű kapacitásnak és hajlandóságnak kell lennie az üldözés megelőzéséhez. Megfelelő lépéseket kell tenniük az üldözés megakadályozása érdekében, így többek között rendelkezniük kell a cselekmények felderítéséhez, büntetőeljárás útján történő üldözéséhez és szankcionálásához szükséges hatékony jogrendszerrel, amelyhez az érintett személynek menekült jogállásának megszűnése után hozzá

133 EUB, C-175/08. sz., *Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland* ügy, EBHT 2010., I-01493. o., 2010. március 2.; lásd még Errera, R. (2011), „Cessation and assessment of new circumstances: a comment on *Abdulla*”, *International Journal of Refugee Law*, 23. évf., 3. szám, 521. o.

kell tudnia férti. Az államnak vagy a védelmet nyújtó más szervnek meg kell felelnie bizonyos konkrét követelményeknek, többek között rendelkeznie kell a megfelelő hatáskörrel, szervezeti felépítéssel és eszközökkel ahhoz, hogy a menekült állampolgársága szerinti országban fenntartsa a közrend minimumszintjét.

A palesztin menekültek számára egy különleges védelmi rendszer létezik. Megalakult az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Közel-keleti Palesztin Menekülteket Segélyező Hivatala (UNRWA), hogy védelmet és segítségnyújtást biztosítson. Az UNRWA Ciszjordániában működik, beleértve Kelet-Jeruzsálemet és a Gázai övezetet, valamint Jordániát, Szíriát és Libanont. Nem jogosultak menekült jogállásra azok a személyek, akik az UNRWA támogatásában részesülnek (a [Kvalifikációs Irányelv](#) 12. cikke (1) bekezdésének a) pontja, amely az 1951-es Genfi Egyezmény 1. cikkének D. pontját magában foglalja).

Példa: A *Bolbol*-ügy¹³⁴ egy palesztin származású hontalan személlyel foglalkozott, aki a Gázai övezetből érkezett Magyarországra, ahol menedéjog iránti kérelmet nyújtott be, anélkül hogy előzőleg védelmet vagy támogatást kért volna az UNRWA-tól. Az EUB tisztázta, hogy a [Kvalifikációs Irányelv](#) 12. cikke (1) bekezdésének a) pontja alkalmazásában csak akkor kell úgy tekinteni, hogy egy személy valamely, az UNHCR-től eltérő ENSZ-ügynökség védelmében vagy támogatásában részesült, ha ténylegesen igénybe is vette ezt a védelmet vagy támogatást. Pusztán az a tény nem elég, hogy elméletileg jogosult volt erre.

Az *El Kott* ügyben¹³⁵ az EUB tisztázta, hogy azon személyeknek, akiket kényszerítettek, hogy az akaratuk ellenére és rajtuk kívülálló és független okok miatt elhagyják az UNRWA működési területét, automatikusan garantálni kell a menekült státuszt ott, ahol az [irányelv](#) 12. cikk (1) bekezdés b) pontja vagy a (2) és (3) bekezdése sem alkalmazandó kizáró okként.

Az EJEE alapján annak felmérése, hogy a 3. cikket megsértették-e – vagy megsértették volna-e –, maga után vonhatja a fogadó állam vagy az azon belül működő szervezetek által a kitoloncolandó személynek nyújtott esetleges védelem vizsgálatát. A menekültügyekben nyújtott védelem (fentiekben bemutatott) elégséges fokának fogalma és az EJEE 3. cikkéhez kapcsolódó esetek között van némi hasonlóság. Amennyiben a visszatérések az egyént fenyegető bánásmód súlyossága eléri azt a fokot, hogy az a 3. cikk

134 EUB, C-31/09. sz., *Nawras Bolbol kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* ügy, EBHT 2010., I-05539. o., 2010. június 17.

135 EUB, C-364/11.sz., *Abdel Karem El Kott és társai*, 2012. december 19.

alá tartozzon, meg kell vizsgálni, hogy a fogadó állam ténylegesen, a gyakorlatban is képes és hajlandó lesz-e megvédeni az adott személyt az említett veszéllyel szemben.

Példa: A *Hida kontra Dánia*¹³⁶ ügyben a felperes egy roma etnikumú személy volt, akit Koszovóba készültek visszatoloncolni a 2004-es konfliktus idején. A bíróság aggodott a kisebbségekkel szembeni erőszakos cselekmények és bűncselekmények miatt, és úgy vélte, hogy az etnikai közösségek tagjai, így például a romák esetében továbbra is szükség van a nemzetközi védelemre. A bíróság megjegyezte, hogy az Egyesült Nemzetek ideiglenes koszovói közigazgatási missziója (UNMIK) személyre szabott szűrést alkalmazott a dán országos rendőrfőkapitány által javasolt kitoloncolások végrehajtása előtt. Amennyiben az UNMIK ellenezte a kitoloncolást, a rendőrfőkapitány további értesítésig felfüggesztette az eljárást. A felperes ügyében a rendőrfőkapitány még nem vette fel a kapcsolatot az UNMIK-kel, mivel a kitoloncolását még nem tervezték. A bíróság a körülmények ismeretében megelégedett azzal, hogy amennyiben az UNMIK ellenzi a kitoloncolást, a visszaküldést valószínűleg további értesítésig felfüggesztik. A bíróság megállapította, hogy semmilyen alapos okkal nem támasztották alá azt a feltételezést, hogy a roma etnikumhoz tartozó felperes Koszovóba visszatérve kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tényleges veszélyének lenne kitéve. A bíróság ezért nyilvánvaló megalapozatlanság miatt elfogadhatatlannak minősítette az ügyet.

Az EJEB-et felkérték annak megvizsgálására, hogy a fogadó állam által nyújtott **diplomáciai biztosítékokkal** elkerülhető-e a kegyetlen bánásmód veszélye, amelynek a személy visszatérésekor egyébként ki lenne téve. Azokban az esetekben, amikor a fogadó állam biztosítékokat nyújtott, ezek a biztosítékok önmagukban nem voltak elegendőek arra, hogy kellő védelmet nyújtsanak a kegyetlen bánásmód veszélyével szemben. Kötelező megvizsgálni, hogy a biztosítékok gyakorlati alkalmazása elegendő garanciát nyújt-e arra, hogy az egyén védve lesz a kegyetlen bánásmód veszélye ellen. Az, hogy a fogadó állam mekkora súlyt helyez a biztosítékokra, minden esetben a kérdéses időszakban uralkodó körülményektől függ.

Az EJEB-nek előzetesen arról a kérdésről kell döntenie, hogy a fogadó államban fennálló általános emberi jogi helyzet kizárja-e a biztosítékok elfogadását. Csak ritka esetekben fordul elő, hogy egy ország általános helyzetéből következően semmilyen súlyt nem helyeznek a biztosítékokra. Gyakoribb, hogy a bíróság először mérlegeli a kapott biztosítékok minőségét, másodsor pedig azt, hogy a fogadó állam gyakorlatainak fényében

¹³⁶ EJEB, *Hida kontra Dánia* (38025/02), 2004. február 19.

ezek megbízhatóak-e. A bíróság e folyamat során a közelmúltbeli ítélkezési gyakorlatában vázolt különféle tényezőket is figyelembe veszi.¹³⁷

3.1.5. Országon belüli áttelepülés

Az uniós jog és az EJEE egyaránt lehetővé teszi, hogy az államok arra az álláspontra juszanak, hogy a szülőföldjén veszélyben lévő személy hazájának egy másik részén biztonságban lenne, ezért nem szorul nemzetközi védelemre.

Az uniós jogban az ilyen országon belüli védelem lehetőségét a **Kvalifikációs Irányelv** 8. cikke rögzíti.

Az EJEE szerint az állam által javasol, országon belüli áttelepülésről részletes értékelést kell készíteni a visszaküldés helyétől a célállomásig. Ebbe beletartozik annak felmérése is, hogy a visszaküldés helyszíne biztonságos-e, hogy az útvonalon vannak-e úttorlaszok, vagy hogy biztonságosak-e azok a területek, amelyekben a személynek a célállomás eléréséhez át kell haladnia. Az egyéni körülményeket is fel kell mérni.

Példa: A *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság*¹³⁸ ügyben az EJEB úgy találta, hogy az EJEE 3. cikke elvben nem zárja ki, hogy a tagállamok az országon belüli áttelepülés lehetőségére hagyatkozzanak, feltéve, hogy a hazatelepülő személy biztonságosan el tudja kerülni, hogy a szóban forgó területre tartó utazás, a bebocsátás és a letelepedés során a kegyetlen bánásmód tényleges veszélyének legyen kitéve. A bíróság az említett ügyben úgy vélte, hogy Szomália déli és középső részein lehetnek olyan területek, ahol egy hazatelepülő személyt pusztán a fennálló általános erőszak miatt még nem feltétlenül fenyeget a kegyetlen bánásmód valós veszélye. Ha viszont a hazatelepülőeknek az al-Shabaab ellenőrzése alatt álló területre kell utazniuk, vagy egy ilyen területen haladnak át, valószínűleg ki lennének téve a 3. cikkel ellentétes bánásmód veszélyének, hacsak nem bizonyítható, hogy a felperes friss tapasztalatokkal rendelkezik a szomáliai életről, és ezáltal el tudja kerülni, hogy magára vonja az al-Shabaab figyelmét. A bíróság a felperesek esetében úgy találta,

137 EJEB, *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* (8139/09), 2012. január 17., 189. pont; EJEB, *Ismoilov és társai kontra Oroszország* (2947/06), 2008. április 24., 127. pont; EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28.; EJEB, *Ryabikin kontra Oroszország* (8320/04), 2008. június 19.

138 EJEB, *Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság* (8319/07 és 11449/07), 2011. június 28.

hogyan a felperes több okból is ki lenne téve a 3. cikket megsértő bánásmód tényleges veszélyének.¹³⁹

3.1.6. Biztonság máshol

Az uniós jog szerint az EU tagállamok számára megengedett, hogy a kérelmezőt másik országba küldjék vissza a kérelme megvizsgálása érdekében, amennyiben ezt az országot biztonságosnak tekintik, és bizonyos biztosítékokat is tiszteletben tartanak. Ez a rész részletezi, hogy ha lehetséges, az eljárási garanciákat tartalmazó 4.2. szakasz és a kísérő nélküli kiskorúakra vonatkozó szabályokat tartalmazó 9.1 szakasz alkalmazandó.

Két helyzet feltételezi a másik országban való biztonságot. Egy ország akkor tekinthető biztonságosnak, ha eleget tesz a **Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelvben** (38. cikk) felsorolt követelményeknek. Ezek közé tartozik, hogy a menedékkérőnek befogadást kell nyernie az úgynevezett **biztonságos harmadik országba**, lehetőséget kell kapnia arra, hogy védelmet kérjen, és amennyiben úgy találják, hogy nemzetközi védelemre szorul, az 1951. évi Genfi Egyezménynek megfelelően kezeljék. Különösen fontos, hogy az államok gondoskodjanak arról, hogy a hazatérőre ne várjon visszaküldés (*refoulement*) egy nem biztonságos országba.

A második feltételezés azokra az államokra vonatkozik, amelyek alkalmazzák a **Dublini Rendelet** (604/2013/EU rendelet), azaz a 28 EU-tagállamra, valamint Izlandra, Liechtensteinre, Norvégiára és Svájcra (lásd a 4.2. szakaszt).¹⁴⁰ A **Dublini Rendelet** rendelkezik a nemzetközi védelem iránti kérelmek megvizsgálásáért való felelősség tagállamokra ruházásáról is; rangsorolja a menedékjogi kérelem megvizsgálásáért felelős állam kijelöléséhez alkalmazott feltételeket olyan személyek esetében, akik az EU egyik tagállamában kérelmet nyújtottak be, majd továbbutaztak egy másikba. Ez azon a megdönthető vélelmen alapul, hogy a **Dublini Rendeletet** alkalmazó államok mindegyike biztonságos, és megfelel az EU Alapjogi Chartájának és az EJE-nek.

A **Dublini Rendeletben** felsorolt különféle kritériumok között jellemzően úgy határozzák meg, hogy melyik állam felel a kérelmező közös térségbe való beengedéséért, hogy mely állam felelős a kérelem megvizsgálásáért (a **Dublini Rendelet** III. fejezete). Annak eldöntéséhez, hogy a személy melyik államon keresztül utazott be, az érkezéskor levesszik az ujjlenyomatát, és azt rögzítik az Eurodac-adatbázisban (lásd **Eurodac-rendelet**, 610/2013/EU rendelet), amelyhez mindegyik, a **Dublini Rendeletet** alkalmazó állam

¹³⁹ Lásd még: EJEB, *M.Y.H. kontra Svédország* (50859/10), 2013. június 27.

¹⁴⁰ A Tanács és az Európai Parlament 604/2013/EU rendelete, 2013. június 26, HL 2013 L 180/31.

hozzáférhet. Ha például egy menedékkérő megérkezik A országba, itt menedékjog iránti kérelmet nyújt be, leveszik az ujjlenyomatait, de utána továbbutazik B országba, az ujjlenyomatokat B országban egyeztetni fogják az A országban levettekkel. B ország ezt követően a dublini kritériumokat fogja alkalmazni annak eldöntésére, hogy ő maga vagy A ország felel a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért.

Az államoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a személyeket ne küldjék vissza olyan uniós tagállamokba, ahol a menekültügyi és befogadási rendszereknek rendszerszintű hiányosságai vannak. Bizonyos, az EU Alapjogi Chartájának súlyos megsértéseihez vezető esetekben ez azt eredményezi, hogy a kérelmet olyan államoknak kell megvizsgálniuk, amelyeknek egyébként a **Dublini Rendelet** alapján ez nem lenne a feladata.

Példa: Az *N.S.* és *M.E.* egyesített ügyekben¹⁴¹ az EUB arról hozott előzetes döntést, hogy a **Dublini Rendelet** 3. cikkének (2) bekezdésében szereplő szuverenitási kikötés alapján egy állam bizonyos körülmények között köteles megvizsgálni egy kérelmet, még akkor is, ha a dublini kritériumok szerint egy másik uniós tagállamot terhel a felelősség. A Bíróság tisztázta, hogy az EU tagállamainak a 3. cikk (2) bekezdése szerinti mérlegelési jogkörük alkalmazásakor az EU Alapjogi Chartájában elismert alapvető jogokkal és elvekkel összhangban kell eljárniuk. A tagállamok ezért nem adhatják át a menedékkérőt a rendelet értelmében felelős tagállamnak, amennyiben a bizonyítékok a menekültügyi eljárásban és a befogadási feltételekben olyan rendszeres hiányosságokat mutatnak – és amelyekről a tagállamnak tudnia kell –, amelyek a Charta 4. cikkének (a kínzás tilalma) megsértését jelenthetik. Ez arra is kötelezi a tagállamot, hogy vizsgálja meg a rendeletben szereplő többi kritériumot, és állapítsa meg, hogy egy másik tagállam felelős-e a menedékjogi kérelem megvizsgálásáért. Amennyiben nem lehet másik tagállamot meghatározni, vagy ha az ehhez szükséges eljárás indokolatlanul sok időt igényelne, a 3. cikk (2) bekezdésének megfelelően a tagállamnak magának kell megvizsgálnia a kérelmet.

Az EJEE alapján az EJEB az általa ismert különféle elemeken túlmenően mérlegeli a hiteles emberi jogi beszámolókat, hogy meg tudja ítélni a javasolt kitoloncolás előrelátható következményeit. A kiutasító államnak kötelessége ellenőrizni a kockázatot különösen, ha az országról szóló emberi jogi jelentések azt mutatják, hogy a kiutasító állam tudott a kockázatokról, illetve tudnia kellett volna azokról.

¹⁴¹ EUB, C-411/10. és C-493/10. sz., *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department* és *M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner* és *Minister for Justice, Equality and Law Reform* egyesített ügyek, 2011. december 21.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*¹⁴² ügyben az EJB ügy vélte, hogy a felperes görögországi élet- és fogva tartási körülményei megsértették az EJE 3. cikkét. A hitelt érdemlő beszámolók szerint nem lehetett hozzáférni a menekültügyi eljáráshoz, és fennállt a továbbküldés veszélye. A belga hatóságokat ezért a 3. cikk szerint felelősnek találták a Görögországba való dublini átadásáért, mivel a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján tudtak vagy tudniuk kellett volna arról, hogy a menedékkérők Görögországban az adott időpontban a megalázó bánásmód veszélyének voltak kitéve.

3.1.7. A nemzetközi védelemből való kizárás

Az **uniós jog** alapján a **Kvalifikációs Irányelv** 12. és 17. cikke – amelyek az 1951. évi Genfi Egyezmény 1. cikkének F. pontjára építenek – tartalmaznak olyan rendelkezéseket, amelyek kizárják a nemzetközi védelemben részesülők közül azokat a személyeket, akik nem érdemlik meg a védelmet. Olyan személyekről van szó, akik a következő cselekmények közül legalább egyet feltehetően elkövettek:

- béke elleni, háborús vagy emberiség elleni bűncselekmény;
- a menedéket nyújtó országon kívül, a befogadást megelőzően elkövetett súlyos, nem politikai bűncselekmény;
- az Egyesült Nemzetek céljaiba és elveibe ütköző cselekmény.

A nemzetközi védelemből való kizárás mérlegelése azután következik, miután megvizsgálták, hogy a személy jogosult lehet-e nemzetközi védelemre. A kizárási kikötések hatálya alá tartozó személyeket nem tekintik menekültnek vagy kiegészítő védelemre jogosultnak.

Példa: Az EUB a *B és D*¹⁴³ ügyben útmutatást adott a kizárási klauzulák alkalmazásához. Az a tény, hogy az ügyben érintett személy egy szervezet tagja volt, és tevékenyen támogatta e szervezet fegyveres harcát, nem képez automatikusan nyomós okot arra, hogy a tetteit „súlyos nem politikai bűncselekménynek” vagy az „ENSZ céljaiba és elveibe ütköző cselekménynek” tekintsék. Mindkét rendelkezés kizárná a személyt a menekülteknek járó védelemből. A konkrét tények eseti

142 EJB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

143 EUB, C-57/09. és C-101/09. sz., *Bundesrepublik Deutschland kontra B és D* egyesített ügyek, 2010. november 9.

alapon végzett értékelését kell alapul venni annak megállapításához, hogy nyomós okok alapján feltételezhető-e, hogy a személy ilyen tetteket vagy bűncselekményeket követett el. Az értékelést annak eldöntése érdekében kell elvégezni, hogy a szervezet által elkövetett cselekmények megfelelnek-e az említett rendelkezésekben megállapított feltételeknek, és a személynek tulajdonítható-e egyéni felelősség a cselekmények végrehajtásáért, figyelemmel az irányelv 12. cikkének (2) bekezdésében megkövetelt bizonyítási küszöbre. A Bíróság azt is hozzátette, hogy a menekültként való elismerésből való kizárás nem függ attól, hogy a személy folyamatos veszélyt jelent-e a fogadó tagállamra nézve, ahogy az arányosság egyedi esetre vonatkozó vizsgálatának elvégzésétől sem.

Az EJEE szerint, mivel a kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód vagy bűntetés tilalma az áldozat viselkedésétől függetlenül abszolút érvényű, a kérelmező állítólagos cselekményeinek jellege az EJEE 3. cikkének értékelése szempontjából nem releváns. Ebből következik, hogy bármennyire nemkívánatos vagy veszélyes is a kérelmező magatartása, ezt nem lehet figyelembe venni.

Példa: A *Saadi kontra Olaszország*¹⁴⁴ ügyben a bíróság megerősítette a kínzás 3. cikk szerinti abszolút tilalmát. A kérelmező ellen Olaszországban vádat emeltek nemzetközi terrorizmusban való részvételért, és elrendelték a Tunéziába való kiutasítását. Az EJEB megállapította, hogy Tunéziába való visszaküldése esetén a személy a 3. cikket megsértő bánásmód valós veszélyének lenne kitéve. A 3. cikk megítélése szempontjából nem releváns a magaviselete és az ellene felhozott vádak súlyossága.

3.1.8. A nemzetközi védelem megszűnése

Az uniós jog szerint, ha egy országban javul a kockázati helyzet, a **Kvalifikációs Irányelv** 11. és 16. cikke megengedi a nemzetközi védelem megszűnését, amely rendelkezések az 1951. évi Genfi Egyezmény 1. cikkének C. pontja szerinti megszűnési okokat tükrözik.

Példa: A *Salahadin Abdulla és társai*¹⁴⁵ ügy bizonyos iraki állampolgárok németországi menekült jogállásának megszüntetésével foglalkozott. A menekült jogállás

144 EJEB, *Saadi kontra Olaszország* [nagytanács] (37201/06), 2008. február 28., 138. pont; EJEB, *Ismailov és társai kontra Oroszország* (2947/06), 2008. április 24., 127. pont; EJEB, *Ryabikin kontra Oroszország* (8320/04), 2008. június 19.

145 EUB, C-175/08., C-176/08., C-178/08., C-179/08. sz., *Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland* egyesített ügyek, EBHT 2010., I-01493. o., 2010. március 2.

megszüntetése azon alapult, hogy a származási országokban javultak a körülmények. Az EUB úgy találta, hogy a *Kvalifikációs Irányelv* 11. cikkének alkalmazásában a menekült jogállás akkor szűnik meg, ha a körülmények az érintett harmadik országban jelentősen és maradandó jelleggel megváltoznak, a továbbiakban már nem áll fenn a félelemnek az az oka, amelynek alapján a személyt menekültként elismerték, és más okból sem kell „üldözéstől” tartania. A körülmények megváltozásának értékeléséhez az államoknak mérlegelniük kell a menekült egyéni helyzetét, egyúttal meg kell győződniük arról, hogy a védelmet nyújtó szereplő, illetve szereplők megfelelő lépéseket tettek-e az üldözés megakadályozása érdekében, így különösen rendelkeznek-e az üldözésnek minősülő cselekmények felderítéséhez, büntetőeljárás útján történő üldözéséhez és szankcionálásához szükséges hatékony jogrendszerrel. Ennek a védelemnek a menekült jogállás megszűnése esetén az érintett állampolgár számára is hozzáférhetőnek kell lennie.

A korábban nagyon súlyos sérelmet elszenvedő menekültek és kiegészítő védelemben részesülők jogállása nem szűnik meg a körülmények megváltozásával, amennyiben kényszerítő okokra tudnak hivatkozni arra vonatkozóan, hogy miért nem kívánnak élni a származási országuk védelmével (*Kvalifikációs Irányelv*, 11. és 16. cikk).

Az EJEB keretében nincs külön rendelkezés a jogállás megszűnéséről. Az EJEB ehelyett a tervezett kitoloncolás előrelátható következményeit vizsgálja meg. A fogadó állam múltbeli körülményei relevánsak lehetnek a jelenlegi helyzetének megismerése szempontjából, de a kockázat értékelésekor a jelenlegi körülmények számítanak.¹⁴⁶ Az EJEB a helyzet megítélésében releváns kormányzati jelentésekre, az UNHCR és különféle nemzetközi civil szervezetek, például a Human Rights Watch vagy az Amnesty International által közölt információokra támaszkodik.

Példa: Az EJEB többször is értékelte, hogy a fiatal tamil férfiak a Srí Lankára való visszatérésük esetén milyen kockázattal néznek szembe. A hosszú konfliktus fennállása alatt, majd a hadiállapot megszűnése után is készültek ilyen értékelések. Az EJEB mérlegelte a körülmények általános alakulását az országban, és megvizsgálta azokat az országra vonatkozó kockázati tényezőket, amelyek a kitoloncolás javasolt időpontjában érinthették a konkrét személyeket.¹⁴⁷

146 EJEB, *Tomic kontra Egyesült Királyság* (hat.) (17837/03), 2003. október 14.; EJEB, *Hida kontra Dánia* (hat.) (38025/02), 2004. február 19.

147 EJEB, *Vilvarajah és társai kontra Egyesült Királyság* (13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 és 13448/87), 1991. október 30.; EJEB, *NA. kontra Egyesült Királyság* (25904/07), 2008. július 17.

3.2. Kollektív kiutasítás

A kollektív kiutasítás az uniós jog és az EJEE szerint egyaránt tilos. A kollektív kiutasítás olyan intézkedés, amely a személyeket csoportosan kényszeríti egy ország vagy terület elhagyására, amennyiben ez a döntés nem az egyes személyek konkrét esetének ésszerű és objektív vizsgálatán alapul.¹⁴⁸

Az uniós jog szerint a kollektív kiutasítás ellentétes az EUMSZ 78. cikkével, amely előírja, hogy a menekültügyi vívmányok legyenek összhangban az „egyéb vonatkozó szerződésekkel”, az EU Alapjogi Chartájának 19. cikke pedig kimondja ezek tilalmát.

Az EJEE keretében a 4. jegyzőkönyv 4. cikke tiltja a kollektív kiutasítást.

Példa: A *Čonka kontra Belgium*¹⁴⁹ ügyben az EJEB úgy találta, hogy a roma menedékkérők egy csoportjának kitoloncolása megsértette az EJEE 4. jegyzőkönyvének 4. cikkét. A bíróság nem volt meggyőződve arról, hogy a kiutasított csoport minden egyes tagja esetében egyénileg mérlegelték a személyes körülményeket. A felperesek kiutasítása előtt a politikai hatóságok konkrétan bejelentették, hogy kollektív kiutasításokra fog sor kerülni, és a megfelelő hatóságot utasították ennek végrehajtására. Mindegyik személlyel tudatták, hogy ugyanabban az időpontban jelentkezzen egy megadott rendőrkapitányságon, és a kiutasítási végzést, illetve az őrizetbe vétel indoklását is minden esetben ugyanúgy fogalmazták meg. A felperesek ezenkívül nem juthattak ügyvédhez, és a menekültügyi eljárást sem fejezték be.

Példa: A *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország*¹⁵⁰ ügyben az olasz hatóságok egy potenciális menedékkérőkkel teli hajó „visszafordításával” megsértették a 4. jegyzőkönyv 4. cikkét. A bíróság úgy vélte, hogy a kiutasítás tilalma a nyílt tengeren tett intézkedésekre is vonatkozik. Az EJEB megvizsgálta a tengeri beavatkozásokra vonatkozó nemzetközi jogi rendelkezéseket és az uniós jogot, valamint a parti őrségre és a lobogó szerinti államra vonatkozó kötelezettségeket, a nemzetközi vizek esetében is, ahol az állam joghatósága az EJEE 1. cikkének értelmében továbbra is fennáll.

148 Bővebb információért lásd EJEB, „Kollektív kiutasítások”, tájékoztató, 2012. június, elérhető: www.echr.coe.int/Press/Factsheets/Expulsion alatt

149 EJEB, *Čonka kontra Belgium* (51564/99), 2002. február 5. Lásd még: EJEB, *M.A. kontra Ciprus* (41872/10), 2013. július 23., ahol az EJEB nem állapította meg a 4. jegyzőkönyv 4. cikkének megsértését.

150 EJEB, *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23.

Példa: A *Sultani kontra Franciaország*¹⁵¹ ügyben a felperes, akitől Franciaországban megtagadták a menedékjogot, az Afganisztánba való visszaküldésének tervezett módja miatt tett panaszt. A felperes azt állította, hogy a csoportos charterjáráttal való visszaküldése megfelelne a 4. jegyzőkönyv 4. cikkében tiltott kollektív kiutasításnak. Az EJEB megismételte, hogy a kollektív kiutasítás alatt olyan intézkedéseket kell érteni, amelyek a külföldieket csoportosan kényszerítik az ország elhagyására kivéve, ha a kiutasításokról a csoportba tartozó minden egyes külföldi konkrét ügyének ésszerű és objektív vizsgálata alapján hoztak döntést. Ha tehát mindegyik érintett személy lehetőséget kapott arra, hogy az illetékes hatóságokhoz egyénileg beterjessze a kiutasítás ellen szóló érveit, ahogy a felperes is tette, akkor a hasonló határozatok alá tartozó vagy praktikus okokból csoportosan utazó külföldiek alapján önmagában még nem kell arra következtetni, hogy kollektív kiutasítás történt.

A kollektív kiutasítások az Európai Szociális Chartával és 19. cikkének a kiutasítás elleni biztosítékokról szóló (8) bekezdésével is ellentétesek.

A *European Roma and Travellers Forum kontra Franciaország*¹⁵² ügyben az ECSR megállapította, hogy azok a vizsgált időszakban hozott közigazgatási határozatok összeegyeztethetetlenek az ESC-vel, amelyek a román és bolgár származású romákat lakhelyüknél minősülő francia terület elhagyására utasították, mivel a határozatok nem a romák személyes körülményeinek vizsgálatán alapultak, nem tartották tiszteletben az arányosság elvét; azzal pedig, hogy a roma közösséget vették célba, még diszkriminatív jellegűek is voltak. A bizottság megállapította, hogy ezzel megsértették az ESC diszkriminációellenességről szóló E. cikkét a 19. cikkének (8) bekezdésével összefüggésben.

3.3. A kiutasítás más emberi jogi okokon alapuló akadályai

Az uniós jog és az EJEE egyaránt elismeri, hogy a kitoloncolásnak lehetnek olyan, emberi jogi szempontokon alapuló akadályai, amelyek nem abszolút érvényűek, hanem egyensúlyt kell találni a közérdek és az érintett személy érdeke között. A leggyakoribb a családi vagy magánélethez való jog, amelybe beletartozhatnak a személy egészségével kapcsolatos szempontok (beleértve a testi és erkölcsi sérthetlenséget), a gyermek

151 EJEB, *Sultani kontra Franciaország* (45223/05), 2007. szeptember 20.

152 ECSR, *European Roma and Travellers Forum kontra Franciaország*, 64/2011. sz. panasz, érdemi részek, 2012. január 22.

mindenekfelett álló érdeke, a család egységének igénye vagy a sérülékeny személyek sajátos szükségletei.

Az uniós jog szerint a kiutasítási eljárásokat úgy kell végrehajtani, hogy közben figyelembe veszik a gyermek mindenekfelett álló érdekét, a családi életet, az érintett személy egészségi állapotát és a visszaküldés tilalmának elvét (a *Visszatérési Irányelv* 5. cikke).

Az EJEE szerint az államoknak joguk van a már kialakult nemzetközi jog alapján, tiszteletben tartva szerződéses kötelezettségeiket, köztük az EJEE alapján, ellenőrzést gyakorolni a külföldiek beutazása, tartózkodása és kiutasítása felett. Az ítélkezési gyakorlat széles körben foglalkozik azokkal a körülményekkel, amelyek esetén a minősített jogok akadályozhatják a kitoloncolást. Minősített jogok azok a jogok, amelyekbe be vannak építve a korlátozások – ilyenek például az EJEE 8–11. cikkében foglaltak. Az EJEE 8. cikkében szereplő magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot gyakran hívják segítségül a kiutasítás ellen olyan esetekben, amikor a 3. cikkel ellentétes embertelen vagy megalázó bánásmód veszélye nem merül fel. A 8. cikk szerinti jogok tiszteletben tartását az 5.2. szakasz tárgyalja.

A kitoloncolás akadályait olyan esetben is mérlegelni lehet, ha a fogadó országban fennáll az EJEE 5. vagy 6. cikkének állítólagos nyílt megsértése, például ha egy személyt az a veszély fenyeget, hogy tárgyalás nélkül önkényesen őrizetbe veszik, ha számottevő időre szóló szabadságvesztés fenyegeti, miután egy nyilvánvalóan tisztességtelen tárgyaláson elítélték, vagy ha a tárgyalásra várva az igazságszolgáltatás nyílt megtagadása fenyegeti. A felperesre háruló bizonyítási teher nagy.¹⁵³

Példa: A *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország*¹⁵⁴ ügyben az EJEB mérlegelte, hogy a felperesek Üzbegisztánba való kiadatása következtében valóban fennállna-e annak a veszélye, hogy az EJEE 6. cikkét megsértve nyíltan megtagadják tőlük az igazságszolgáltatást.

Példa: Az *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság*¹⁵⁵ ügyben az EJEB az EJEE 6. cikke alapján úgy találta, hogy a felperest nem lehetne kiutasítani Jordániába,

153 EJEB, *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* (8139/09), 2012. január 17., 233. pont.

154 EJEB, *Mamatkulov és Askarov kontra Törökország* [nagytanács] (46827/99 és 46951/99), 2005. február 4.

155 EJEB, *Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság* (8139/09), 2012. január 17.

mert a harmadik személyek kínzásáról nyert bizonyítékokat minden bizonnyal felhasználnák ellene a tárgyaláson.

Példa: Az *EM Libanon* ügyben az egyesült királysági Lordok Háza azt állapította meg, hogy amennyiben a minősített (nem abszolút) jogokat – így például az EJEE 8. cikkét – nyíltan megsértik, akkor ez a szóban forgó jog lényegét érinti, ezért az arányosságot nem kell mérlegelni.¹⁵⁶

Az ESC-ben a 19. cikk (8) bekezdése tiltja a részes állam területén jogszerűen tartózkodó migráns munkavállalók kiutasítását, kivéve, ha veszélyeztetik a nemzetbiztonságot, vagy sértik a közérdeket vagy a közérkölcst.

Az ECSR konkrétan azon az állásponton volt, hogy amennyiben egy állam tartózkodási jogot adott egy migráns munkavállaló házastársának és/vagy gyermekeinek, a migráns munkavállaló saját tartózkodási jogának elvesztése nem érintheti a családtagok önálló tartózkodási jogát mindaddig, amíg a családtagok rendelkeznek a tartózkodás jogával.

Azokra a külföldi állampolgárokra, akik egy államban elegendő ideig tartózkodtak, vagy legalisan, vagy úgy, hogy a hatóságok a fogadó ország szükségleteire való tekintettel hallgatólagosan elfogadták az irreguláris helyzetüket, vonatkozniuk kellene a más külföldi állampolgárokat a kiutasítással szemben megvédő szabályoknak.¹⁵⁷

3.4. Azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik nagyobb fokú védelmet élveznek a kitoloncolással szemben

Az uniós jog szerint a harmadik országbeli állampolgároknak a nemzetközi védelemre szorulókon kívül vannak olyan kategóriái, akik a kitoloncolással szemben nagyobb fokú védelmet élveznek. Közéjük tartoznak a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők; azok a harmadik országbeli állampolgárok, akik a szabad mozgáshoz való jogukkal élők EU-/ EGT-állampolgárok családtagjai; valamint a török állampolgárok.

¹⁵⁶ Egyesült Királyság, *EM (Libanon) kontra Secretary of State For The Home Department* [2008] UKHL 64.

¹⁵⁷ ECSR, 2011-es következtetések, Általános bevezető, 2012. január, nyilatkozat a 19. cikk (8) bekezdésének értelmezéséről.

3.4.1. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők fokozott védelmet élveznek a kiutasítással szemben. Egy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személy kiutasításáról szóló döntésnek olyan magatartáson kell alapulnia, amely tényleges és kellően súlyos veszélyt jelent a közrendre vagy a közbiztonságra nézve.¹⁵⁸

3.4.2. EGT- vagy svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai

Állampolgárságtól függetlenül azoknak a személyeknek, akik EGT-állampolgárok családtagjai – az uniós állampolgárokat is beleértve, de csak amennyiben éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal –, joguk van a tartózkodáshoz, ami a szabad mozgásról szóló uniós rendelkezésekből ered. A *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* (2004/38/EK) értelmében az ilyen családi kapcsolatokkal rendelkező harmadik országbeli állampolgárok nagyobb mértékben vannak védve a kiutasítással szemben, mint a harmadik országbeli állampolgárok más csoportjai. Az irányelv 28. cikke szerint ezeket a személyeket csak közrendi vagy közbiztonsági okokból lehet kiutasítani.¹⁵⁹ A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők esetében a kiutasítás csak „súlyos közrendi vagy közbiztonsági okokból” történhet. Mint azt az irányelv 27. cikkének (2) bekezdése előírja, ezeknek az intézkedéseknek meg kell felelniük az arányosság elvének, valamint olyan „valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt” kell jelentenie „a társadalom valamely alapvető érdekére, amelyek kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán alapulnak.”¹⁶⁰

158 A Tanács 2003/109/EK irányelve, HL L 16., 2003., 44. o., 12. cikk.

159 Az EUB-nek 2012. decemberig nem született ítélkezési gyakorlata a családtagok ügyében. Azokért az uniós polgárokat érintő ügyekért, amelyekben a Bíróság értelmezte a 28. cikk (3) bekezdése szerinti „közbiztonság nyomós okát”, lásd: EUB, C-348/09. sz., *P.I. kontra Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid* ügy, 2012. május 22., 39–56. pont.; EUB, C-145/09. sz., *Land Baden-Württemberg kontra Panagiotis Tsakouridis* ügy, EBHT 2010., I-11979. o., 2010. november 23., 20–35. pont.

160 A harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó joggyakorlat hiányában a 2004/38/EK irányelv 27. cikkéről szóló ítélkezési gyakorlatot a „közrend” fogalma tekintetében lásd EUB, C-434/10. sz., *Petar Aladzov kontra Zamestnikdirectora na Stolichnadirektsia na vateshneraboti kam Ministerstvo na vateshneraboti* ügy, 2011. november 17.; EUB, C-430/10. sz. *Hristo Gaydarov kontra Directora na Glavnadirektsia „Ohranitelnapolitsia” pri Ministerstvo na vateshneraboti* ügy, 2011. november 17. A „társadalom valamely alapvető érdekét” fenyegető „valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély” fogalmát illetően lásd EB, C-482/01. és C-493/01. sz., *Georgios Orfanopoulos és társai és Raffaele Oliveri kontra Land Baden-Württemberg* egyesített ügyek, EBHT 2004., I-05257, 2004. április 29., 65–71. pont.

Az államoknak értesíteniük kell az érintett személyt a határozatukról, a határozat alapjául szolgáló okokat is beleértve (30. cikk). Példa: A *¹⁶¹ ügyben az EUB a Szabad Mozgásról szóló Irányelv 30. cikke (2) bekezdésének jelentését vizsgálta, amely előírja, hogy a hatóságok tájékoztassák az érintett személyeket azokról az okokról, amelyekben a tartózkodási jog megtagadásáról hozott határozat alapul, kivéve, ha ez ellentétes a nemzetbiztonsági érdekekkel. Annak meghatározásakor, hogy a hatóságok nemzetbiztonsági okokból tartózkodhatnak-e bizonyos információk közlésétől, az EUB megjegyezte, hogy a nemzetbiztonságot szembe kell állítani az Alapjogi Charta 47. cikkéből származó, a hatékony bírósági védelemhez való jogból eredő követelményekkel. Következtetése szerint a nemzeti bíróságnak, amely felülvizsgálja a hatóságok azon döntését, miszerint az elutasító határozat alapjául szolgáló okokat nem közlik pontosan és teljes egészében, joghatósággal kell rendelkeznie annak biztosításához, hogy a közlés elmaradása a legszükségesebbre korlátozódjon. Az érintett személlyel mindenesetre közölni kell a határozat alapjául szolgáló okok lényegét, oly módon, amely kellően figyelembe veszi a bizonyítékok titkosságának szükségességét.*

A svájci állampolgárok esetében a kiutasítással szembeni védelem jogalapja az Európai Közösség és tagállamai és a Svájci Államszövetség között létrejött, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás I. mellékletének 5. cikkében található. Az említett rendelkezés szerint a megállapodás által biztosított jogokat csak a közrend, a közbiztonság vagy a közegészségügy sérelmére hivatkozással lehet korlátozni.¹⁶²

A családtagok a szabad mozgáshoz való jogát gyakorló EGT-állampolgár halála, távozása vagy válás esetén is védelemben részesülnek (a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 12. és 13. cikke). Egyedi esetekben a harmadik országbeli állampolgárok az EUMSZ 20. cikke alapján is védelemben részesülhetnek a kiutasítással szemben (lásd az 5.2. szakaszt).¹⁶³

161 EUB, C-300/11. sz., *ZZ kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, 2013. június 4.

162 Az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt, 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, HL L 114., 2002., 6. o.

163 Olyan ügyre vonatkozó információkért, ahol a védelmet megadták, lásd EUB, C-34/09. sz., *Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi* ügy, 2011. március 8., [2011] EBHT I-01177. Olyan ügyre vonatkozó információkért, ahol a védelmet nem adták meg, lásd EUB, C-256/11. sz., *Dereci & Ors* ügy (európai polgárság), 2011. november 15.; és EUB, C-87/12. sz., *Ymeraga and Others kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration* ügy, 2013. május 8.; lásd még EUB, C-40/11. sz., *Iida kontra Stadt Ulm* ügy, 2012. november 8.

3.4.3. Török állampolgárok

Az uniós jog keretében a Társulási Tanács 1/80. számú határozat 14. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az Ankarai Megállapodás szerinti jogaikat gyakorló török állampolgárokat csak közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból lehet kiutasítani. A Bíróság hangsúlyozta, hogy az EGT-állampolgárokra vonatkozókkal megegyező kritériumokat kell alkalmazni akkor is, ha egy olyan török állampolgár javasolt kiutasítását mérlegelik, aki az EU-tagállamok valamelyikében már letelepedett és tartózkodási jogot szerzett. Az uniós jog kizárja a török állampolgárok kiutasítását, amennyiben a kiutasítás kizárólag általános preventív indokokon alapul, például hogy visszariasszon más külföldi állampolgárokat, vagy ha egy büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet automatikus következménye; az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a személyek szabad mozgásának alapelvétől való eltéréseket – ideértve a közrendi szempontokat is – szigorúan kell értelmezni, hogy azok hatályáról az EU-tagállamok ne határozhassanak egyoldalúan.¹⁶⁴

Példa: A *Nazli*-ügyben¹⁶⁵ az EB azt állapította meg, hogy egy török állampolgárt nem lehet azért kiutasítani, hogy ez az intézkedés általános elrettentésül szolgáljon más idegenek számára, a kiutasításnak ezért ugyanazokon a kritériumokon kell alapulnia, mint az EGT-állampolgárok kiutasításának. A Bíróság a valamely tagállamban állampolgársággal rendelkező munkavállalók szabad mozgásának területén megállapított alapelvekkel vont párhuzamot. Anélkül hogy minimalizálni akarná, hogy a kábítószerek használata mekkora fenyegetést jelent a közrendre, a Bíróság az említett elvek alapján arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben a büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletet követően kiutasítanak egy török állampolgárt, aki rendelkezik a Társulási Tanács határozatában garantált joggal, ez csak akkor lehet indokolt, ha az érintett személy magatartása alapján okkal feltételezhető, hogy a fogadó tagállamban más súlyos, a közérdeket sértő bűncselekményeket is el fog követni.

Példa: A *Polat*-ügyben¹⁶⁶ a Bíróság tisztázta, hogy a Társulási Tanács határozatának 14. cikke alapján közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból hozott, a török állampolgárokra ruházott jogokat korlátozó intézkedések kizárólag az érintett

164 EB, 36/75. sz., *Roland Rutili kontra Ministre de l'interieur* ügy, EBHT 1985., I-01219. o., 1985. október 28., 27. pont; EB, C-482/01. és C-493/01. sz., *Orfanopoulos és Oliveri* egyesített ügyek, EBHT 2003., I-05257. o., 2003. szeptember 11., 67. pont.

165 EB, C-340/97. sz., *Ömer Nazli, Çağlar Nazli és Melike Nazli kontra Stadt Nürnberg* ügy, EBHT 2000., I-00957. o., 2000. február 10.

166 EB, C-349/06. sz., *Murat Polat kontra Stadt Rüsselsheim* ügy, EBHT 2007., I-08167. o., 2007. október 4.

egyén személyes magatartásán alapulhatnak. A büntetőjogi felelősség többszöri megállapítása a fogadó tagállamban csak annyiban adhat okot az ilyen intézkedések meghozatalára, amennyiben az érintett személy magatartása valamely alapvető társadalmi érdek tényleges és kellően súlyos veszélyeztetésének minősül, de erről a körülményről a nemzeti bíróságnak kell meggyőződnie.

Főbb pontok

- A kitoloncolásnak vannak abszolút, majdnem abszolút és nem abszolút érvényű akadályai (a fejezet [bevezetője](#)).
- Az EJEE 3. cikke szerinti kegyetlen bánásmód tilalma abszolút. Azokat a személyeket, akik a célországban a 3. cikkel ellentétes bánásmód valós veszélyével néznek szembe, a magatartásuktól vagy az ellenük felhozott vádak súlyosságától függetlenül nem szabad visszaküldeni. A hatóságoknak attól függetlenül kell felmérniük ezt a kockázatot, hogy a személyt a [Kvalifikációs Irányelv](#) vagy az 1951. évi Genfi Egyezmény szerint ki lehet-e zárni a védelemből (lásd a [3.1.2.](#) és [3.1.7.](#) szakaszt).
- Az 1951. évi Genfi Egyezményben szereplő visszaküldés tilalmának elve tiltja a személyek olyan helyzetekbe való visszaküldését, ahol az életük vagy szabadságuk faji, vallási okokból, nemzeti hovatartozásuk miatt, vagy abból az okból van veszélyeztetve, hogy bizonyos társadalmi csoporthoz tartoznak vagy bizonyos politikai véleményt vallanak (lásd a [3.1.](#) szakaszt).
- Az uniós jog szerint az EU-tagállamok bármely, az uniós menekültügyi vívmányok vagy a [Visszatérési Irányelv](#) alapján tett intézkedésének, köztük a [Dublini. Rendelet](#) szerinti intézkedéseknek is összhangban kell lenniük a menedéjjoggal és a visszaküldés tilalmának elvével (lásd a [3.1.](#) szakaszt).
- Annak megítélésekor, hogy a veszély ténylegesen fennáll-e, az EJEB arra helyezi a hangsúlyt, hogy milyen előrelátható következményekkel jár a személy kitoloncolása a javasolt visszaküldési országba, aminek megállapításához az egyén személyes körülményeit és az országban uralkodó általános feltételeket egyaránt vizsgálja (lásd a [3.1.3.](#) és [3.3.](#) szakaszt).
- Az EJEE szerint elvben a menedékkérők feladata, hogy kérelmüket alátámasszák, de az állításaik hitelességének értékelésekor gyakran alkalmazni kell a „kétely esetén a javukra” elvet. Ha azonban nincsenek alátámasztva az állítások, vagy ha olyan információt terjesztenek elő, amely alapján alapos okok merülnek fel a menedékkérő állításai igazságtartalmának megkérdőjelezésére, a személynek kielégítő magyarázattal kell szolgálnia (lásd a [3.1.3.](#) szakaszt).
- Előfordul, hogy a személyt a fogadó államban az uniós jog vagy az EJEE által tiltott bánásmód veszélye fenyegeti, még ha ez nem is mindig magától a fogadó államtól ered, hanem a nem állami szereplőktől, betegségekből vagy az országban fennálló humanitárius feltételekből (lásd a [3.1.2.](#) szakaszt).

- Egy személy, akit a fogadó országon belül a saját térségébe visszatérve az uniós jog vagy az EJEE által tiltott bánásmód fenyegetne, az ország más részein esetenként biztonságban lehet („országban belüli védelem”) (lásd a 3.1.5. szakaszt). Az is előfordulhat, hogy a fogadó állam képes védelmet biztosítani egy ilyen kockázattal szemben („elégséges védelem”). A kiutasító állam ezekben az esetekben arra a következtetésre juthat, hogy a személy nem szorul nemzetközi védelemre (lásd a 3.1.4. szakaszt).
- Az uniós jog és az EJEE egyaránt tiltja a kollektív kiutasítást (lásd a 3.2. szakaszt).
- Az uniós jog szerint az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező jogosult családtagjait csak közrendi vagy közbiztonsági okokból lehet kiutasítani. Ezeket az eltéréseket szigorúan kell értelmezni, és az értékelésüket kizárólag az érintett egyén személyes magatartására lehet alapozni (lásd a 3.4.2. szakaszt)

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv 265. oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a 243. oldalon találhatók.

4

Eljárási biztosítékok és jogi támogatás a menekültügyi és kiutasítási ügyekben

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU)	menekültügyi eljárások	
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog)	<i>a hatékony jogorvoslathoz való jog</i>	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) EJEB, <i>Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország</i> , 2009 (a hazai jogorvoslatnak a követelés érdemi részével kell foglalkoznia)
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 45. cikk (5)-(9) bekezdések	<i>halasztó hatály</i>	EJEB, <i>Gebremedhin kontra Franciaország</i> , 2007 (a hazai jogorvoslat halasztó hatálya a tranzitónában benyújtott, menedékjog iránti kérelmek szempontjából) EJEB, <i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> , 2012 (a tengeren visszafordítási műveletet végrehajtó katonai személyzettel szembeni hazai jogorvoslat halasztó hatályának hiánya)
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 31. cikkének (8) bekezdése	<i>gyorsított menekültügyi eljárások</i>	EJEB, <i>I.M. kontra Franciaország</i> , 2012 (eljárási biztosítékok gyorsított menekültügyi eljárások esetén)

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
604/2013/EU rendelet (Dublin rendelet) EUB, C-411/10. sz. N.S.-ügy, 2011 EUB, C-245/11. sz. K.-ügy, 2012	dublini eljárások	EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> , 2011 (a dublini eljárás szerinti átadás az megalázó bánásmód kockázatával) EJEB, <i>De Souza Ribeiro kontra Franciaország</i> , 2012 (halasztó hatály az EJEE 8. cikke szerinti követeléseknél)
Visszatérési irányelv (2008/115/EK)	kiutasítási eljárás	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) EJEE, 7. jegyzőkönyv 1. cikke (külföldiek kiutasításának eljárási garanciái) EJEB, <i>C.G. és társai kontra Bulgária</i> , 2008 (az eljárási biztosítékok hiánya a kiutasítási eljárásban)
Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog)	jogi segítségnyújtás	EJEE, 13. cikk (hatékony jogorvoslathoz való jog) EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország</i> , 2011 (rossz hatékonyságú jogsegélyrendszer)
A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 20-22. cikke	jogi segítségnyújtás a menekültügyi eljárásokban	Miniszteri Bizottság, Iránymutatások az emberi jogok védelméhez a gyorsított menekültügyi eljárásokban, 2009. július 1.
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 13. cikke (jogorvoslatok)	jogi segítségnyújtás kiutasítási határozat esetén	Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás a kitoloncolásról, 2005. május 4.

Bevezetés

Ez a fejezet a nemzetközi védelem iránti kérelmek megvizsgálására irányuló eljárásokat (menekültügyi eljárások), valamint a kitoloncolási vagy kiutasítási eljárásokat tárgyalja. Elsőként a menedékjogi vagy kiutasítási határozat meghozataláért felelős személyekre vonatkozó eljárási követelményekkel foglalkozik. Ezután az ilyen határozatokkal szembeni hatékony jogorvoslathoz való jogot vizsgálja, és felsorolja azokat a főbb elemeket, amelyekre a jogorvoslat hatékonyságához szükség van (lásd még az 1.8. szakaszt a jogorvoslatról a határigazgatással összefüggésben). A fejezet vége a jogi segítségnyújtással

kapcsolatos kérdéseket veszi sorra. A kitoloncolás végrehajtásának módjával a 7. fejezet foglalkozik.

Az EJEB ítélkezési gyakorlata megköveteli az államoktól, hogy független és alapos vizsgálatnak vessék alá azokat a kérelmeket, amelyek érdemben indokolják a visszatéréskor várható kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyétől való félelmet. A bíróság ítélkezési gyakorlatában kidolgozott követelmények egy része beépült az átdolgozott [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#)be.

Az EJEE 13. cikke szerinti hatékony jogorvoslathoz való jogot a fejezet egyes pontjainál össze fogjuk vetni az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkében található, hatékony jogorvoslathoz való jog szélesebb hatókörével.

4.1. Menekültügyi eljárások

A menedékkérőknek az uniós jog és az EJEE szerint egyaránt hozzá kell férniük a hatékony menekültügyi eljárásokhoz, a fellebbezési folyamat során a kitoloncolás felfüggesztésére alkalmas jogorvoslatot is beleértve.

Az EU [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelve](#) (2013/32/EU) állapítja meg részletesen a valamely nemzetközi védelmi státusz megadására és visszavonására vonatkozó eljárások közös szabályait. Az irányelv a hatálya alá tartozó EU-tagállamok területén, ideértve a határon, parti tengeren vagy a tranzitónákban benyújtott menedékjog iránti kérelmekre vonatkozik (3. cikk).

4.1.1. Meghallgatás, vizsgálati eljárás és elsőfokú döntéshozatal

Az uniós jog keretében a menedékkérőknek és az általuk eltartott személyeknek a [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) 6. cikke értelmében hozzá kell férniük a menekültügyi eljárásokhoz (lásd még a 2.2. szakaszt). Addig maradhatnak az uniós tagállamban, amíg határozatot nem hoznak az ügyükben (9. cikk). A területen maradás joga alól bizonyos ismételt eljárások esetén, valamint kiadatási ügyekben tehető kivétel [9. cikk (2) bekezdés, illetve 41. cikk]. Az európai elfogatóparancsról szóló [2002/584/IB tanácsi határozat](#) szerinti kiadatás önálló eljárási garanciákkal rendelkezik.¹⁶⁷

167 EB, C-388/08. sz., *Artur Leymann és Aleksei Pustovarov ellen folytatott büntetőeljárás* EBHT [2008], I-08993, 2008. december 1.

A menedékkérőknek lehetőséget kell adni a **személyes meghallgatásra** (a Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv 14–15. cikke).¹⁶⁸ A meghallgatást titoktartást biztosító körülmények között, alapesetben a menedékkérő családtagjainak jelenléte nélkül kell lefolytatni. Olyan személynek kell lefolytatnia, aki képes a kérelem háttérében álló körülmények figyelembevételére, ideértve a menedékkérő kulturális háttérét, nemét, szexuális irányultságát, nemi azonosságát vagy kiszolgáltatott helyzetét is. A meghallgatásról írásbeli jegyzőkönyvet kell készíteni, amelybe a menedékkérők is betekinhetnek (17. cikk). A tagállamoknak lehetőséget kell adniuk a menedékkérőknek arra, hogy észrevételeket fűzhessen a jegyzőkönyvhöz, mielőtt a felelős hatóság határozatot hozna a kérelemről [17. cikk (3) bekezdése]. Az átdolgozott irányelv 15. cikke (3) bekezdés e) pontja szerint a gyermekek meghallgatását gyermekbarát módon kell lefolytatni. A gyermek mindenekfelett álló érdekét elsődleges szempontnak kell tekinteni (25. cikk (6) bekezdése; lásd még a 9. Fejezetet). A jogi segítségnyújtásról bővebben lásd a 4.5. szakaszt.

A **menedékjog iránti kérelmek vizsgálatát** a Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv eljárásjogi követelményeinek és a Kvalifikációs Irányelv bizonyítékok értékelésére vonatkozó követelményeinek (4. cikk) megfelelően kell végezni. A menedékjog iránti kérelmeket mindig egyénileg, tárgyilagosan és pártatlanul, naprakész információk felhasználásával kell elbírálni (a [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) 10. cikke és a [Kvalifikációs Irányelv](#) 4. cikke). A [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) 10. cikke értelmében az első fokon eljáró hatóságok nem utasíthatják el a nemzetközi védelem iránti kérelmeket érdemi vizsgálat nélkül pusztán azon az alapon, hogy azokat nem a lehető legrövidebb időn belül nyújtották be. A [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) 12. cikke úgy rendelkezik, hogy a menedékkérőket tájékoztatni kell a követendő eljárásról és az időkeretről, olyan nyelven, amelyről ésszerűen feltételezhető, hogy megértik; ha szükséges, tolmácsolást kell számukra biztosítani; lehetővé kell tenni, hogy kapcsolatba lépjenek az UNHCR-rel vagy jogi segítséget nyújtó más szervezetekkel; a kérelmükről hozott döntéshez felhasznált bizonyításokhoz hozzáférést kell biztosítani számukra; ésszerű időn belül tájékoztatni kell őket a döntésről; olyan nyelven, amelyet értenek, vagy a megértése ésszerűen feltételezhető. Az irányelv 13. cikke értelmében a kérelmezőknek együtt kell működni a hatóságokkal.

A menedékkérőknek joguk van **visszavonni** a menedékjog iránti kérelmüket. A visszavonásra irányuló eljárásoknak szintén eleget kell tenniük a tájékoztatási követelményeknek, amibe beletartozik az írásbeli tájékoztatás (a [Menekültügyi Eljárásokról szóló](#)

¹⁶⁸ Lásd még EUB, C- 277/11. sz., *M. M. kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland and Attorney General* ügy EBHT [2012], I-08993, 2012. november 22.

Irányelv 44. és 45. cikke). Más esetekben a kérelmet úgy lehet tekinteni, hogy visszavonták vagy elálltak tőle; az államnak azonban ilyenkor is határozatot kell hoznia az eljárás megszüntetéséről, és dokumentálniuk kell a megtett intézkedést, vagy elutasítani a kérelmet (a *Menekültügyi Eljárásokról* szóló Irányelv 27. és 28. cikke).

A **menedékjog iránti kérelmekről** a felelős hatóságnak a lehető leghamarabb, de legfeljebb hat hónapon belül határozatot kell hoznia, kivéve a *Menekültügyi Eljárásokról* szóló Irányelv 31. cikkének (3) és (4) bekezdésében felsorolt eseteket, amikor a vizsgálat legfeljebb 21 hónapra meghosszabbítható. Ha a határozatot hat hónapon belül nem hozzák meg, a kérelmezőt tájékoztatni kell a késésről vagy arról, mikorra várható a kérvényére döntés (31. cikk (6) bekezdés). Az irányelv II. fejezetében foglalt alapvető garanciákat tiszteletbe kell tartani a kérelem vizsgálata során. A határozatokat írásba kell foglalni, és ezekben arról is tájékoztatni kell, hogy azt miként lehet megtámadni (az irányelv 11. cikke).

A *Menekültügyi Eljárásokról* szóló Irányelv 33. cikke értelmében a tagállamok nem kötelesek megvizsgálni az **elfogadhatatlan kérelmeket**, például az új elemeket nem tartalmazó, ismételt kérelmeket, vagy az olyan eseteket, amikor egy Unióon kívüli állam a menedékkérő számára biztonságos harmadik országnak minősül. Ilyenkor személyes meghallgatást kell tartani, kivéve az elfogadhatatlan ismételt kérelmek esetét (34. cikk).

Az EJEE alapján a bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a személyeknek hozzá kell férniük a menekültügyi eljáráshoz, és megfelelő tájékoztatást kell kapniuk a követendő eljárásról. A hatóságok felé az is követelmény, hogy a menedékjog iránti kérelmekre vonatkozó döntéshozatalban kerüljék a túlzottan hosszú késéseket.¹⁶⁹ A menedékjog iránti elsőfokú kérelmek vizsgálatának hatékonyságát értékelve a bíróság más tényezőket is figyelembe vett, például a tolmácsok rendelkezésre állását, a jogsegélyhez való hozzáférést és a hatóságok és a menedékkérő közötti megbízható kommunikációs rendszer meglétét.¹⁷⁰ Ami a kockázat értékelését illeti, a 13. cikk előírja, hogy a nemzeti hatóságoknak független, alapos vizsgálatnak kell alávetniük minden olyan kérelmet, ahol a kérelmező kiutasítása esetén alapos okkal lehet tartani a 3. cikkel (vagy a 2. cikkel) ellentétes bánásmód tényleges veszélyétől.¹⁷¹

169 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.; EJEB, *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* (30471/08), 2009. szeptember 22.

170 Bővebb információért lásd EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 301. pont.

171 Uo., 293. pont.

4.1.2. A hatékony jogorvoslathoz való jog

A menedékjog vagy tartózkodási engedély megtagadása vagy az emberi jogok megsértését feltételező bármely más panasz esetén a személyeknek hozzá kell férniük a valós, hatékony jogorvoslati lehetőségekhez. Ezzel összefüggésben az uniós jog és az EJEE egyaránt elismeri, hogy eleget kell tenni az eljárási biztosítékoknak, hogy az egyéni eseteket hatékonyan és gyorsan lehessen vizsgálni. Ennek érdekében az uniós jogban és az EJEB gyakorlatában részletes eljárási követelményeket dolgoztak ki.

Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke rendelkezik „a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról”. A Charta 47. cikkének első bekezdése az EJEE 13. cikkén alapul, amely biztosítja a jogot „a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslásához”. Míg az EU Alapjogi Chartája e vizsgálat elvégzését bírósági hatáskörbe utalja, az EJEE 13. cikke csak egy nemzeti hatóság előtti felülvizsgálatról rendelkezik.¹⁷²

Az EU Alapjogi Chartája 47. cikkének második bekezdése az EJEE 6. cikkén alapul, amely garantálja a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, de csak a polgári jogi jogok és kötelezettségek, illetve a büntetőjogi vádak tárgyában, kizárva az EJEE 6. cikkének alkalmazását a bevándorlási és menekültügyi esetekre, mivel ezekben nem merül fel a polgári jogi jogok vagy kötelezettségek meghatározása.¹⁷³ Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkében nincs ilyen kitétel.

A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv 46. cikke rendelkezik a nemzetközi védelemről hozott határozattal, a korábban lezárt kérelem újvizsgálásának megtagadásával és a nemzetközi védelem visszavonásáról szóló határozattal szembeni hatékony jogorvoslathoz való jogról. A hatékony jogorvoslatnak mind a tények, mind a jogi szempontok teljes körű és „ex nunc” megvizsgálását tartalmaznia kell. A határidők nem tehetik lehetetlenné, illetve nem nehezíthetik meg túlságosan a fellebbezés benyújtását.

Az EJEE 6. cikke garantálja a bíróság előtti tisztességes tárgyaláshoz való jogot, de ezt a rendelkezést a menekültügyi és bevándorlási esetekre nem tartották alkalmazhatónak (lásd a 4.5. szakaszt). Az ilyen esetekre a 13. cikk alkalmazható, ez pedig a nemzeti hatóság előtti hatékony jogorvoslathoz való jogról rendelkezik. Az egyezmény szerinti többi jogot, köztük az EJEE 3. cikkét is a 13. cikkel összefüggésben lehet értelmezni. Ezenkívül az EJEE 8. cikkében szereplő magán- és családi élethez való jogról is úgy ítélték meg, hogy tartalmaz elválaszthatatlan eljárási biztosítékokat (rövid leírását lásd a

¹⁷² Magyarazatok az EU Alapjogi Chartájához, (2007/C 303/02), HL 2007 C 303/17.

¹⁷³ EJEB, *Maouia kontra Franciaország* (hat.) (39652/98), 1999. január 12., 38–39. pont.

4.4. szakaszban). Mindemellett az önkényességnek az egyezmény szerinti jogoktól elválaszthatatlan tilalmára gyakran támaszkodnak, mint a menedékjogi vagy bevándorlási ügyekben nyújtott biztosítéokra.¹⁷⁴ A szabadságtól való jogellenes vagy önkényes megfosztás elleni jogorvoslatokról lásd a 6. fejezetet (6.10. szakasz).

Az EJEB általános elveket állapított meg arra vonatkozóan, hogy a menedékkérők kiutasításával kapcsolatos ügyekben mi minősül hatékony jogorvoslatnak. A kérelmezők rendelkezésére álló nemzeti szintű jogorvoslatnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy az EJEE szerint foglalkozzon a „védhető panasz” érdemi részével, és szükség esetén megfelelő jóvátételt nyújtson.¹⁷⁵ Mivel a jogorvoslatnak a gyakorlatban és jogilag egyaránt „hatékonynak” kell lennie, az EJEB-nek esetleg azt is mérlegelnie kell többek között, hogy a menedékkérőnek elegendő időt hagytak-e a fellebbezés benyújtására.

Példa: Az *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország*¹⁷⁶ ügyben a közigazgatási és az igazságügyi hatóságok is passzívak maradtak a felperesek Irakba vagy Iránba való visszaküldésük esetén várható kegyetlen bánásmóddal kapcsolatos súlyos feltételezéseit illetően. A nemzeti hatóságok ráadásul nem vették figyelembe az ideiglenes menedék iránti kéréseiket, nem tájékoztatták őket ennek okairól és nem adtak engedélyt a jogi segítségnyújtás igénybevételére, noha a rendőrségi őrizetben töltött idő alatt kifejezetten kértek ügyvédet. A nemzeti hatóságok fenti mulasztásai folytán a felperesek nem tudták a megfelelő jogszabályi keretek között előadni az EJEE 3. cikke alá tartozó állításaikat. A felperesek ezenkívül az őket kiutasító határozat hatályon kívül helyezését sem kérhették a hatóságoknál, mivel nem adták át nekik a kiutasítási végzést, és a kitaloncolásuk okairól sem kaptak tájékoztatást. Törökországban a bírósági felülvizsgálatot kiutasítási ügyekben nem lehet hatékony jogorvoslatnak tekinteni, mivel a kiutasítási végzés hatályon kívül helyezése iránti kérelemnek nincs halasztó hatálya, kivéve ha a közigazgatási bíróság külön elrendeli a végrehajtás felfüggesztését. A felperesek ezért az EJEE 3. cikkén alapuló panaszaikra vonatkozóan nem jutottak hatékony és hozzáférhető jogorvoslatához.

174 EJEB, *C.G. és társai kontra Bulgária* (1365/07), 2008. április 24., 49. pont.

175 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 288. pont; EJEB, *Kudla kontra Lengyelország* [nagytanács] (30210/96), 2000. október 26., 157. pont.

176 EJEB, *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* (30471/08), 2009. szeptember 22., 111–117. pont.

Példa: Ausztriában és Csehországban az alkotmánybíróság túl rövidnek találta a kétnapos, illetve hétnapos határidőket.¹⁷⁷ Az EUB ezzel szemben a *Diouf*-ügyben¹⁷⁸ úgy találta, hogy a gyorsított eljárásban alkalmazott 15 napos fellebbezési időkeret „nem tűnik gyakorlati szempontból elégtelennek a hatékony jogorvoslat előkészítéséhez és benyújtásához, valamint az ésszerűnek és arányosnak látszik a szóban forgó jogokhoz és érdekekhez képest”.

A garanciák hatékonyságát hátráltató más állami intézkedések közé tartozik a határozatról vagy a fellebbezési jogról szóló értesítés elmulasztása, vagy az őrizetben lévő menedékkérők külvilággal való kapcsolattartásának akadályozása. Néhány tekintetben van némi hasonlóság az EJEB által kidolgozott követelmények és a **Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv** szerinti eljárási garanciák között.

Példa: A roma menedékkérőknek az egyezmény 4. jegyzőkönyvének 4. cikke szerinti kollektív kiutasításáról szóló *Čonka kontra Belgium*¹⁷⁹ ügyben a kérelmezőket adminisztratív és gyakorlati akadályok gátolták abban, hogy Belgiumban érvényt tudjanak szerezni a menedékjog iránti kérelmüknek. A kérelmezők az elsőfokú eljárásban nem tekinthettek be az iratanyagukba, nem tanulmányozhatták a meghallgatáson felvett jegyzőkönyvet és nem kérhették, hogy az észrevételeiket vegyék jegyzőkönyvbe. A jogorvoslati kérelemnek nem volt automatikus halasztó hatálya. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJEE 13 cikkét, összefüggésben a 4. számú jegyzőkönyv 4. cikkével

Még ha egyetlen jogorvoslat önmagában nem is tesz eleget az EJEE 13. cikke szerinti követelményeknek, a hazai jog alapján előírt jogorvoslatok összessége elegendő lehet.¹⁸⁰

4.1.3. Automatikus halasztó hatályú fellebbezések

Az uniós jog keretében a **Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv** 46. cikke biztosítja a bíróság vagy törvényszék előtti hatékony jogorvoslatához való jogot. Ez az EU Alapjogi Chartája 47. cikkének megfogalmazását követi. Az irányelv előírja, hogy az

177 Ausztria, *Osztrák Alkotmánybíróság (Österreichische Verfassungsgerichtshof)*, 1998. június 24-i G31/98, G79/98, G82/98, G108/98 határozat; Cseh Köztársaság, *Cseh Alkotmánybíróság (Ústavnisoud České republiky)* 9/2010. sz. koll. határozat, amely 2010. januárban lépett hatályba.

178 EUB, C-69/10. sz., *Samba Diouf kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration* ügy, 2011. július 28., 67. pont.

179 EJEB, *Čonka kontra Belgium* (51564/99), 2002. február 5.

180 EJEB, *Kudła kontra Lengyelország* [nagytanács](30210/96), 2000. október 26.

EU-tagállamoknak lehetővé kell tenniük a kérelmezők számára, hogy a területükön maradjanak a fellebbezés benyújtására vonatkozó határidő lejártáig, illetve a fellebbezés elbírálásáig. A 46. cikk (6) bekezdése szerint a megalapozatlan vagy elfogadhatatlan kérelmek bizonyos típusai nem nyújtanak automatikus tartózkodási jogot, ezért az ilyen esetekben a fellebbviteli szervet fel kell hatalmazni annak eldöntésére, hogy a kérelmező a területen maradhat-e a fellebbezés vizsgálatához szükséges ideig. Hasonló kivétel van érvényben a Dublini Rendelet szerinti átadásra vonatkozó határozatok esetében (604/2013/EU rendelet, 27. cikk (2) bekezdése).

Az EJEE alapján a bíróság azon az állásponton volt, hogy amikor egy személy fellebbez a menedékjog iránti kérelmének elutasítása miatt, a fellebbezésnek automatikus halasztó hatállyal kell rendelkeznie, amennyiben a kiutasítási intézkedés végrehajtása a 3. cikkel ellentétes, potenciálisan visszafordíthatatlan hatásokkal járna.

Példa: A *Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország*¹⁸¹ ügyben az EJEB úgy vélte, hogy a kérelmezőnek az eritreai kegyetlen bánásmód veszélyére vonatkozó állításai kellően hitelesek voltak ahhoz, hogy a panaszát az EJEE 3. cikke alapján „védehetővé” tegyék. A kérelmező ezért támaszkodhatott a 13. cikkre, a 33. cikkel összefüggésben. Ez utóbbi rendelkezés előírta, hogy a külföldi állampolgárnak joga van halasztó hatályú jogorvoslathoz jutni az őt kiutasító határozat ellen, ha ez egy olyan országba küldi, ahol tényleges okkal feltételezhető, hogy a 3. cikkel ellentétes kegyetlen bánásmód veszélyének lesz kitéve. Az olyan menedékkérők esetében, akik állításuk szerint ilyen veszélynek vannak kitéve, és akik már engedélyt kaptak a francia területre való beutazáshoz, a francia jog rendelkezett egy olyan eljárásról, amely megfelel e követelmények némelyikének. Az eljárás ugyanakkor nem vonatkozott azokra az ilyen veszélyre hivatkozó személyekre, akik a repülőterre való megérkezésükkor a határon jelentkeztek. A menedékjogi kérelem benyújtásához a külföldi állampolgároknak francia területen kellett lenniük. Ha a határon jelentkeztek, nem nyújthattak be ilyen kérelmet, hacsak nem kaptak előbb engedélyt az országba való belépésre. Ha ehhez nem voltak meg a szükséges irataik, a menedékjogra hivatkozva kérelmezniük kellett a beutazási engedélyt. Ezután egy „várakozási területen” tartották őket, amíg a hatóságok megvizsgálták, hogy a menedékjogi kérelmük „nyilvánvalóan alaptalan”-e. Ha a hatóságok „nyilvánvalóan megalapozatlannak” ítélték a kérelmet, az érintett személynek nem adtak engedélyt az országba való belépésre. Ebben az esetben automatikusan ki lehetett volna toloncolni anélkül, hogy lehetősége lett volna menedékjogot kérni. Bár a szóban

181 EJEB, *Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország* (25389/05), 2007. április 26.

forgó személy ilyenkor közigazgatási bírósághoz fordulhatott, hogy érvényteleníttesse a beutazási engedélyét megtagadó miniszteri határozatot, az ilyen kérelemnek nem volt halasztó hatálya, és semmilyen határidőhöz nem volt kötve. Az általános felfogás szerint ilyenkor a sürgősségi kérelmek bírójához fordulhatott, amit a kérelmező is megtett, sikertelenül. Ennek a jogorvoslatnak azonban szintén nem volt automatikus halasztó hatálya, ami azt jelentette, hogy a személyt már azelőtt ki lehetett toloncolni, mielőtt a bíró döntést hozott volna. Tekintettel az EJEE 3. cikkének fontosságára és a kínzás vagy kegyetlen bánásmód által okozott sérelem visszafordíthatatlanságára, a 13. cikk értelmében követelmény, hogy amennyiben egy részes állam úgy határoz, hogy olyan országba toloncolja ki a külföldi állampolgárt, ahol alapos okkal feltételezhető, hogy kínzás vagy kegyetlen bánásmód veszélyének lesz kitéve, az érintett személynek hozzá kell férnie az automatikus halasztó hatállyal rendelkező jogorvoslathoz. Ez a hatály a gyakorlatban nem volt elegendő. Mivel a kérelmező a „várakozási területen” töltött idő alatt nem férhetett hozzá ilyen jogorvoslati lehetőséghez, ezzel megsértették az EJEE 13. cikkét a 3. cikkel összefüggésben.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*¹⁸² ügyben a bíróság úgy találta, hogy Görögország megsértette az EJEE 13. cikkét a 3. cikkel összefüggésben, mert a hatóságai hibákat követtek el a kérelmező menedékjog iránti kérelmének és a származási országába való közvetlen vagy közvetett visszaküldése esetén rá váró veszélynek a vizsgálata során, a menedékjogi kérelme érdemi részét nem vizsgálták meg komolyan, és nem férhetett hozzá hatékony jogorvoslathoz.

Példa: A *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország*¹⁸³ ügyben egy olasz hajó potenciális menedékkérőket tartóztatott fel a tengeren. Az olasz hatóságok abban a hitben hagyták a menedékkérőket, hogy Olaszországba viszik őket, és nem adtak tájékoztatást arról, hogy milyen eljárásokkal kerülhetnék el a Líbiába való visszaküldést. A felperesek ezáltal nem tudták benyújtani az EJEE 3. cikke vagy a 4. jegyzőkönyv 4. cikke szerinti panaszukat az illetékes hatóságnál, és alapos, részletes elbírálás alá vetetni a kérelmeiket, mielőtt a kitoloncolási intézkedést végrehajtják. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJEE 13. cikkét a 3. cikkel és a 4. jegyzőkönyv 4. cikkével összefüggésben.

182 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 293. pont.

183 EJEB, *Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország* [nagytanács] (27765/09), 2012. február 23., 197-207. pont.

A nagytanács elé került közelmúltbeli ügyben az EJEB azt vizsgálta, hogy egy kérelem az EJEE 13. cikke szerint, a 8. cikkel összefüggésben, szintén szükségessé teszi-e, hogy a hazai jogorvoslatnak automatikus halasztó hatálya legyen.

Példa: A *De Souza Ribeiro kontra Franciaország*¹⁸⁴ ügyben a felperes, egy brazil állampolgár hétéves kora óta Francia Guyanában (egy francia tengerentúli terület) élt a családjával. Miután közigazgatási őrizetbe vették, amiért nem tudott érvényes tartózkodási engedélyt bemutatni, a hatóságok elrendelték a kitoloncolását. Másnap kitoloncolták, mintegy 50 perccel azután, hogy a kiutasítási végzés ellen fellebbezést nyújtott be. Az EJEB nagytanácsa úgy találta, hogy a kiutasítási végzés végrehajtásában látható sietségnek az volt a hatása, hogy a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek a gyakorlatban elvesztették mind hatékonyságukat, mind hozzáférhetőségüket. A felperes a gyakorlatban nem jutott hatékony jogorvoslathoz az egyezmény 8. cikke szerinti panasza tekintetében, amikor a kitoloncolására készültek. A bíróság megállapította a 13. cikk megsértését a 8. cikkel összefüggésben.

4.1.4. Gyorsított menekültügyi eljárások

Az uniós jogban a *Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv* 31. cikkének (8) bekezdése felsorol tíz helyzetet, amelyek esetén gyorsított vagy elsőbbségi eljárásokat lehet alkalmazni, például amikor a kérelmet megalapozatlannak tekintik, mert a kérelmező biztonszágos származási országból érkezett, vagy a kérelmező megtagadja az ujjlenyomatvételt. Az alapelvek és a garanciák mindaddig alkalmazhatóak maradnak, amíg azok a direktívában szerepelnek, a fellebbezésnek nincs feltétlenül automatikus halasztó hatálya, így a fellebbezési eljárás során az országban maradáshoz való jogot eseti alapon külön kérni kell és/vagy meg kell adni. (lásd a 4.1.3. szakaszt) Gyakorlatban a gyorsított eljárások rövidebb határidővel rendelkezhetnek, amennyiben a fellebbezés negatív döntést eredményezett.

Az EJEE alapján a bíróság álláspontja az, hogy minden menedékjogi kérelem esetén független, alapos vizsgálatra van szükség. Ahol ez nem történt meg, a bíróság megállapította az EJEE 13. cikkének megsértését a 3. cikkel összefüggésben.

184 EJEB, *De Souza Ribeiro kontra Franciaország* (22689/07), 2012. december 13.

Példa: Az *I.M. kontra Franciaország*¹⁸⁵ ügyben a felperes, aki a Szudánba való kitoloncolása esetén állítása szerint kegyetlen bánásmódnak lenne kitéve, Franciaországban próbált meg menedéjogot kérni. A hatóságok azon az állásponton voltak, hogy a menedéjogi kérelme „szándékos csaláson” alapult vagy a „menekültügyi eljárással való visszaélésnek” minősült, mert a kiutasítási végzés átadása után nyújtotta be. A menedéjogi kérelmének első és egyetlen vizsgálatát ezért automatikusan a gyorsított eljárás keretében végezték el, amelyben nem voltak meg a kellő biztosítékok. A kérelem benyújtására vonatkozó határidőt például 21-ről öt napra csökkentették. Ez a nagyon rövidre szabott időszak különösen megnehezítette a felperes helyzetét, hiszen egy teljes kérelmet kellett benyújtania franciául, igazoló dokumentumokkal együtt, és ugyanazokat a kérelmezési követelményeket kellett teljesítenie, mint azoknak, akik nincsenek őrizetben, és a rendes eljárásban nyújtják be kérelmüket. Bár a felperes kérhette volna a közigazgatási bíróságtól, hogy támadják meg a kitoloncolási végzését, erre csak 48 órája volt, szemben a rendes eljárásban rendelkezésre álló két hónappal. A felperes menedéjog iránti kérelmét tehát anélkül utasították el, hogy a hazai rendszer egészében véve a gyakorlatban ténylegesen működő jogorvoslatot kínált volna neki. Ezért nem volt lehetősége arra, hogy megtegye az EJEE 3. cikkére vonatkozó panaszát. A bíróság úgy találta, hogy megsértették az EJEE a 3. cikkével együtt 13. cikkét.

4.2. Dublini eljárások

A 32 európai állam által alkalmazott [Dublini Rendelet](#) (604/2013/EU rendelet) határozza meg, hogy melyik állam felelős egy menedéjogi kérelem megvizsgálásáért. Amennyiben a rendeletben megállapított kritériumok alapján egy másik állam felelőssége a kérelem megvizsgálása, a rendelet előírja az ennek az államnak való átadási eljárást.

Az uniós jog keretében a [Dublini Rendelet](#) rendelkezik a határidőkről, és előírja, hogy az államok összhangban a menedékkérő visszavonási vagy az átvételi kérelmével (21, 22, 25, és 29. cikk), a kérelmező átadása előtt meghatározott bizonyítékokat kell összegyűjtenie (21. cikk), gondoskodnia kell a személyes információk titkosságáról (39. cikk), valamint tájékoztatnia kell a személyt a [Dublini Rendelet](#)ről (4. cikk) és a jövődbeni dublini átadásról és jogorvoslati lehetőségről (26. cikk). A közigazgatási együttműködés terén vannak bizonyítási követelmények (a [Dublini Rendelet](#) 34. cikke), a felelősség megszűnésére vonatkozóan pedig biztosítékok (19. cikk).

¹⁸⁵ EJEB, *I.M. kontra Franciaország* (9152/09), 2012. február 2., 136–160. pont.

Példa: A *Kastrati*-ügyben¹⁸⁶ az EUB úgy ítélte, hogy a rendelet a továbbiakban nem alkalmazandó, ha a menedékjogi kérelmet visszavonják, mielőtt a kérelem megvizsgálásáért felelős EU-tagállam elfogadta volna a kérelmező átvételét. Annak a tagállamnak a feladata meghozni az e visszavonás tekintetében szükségessé váló határozatokat, és különösen megszüntetni a kérelem vizsgálatát (és ezt az információt bejegyezni a kérelmező iratanyagába), amelynek a területén a kérelmet benyújtották.

A Dublini Rendelet 5. cikke előírja, hogy minden kérelmezőt alapesetben személyesen kell meghallgatni. A kérelmezőknek joguk van a hatékony jogorvoslathoz: vagy meg kell engedni, hogy maradjanak, amíg a fellebbviteli szerv felülvizsgálja az átadásra vonatkozó határozatot, vagy lehetőséget kell adni a fellebbviteli szervnek arra, hogy saját kezdeményezésére vagy kérésre felfüggeszse az átadást (27. cikk (3) bekezdése).

A Dublini Rendelet kísérő nélküli kiskorúakra vonatkozó eljárási biztosítékokat is tartalmaz (részletekért lásd a 9. rész (1) bekezdését), és rendelkezik a család egységének megőrzéséről. A rendelet 8–11. és 16. cikke kritériumokat tartalmaz annak meghatározásához, hogy (a rendelet 2. cikkének g) pontjában meghatározott) családtagok esetében melyik a felelős tagállam. Egy tagállam azt is kérheti egy másik uniós tagállamtól, hogy a többi családtag egyesítése érdekében vizsgáljon meg egy kérelmet (17. cikk (2) bekezdése, „humanitárius záradék”). A 7. cikk (3) bekezdése előírja, hogy a tagállamok vegyenek figyelembe minden bizonyítékot a családtagok és hozzátartozók valamely tagállam területén való jelenlétére vonatkozóan, feltéve, hogy az ilyen bizonyítékot még azelőtt mutatják be, hogy egy másik tagállam felelősséget vállal a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért, és a korábbi kérelemről még nem hoztak érdemi határozatot.

Amennyiben súlyos humanitárius kérdésekről van szó, bizonyos körülmények között egy EU-tagállam felelőssé válhat a menedékjogi kérelem megvizsgálásáért, ha az egyik személy egy másik eltartottja, és kettőjük között családi kötelek állnak fenn.

Példa: A *K*-ügy¹⁸⁷ egy olyan asszony Ausztriából Lengyelországba történő javasolt átadásáról volt szó, akinek a menyé újszülött gyermekkel rendelkezett, továbbá a menyé a harmadik országban őt ért megrázkódtatást követően fellépő súlyos betegsége és fogyatékosága miatt a gondozására szorult. Ha a vele történt esemény kiderült volna, a menyét az a veszély fenyegette volna, hogy a család

186 EUB, C-620/10. sz., *Migrationsverket kontra Nurije Kastrati és társai* ügy, 2012. május 3., 49. pont.

187 EUB, C-245/11. sz., *K kontra a Bundesasylamt* ügy, 2012. november 6.

férfitagjai a család becsületének helyreállítását célzó kulturális hagyományok miatt súlyosan bántalmazták volna. Ezek között a körülmények között az EUB úgy vélte, hogy ha a 15. cikk (2) bekezdésében [a Rendelet 2003-as verziója szerint, amely a 2013-as verzióban már a 16.cikk (1) bekezdésére lett átnevezve] foglalt feltételeknek eleget tett a tagállam, amelyben a humanitárius alapok elégségesnek minősülnek, köteles átvenni a menedékkérőt és felelőssé válik a menedékkérelem megvizsgálására.

Egy EU-tagállam akkor is dönthet úgy, hogy megvizsgál egy kérelmet, ha a [Dublin. Rendelet](#) kritériumai szerint nem is felelős (a [Dublin. Rendelet](#) 17. cikkének (1) bekezdésében szereplő „szuverenitási záradék”).¹⁸⁸ A Rendelet 3. cikk (2) bekezdése szerint a dublini kritériumok szerint felelősnek ítélt tagállamba való átadás a Charta 4. cikkében tiltott kegyetlen bánásmód veszélyének tenné ki a kérelmezőt, a kérelmezőt átadni kívánó államnak meg kell vizsgálnia a rendeletben szereplő egyéb kritériumokat, és ésszerű időn belül döntenie kell arról, hogy a kritériumok lehetővé teszik-e, hogy egy másik tagállamot jelöljenek meg felelősként a menedékjogi kérelem megvizsgálásáért. Ennek következtében az elsőként említett állam válik felelőssé a menedékjogi kérelem megvizsgálásáért (3. cikk (2) bekezdés), hogy megszüntesse a kérelmező alapvető jogai megsértésének veszélyét.

Példa: Az *N.S. és M.E.*¹⁸⁹ egyesített ügyekben az EUB azt vizsgálta, hogy megsértene-e az EU Alapjogi Chartájának 4. cikkét – amely megfelel az EJEE 3. cikkének –, ha a személyeket a [Dublini Rendelet](#) értelmében átadnák Görögországnak. Mire az EUB foglalkozni kezdett az ügyekkel, az EJEB már azon az állásponton volt, hogy a menedékkérők görögországi befogadási és egyéb körülményei megsértették az EJEE 3. cikkét. Az EUB úgy vélte, hogy elképzelhetetlen, hogy a tagállamok „nem tudtak” a görögországi menekültügyi eljárás és befogadási rendszer rendszerszerű hiányosságairól, amelyek miatt a menedékkérők az embertelen vagy megalázó bánásmód valós veszélyének vannak kitéve. Hangsúlyozta, hogy a [Dublini Rendeletet](#) a Charta szerinti jogokkal összhangban kell végrehajtani, ami azt jelenti, hogy – másik felelős tagállam hiányában – az Egyesült Királyság és Írország köteles megvizsgálni a menedékjog iránti kérelmeket, annak ellenére, hogy a kérelmezők Görögországban nyújtották be kérelmüket.

188 Lásd még EUB, C-528/11, *Zuheyr Frayeh Halaf kontra Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet* ügy, 2013. május 30.

189 EUB, C-411/10. és C-493/10. sz., *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* egyesített ügyek, 2011. december 21., lásd még EUB, C-4/11. sz., *Bundesrepublik Deutschland kontra Kaveh Puid*, 2013. november 14.

Az EJEE alapján az EJEB-nek nem feladata a **Dublini Rendelet** értelmezése. Mint azonban azt a bíróság ítélkezési gyakorlata mutatja, a dublini átadások kapcsán a 3. és 13. cikk is alkalmazható biztosítékként.¹⁹⁰

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*¹⁹¹ ügyben az EJEB azt állapította meg, hogy Görögország és Belgium egyaránt megsértette a kérelmezőnek az EJEE 13. cikke szerinti hatékony jogorvoslathoz való jogát, a 3. cikkel összefüggésben. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy mivel Görögország elmulasztotta alkalmazni a menekültügyi jogszabályokat, és a menekültügyi eljáráshoz és a jogorvoslatokhoz való hozzáférésben alapvető strukturális hiányosságok voltak, a kérelmezőt semmilyen hatékony garancia nem védte az Afganisztánba való további önkényes kitoloncolással szemben, ahol a kegyetlen bánásmód veszélyének volt kitéve. Ami Belgiumot illeti, a Görögországnak való dublini átadás megtámadására szolgáló eljárás nem felelt meg az EJEB ítélkezési gyakorlatában kialakított követelményeknek, miszerint ha egy másik országba való kitoloncolás a 3. cikk által tiltott bánásmódnak tehetné ki a személyt, a panaszt alapos, szigorú vizsgálatnak kell alávetni.

4.3. A menedékkérők befogadási feltételeire vonatkozó eljárások

Az uniós jog szerint a menedékkérőket a menedékjogi kérelem benyújtásától számított 15 napon belül tájékoztatni kell arról, hogy milyen kedvezményekre jogosultak, és a befogadási feltételekkel kapcsolatban milyen kötelezettségek hárulnak rájuk (**Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** 5. cikke (2013/33/EU)). Az igénybe vehető jogi segítségnyújtásról vagy jogsegélyről is tájékoztatást kell adni. Fontos, hogy az érintett személy megértse a közölt információkat. A menedékkérőknek joguk van fellebbezni az ellátások megtagadásáról szóló hatósági határozatokkal szemben (a **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** 26. cikke).

A **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** szerinti kötelezettségek teljesítésének elmulasztása esetén keresetet lehet indítani vagy az uniós jog megsértése miatt, ami a

190 EJEB, *Mohamed Hussein és mások kontra Hollandia és Olaszország* ügy, 27725/10, 2013. április 2; EJEB, *Mohamed kontra Austria*, 2283/12, 2013. június 6.

191 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

Francovich-ügyben látott kártérítéshez vezet (lásd a kézikönyv „Bevezetését”), és/vagy az EJEE 3. cikkének megsértése miatt.¹⁹²

Példa: Az *M.S.S.*-, illetve az *NS*-ügyben az EJEB és az EUB egyaránt azon a véleményen volt, hogy a felelős tagállam menekültügyi eljárásában és a menedékkérők befogadási körülményeiben tapasztalható rendszerszintű hiányosságok következménye volt az EJEE 3. cikkével és az EU Alapjogi Chartájának 4. cikkével ellentétes embertelen és megalázó bánásmód.¹⁹³

4.4. Kiutasítási eljárások

Az uniós jogban a *Visszatérési Irányelv* (2008/115/EK) rendelkezik meghatározott biztosítékokról a kiutasítási határozatokra vonatkozóan (6., 12. és 13. cikk), és szorgalmazza az önkéntes hazatérés alkalmazását a kitoloncolás helyett (7. cikk).

Az irányelv 12. cikke szerint a kiutasítási határozatokat, illetve az újbóli beutazás tilalmáról szóló határozatokat írásban kell átadni, olyan nyelven, amelyet a személy megért vagy feltételezhetően megért, a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek feltüntetésével. Az EU-tagállamok e cél érdekében kötelesek tájékoztatót készíteni, az adott tagállamban leggyakrabban előforduló migráns csoportokra jellemző legalább öt nyelvre. A *Visszatérési Irányelv* 13. cikke előírja, hogy a harmadik országbeli állampolgárok számára biztosítani kell a kitoloncolási határozattal szembeni fellebbezéshez vagy felülvizsgálathoz való jogot egy független bírósági, vagy közigazgatási szerv vagy más illetékes független hatóság előtt, amelynek hatásköre lehetővé teszi a kiutasítás ideiglenes felfüggesztését, amíg a felülvizsgálat folyamatban van. A harmadik országbeli állampolgár számára a nemzeti jogban megállapított szabályokkal összhangban biztosítani kell az ingyenes jogi tanácsadás, jogi képviselőt és szükség esetén a nyelvi segítség igénybevételenek lehetőségét.

Az irányelv 9. cikke úgy rendelkezik, hogy a kitoloncolást el kell halasztani, ha ez megsértené a visszaküldés tilalmának elvét, és ha halasztó hatályú jogorvoslati eljárás folyik. A kitoloncolást ezenkívül a személyt érintő egyedi okokból is el lehet halasztani, például az egészségi állapota miatt, illetve a kitoloncolás technikai akadályai miatt. Ha a

192 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

193 *Uo.*; EUB, C-411/10. sz., *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department* ügy [2011], 2011. december 21., 86. pont.

kitoloncolást elhalasztják, az EU-tagállamoknak írásbeli igazolást kell adniuk arról, hogy annak végrehajtását felfüggesztették (14. cikk).

A **Visszatérési Irányelv** nem alkalmazandó azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik másik EU-tagállamba áttelepült uniós állampolgárok vagy más, olyan EGT/svájci állampolgárok családtagjai, akiknek a helyzetét a **Szabad Mozgásról szóló Irányelv** (2004/38/EK) szabályozza. A **Szabad Mozgásról szóló Irányelv** eljárási biztosítékokat határozott meg a beutazás és a tartózkodás közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból történő korlátozásaival összefüggésben. Az ilyen határozatok meghozatala esetén biztosítani kell a bírósági és adott esetben a közigazgatási eljárásokhoz való hozzáférést (27., 28. és 31. cikk). Az érintett személyeket írásban kell értesíteni a döntésről, oly módon, hogy megérthessék ezek tartalmát és következményeit. Az értesítésben meg kell határozni a fellebbezéssel kapcsolatos eljárási aspektusokat, valamint a határidőket (30. cikk). A török állampolgárok hasonló védelemben részesülnek.

Az EJEE alapján az EJEE 13. cikkéhez kapcsolódó megfontolásokon túl az egyezmény 7. jegyzőkönyvének 1. cikke irányoz elő olyan egyedi biztosítékokat, amelyeket a jogszerűen tartózkodó külföldiek kiutasítása esetén tiszteletben kell tartani. Az EJEB ezenkívül azon az állásponton van, hogy a 8. cikk eljárási biztosítékokat tartalmaz a magán- és családi élethez való jog önkényes megsértésének megelőzésére. Ez azoknak a személyeknek a szempontjából lehet fontos, akik egy ideje már az államban tartózkodnak, és ott esetleg kialakult valamilyen családi vagy magánéletük, vagy akik bírósági eljárásban érintettek az említett államban. A 8. cikk szerinti döntéshozatal eljárási aspektusainak a hibái következtében sérülhet a 8. cikk (2) bekezdése, amennyiben a döntés nem felel meg a jognak.

Példa: A *C.G. kontra Bulgária*¹⁹⁴ ügy egy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyt érintett, akit egy minősített titkos megfigyelési jelentés alapján, nemzetbiztonsági okokból toloncoltak ki. Az EJEB úgy vélte, hogy a felperes ügyében alkalmazotthoz hasonló, nem átlátható eljárás nem felel meg az EJEE 8. cikke szerint előírt teljes körű, érdemi értékelésnek. A bolgár bíróságok ezenkívül nem voltak hajlandóak bizonyítékot gyűjteni a felperes elleni feltételezések alátámasztására vagy elosztására, döntéseik mindössze a formaságok betartására szorítkoztak. A felperes ügyében ennek következtében nem történt megfelelő meghallgatás vagy felülvizsgálat, amint azt a 7. jegyzőkönyv 1. cikke (1) bekezdésének b) pontja előírja.

194 EJEB, *C.G. és társai kontra Bulgária* (1365/07), 2008. április 24.

Példa: Az *Anayo*- és a *Saleck Bardi* ügy¹⁹⁵ egyaránt harmadik országbeli állampolgárok kiutasításával foglalkozott, és amelyekben gyermekek is érintve voltak. Az EJEB megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését, mert hiányosságok voltak a döntéshozatali folyamatban, például nem vették figyelembe a gyermek mindenekfelett álló érdekét, és az ilyen érdekek meghatározásakor a hatóságok nem egyeztettek egymással.

4.5. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi és kiutasítási eljárásokban

A jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés az igazságszolgáltatáshoz való jog sarokköve. Az igazságszolgáltatáshoz való jog nélkül az egyének jogait nem lehet hatékonyan megvédeni.¹⁹⁶ A jogi támogatás a menekültügyi és kiutasítási eljárásokban különösen fontos, mivel az érintettek számára a nyelvi akadályok is megnehezíthetik a gyakran összetett vagy gyorsan végrehajtott eljárások megértését.

Az EJEE szerint a bíróság igénybevételének joga a tisztességes tárgyaláshoz való jogból ered – ez a jog pedig minden demokráciában kiemelten fontos helyen áll.¹⁹⁷ A bíróság igénybevételének jogát, amely az EJEE 6. cikkének egyik aspektusa, a menekültügyi és bevándorlási eljárásokra nem tartották érvényesnek, mert az eljárás ilyenkor nem egy polgári jogi jog vagy kötelezettség meghatározásával vagy egy büntetőjogi váddal foglalkozik.¹⁹⁸ Ebből azonban nem következik, hogy a bíróság által az EJEE 6. cikke alapján a „bíróság igénybevételére” vonatkozóan kidolgozott elvek a 13. cikk szempontjából irrelevánsak lennének. Ami az eljárási garanciákat illeti, a 13. cikk követelményei kevésbé szigorúak, mint a 6. cikkben foglaltak, de a 13. cikk alkalmazásában a „jogorvoslat” lényege voltaképpen az, hogy az hozzáférhető eljárást feltételez.

Példa: A *G.R. kontra Hollandia*¹⁹⁹ ügyben a bíróság megállapította az EJEE 13. cikkének megsértését a tartózkodási engedély megszerzésére irányuló közigazgatási eljáráshoz való hatékony hozzáférés kérdésében. A bíróság megállapította, hogy a tartózkodási engedély megszerzésére irányuló közigazgatási eljárás és a törvény

195 EJEB, *Anayo kontra Németország* (20578/07), 2010. december 21.; EJEB, *Saleck Bardi kontra Spanyolország* (66167/09), 2011. május 24.

196 Bővebb információért lásd: FRA (2010b); FRA (2011c).

197 EJEB, *Airey kontra Írország* (6289/73), 1979. október 9.

198 EJEB, *Maaouia kontra Franciaország* (39652/98), 2000. október 5., 38. pont.

199 EJEB, *G.R. kontra Hollandia* (22251/07), 2012. január 10., 49–50. pont.

szerinti díjak megfizetése alóli mentesség „jogilag ugyan rendelkezésre állt”, de „a gyakorlatban nem volt elérhető”, mivel az ügyintézési díj a kérelmező családjának tényleges jövedelméhez viszonyítva aránytalanul magas volt. A bíróság külön felhívta a figyelmet az illetékes miniszter formáságokhoz ragaszkodó hozzáállására, ami miatt nem vizsgálta meg teljes egészében a kérelmező hátrányos helyzetét. Az EJEB ismételten nyomatékosította, hogy az EJEE 6. cikke alapján a „bíróság igénybevétele” vonatkozóan kidolgozott elvek a 13. cikk szempontjából is relevánsak. Ezt az átfedést ezért úgy kell értelmezni, hogy hozzáférhető eljárást tesz szükségessé.

Az EJEB ítélkezési gyakorlatában hivatkozott az Európa Tanács ajánlásaira az igazságszolgáltatás igénybevételeit megkönnyítő költségmentességről, különösen a nagyon szegények esetében.²⁰⁰

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*²⁰¹ ügyben az EJEB úgy vélte, hogy a felperes nem rendelkezett az ahhoz szükséges gyakorlati eszközökkel, hogy ügyvédet fogadhasson Görögországban, ahová visszaküldték; nem kapott tájékoztatást a jogi tanácsadást és segítségnyújtást kínáló szervezetek elérhetőségéről. Mivel ehhez a jogsegélyt nyújtó ügyvédek hiánya is társult, a görög jogsegélyrendszer a gyakorlatban összességében véve nem bizonyult hatékonynak. Az EJEB azt állapította meg, hogy megsértették az EJEE 13. cikkét a 3. cikkel összefüggésben.

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartája fontos állomást jelent az uniós jogon belül a költségmentességhez és a jogi segítségnyújtáshoz való jog fejlődésében. A Charta az 51. cikke értelmében csak olyankor alkalmazandó, ha az EU tagállamai az Unió jogát hajtják végre. A Charta 47. cikke előírja, hogy „[m]indenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételehez”, és hogy „[a]zoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételehez erre szükség van”.

Az uniós jog szerint a menekültügyi és bevándorlási ügyekre alkalmazandó a tiszteses tárgyaláshoz való jog, amiről az EJEE nem rendelkezik. A költségmentesség szerepeltetése az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkében tükrözi ennek történelmi és alkotmányos jelentőségét. A 47. cikkről szóló magyarázat a költségmentességről szóló

200 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (1981), *A Miniszteri BizottságR (81)7. sz. ajánlása a tagállamoknak az igazságszolgáltatás igénybevételeit megkönnyítő eszközökről*; EJEB, *Siałkowska kontra Lengyelország* (8932/05), 2007. március 22.

201 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21., 319. pont.

rendelkezéssel kapcsolatban a strasbourgi ítélkezési gyakorlatot, konkrétan az *Airey*-ügyet említi.²⁰² A költségmentesség a menedékjogi és bevándorlási ügyekben alapvető része a hatékony jogorvoslat és a tisztességes tárgyalás iránti igénynek.

4.5.1. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi eljárásokban

Az uniós jogban a *Menekültügyi Eljárásokról* szóló Irányelv 22. cikk (1) bekezdése jogosítja fel a menedékkérőket arra, hogy a kérelmükkel kapcsolatos kérdésekről konzultáljanak egy jogi tanácsadóval. Az irányelv 20. cikke értelmében a hatóság elutasító határozata esetén az EU-tagállamok ingyenes jogi segítségnyújtást és képviselőt biztosítanak a kérelmezőknek, hogy fellebbezést nyújthassanak be, fellebbezési tárgyalásra is. Ingyenes jogi segítségnyújtás és/vagy képviselőt nem garantálható azon fellebbezőknek, akiknek sikere valószínűsíthetően nem sikeres (20. cikk (3) bekezdés). A tagállamok megkövetelhetik bizonyos feltételek teljesülését, például anyagi helyzethez vagy határidőkhöz köthetik a segítséget (21. cikk).

Az irányelv 23. cikke a jogi segítségnyújtás és képviselőt hatóköréről is rendelkezik, például megengedi, hogy a jogi tanácsadó hozzáférhessen a kérelmező iratanyagában lévő információkhoz, illetve a gyakorlatban is bejuthasson az ügyfélhez, amennyiben zárt területen, például idegenrendészeti fogdában tartják vagy őrzik, továbbá tranzit zónákban. A kérelmezőknek megengedett, hogy a személyes menekültügyi meghallgatásra jogi képviselőt vagy más tanácsadót vigyenek, összhangban a nemzeti törvényekkel.

Az Európa Tanács „*Iránymutatások az emberi jogok védelméhez a gyorsított menekültügyi eljárásokban*”²⁰³ című dokumentuma ugyancsak elismeri a költségmentességhez és jogi segítségnyújtáshoz való jogot.

4.5.2. Jogi segítségnyújtás kiutasítási határozat esetén

Az uniós jog alapján a jogi segítségnyújtás nem korlátozódik a menekültügyi határozatokra, hanem kiterjed a kiutasítási határozatokra is. Ez fontos, mivel ezáltal az érintetteknek lehetőségük van arra, hogy a kiutasítási határozat bírósági felülvizsgálatát kérjék.

202 EJEB, *Airey kontra Írország* (6289/73), 1979. október 9.

203 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2009), *Iránymutatások az emberi jogok védelméhez a gyorsított menekültügyi eljárásokban*, 2009. július 1.

Néhányan, akik a [Visszatérési Irányelv](#) alapján kiadott kitoloncolási határozatot kaptak, soha nem fellebeztek, és más módon sem vitték bíróság elé a kérelmüket. Az ilyen személyek közül egyesek az EU-tagállamban eltöltött idő alatt esetleg már családot alapítottak, ezért szükségük van a bíróság igénybevételére, hogy megállapítsa, hogy a kitoloncolási határozat összeegyeztethető-e az emberi jogokkal. Ezzel kapcsolatban a [Visszatérési Irányelv](#) 13. cikke úgy rendelkezik, hogy az EU-tagállamoknak a vonatkozó nemzeti jogszabályokkal összhangban „kérésre térítésmentesen biztosítaniuk kell a szükséges jogi segítséget és/vagy képviselőt”, a [2005/85/EK irányelv](#) 15. cikkének (3)–(6) bekezdésében foglalt feltételek szerint.

Ezek a rendelkezések előírják, hogy a jogsegélyt kéérésre elérhetővé kell tenni. Ebbe az is beletartozik, hogy az érintett személyeket világos, egyszerű megfogalmazásban, egy számukra érthető nyelven tájékoztatják a jogsegély biztosításáról, mivel a szabályok máskülönben értelmüket vesztenék, és akadályoznák az igazságszolgáltatás tényleges igénybevételét.

Az Európa Tanács „*Húsz iránymutatás a kitoloncolásról*” című dokumentuma szintén előírja a jogi segítségnyújtást (9. iránymutatás).²⁰⁴

4.5.3. Jogi segítségnyújtás a menekültügyi támogatási határozatok megtámadásához

Az uniós jog szerint az érintett személy megtámadhatja a [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) alapján meghozott, a menekültügyi támogatás elutasításáról szóló határozatot (az irányelv 26. cikke). Fellebezés vagy felülvizsgálat esetén a tagállamoknak biztosítaniuk kell ingyenes jogi segítyt és képviselőt ameddig azt kéri és amennyiben szükséges biztosítani a hatékony igazságszolgáltatás eléréséhez. A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) szerint a tagállamok hasonló korlátozásokat vehetnek ki a jogi segítségnyújtás során, amelyeket a [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) biztosít a menedékjogi döntések felülvizsgálatánál.

204 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005).

Főbb pontok

- Az uniós jog a menedékjogi kérelmek és a kiutasítások vizsgálatában egyaránt megköveteli a tisztességes és hatékony eljárásokat (lásd a 4.1.1. és 4.4. szakaszt).
- Az EJEE 13. cikke az EJEE vagy jegyzőkönyveinek bármely rendelkezése alapján benyújtott védhető panasz esetén megköveteli a hatékony jogorvoslatot egy hazai hatóság előtt. Különösen előírja a független, alapos vizsgálatot minden olyan állítás esetén, amely szerint egy személy kiadatásánál vagy kitoloncolásánál alapos okkal kell tartani az EJEE 2. vagy 3. cikkével ellentétes bánásmód valós veszélyétől (lásd a 4.1.2. szakaszt).
- Az EJEE 13. cikke automatikus halasztó hatállyal bírójogorvoslatot tesz szükségessé, amennyiben a kiutasítási intézkedés végrehajtásának potenciálisan visszafordíthatatlan következményei lennének (lásd a 4.1.3. szakaszt).
- Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke megköveteli a bírósági jogorvoslatot, és a tisztesség tekintetében szélesebb körű biztosítékokat tartalmaz, mint az EJEE 13. cikke (lásd a 4.1.2. szakaszt).
- Az uniós jogban vannak eljárási biztosítékok a menedékkérőknek szóló támogatásokra és ellátásokra való jogosultság és ezek visszavonása tekintetében (lásd a 4.3. szakaszt).
- A jogi segítségnyújtás hiánya az EJEE 13. cikke, valamint az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke alapján is aggályos lehet (lásd a 4.5. szakaszt).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv 265. oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a 243. oldalon található.

5

A magán- és családi élet és a házasságkötéshez való jog

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 9. cikke (a házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog)</p> <p>A 97/C 382/01 tanácsi állásfoglalás az érdekházasságok ellen elfogandó intézkedésekről (1997)</p> <p>Az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása)</p> <p>A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai:</p> <p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)</p> <p>EB, C-127/08. sz. <i>Metock</i>-ügy, 2008 (nem követelmény a harmadik országbeli állampolgár családtag korábbi jogszerű tartózkodása az EU-tagállamokban)</p> <p>EB, C-60/00. sz. <i>Mary Carpenter</i> ügy, 2002 (a harmadik országbeli állampolgár házastárs a gyermekekkel együtt maradhat a házastárs hazájában, amikor a férj egy másik uniós tagállamba költözik)</p> <p>EB, C-59/85. sz. <i>Holland állam</i> ügy, 1986 (bejegyzett élettársak)</p>	<p>a házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog</p> <p>a család jogszerűsítése</p>	<p>EJEB, 12. cikk (házasságkötéshez való jog)</p> <p>EJEB, <i>O'Donoghue kontra Egyesült Királyság</i> ügy, 2010 (a házasságkötéshez való jog akadályai)</p> <p>EJEB, 8. cikk (magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>EJEB, <i>Rodrigues da Silva kontra Hollandia</i>, 2006 (a gyermek mindenekfelett álló érdeke)</p> <p>EJEB, <i>Darren Omoregie és társai kontra Norvégia</i>, 2008 (a nigériai házastárs származási országához fűződő erős kötelékei)</p> <p>EJEB, <i>Nuñez kontra Norvégia</i>, 2011 (családi élet Norvégiában)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>EUB, C-34/09. sz. <i>Gerardo Ruiz Zambrano</i> ügy, 2011 (az uniós állampolgársággal járó előnyök elvesztésének veszélye gyermekek esetében)</p> <p>EUB, C-256/11. sz. <i>Murat Dereci</i> ügy, 2011 (házastárs és gyermekek)</p> <p>Harmadik országbeli állampolgár családtagjai:</p> <p>Családegyesítési irányelv (2003/86/EK) (a családtagoknak rendszeres esetben az országon kívülről kell kérelmet benyújtani)</p>		
<p>A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai:</p> <p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK)</p> <p>EUB, <i>Chakroun</i>, 2010 (mindegy, hogy a család a harmadik országbeli állampolgár érkezése előtt vagy után jött létre)</p> <p>Harmadik országbeli állampolgár családtagjai:</p> <p>Családegyesítési irányelv (2003/86/EK)</p>	<p>családegyesítés</p>	<p>ESC, 19. cikk (6) bekezdése (külföldi munkavállalók családjának egyesítése)</p> <p>EJEB, <i>Gül kontra Svájc</i>, 1996 (hátrahagyott gyermekek)</p> <p>EJEB, <i>Sen kontra Hollandia</i>, 2001 (hátrahagyott gyermekek)</p> <p>EJEB, <i>Osman kontra Dánia</i>, 2011 (egy serdülő Dániában ismét csatlakozik a családhoz)</p>
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke (a magán- és a családi élet tiszteletben tartása)</p>	<p>védelem a kiutasítással szemben</p>	<p>EJEE, 8. cikk (magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog)</p>
<p>A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai:</p> <p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 13. cikke</p> <p>Harmadik országbeli állampolgár családtagjai:</p> <p>A családegyesítési irányelv (2003/86/EK) 15. cikke</p>	<p><i>a kapcsolat felbomlásának esetei</i></p>	<p>EJEB, <i>Berrehab kontra Hollandia</i>, 1988 (kapcsolattartás a gyermekekkel)</p> <p>Emberi Jogok Európai Bizottsága <i>Sorabjee kontra Egyesült Királyság</i>, 1995 (válás)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>A szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjai:</p> <p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 27–33. cikke</p> <p>Harmadik országbeli állampolgár családtagok családtagjai:</p> <p>A családtaggyűjtési irányelv (2003/86/EK) 6. cikkének (2) bekezdése</p>	<p><i>a büntetőjogi felelősség megállapításának esetei</i></p>	<p>EJEB, <i>Boultif kontra Svájc</i>, 2001 (kritériumok a kiutasítás arányosságának megítélésére)</p> <p>EJEB, <i>Üner kontra Hollandia</i>, 2006 (kritériumok a családi és magánélethez való jogból eredő akadályok megítélésére)</p>

Bevezetés

Ez a fejezet a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot, valamint a házasságkötéshez és családalapításhoz való jogot járja körül. Megvizsgálja ezenkívül a család jogszerűsítéséhez és a családtaggyűjtéshez kapcsolódó kérdéseket, illetve a család egységének megőrzésére vonatkozó biztosítékokat.

Az EJEE keretében az EJEE 8. cikke garantálja a „magán- és családi élet” tiszteletben tartásához való jogot. A magánélet fogalma meglehetősen tág, így nehéz rá teljes körű definíciót találni. Beletartozik a személy testi és pszichés sérthetlensége, a személyes fejlődéshez való jog, a más emberekkel és a külvilággal való kapcsolatok kialakításának és fejlesztésének joga.²⁰⁵ Az esetleges „családi élettől” eltekintve a már letelepedett migráns kiutasítása a „magánélet” tiszteletben tartásához való jogát is megsértheti, ami az eset tényállásától függően lehet indokolt vagy indokolatlan. Az egyes esetek konkrét körülményeitől függ, hogy a bíróságnak helyesebb-e a „magánélet” helyett a „családi élet” aspektusra helyezni a hangsúlyt.²⁰⁶

Példa: Az *Omojudi kontra Egyesült Királyság*²⁰⁷ ügyben a bíróság megerősítette, hogy az EJEE 8. cikke a más emberekkel és a külvilággal való kapcsolatok kialakításához és fejlesztéséhez való jogot is védi, és az egyén társadalmi identitásának egyes aspektusaira is kiterjedhet. Be kell látni, hogy a letelepedett migránsok és az

205 EJEB, *Pretty kontra Egyesült Királyság* (2346/02), 2002. április 29., 61. pont.

206 EJEB, *A.A. kontra Egyesült Királyság* (8000/08), 2011. szeptember 20.; EJEB, *Üner kontra Hollandia* [nagytanács] (46410/99), 2006. október 18.

207 EJEB, *Omojudi kontra Egyesült Királyság* (1820/08), 2009. november 24., 37. pont.

életük helyszínéül szolgáló közösség között kialakult társadalmi kötelek összesége része a „magánélet” 8. cikk értelmében vett fogalmának, a „családi élet” meglététől függetlenül.

Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartája magában foglalja a házasságkötéshez és családalapításhoz való jogot (9. cikk), a családi élet tiszteletben tartásához való jogot (7. cikk), emellett védi a gyermekek jogait (24. cikk), különösen a mindkét szülővel való kapcsolattartás jogát (24. cikk (3) bekezdése).

A migrációval kapcsolatban a személyek szabad mozgásának tárgyában elfogadott első, több mint 40 évvel ezelőtti intézkedésben (1612/68/EGK rendelet) szerepelt az európai migráns munkavállalóknak az a kifejezett joga, hogy nemcsak a házastársát és a 21 évnél fiatalabb gyermekeit viheti magával, hanem az ennél idősebb eltartott gyermekeit, valamint az eltartott szüleit és nagyszüleit is. Ez mára kibővült a bejegyzett élettársakkal, de más családtagok belépését és engedélyezését is meg kell könnyíteni. A családtagok állampolgársága a jog gyakorlása szempontjából lényegtelen – és az is volt. Mivel a nemzeti bevándorlási politika többnyire korlátozni próbálja a harmadik országbeli állampolgárok mozgását, az uniós bírósági eljárások nagy része a harmadik országbeli állampolgár családtagok jogaival foglalkozott, nem pedig az EGT-állampolgárokéval.

Az EUB szempontjából az volt a kérdés, hogy a családi migráció korlátozásai visszariaszthatják-e az uniós polgárokat a szabad mozgáshoz való joguk gyakorlásától, vagy akadályozni fogják-e az uniós polgárság kihasználását. Paradox módon több EU-tagállamra is igaz, hogy a szabad mozgáshoz való jogukkal élő uniós állampolgároknak lényegesen több joguk van a családdegyesítéshez, mint az állam saját állampolgárainak. Azoknak az uniós állampolgároknak az esetében, akik nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, a családdegyesítést a nemzeti jog szabályozza, ez pedig egyes EU-tagállamokban továbbra is szigorúbb korlátozásokat tartalmaz.

A török állampolgárok családtagjaira az Ankarai Megállapodásban létrehozott Társulási Tanács 1/80. számú határozatának 7. cikke alapján külön rendelkezések vonatkoznak. A **huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv** (2003/109/EK) és a **családdegyesítési irányelv** (2003/86/EK, a harmadik országbeli állampolgár családdegyesítők, azaz az EU-ban a családdegyesítést kérő családtagok családtagjairól) uniós szintű elfogadása kibővítette az EU hatáskörét ezen a téren.

Rajtuk kívül a menekülteknek is régóta külön családdegyesítési kiváltságai vannak az európai államokban, azon az alapon, hogy a származási országukba nem térhetnek

vissza a családi életük folytatásához. Ennek fényében a menekültekre külön rendelkezések vonatkoznak a *családegyesítési irányelv* V. fejezetében.

5.1. A házasságkötéshez és a családalapításhoz való jog

A házasságkötéshez való jogot az EJEE 12. cikke és az EU Alapjogi Chartájának 9. cikke foglalja magában. Ez a házastársi jogviszony és a család létesítéséhez való jogot jelenti. Ez viszonylag jól elkülöníthető a családi élet tiszteletben tartásához való jogtól, amely ahhoz kapcsolódik, hogy a családok a meglévő családi kapcsolatok alapján kérnek bevándorlási engedélyt.

Az európai államok korlátozásokat vezettek be a házasságkötéshez való jogra vonatkozóan, mivel az érdekházasságot sokan eszköznek tekintik a bevándorlás ellenőrzésének megkerülésére.

A **névházasság** (vagy érdekházasság) tisztán bevándorlási célokból, „a beutazási és tartózkodási szabályok megkerülésének kizárólagos céljával”²⁰⁸ kötött házasságot jelent, az együttélés vagy a házasság más társadalmi jellemzőin való osztozás szándéka nélkül. A névházasság tudatos elősegítése sok jogrendszerben bűncselekménynek számít.

Kényszerházasságról akkor beszélünk, ha a házastársak egyike (vagy mindkettő) nem saját szándékából lép házasságra. A házasságra kényszerítés ma már sok jogrendszerben bűncselekménynek számít. A gyakorlatban a kényszerházasságot esetenként nehéz megkülönböztetni az érdekházasságtól, különösen az úgynevezett „elrendezett házasságok” esetében, amely kifejezés helyzetek széles skáláját jelentheti, a kényszerházassághoz hasonló esetektől egészen odáig, amikor a házastárs szabadon, önként választ a családja által javasolt jelöltek előválogatott listájáról, miután gondosan tanulmányozta az alkalmasságukat. A kényszerházasságokról kevés szó esik az európai jogalkotási intézkedésekben vagy ítélkezési gyakorlatban.²⁰⁹

208 Az érdekházasságok ellen elfogadandó intézkedésekről szóló, 1997. december 4-i 97/C382/01 tanácsi állásfoglalás 1. cikke.

209 Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés, 1468 (2005) állásfoglalás a kényszerházasságokról és gyermekházasságokról, 2005. október 5.

Példa: A *Quila*-ügyben²¹⁰ az Egyesült Királyság legfelsőbb bíróságának arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy a letelepedési célú beutazásnak a bevándorlási szabályzat 277. paragrafusában szereplő, a külföldi házastársakra vagy élettársakra vonatkozó tilalma – amelynek keretében mindkét, beutazni és letelepedni kívánó fél esetében megemelték az alsó korhatárt, 18-ról 21 évre – jogszerű módja-e a kényszerházasságoktól való elrettentésnek vagy ezek megakadályozásának. A legfelsőbb bíróság az EJEB ítélkezési gyakorlatára támaszkodva megsemmisítette a rendelkezést, miután megállapította, hogy a házassági vízum megtagadása az EJEE 8. cikkének megsértését jelentené. Ebben az esetben nem merült fel a kényszerházasság gyanúja, a legfelsőbb bíróság ezért úgy találta, hogy nincs logikai összefüggés a kivételeket nem engedő általános szabály és a kényszerházasság előfordulása között.

Az uniós jogban a bevándorlási célú névházasságok érzékelt előfordulása vezetett a [97/C382/01](#) tanácsi állásfoglalás uniós szintű elfogadásához. Az állásfoglalás tükrözte az európai államok érdekházassággal kapcsolatos aggályait, és felsorolta azokat a tényezőket, amelyek alapján felmerülhet a gyanú, hogy egy házasság érdekből kötött.

A személyek szabad mozgásáról szóló jogszabályokban általában nem szerepel semmi a menyasszony/vőlegény bevándorlási engedély szerzésére való lehetőségeiről, mivel inkább a család jogszerűsítésére vagy a családdegyesítésre helyezik a hangsúlyt. Azoknak a helyzetére, akik a külföldi származású leendő házastársuk számára próbálnak belépési engedélyt kérni, csak a megkülönböztetésmentesség elve vonatkozik.

Az EJEE szerint az EJEB ítélkezési gyakorlatából következik, hogy egy állam ésszerű feltételekhez kötheti a harmadik országbeli állampolgárok házasságkötéshez való jogát, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a tervezett házasság érdekházasság-e, és szükség esetén megakadályozhassa azt. Ebből következően az állam nem feltétlenül sérti meg az EJEE 12. cikkét azzal, ha a külföldi állampolgárokkal kötendő házasságokat vizsgálatnak veti alá, hogy ellenőrizze, érdekházasságról van-e szó. Ebbe beletartozhat az a követelmény, hogy a külföldi állampolgár értesítse a hatóságokat a tervezett házasságról, és szükség esetén az is, hogy közölje a bevándorlási helyzete és a házasság valódisága szempontjából releváns információkat. Az EJEB egy közelmúltbeli esetben azonban úgy találta, hogy bár önmagában nem kifogásolható, mégis súlyos aggályokat vet fel az a követelmény, hogy az Egyesült Királyságban a bevándorlási felügyelet alatt álló

210 Az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága, *R (Quila és társa) kontra Secretary of State for the Home Department* [2011] UKSC 45, 2011. október 12.

személyeknek jóváhagyás iránti kérelmet kell benyújtaniuk ahhoz, hogy engedélyt kapjanak a házasságkötésre.

Példa: Az *O'Donoghue kontra Egyesült Királyság*²¹¹ ügy az Egyesült Királyság által a házasságkötés útjába gördített akadályokról szólt. A bevándorlási felügyelet alá tartozó személyeknek engedélyt kell kapniuk a bevándorlási hatóságoktól, hogy polgári házasságot köthessenek, hacsak nem választják azt a megoldást, hogy anglikán szertartás szerint házasodnak. Az EJEB azt állapította meg, hogy ez a rendszer nem kapcsolódik logikusan a névházasságok csökkentésének bevallott céljához, ugyanis amikor arról döntöttek, hogy kiállítsák-e a kért igazolást, a döntő vizsgálatban csak az adott kérelmező bevándorlási helyzetét vették figyelembe, és nem vizsgálták a házasság valóságát. A bíróság megállapította, hogy ez a rendszer megsértette az EJEE 12. cikkét. Emellett vallási alapon is diszkriminatívnak találták, mivel a jóváhagyási igazolás követelménye alól csak az anglikán szertartás szerint kötött házasságok mentesültek. A bíróság megállapította továbbá, hogy az ilyen igazolásokért túlzottan magas díjat számítottak fel, és a rászorulóknak sem biztosítottak mentességet vagy kedvezményt.

Az EJEE alapján viszonylag ritka az olyan panasz, amelyben egy menyasszonynak/vőlegénynek nem engedélyezték, hogy házasságkötése céljából beutazzon az országba.²¹²

5.2. A család jogszerűsítése

A család jogszerűsítése olyan helyzeteket jelent, amikor az országban élő családtagok családtagként szeretné jogszerűvé tenni egy olyan családtagjának helyzetét, aki valamilyen más minőségben vagy illegálisan már az ország területén tartózkodik.

Az uniós jog szerint a *Szabad Mozgásról szóló Irányelvben* (2004/38/EK) meghatározott szabályok vonatkoznak azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik EGT-állampolgárok családtagjai, bár az uniós polgárok esetében az irányelvet csak akkor kell alkalmazni, ha az érintett személy gyakorolta a szabad mozgáshoz való jogát. EGT-polgárok esetében jogosult családtagnak számít a házastárs, a 21 év alatti gyermek, a 21 évesnél

211 EJEB, *O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság* (34848/07), 2010. december 14.

212 EJEB, *Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság* (9214/80, 9473/81 és 9474/81), 1985. május 28. Ez az ügy eredetileg olyan nőket érintett (néhányan közülük még nem voltak házasok), akik hátrányos helyzetbe kerültek, amikor vőlegényüket vagy házastársukat be akarták utaztatni az Egyesült Királyságba. Mire az ügy az EJEB elé került, a felperesek mind házasságot kötöttek, így az ügyet a továbbiakban a házastársak jogairól szóló ügyként vizsgálták.

idősebb, de eltartott gyermek (2. cikk (2) bekezdése) és „más családtagok” (3. cikk (2) bekezdése). A svájci állampolgárok jogosult családtagjainak kategóriáját valamivel szigorúbban korlátozták.²¹³ Az EUB tisztázta a „más családtagok” jelentését.

Példa: Az EUB a *Rahman*-ügyben²¹⁴ tisztázta, hogy a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 3. cikkének (2) bekezdése nemcsak lehetővé teszi, de kötelezi is a tagállamokat arra, hogy bizonyos mértékben előnyben részesítsék az uniós polgárok olyan egyéb családtagjai által benyújtott beutazási és tartózkodási kérelmeket, akik eltartottak, és igazolni tudják, hogy az eltartott helyzetük már a beutazás kérelmezésekor is fennállt. Az EU-tagállamoknak a fenti kötelezettség teljesítése érdekében biztosítaniuk kell, hogy a jogszabályaik tartalmaznak olyan intézkedéseket, amelyek az érintett személyek számára lehetővé teszik a beutazási és tartózkodási kérelmeik megfelelően alapos és teljes körű megvizsgálását, illetve elutasítás esetén az elutasítás indokolását, amit joguk van egy bírósági hatóság előtt felülvizsgáltatni.

Az EGT-állampolgárok (köztük az uniós polgárok, de csak amennyiben gyakorolták a szabad mozgáshoz való jogukat) harmadik országbeli állampolgár családtagjai gyakran kiváltságos helyzetben vannak azokhoz a harmadik országbeli állampolgárokhoz képest, akik az adott ország állampolgárainak családtagjai, mivel az ő helyzetüket kizárólag a nemzeti jog szabályozza. A harmadik országbeli állampolgár családtag beutazáshoz és tartózkodáshoz való joga attól függetlenül fennáll, hogy mikor és hogyan lépett a fogadó ország területére. Azokra a személyekre is vonatkozik, akik illegálisan léptek be.

Példa: A *Metock és társai* ügy²¹⁵ egy Írországban élő, de ír állampolgársággal nem rendelkező uniós polgár harmadik országbeli állampolgár házastársával foglalkozott. Az ír kormány azzal érvelt, hogy a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* szerinti jogosultsághoz a harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastársnak előbb egy másik uniós tagállamban kellett volna jogszerűen tartózkodnia, valamint

213 Az EU és a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgását szabályozó 2002/309/EK határozat által jóváhagyott, az Európai Közösség és tagállamai valamint svájci államszövetség közötti személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás (1999. június 21., OJ 2002 L 144/6, 3. cikk) értelmében a családtagok közé tartozik a házastárs, azok a lemenő egyenes ági rokonok, akik 21 évnél fiatalabbak vagy eltartottak, és a felmenő egyenes ági eltartott rokonok, amennyiben a munkavállaló gondoskodik a szállásukról és az eltartásukról (diákok esetében csak a házastárs és a kiskorú gyermekek tartoznak ide).

214 EUB, C-83/11. sz., *Secretary of State for the Home Department kontra Rahman és társai* ügy, 2012. szeptember 5.

215 EB, C-127/08. sz., *Metock és társai kontra Minister for Equality, Justice and Law Reform* ügy, EBHT 2008., I-06241. o., 2008. július 25., 53–54, 58. pont. A svájci szövetségi legfelsőbb bíróság a *Metock*-ügyet vette alapul a BGE 136 II 5. sz. határozatában, 2009. szeptember 29.

hogyan a beutazás és a tartózkodás jogát nem szabad megadni azoknak, akik még az uniós polgárokkal való házasságkötés előtt léptek be a fogadó tagállamba. A Bíróság úgy vélte, hogy az EU-tagállamok a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* szerinti együttéléshez való jogot nem tehetik függővé olyan körülményektől, mint hogy mikor és hol kötötték a házasságot, vagy attól, hogy a harmadik országbeli állampolgár korábban jogszerűen tartózkodott-e valamely másik EU-tagállamban.

Példa: A *MRAX*-ügyben²¹⁶ az EB úgy találta, hogy nem lenne jogszerű megtagadni a tartózkodási engedélyt amiatt, hogy a harmadik ország állampolgárságával rendelkező személy, aki egy uniós polgár házastársa, jogellenesen lépett be az országba, miután lejárt a vízum.

Az EUB idővel kibővítette az uniós szerződésekből eredő jogok és szabadságok alkalmazási körét az uniós állampolgárokra, amivel bizonyos körülmények között származtatott jogokat biztosít a harmadik országok állampolgárságával rendelkező családtagoknak.

Példa: A *Carpenter*-ügy²¹⁷ egy egyesült királyságbeli állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező feleségével foglalkozott. A férj szakmai tevékenysége keretében díjazás ellenében szolgáltatásokat nyújtott más tagállamokban. Ebben az esetben sikeresnek bizonyult az az érv, hogy amennyiben a feleség nem maradhat a férjjel az Egyesült Királyságban, és nem gondoskodhat a gyermekeiről, amíg a férj távol van, a férj korlátozva lenne a szabad szolgáltatásnyújtáshoz való jogának gyakorlásában az EU területén. A Bíróság ebben az ügyben az EUMSZ 56. cikkében elismert szolgáltatásnyújtás szabadságára támaszkodott egy olyan uniós polgár családi jogainak elismerése érdekében, aki soha nem élt külföldön, viszont a határokon átnyúló gazdasági tevékenységet folytatott. Az EB emellett a családi élet tiszteletben tartásához való jogra is hivatkozott az EJEE 8. cikkében foglaltaknak megfelelően.

Az EUB felismerte, hogy a tartózkodási jogok bizonyos körülmények között közvetlenül kapcsolódhatnak az EUMSZ 20. cikke szerinti uniós polgári jogálláshoz, így ezt olyan

216 EB, C-459/99. sz., *Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) kontra Belga állam* ügy, EBHT 2002., I-06591. o., 2002. július 25., 80. pont.

217 EB, C-60/00. sz., *Mary Carpenter kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 2002., I-06279. o., 2002. július 11., 36-46. pont; EB, C-370/90. sz., *The Queen kontra Immigration Appeal Tribunal és Surinder Singh, ex parte Secretary of State for Home Department* ügy, EBHT 1992., I-04235. o., 1992. július 17., azzal a lehetőséggel kapcsolatban, hogy a hazájukba visszatérő uniós állampolgárok számára ezek a jogok biztosítottak legyenek.

esetekben is alkalmazta, amikor az érintett uniós állampolgár soha nem élt a szabad mozgáshoz való jogával.

Példa: Az EUB a *Ruiz Zambrano*²¹⁸ ügyben úgy találta, hogy a harmadik országbeli állampolgárok részére, akik belga állampolgárságú, eltartott kiskorú gyermekek szülei, ki kell adni a belgiumi tartózkodási és munkavállalási engedélyt, hogy a gyermekekkel élhessenek és támogathassák őket. A *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 3. cikkének (1) bekezdését a Bíróság nem tartotta alkalmazandónak, mivel a gyermekek, akik uniós polgárok, a nemzeti származási országukon kívül soha nem költöztek vagy tartózkodtak másik tagállamban. A Bíróság közvetlenül hivatkozott az EUMSZ 20. cikke szerinti uniós polgár jogállásukra, hogy a harmadik ország állampolgárságával rendelkező szüleik Belgiumban munkavállalási és tartózkodási engedélyt kaphanak. Mint arra a Bíróság rámutatott, az engedély megtagadásával „megfosztanak a gyermekeket attól, hogy uniós polgárként meglévő jogállásukkal összefüggő jogaik lényegét ténylegesen élvezzék”, amennyiben el kellene hagyniuk az Európai Unió területét, hogy csatlakozzanak a szüleikhez.

Ez a döntés azonban az ügy sajátos körülményeire vonatkozott, ezért nem alkalmazható bármilyen körülmények között. Például azon gyermek, aki az uniós állampolgára, de jogilag, pénzügyileg és érzelmileg függ harmadik országbeli állampolgártól, akinek a tartózkodási jogát elutasították, ez a függőség arra készítené az uniós állampolgárát, hogy nem csupán annak a tagállamnak a területét hagyja el, melynek állampolgára, hanem az egész Európai Uniót.²¹⁹ A további tisztázást az EUB később joggyakorlata végezte el.

Példa: A *Ruiz Zambrano* ügy után két hónappal a *McCarthy*-ügyben²²⁰ az EUB egy brit/ír kettős állampolgár ügyében hozott döntést. McCarthy asszony, aki az Egyesült Királyságban született, és mindig ott élt, ír állampolgárként tartózkodási jogot kérelmezett az Egyesült Királyságban saját maga és harmadik országbeli állampolgár házastársa számára. Az engedélyt azzal az indoklással tagadták meg, hogy „nem jogosult” személy, például munkavállaló, önálló vállalkozó vagy önellátó személy. A Bíróság ebben az esetben megerősítette, hogy a *Szabad Mozgásról*

218 EUB, C-34/09. sz., *Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi* ügy, 2011. március 8. EBHT 2011, I-01177; EB, C-200/02. sz., *Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 2004, I-09925. o., 2004. október 19., 42-47. pont.

219 EUB, C-356/11 és C-357/11. sz., *O. és S. kontra Maahanmuuttovirasto és Maahanmuuttovirasto kontra L.*, egyesített ügyek 2012. december 6., 56. pont

220 EUB, C-434/09. sz., *Shirley McCarthy kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, 2011. május 5. EBHT 2011, I-03375.

szóló Irányelv nem alkalmazható, mivel McCarthy asszony soha nem élt a szabad mozgáshoz való jogával, és ezzel tisztázta, hogy az egynél több tagállam állampolgárságával rendelkező uniós polgárok esetén pusztán ebből a tényből még nem következik az, hogy gyakorolták a szabad mozgáshoz való jogukat. Az EUB azt is megállapította, hogy az EUMSZ 20. és 21. cikke nem jogosítaná fel arra, hogy férje számára tartózkodási jogot szerezzen az Egyesült Királyságban, mivel ennek megtagadása nem fosztaná meg az uniós polgárság jogállásából következő jogok tényleges élvezésétől, és nem akadályozná az EU-tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogának a gyakorlását.

Példa: A *Dereci*-ügyben²²¹, a *Ruiz Zambrano* ügyben hozott határozat után nem sokkal az EUB lehetőséget kapott, hogy véleményt nyilvánítson arról, hogy egy harmadik országbeli állampolgár tartózkodhat-e annak az EU-tagállamnak a területén, ahol házastársa és gyermekei – valamennyien uniós polgárok – laknak, abban az esetben is, ha nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, és a létfenntartásuk nem függ a harmadik ország állampolgárától. Az EUB kijelentette, hogy a tagállamok megtagadhatják a tartózkodási engedélyt a harmadik országbeli állampolgártól, amennyiben ez a megtagadás nem fosztja meg az érintett uniós polgárt az uniós polgár jogállással összefüggő jogok tényleges élvezetétől. Ennek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata. Annak érdekében, hogy iránnyt mutasson ennek eldöntéséhez, az EUB kijelentette, hogy „pusztán az a tény, hogy gazdasági okokból vagy a családi egységnek az Unió területén történő fenntartása érdekében valamely tagállami állampolgár számára kívánatosnak tűnhet, ha családtagjai, akik nem rendelkeznek egyetlen tagállam állampolgárságával sem, vele együtt az Unió területén tartózkodnának, önmagában nem elegendő annak megállapításához, hogy az uniós polgár kénytelen volna elhagyni az Unió területét e tartózkodási jog megtagadása esetén”.

Példa: Az *Iida kontra Ulm*²²² ügyben egy japán állampolgár Németországba költözött német feleségével és kiskorú lányukkal. Felesége és lánya később Ausztriába költözött, a felperes viszont Németországban maradt. Iida úr és felesége 2008 óta tartósan külön éltek, bár nem váltak el. Iida úr 2008-ban az uniós polgárok családtagjainak szóló tartózkodási kártyát igényelt, ezt azonban a német hatóságok elutasították. Az EUB-nek a körülményekre való tekintettel azt a kérdést tették

221 EUB, C-256/11. sz., *Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres* ügy, 2011. november 15., 68. pont.

222 EUB, C-40/11. sz., *Iida kontra Stadt Ulm* ügy, 2012. november 8.

fel, hogy egy harmadik országbeli állampolgár kaphat-e tartózkodási engedélyt a családtagjai származási országában, annak ellenére, hogy a családtagok már elköltöztek a származási tagállamból, és túlnyomórészt egy másik tagállamban élnek. Az EUB megállapította, hogy a szabad mozgáshoz való jogát gyakorló uniós polgár harmadik országbeli állampolgár családtagjára csak akkor vonatkozik a [2004/38/EK irányelv](#), ha abban a fogadó tagállamban telepszik le, ahol az uniós állampolgár családtagja él. Az EUB azt is hozzátette, hogy lida úr lánya nem igényelhet tartózkodási jogot az apja részére, mivel az irányelv 2. cikke (2) bekezdésének d) pontja csak azokra az egyenes ági felmenőkre vonatkozik, akik a gyermek eltartottjai, olyan esetekre nem, amikor a szülő tartja el a gyermeket.

Az EUB az EUMSZ 20. és 21. cikkének szempontjából is megvizsgálta az ügyet. A jelen ügyben azonban a Bíróság kizárta annak lehetőségét, hogy lida úr házastársát és lányát megfosztanák az uniós polgárság jogállásához kapcsolódó jogok lényegének tényleges élvezetétől. Az EUB a fenti megállapításban figyelembe vette azt a tényt, hogy a felperes nem abban a tagállamban kért tartózkodási jogot, amelyben a lánya és a házastársa él, valamint azt is, hogy lida úr a nemzeti jog szerint elvben jogosult lett volna a tartózkodási jogának meghosszabbítására, illetve a [2003/109/EK irányelv](#) értelmében vett „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállásra.

A **Szabad Mozgásról szóló Irányelv 2. cikkének (2) bekezdésében** a családtagok kategóriái között a „bejegyzett élettársak” is szerepelnek, amennyiben ez összhangban van a fogadó EU-tagállam nemzeti jogával. Bizonyos körülmények között a nem bejegyzett élettársak is feljogosíthatók arra, hogy csatlakozzanak egy állampolgárhoz vagy letelepedett migránshoz.

Példa: A *Holland állam kontra Reed*²²³ ügyben az EB úgy ítélte, hogy mivel a holland jog megengedi a holland állampolgárok állandó élettársainak, hogy velük együtt Hollandiában tartózkodjanak, ugyanezt a kedvezményt meg kell adni Reed asszonynak is, aki egy, a szerződéses jogait Hollandiában gyakorló egyesült királyságbeli munkavállalóval élt állandó kapcsolatban. A Bíróság szerint a nem házaspár élettárs tartózkodásának engedélyezése elősegítheti a fogadó államba való beilleszkedést, és ezáltal hozzájárulhat a munkavállalók szabad mozgásának megvalósulásához. Ennek megtagadása megkülönböztetésnek minősül.

223 EB, C-59/85. sz., *Holland állam kontra Ann Florence Reed* ügy, EBHT 1986., I-01283. o., 1986. április 17., 28-30. pont.

A **családegyesítési irányelv** az erre jogosult harmadik országbeli állampolgár családegyesítő házastársának és nem házas kiskorú gyermekeinek helyzetét szabályozza. Az irányelv 5. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy a családegyesítési kérelmet akkor kell benyújtani és elbírálni, amikor a családtag még a családegyesítő tartózkodási helye szerinti tagállam területén kívül tartózkodik. A tagállamok eltérhetnek ettől a rendelkezéstől. Az EGT-állampolgárok családtagjaira azonban nem vonatkozhat ilyen követelmény.²²⁴

Az EJEE szerint az Európa Tanács tagállamainak joguk van ellenőrzést gyakorolni a külföldiek beutazása, tartózkodása és kiutasítása felett. Az EJEE 8. cikke mindazonáltal megköveteli a tagállamoktól a családi élet tiszteletben tartását, és előírja, hogy ebbe csak indokolt esetekben lehet beavatkozni (az ilyen esetek vizsgálatában esetlegesen szerepet játszó kritériumok felsorolását lásd az 5.4.2. szakaszban). Az EJEB elé vitt ügyek jelentős része a tagállamok saját állampolgárainak vagy letelepedett migránsoknak a házastársát vagy családtagjait érintő, a beutazás vagy a jogszerűsítés megtagadásával kapcsolatos kérdéseket vet fel. A tagállami elutasítás indokoltságának eldöntésében az egyik fő kérdés az, hogy a családi élet külföldön történő folytatásának vannak-e akadályai. Ez együtt járhat azzal, hogy a polgár elhagyja a saját államát, és amennyiben ezt nem találják arányosnak, az EJEB rendszerint ésszerűnek és indokoltnak ítéli a tagállam döntését.²²⁵ A bíróság ítélkezési gyakorlata ezen a területen szorosan kötődik az egyes ügyek sajátosságaihoz és tényállásaihoz (további példákért lásd még az 5.4. szakaszt).

Példa: A *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia*²²⁶ ügyben a bíróság úgy találta, hogy a nigériai állampolgár norvég feleségének nem kellett volna arra számíthatnia, hogy a férje vele és a gyermekükkel élhet majd Norvégiában, annak ellenére, hogy amikor házasságot kötöttek, a férj még jogszerűen tartózkodott az országban. Az EJEB különösen azt vette figyelembe, hogy a férjet milyen kötelekék fűzik a származási országához.

Példa: A *Nuñez kontra Norvégia*²²⁷ ügyben a felperes a visszautazási tilalom ellenére utazott be Norvégiába, miután korábban más néven bűncselekményt követett

224 EB, C-459/99. sz., *MRAX*-ügy, EBHT 2002., I-6591. o., 2002. július 25.; EB, C-503/03. sz., *Bizottság kontra Spanyolország* ügy, EBHT 2006., I-1097. o., 2006. január 31.

225 EJEB, *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia* (265/07), 2008. július 31., 68. pont; EJEB, *Bajsultanov kontra Ausztria* (54131/10), 2012. június 12., 91. pont; EJEB, *Onur kontra Egyesült Királyság* (27319/07), 2009. február 17., 60-61. pont.

226 EJEB, *Darren Omoregie és társai kontra Norvégia* (265/07), 2008. július 31.

227 EJEB, *Nunez kontra Norvégia* (55597/09), 2011. június 28.

el. A felperesnek ezután házasságot kötött egy norvég állampolgárral, és született két lánya. A bíróság úgy vélte, hogy a felperes kiadásával Norvégia megsértené a 8. cikket.

A bíróság jóváhagyja a külföldi házastárs helyzetének jogszerűsítését elutasító határozatot a házasság felbomlása után, még akkor is, ha ez esetleg a fogadó állam állampolgárságával rendelkező gyermekkorú családtagok tényleges számúzetéséhez is vezet (lásd még az 5.4.1. szakaszt).

Példa: A *Sorabjee kontra Egyesült Királyság*²²⁸ ügyben a korábbi Emberi Jogok Európai Bizottsága elfogadhatatlannak minősítette a felperes 8. cikk szerinti panaszát, amely az édesanyjának Kenyába való kitoloncolására vonatkozott. Megállapította, hogy mivel a felperes hároméves volt, ebben az életkorban elvárható, hogy együtt költözzön az édesanyjával, és alkalmazkodjon a környezetváltozáshoz. A brit állampolgárságát nem tekintették relevánsnak. Ez a megközelítés szembeállítható az EUB *Ruiz Zambrano* ügyben hozott határozatával (lásd az ebben a szakaszban található fenti példát).

Ha azonban a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a gyermeknek a tartózkodási helye szerinti államban kell maradnia, az EJEB nem feltétlenül törekszik arra, hogy jóvátegye a család bevándorlási hatóságok által javasolt szétválasztását.

Példa: A *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia*²²⁹ ügyben a bíróság azt állapította meg, hogy miután a hazai bíróság kifejezetten úgy ítélte, hogy a gyermek mindenekfelett álló érdeke, hogy a holland édesapjánál maradjon Hollandiában, aránytalan volt megtagadni a brazil édesanya helyzetének jogszerűsítését, akivel a gyermeknek rendszeres kapcsolata volt.

Olyan helyzetek is előfordulnak, amikor felmerülhet a családi élet tiszteletben tartásához való jog közvetett megsértése, még ha erre nem is a tartózkodási engedély nyílt megtagadásával kerül sor.

228 Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Sorabjee kontra Egyesült Királyság* (hat.) (23938/94), 1995. október 23.; Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Jaramillo kontra Egyesült Királyság* (hat.) (24865/94), 1995. október 23.

229 EJEB, *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia* (50435/99), 2006. január 31.

Példa: A *G.R. kontra Hollandia*²³⁰ ügyben azzal sértették meg a jogot, hogy a külföldi házastárs bevándorlási helyzetének jogszerűsítéséért túlzottan magas díjakat szabtak ki. A bíróság úgy döntött, hogy az EJEE 13. cikke alapján vizsgálja az ügyet, mivel a panasz arra vonatkozott, hogy a kérelmező nem tudja megtámadni a tartózkodási engedély iránti kérelmének elutasítását, mert a kérelmét pusztán azon az alapon utasították el, hogy nem fizette meg a szükséges díjakat.²³¹

5.3. Családegyesítés

A családegyesítés azt a helyzetet jelenti, amikor az EU vagy az Európa Tanács valamely tagállamában tartózkodó személy szeretné, ha a kivándorlásakor hátrahagyott családtagjai csatlakoznának hozzá.

Az uniós jogban a *Szabad Mozgásról szóló Irányelvnek* a szerződéses jogaikat gyakorló EGT-állampolgárok családtagjaira vonatkozó rendelkezései nem tesznek különbséget a család jogszerűsítése és egyesítése között – a családtag és az uniós polgár családegyesítő közötti kapcsolat a döntő tényező.

A családmaghoz nem tartozó családtagok tekintetében az EUB a közelmúltban azon az állásponton volt, hogy az EU-tagállamoknak tág mérlegelési jogköre van annak eldöntésében, hogy a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 3. cikkének (2) bekezdésében meghatározott személyek beutazási és tartózkodási kérelmeinek vizsgálatakor milyen tényezőket kívánnak figyelembe venni. A tagállamoknak ezért a jogszabályaikban joguk van külön követelményeket meghatározni a tartózkodás jellegére és időtartamára vonatkozóan. Az EUB ugyanakkor azt is pontosította, hogy az említett követelményeknek meg kell felelniük az irányelv 3. cikke (2) bekezdésében használt, függésre vonatkozó kifejezések általános jelentésének, és nem foszthatják meg a rendelkezést a hatékony érvényesülésétől.²³²

A *családegyesítési irányelv* 4. cikke értelmében a házastársaknak és a nem házas kiskorú gyermekeknek joguk van csatlakozni a harmadik országbeli állampolgár családegyesítőhöz, de az EU-tagállamok feltételeket írhatnak elő arra vonatkozóan, hogy a családegyesítőnek milyen forrásokkal kell rendelkeznie. Az irányelv kimondja, hogy amennyiben egy gyermek betöltötte a 12. életévét, és a családja többi tagjától

230 EJEB, *G.R. kontra Hollandia* (22251/07), 2012. január 10.

231 EJEB, *Anakomba Yula kontra Belgium* (45413/07), 2009. március 10.

232 EUB, C-83/11. sz., *Secretary of State for the Home Department kontra Rahman és társai* ügy, 2012. szeptember 5., 36–40. pont.

függetlenül érkezik, a tagállam – a beutazásnak és tartózkodásnak az irányelv szerinti engedélyezése előtt – ellenőrizheti, hogy a gyermek megfelel-e az irányelv végrehajtásának időpontjában hatályos jogszabályokban előírt beilleszkedési feltételnek. Az EB elutasította az Európai Parlament keresetét, amelyben azt állította, hogy az irányelvnek ezek a korlátozó rendelkezései megsértik az alapvető jogokat. Az EB ugyanakkor hangsúlyozta, hogy vannak bizonyos követelmények, amelyeket a tagállamoknak követniük kell a végrehajtásakor.²³³

A **családegysítési irányelv** 4. cikkének (5) bekezdése megengedi az EU-tagállamoknak, hogy egy minimális életkor – de legfeljebb a 21. életév – betöltését írják elő a családegysítő és házastársa számára, a házastársnak a családegysítővel való egyesítése előtt. Úgy tűnik, hogy több európai államban is jogszabályt fogadnak el a házassági vízumok korhatárának emeléséről.

Az uniós jog nem tesz különbséget az alapján, hogy a családi kapcsolat a családegysítőnek az országban való letelepedése előtt vagy után jött létre.²³⁴

Ami az EU-ban élő, harmadik országbeli állampolgárok családtagjait illeti, az uniós **családegysítési irányelv** a 2. cikk d) pontjában kifejezetten kimondja, hogy az irányelvet attól függetlenül kell alkalmazni, hogy a család a migránsnak az anyaországba való megérkezése előtt vagy után alakult, bár néhány tagállamban a jogszabályok egyértelműen különbséget tesznek ez alapján. Ez a különbségtétel az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjainak jogosultsága szempontjából sem releváns.

Példa: Az EUB a *Chakroun*-ügyben²³⁵ azzal a holland jogszabállyal foglalkozott, amely különbséget tett a családalapítás és a családegysítés fogalma között, és mindkettőhöz külön tartózkodási szabályokat rendelt, köztük eltérő pénzügyi követelményeket is. Ez a különbségtétel kizárólag attól függött, hogy a kapcsolat a családegysítőnek a fogadó államba való, letelepedési célú megérkezése előtt vagy utána jött létre. Mivel ebben a konkrét esetben a pár két évvel a családegysítő Hollandiába való megérkezését követően házasodott össze, a helyzetüket családalapításnak tekintették, nem családegysítésnek, annak ellenére, hogy a vitatott döntés időpontjában már több mint harminc éve házasok voltak.

233 EB, C-540/03. sz., *Európai Parlament kontra Tanács* ügy, EBHT 2010., I-05769. o., 2006. június 27., 62–65. pont

234 EB, C-127/08. sz., *Metock és társai kontra Minister for Equality, Justice and Law Reform* ügy, EBHT 2008., I-06241. o., 2008. július 25.

235 EUB, C-578/08. sz., *Chakroun kontra Minister van Buitenlandse Zaken* ügy, EBHT 2010., I-01839. o., 2010. március 4.

A Bíróság megerősítette, hogy a **családegyesítési irányelv** alapján a jogosult családtagok ahhoz való joga, hogy a jogosult harmadik országbeli állampolgár családtagjai csatlakozzanak hozzá, attól függetlenül fennáll, hogy a családi kapcsolat a családtagok beutazása előtt vagy után jött létre. A Bíróság figyelembe vette, hogy az uniós jogban nincs ilyen megkülönböztetés (az irányelv 2. cikkének d) pontja és (6) preambulumbekzdése és az EU Alapjogi Chartájának 7. cikke), és hogy nem szabad akadályozni az irányelv rendelkezéseinek hatékony érvényesülését.

A **Szabad Mozgásról szóló Irányelv**, illetve annak elfogadása előtt az **1612/68/EGK rendelet** világosan kimondta, hogy az EGT-állampolgárok házastársai velük együtt jogosultak a tartózkodásra, de a szabad mozgáshoz való jogukat gyakorló EGT-állampolgároknak ugyanazokat a „szociális és adózási kedvezményeket” kell biztosítani, mint a fogadó állam saját polgárainak, ideértve az irányelvben kifejezetten meg nem nevezett helyzetekre alkalmazandó bevándorlási szabályok előnyeit is.²³⁶

Az EJEE alapján a bíróság sok olyan ügygel foglalkozott, amelyben a kérelmező korábbi, külföldi családi életének részét képező hátrahagyott házastársak, gyermekek vagy idősebb hozzátartozók vízumának megtagadásáról volt szó.

A hátrahagyott házastársakkal kapcsolatban az Európa Tanács tagállamai által a család megszerzésére vonatkozó ügyekben felvetett – és az EJEB által elfogadott – érvek közül sok a családtagok ügyekben is felmerül. Az Európa Tanács tagállamaiban élő házastársaktól, akik külföldön lévő partnerrel kötöttek házasságot, elvárható, hogy külföldre költözzenek, kivéve ha bizonyítani tudják, hogy ez súlyos akadályokba ütközik, különösen ha tudniuk kellett volna a korlátozó bevándorlási szabályokról. A tagállamok nem kötelesek tiszteletben tartani a házaspárok azon döntését, hogy egy bizonyos országban kívánnak élni, ahogy az állampolgárságukkal nem rendelkező házastársak letelepedését sem kötelesek elfogadni. Ha viszont egy tagállam úgy dönt, hogy olyan jogszabályt léptet hatályba, amely a bevándorlók bizonyos kategóriáit feljogosítja a házastársukkal való egyesülésre, ezt az EJEE 14. cikkében foglalt megkülönböztetésmentesség elvével összeegyeztethető módon kell megtennie.²³⁷

A migráció gyakori jellemzője a gyermekek hátrahagyása: a szülők útra kelnek, hogy letelepedjenek a fogadó országban, de a gyermekeiket hátrahagyják – gyakran egy nagyszülő vagy más rokon felügyelete alatt –, amíg nem sikerül jogi, társadalmi és

236 EFTA-Bíróság, *Arnulf Claufer*-ügy (E-4/11), 2011. július 26., 44. pont.

237 EJEB, *Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság* (22341/09), 2012. november 6., 43–55. pont.

gazdasági szempontból megállapodniuk és kellően bebiztosítaniuk magukat ahhoz, hogy a gyermekeket is magukhoz vehessék. Az EJEB hozzáállása az ilyenfajta ügyekben nagymértékben függ az egyes ügyek konkrét körülményeitől.

Példa: A *Gül kontra Svájc*²³⁸ ügyben a gyermeket Törökországban hagyták a rokonoknál, amikor előbb az apa, majd az anya is Svájcba költözött. Miután az anya egy tüzesetben súlyos sérüléseket szenvedett, humanitárius engedélyt kapott Svájcban, mivel a hatóságok akkor úgy vélték, hogy a Törökországba való visszaküldése ártana a fizikai jóllétének. Emiatt a férjének is tartózkodási engedélyt ajánlottak fel, hogy vele maradhasson. Ezután kérelmezték, hogy a hátrahagyott gyermekük csatlakozhasson hozzájuk, de hiába tartózkodott mindkét szülő jogszerűen Svájcban, a jogállásuk nem jogosította fel őket a családegyesítésre. Miután az EJEB megvizsgálta az ügy konkrétumait és körülményeit, úgy találta, hogy nincs valódi ok, amiért az egész család ne költözhetne vissza Törökországba, tekintettel arra, hogy az anya egészségi állapota stabilizálódni látszott. Ennek megfelelően azt állapította meg, hogy az EJEE 8. cikkét nem sértették meg azzal, hogy a gyermek nem kapott engedélyt a szüleihez való csatlakozásra.

Példa: A *Sen kontra Hollandia*²³⁹ ügyben a szülők Hollandiába költöztek, de a legidősebb lányukat Törökországban hagyták. A bíróság úgy találta, hogy a lány hátrahagyásáról hozott szülői döntést nem lehet megmásíthatatlannak tekinteni, azzal a következménnyel, hogy a lánynak kívül kell maradnia a családi körön. A konkrét körülmények figyelembevételével úgy tekintették, hogy a holland hatóságok megsértették az EJEE 8. cikkét azzal, hogy nem engedélyezték a szülőkhöz való csatlakozást.

Példa: Az *Osman kontra Dánia*²⁴⁰ ügyben a bíróság egy szomáliai serdülő diáklány ügyével foglalkozott, akit – miután családjával együtt huzamosan és jogszerűen Dániában tartózkodott – az édesapja azért vitt el Dániából, hogy egy kenyai menekülttáborban folyamatos gondozást biztosítson idős nagymamájának. Amikor két évvel később új tartózkodási engedélyt kért, hogy visszatérjen Dániában élő családjához, a dán hatóságok elutasították a kérelmét. A bíróság megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését.

238 EJEB, *Gül kontra Svájc* (23218/94), 1996. február 19.

239 EJEB, *Sen kontra Hollandia* (31465/96), 2001. december 21.

240 EJEB, *Osman kontra Dánia* (38058/09), 2011. június 14.

Az Európai Szociális Chartában a 19. cikk (6) bekezdése garantálja a családegyesítési jogot. Az ECSR a családegyesítésre vonatkozóan a következő feltételeket és korlátozásokat szabta ki:

a) az egészségügyi okokból történő elutasítást csak olyan konkrét betegségek esetén lehet elfogadni, amelyek elég súlyosak ahhoz, hogy közegészségügyi veszélyt jelentsenek;²⁴¹

b) a megfelelő lakhatásra vonatkozó követelmény nem lehet annyira szigorú, hogy teljesen megakadályozza a családegyesítést;²⁴²

c) a családegyesítésre törekvő migráns munkavállalók számára előírt, egy évet meghaladó tartózkodási időszak követelménye túlzott, ebből következően megsérti az ESC-t;

d) azoktól a migráns munkavállalóktól, akik elegendő jövedelemmel rendelkeznek a családtagjaik eltartásához, nem szabad az ilyen jövedelem forrása miatt automatikusan megtagadni a családegyesítési jogot, amennyiben az esetlegesen kapott juttatásokra jogszerűen jogosultak;

e) az a követelmény, hogy a migráns munkavállaló családtagjai vegyenek részt nyelvi és/vagy integrációs vizsgákon az országba való beutazás engedélyezéséhez, illetve az a követelmény, hogy ha már az országban vannak, vegyenek részt ilyen vizsgákon (és teljesítsék ezeket) ahhoz, hogy maradhassanak, valószínűleg a lényegétől fosztja meg a 19. cikk (6) bekezdésében megállapított kötelezettséget, és ebből következően nincs összhangban az Európai Szociális Chartával.²⁴³

5.4. A család egységének fenntartása – védelem a kiutasítással szemben

Gyakori eset, hogy a harmadik országbeli állampolgár házastársát vagy szülőjét kiutasítással fenyegetik vagy ki is toloncolják, miközben ez súlyos kihatásokkal lehet a

241 Lásd ECSR, XVIII-1 következtetések (Törökország), a charta 1., 12., 13., 16. és 19. cikke, 1998. 19. cikk „A családegyesítés feltételei”.

242 Lásd ECSR, 2011-es következtetések (Belgium), a felülvizsgált charta 7., 8., 16., 17. és 19. cikke, 2012. január, 19. cikk (6) bekezdése.

243 A fenti elvekről szóló friss állásfoglalást lásd ECSR, 2011-es következtetések, Általános bevezető, 2012. január, nyilatkozat a 19. cikk (6) bekezdésének értelmezéséről.

meglévő családi életre. Az ilyen helyzetek sokszor az alábbi két, esetenként egymással kölcsönösen összefüggő forgatókönyvet követik:

a tartózkodási engedély alapjául szolgáló kapcsolat felbomlik, a pár különköltözik vagy elválnak – a kapcsolatból jellemzően gyermekek is származnak, akiknek joguk van kapcsolatot tartani mindkét szülővel;

a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtag bűncselekményt követett el, ami kitoloncolási végzést vont maga után. A kérdés ilyenkor az, hogy a családi élet tiszteletben tartásához való jog aránytalanná teszi-e a kitoloncolást.

Az az egyszerű eset is előfordulhat, hogy a hatóságok úgy döntenek, hogy a családtag a továbbiakban már nem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyek alapján eredetileg engedélyezték a tartózkodását. Ilyen esetekben meg kell vizsgálni az érintett személy valós helyzetét.

Példa: Az EUB elé utalt *Pehlivan*-ügyben²⁴⁴ egy török állampolgár, aki csatlakozott Hollandiában élő szüleihez, érvényesen igényelhetett tartózkodási jogot a fogadó tagállamban, annak ellenére, hogy még a Társulási Tanács 1/80 határozata 7. cikkének első bekezdésében előírt hároméves időszak lejáratá előtt házasságot kötött. A hároméves időszak a tartózkodás első három évét jelenti, amíg az egyén nem léphet be a munkaerőpiacra, és amely időtartam alatt az EU-tagállamok feltételeket szabhatnak ki rá. A kérelmező ebben az időszakban mindvégig a szüleiivel élt, akiknek révén családdegyesítés címén Hollandia területére léphetett.

5.4.1. A kapcsolat felbomlása

Amennyiben a harmadik országbeli állampolgár saját jogán még nem szerzett tartózkodási engedélyt, de a tartózkodás alapjául szolgáló kapcsolat felbomlik, a külföldi társ elveszítheti a további tartózkodáshoz való jogát.

Az uniós jog szerint a kapcsolat továbbra is indokolja a különvált harmadik országbeli állampolgár tartózkodását mindaddig, amíg az alapjául szolgáló házasságot jogilag fel nem bontják (a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv*).²⁴⁵ A kapcsolat felbomlása nem elegendő indok a tartózkodási jog elvesztésére.

244 EUB, C-484/07. sz., *Fatma Pehlivan kontra Staatssecretaris van Justitie* ügy, EBHT 2011, I-05203., 2011. június 16.

245 EB, C-267/83. sz., *Aissatou Diatta kontra Land Berlin* ügy, EBHT 1983., I-00567. o., 1985. február 13.

A *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 13. cikke rendelkezik a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagok tartózkodási jogának fenntartásáról válás vagy a házasság érvénytelenítése esetén, ha a házasság legalább három évig fennállt, ebből egy évig a fogadó tagállamban, vagy ha a házasságból gyermekek is származnak, ami szükségessé teszi a szülők jelenlétét. A *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* tartalmaz egy külön rendelkezést a családon belüli erőszak áldozatává vált, harmadik országbeli állampolgárok tartózkodási jogállásának védelméről, amennyiben a (házas)társ az EGT állampolgára (13. cikk (2) bekezdésének c) pontja).

A *családegyesítési irányelv* szintén rendelkezik arról a lehetőségéről, hogy a külföldi házas-/élettárs tartózkodási engedélyt kaphasson olyan esetekben, ha a családegyesítővel való kapcsolat megőzvegyülés, válás vagy különélés miatt felbomlik. Az önálló engedély megadásának kötelezettsége csak ötéves tartózkodás után áll fenn (15. cikk). Az irányelv 15. cikkének (3) bekezdése értelmében az uniós tagállamoknak rendelkezéseket kell megállapítaniuk, hogy a válást vagy különélést követő, különösen nehéz körülmények esetére biztosítsák az önálló tartózkodási engedély megadását. A *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 13. cikke (2) bekezdésének c) pontjához hasonlóan ezt is szeretnék kiterjeszteni a családon belüli erőszak eseteire, bár a tagállamoknak van mozgásterük a tekintetben, hogy milyen rendelkezéseket vezetnek be.

Az EJEE alapján az EJEB azt mérlegeli, hogy a családi élet és a gyermekekkel való kapcsolattartás igénye megköveteli-e, hogy a harmadik országbeli állampolgár számára engedélyezzék a maradást. Ez különbözik sok tagállam nemzeti jogától, ahol a kapcsolat felbomlása a harmadik ország állampolgárságával rendelkező házastárs vagy szülők tartózkodási jogának elvesztéséhez vezethet. A bíróság gyakran nem lát okot arra, hogy a kapcsolatot miért ne lehetne látogatások révén fenntartani,²⁴⁶ de úgy véli, hogy egyes helyzetek szükségessé tehetik a harmadik országbeli állampolgár további tartózkodásának engedélyezését.

Példa: A *Berrehab kontra Hollandia*²⁴⁷ ügyben a bíróság úgy vélte, hogy az EJEE 8. cikke miatt Hollandia nem utasíthatja ki azt az apát, aki a válása ellenére heti négy alkalommal tartott kapcsolatot a gyermekével.

246 EJEB, *Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia* (50435/99), 2006. január 31.

247 EJEB, *Berrehab kontra Hollandia* (10730/84), 1988. június 21.

5.4.2. A büntetőjogi felelősség megállapítása

Az EU-tagállamok esetenként azért kívánják kiutasítani a területükön jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárt, mert bűncselekményt követett el.

Az uniós jogban a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 27–33. cikke a kiutasítással szemben ugyanazt a – származtatott – fokozott védelmet biztosítja a jogosult családtagoknak, mint maguknak az EGT-állampolgároknak. Az uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgásának és tartózkodásának közrendi vagy közbiztonsági okokból való korlátozására irányuló törekvéseknek azon kell alapulniuk, hogy az érintett egyén személyes magatartása valódi, közvetlen és súlyos veszélyt jelent. Korábbi büntetőítéletek önmagukban nem szolgálhatnak alapul az ilyen intézkedések meghozatalához.

Az irányelv 28. cikke (3) bekezdésének b) pontja alapján kiskorú gyermekeket csak nyomás közbiztonsági okokból lehet kiutasítani, kivéve, ha a kiutasítás a gyermek mindegyikére álló érdekében történik.

Az állandó tartózkodási jogállásra szert tett török állampolgárok családtagjai állampolgárságtól függetlenül hasonló védelemben részesülnek.²⁴⁸

A *családegyesítési irányelv* 6. cikkének (2) bekezdése lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi indokok alapján visszavonják a családtagok tartózkodási engedélyét, vagy elutasítsák annak megújítását. Az ezen alapuló határozat meghozatalakor a tagállamoknak mérlegelniük kell a családtag által elkövetett, a közrendet vagy a közbiztonságot sértő bűncselekmény súlyát vagy típusát, illetve azt, hogy az érintett személy milyen veszélyt jelent.

Az EJEE alapján a bíróság először abban a kérdésben dönt, hogy ésszerűen elvárható-e a családtól, hogy kövesse az elkövetőt külföldre, és ha nem, akkor a bűnelkövetői magatartás abban az esetben is indokolja-e a kiutasítást, ha ez nyilvánvalóan a család teljes szétválásához vezet. Az, hogy az EJEB ezekben a helyzetekben milyen következtetésre jut, szorosan kötődik az egyes esetekben szerepet játszó részletekhez. Az EJEB különféle kritériumokat fogadott el a kiutasítási végzések arányosságának megítélésére. Ezek közé tartoznak a következők:

- a kérelmező által a kiutasító államban elkövetett bűncselekmény jellege és súlyossága;

248 EUB, C-451/11. sz., *Natthaya Dülger kontra Wetteraukreis* ügy, 2012. július 19.

- a kérelmező tartózkodásának hossza abban az országban, ahonnan ki akarják utasítani;
- a bűncselekmény elkövetése óta eltelt idő és a kérelmező magatartása ebben az időszakban;
- a kérelmező, illetve bármely érintett családtag állampolgársága;
- a fogadó országhoz és a célországhoz fűződő társadalmi, kulturális és családi kötelekeinek szilárdsága;
- az esetlegesen érintett gyermekek mindenekfelett álló érdeke és jóléte, különös tekintettel arra, hogy milyen nehézségek várhatnak rájuk, ha követniük kell a kérelmezőt abba az országba, ahová ki akarják toloncolni.²⁴⁹

Példa: Az *A.A. kontra Egyesült Királyság*²⁵⁰ ügy egy nigériai állampolgárral foglalkozott, aki gyermekként érkezett az Egyesült Királyságba, hogy csatlakozzon édesanyjához és testvéreihez, és huzamos tartózkodási engedélyt kapott. Iskolás korában súlyos bűncselekményt követett el, és ezért le is töltötte a kiszabott büntetést. A továbbiakban a rehabilitáció jó példája lett belőle, nem követett el újabb bűncselekményt, sőt, egyetemi diplomát szerzett és állandó munkahelyet talált. Mire mindezeket elérte, utasítást adtak a kitoloncolására, amely a fiatalkorúként elkövetett bűncselekményén alapult. Az EJEB felhívta a figyelmet a felperes korábbi elítélésére és példás rehabilitációjára, és hangsúlyozta a bűncselekmény elkövetése óta eltelt időnek és a felperes ez idő alatt tanúsított magatartásának jelentőségét. Arra a következtetésre jutott, hogy az ügy sajátos körülményei között a felperes kiutasítása az EJEE 8. cikkének megsértését képezné.

Példa: Az *Antwi és társai kontra Norvégia*²⁵¹ ügyben a felperes egy ghánai állampolgár, a felesége és a lánya volt, utóbbiak norvég állampolgárok. Az EJEB úgy vélte, hogy az EJEE 8. cikkét nem sértették meg azzal, hogy a hatóságok kiutasították Antwi urat, és öt évre megtiltották a Norvégiába való beutazását, miután felfedezték, hogy hamis az útlevéle. A bíróság azon az állásponton volt, hogy mivel mindkét

249 EJEB, *Boultif kontra Svájc* (54273/00), 2001. augusztus 2.; EJEB, *Üner kontra Hollandia* [nagytanács] (46410/99), 2006. október 18.; EJEB, *Balogun kontra Egyesült Királyság* (60286/09), 2012. április 10., 43–53. pont

250 EJEB, *A.A. kontra Egyesült Királyság* (8000/08), 2011. szeptember 20.

251 EJEB, *Antwi és társai kontra Norvégia* (26940/10), 2012. február 14.

szülő Ghánában született és nevelkedett (a feleség 17 éves korában hagyta el az országot), és háromszor is ellátogattak az országba a lányukkal együtt, nincs leküzdhetetlen akadálya annak, hogy együtt letelepedjenek Ghánában, vagy legalábbis rendszeres kapcsolatot tartsanak.

Példa: Az *Amrollahi kontra Dánia*²⁵² ügyben a felperes egy iráni állampolgár volt, aki huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezett Dániában. Dán házastársától volt két gyermeke, rajtuk kívül még egy gyermeke élt Dániában egy korábbi kapcsolatából. Miután letöltötte a kábítószer-kereskedelem miatt kiszabott börtönbüntetését, a hatóságok kezdeményezték a kitoloncolását Iránba. Az EJEB úgy vélte, hogy ezzel megsértenék az EJEE 8. cikkét, mivel a felperes Dániából javasolt tartós kizárásával szétválasztanák a családot. A családi élet Dánián kívüli folytatása gyakorlatilag elképzelhetetlen volt, mivel a felperes felesége soha nem járt Iránban, nem tudott fársziul és nem volt muszlim. Semmilyen kötelék nem fűzte az országhoz azon kívül, hogy egy iráni férfihez ment feleségül.²⁵³

Példa: A *Hasanbasic kontra Svájc*²⁵⁴ ügyben a felperest enyhébb bűncselekmények miatt már többször elítélték. Úgy tűnt azonban, hogy a kiutasításáról szóló határozat elsősorban a jelentős adósságaiból és az általa és családja által kézhez kapott igen nagy összegű szociális jóléti juttatásokból ered, nem ezekből az ítéletekből. Az EJEB a fenti kritériumokat alkalmazva úgy vélte, hogy az egyezmény kifejezetten úgy rendelkezik az ország gazdasági jólétéről, mint olyan jogszerű célról, amely indokolja a beavatkozást a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogba. A svájci hatóságok ezért indokoltan jártak el, amikor figyelembe vették a felperes adósságait és családjának a jóléti rendszertől való függőségét, amennyiben ez a függőség kihatott az ország gazdasági jólétére. Ez azonban csak egy volt az EJEB által figyelembe vett tényezők közül, és az EJEB ebben az esetben végül azt állapította meg, hogy a kiutasítás megsértené az EJEE 8. cikkét, tekintettel arra, hogy a felperesek milyen hosszú ideje élnek Svájcban, és hogy beilleszkedtek a svájci társadalomba.

252 EJEB, *Amrollahi kontra Dánia* (56811/00), 2002. július 11.

253 Hasonló ítéletekért lásd EJEB, *Beldjoudi kontra Franciaország* (12083/86), 1992. március 26.; EJEB, *Boultif kontra Svájc* (54273/00), 2001. augusztus 2., EJEB, *Udeh kontra Svájc* (12020/09), 2013. április 16.

254 EJEB, *Hasanbasic kontra Svájc* (52166/09), 2013. június 11.

Főbb pontok

- Az uniós jog nem vonatkozik azoknak az uniós állampolgároknak a családjegyesítésére, akik nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal. Az EU néhány tagállamában a szabad mozgás jogát gyakorló uniós állampolgárok sokkal több joggal rendelkeznek a családjegyesítés terén, mint az állam saját állampolgárainak (lásd a fejezet [bevezetőjét](#)).
- A [Szabad Mozgásról szóló Irányelv](#) az EGT-állampolgárok és uniós polgárok jogosult családtagjaira alkalmazandó, állampolgárságtól függetlenül, amennyiben az uniós polgárok éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal. A kiutasítással szemben ugyanabban a – származtatott – fokozott védelemben részesíti a jogosult családtagokat, mint amelyet maguk az EGT-állampolgárok is élveznek (lásd az [5.2. szakaszt](#)).
- A harmadik ország állampolgárságával rendelkező családjegyesítők családjegyesítését a [családjegyesítési irányelv](#) szabályozza. Az irányelv elvben azt írja elő, hogy a családtag az ország területén kívül tartózkodjon, de a tagállamok eltérhetnek ettől a követelménytől (lásd az [5.3. szakaszt](#)).
- Az uniós jog a családjegyesítés szempontjából nem tesz különbséget az alapján, hogy a családi kapcsolat a családjegyesítőnek az országban való letelepedése előtt vagy után jött létre (lásd az [5.3. szakaszt](#)).
- Az EJB kritériumokat dolgozott ki a kiutasítási határozat arányosságának megítéléséhez, szem előtt tartva a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való, az EJE 8. cikkében garantált jogot. Az EJB mindig az egyes ügyek konkrét tényállásától függően viszonyul a családtagok kiutasításához vagy a családjegyesítéshez (lásd az [5.2. és/vagy 5.4.1. szakaszt](#)).
- Az ESC rendelkezik a családjegyesítéshez való jogról, az ECSR ítélezési gyakorlata pedig körülírja az ilyen egyesítésre alkalmazható feltételeket és korlátozásokat (lásd az [5.3. szakaszt](#)).
- Az EJE alapján nem lenne elfogadható a házasságkötés általános, a személy bevándorlási jogállásán alapuló tilalma (lásd az [5.1. szakaszt](#)).

További ítélezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv [265.](#) oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a [243.](#) oldalon találhatóak.

6

Fogva tartás és a szabad mozgás korlátozása

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) 2. cikkének h) pontja	Meghatározások: fogva tartás vagy a szabad mozgás korlátozása	EJEE, 5. cikk (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) EJEE, 4. jegyzőkönyv 2. cikke (mozgásszabadság)
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU, 8. cikk (2) bekezdés	a fogva tartás alternatívái	EJEB, <i>Mikolenko kontra Észtország</i> , 2010 (a fogva tartás alternatíváinak szükségszerű vizsgálata)
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU, 8. cikk	a szabadsághoz való jog alóli kivételek teljes listája	EJEE, 5. cikk (1) bekezdésének a)-f) pontja (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)
A Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex 13. cikke (a beléptetés megtagadása)	az országba való jogtalan belépés megakadályozására szolgáló őrizet	EJEE, 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja (szabadsághoz és biztonsághoz való jog), első tagmondat EJEB, <i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i> , 2008, továbbá <i>Suso Musa kontra Málta</i> , 2013 (azok a személyek, akik az államtól még nem kaptak engedélyt a beutazásra)

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikke EUB, C-61/11. sz. <i>El Dridi</i> ügy, 2011 és C-329/11. sz. <i>Achughbabian</i> -ügy, 2011 (az idegenrendészeti és a bünyügyi őrizet közötti kapcsolat)	<i>idegenrendészeti őrizet</i>	EJEE, 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja (szabadsághoz és biztonsághoz való jog), másodkik tagmondat
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 20. cikke A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU, 8. cikk (3) bekezdése	törvényi előírások	EJEE, 5. cikk (1) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) EJEB, <i>Nowak kontra Ukrajna</i> , 2011 (eljárási garanciák)
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (7) bekezdése A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU, 8. cikk (2) bekezdés	szükségesség és arányosság	EJEB, <i>Rusu kontra Ausztria</i> , 2008 (nem megfelelő indoklás és önkényes fogva tartás)
	önkényesség	
	<i>jóhiszeműség</i>	EJEB, <i>Longa Yonkeu kontra Lettország</i> , 2011 (a parti őrség tagjai eltitkolták, hogy tudtak a menedéjogi kérelemről)
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU, 8. cikk (1) bekezdése	<i>kellő körültkintés</i>	EJEB, <i>Singh kontra Cseh Köztársaság</i> , 2005 (két és fél év idegenrendészeti őrizet a kitoloncolási eljárás során)
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikke EB, C-357/09. sz. <i>Kadzoev</i> -ügy, 2009	<i>a kitoloncolás reális lehetősége</i>	EJEB, <i>Mikolenko kontra Észtország</i> , 2010 (fogva tartás annak ellenére, hogy a kitoloncolásnak nincs reális esélye)
A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (5)–(6) bekezdése EB, C-357/09. sz. <i>Kadzoev</i> -ügy, 2009	<i>az őrizet maximális időtartama</i>	EJEB, <i>Auad kontra Bulgária</i> , 2011 (az őrizet ésszerű időtartamának megítélése az egyes esetek sajátos körülményeinek fényében)

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 3. cikkének (9) bekezdése, 16. cikkének (3) bekezdése és 17. cikke</p> <p>A befogadási feltételekről szóló irányelv (2013/33/EU) 11. cikke</p> <p>Az emberkereskedelemtől szóló irányelv (2011/36/EU) 11. cikke</p>	<p>a sajátos szükségletekkel rendelkező személyek fogva tartása</p>	<p>EJEB, <i>Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium</i>, 2006 (kísérő nélküli gyermek)</p> <p>EJEB, <i>Muskhadzhijeva és társai kontra Belgium</i>, 2007 (alkalmatlan létesítményekben fogva tartott gyermekek)</p> <p>EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i>, 2010 (emberkereskedelem áldozata)</p>
<p>A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 15. cikkének (2) bekezdése</p> <p>A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) 9. cikk (2) bekezdése</p>	<p>eljárási biztosítékok</p> <p><i>az indokoláshoz való jog</i></p>	<p>EJEE, 5. cikk (2) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)</p> <p>EJEB, <i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i>, 2008 (két nap késés túl hosszúnak minősül)</p>
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke (a hatékony jogorvoslatához és a tisztességes eljáráshoz való jog)</p> <p>A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 13. cikkének (4) bekezdése és 15. cikkének (3) bekezdése</p> <p>A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) 9.cikkének (3) bekezdése</p>	<p><i>az őrizet felülvizsgálatához való jog</i></p>	<p>EJEE, 5. cikk (4) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)</p> <p>EJEB, <i>Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország</i>, 2009 (nincs felülvizsgálati eljárás)</p>
<p>A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 16. és 17. cikke</p> <p>A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) 10.cikk</p>	<p>fogva tartási feltételek vagy rendszerek</p>	<p>EJEB, <i>S.D. kontra Görögország</i>, 2009 (fogva tartási feltételek)</p>
	<p>kártérítés a jogellenes őrizetért</p>	<p>EJEE, 5. cikk (5) bekezdése (szabadsághoz és biztonsághoz való jog)</p>

Bevezetés

A fogva tartás a szabadsághoz való alapjog alóli kivétel. A szabadságtól való megfosztásnak ezért fontos biztosítékoknak kell elegend tennie. Törvényben kell szabályozni, nem

lehet önkényes.²⁵⁵A menedékkérők és migránsok fogva tartását a kiutasítási eljárás során csak végső lehetőségként szabad alkalmazni, csak akkor, ha minden más lehetőséget már kimerítettek. A fenti elvek ellenére Európában sokakat vesznek őrizetbe vagy a beutazásuk idején, vagy azért, hogy megakadályozzák szökésüket a kitoloncolási eljárás közben. A szabadság megvonása esetén az egyénnel emberségesen, emberi méltóságuk tiszteletben tartásával kell bánni.

A nemzetközi jog korlátozza a menedékkérők és menekültek fogva tartásának lehetőségeit. Az 1951. évi Genfi Egyezmény 31. cikke szerint a jogellenes belépés vagy tartózkodás miatt nem szabad büntetéssel sújtani „azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük vagy szabadságuk [...] veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket”.²⁵⁶

Az EJEE kimerítő listát tartalmaz a fogva tartás okairól, amelyek között szerepel a jogtalan belépés megakadályozása, illetve a kiutasítás végrehajtásának elősegítése is. Az uniós jog szerint az általános elv az, hogy mind a kiutasítási eljárásban alkalmazott fogva tartásra, mind a nemzetközi védelmet kérelmező esetében akkor kerülhet sor, ha az szükséges. Az őrizet önkényességének elkerülése érdekében néhány további követelménynek is eleget kell tenni, például minden esetben indokolni kell a fogva tartást, és a fogvatartottnak hozzáférést kell biztosítani a gyors bírósági felülvizsgálathoz.

6.1. A szabadságtól való megfosztás vagy a szabad mozgás korlátozása?

Az uniós jog keretében a Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) úgy határozza meg a „fogva tartást”, hogy az „a kérelmező tartózkodásának olyan meghatározott helyre korlátozása a [EU] tagállam által, ahol a kérelmezőt mozgásszabadságától megfosztják” (2. cikk h) pontja). A **Visszatérési Irányelv** (2008/115/EK) nem határozza meg a fogva tartást.

²⁵⁵ A szabadságvesztéssel kapcsolatos állami gyakorlatokról bővebb információért lásd FRA (2010a).

²⁵⁶ UNHCR (2012), *Felülvizsgált iránymutatások a menedékkérők fogva tartására vonatkozó kritériumokhoz és előírásokhoz*; Európa Tanács, Kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT) (2008-2009), *20 év a kínzás ellen: 19. általános jelentés*, 2008. augusztus 1-2009. július 31.

Az EJEE 5. cikke szabályozza a szabadságtól való megfosztásra vonatkozó kérdéseket, és a 4. jegyzőkönyv 2. cikke foglalkozik a mozgásszabadság korlátozásaival. Bár ad néhány egyértelmű példát a fogva tartásra, amilyen például a cellába zárás. Más esetek nehezebben definiálhatók, és esetleg csak a mozgás korlátozásának minősülnek, nem pedig a szabadságtól való megfosztásnak.

Annak eldöntésekor, hogy egy személy helyzete az EJEE 5. cikke vagy a 4. jegyzőkönyv 2. cikke értelmében védelmet élvez-e, az EJEB azon az állásponton van, hogy több kritérium figyelembevételével kell értékelni az adott személy helyzetét, mint például a szóban forgó intézkedés típusa, időtartama, hatásai és végrehajtási módja.²⁵⁷ A szabadságtól való megfosztás és a mozgás korlátozása között a mértékben vagy intenzitásban, nem pedig a jelleget vagy lényegyet tekintve van különbség.²⁵⁸ Az értékelés az ügyben szereplő konkrét tényektől függ.

A szabadságtól való megfosztás nem alapulhat egyetlen tényező önmagában vett jelentőségén, hanem valamennyi elem összesített vizsgálatán kell alapulnia. Még a rövid időtartamú, például néhány órás korlátozásból sem szabad automatikusan azt a következtetést levonni, hogy ez a mozgás korlátozása volt, nem pedig szabadságtól való megfosztás. Ez különösen igaz akkor, ha más tényezők is jelen vannak, például hogy zárt-e a létesítmény, van-e valamilyen kényszerítő elem²⁵⁹, vagy hogy a helyzet különös hatással van-e a személyre, beleértve az esetleges fizikai kényelmetlenséget vagy mentális szenvedést is.²⁶⁰

A fogva tartás bármilyen mögöttes közérdekű indítéka – például a közösség védelme vagy védelmének, kezelésének vagy gondozásának szándéka a személy által okozott veszéllyel vagy fenyegetéssel szemben – nem befolyásolja azt a kérdést, hogy a személyt megfosztották-e a szabadságától. Az ilyen szándék releváns lehet az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének a)–f) pontja szerinti őrizet indokolásának mérlegelésekor.²⁶¹ Az 5. cikk (1) bekezdését azonban minden esetben a megtett intézkedések konkrét közegének figyelembevételével kell értelmezni. Ugyancsak figyelembe kell venni a rendőrségnek

257 EJEB, *Austin és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (39692/09, 40713/09 és 41008/09), 2012. március 15., 57. pont.

258 EJEB, *Guzzardi kontra Olaszország* (7367/76), 1980. november 6., 93. pont.

259 EJEB, *Foka kontra Törökország* (28940/95), 2008. június 24.; EJEB, *Nolan és K. kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12.

260 EJEB, *Guzzardi kontra Olaszország* (7367/76), 1980. november 6.; EJEB, *H.L. kontra Egyesült Királyság* (45508/99), 2004. október 5.

261 EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 163–164. pont.

a közrend fenntartásáért és a lakosság védelméért való felelősségét és kötelességét, amely a nemzeti jog és az EJEE szerint egyaránt fennáll.²⁶²

Példa: A *Guzzardi kontra Olaszország*²⁶³ ügyben a felperes mozgását egy kijelölt területre korlátozták, kijárási tilalom és speciális felügyelet alá vonták, naponta kétszer kellett jelentkeznie a hatóságoknál, ezenkívül korlátozták és felügyelték a külvilággal való kapcsolattartását. A bíróság úgy vélte, hogy az EJEE 5. cikke alapján indokolatlanul fosztották meg a szabadságától.²⁶⁴

Példa: A *Raimondo kontra Olaszország*²⁶⁵ ügyben a felperest rendőri felügyelet alá helyezték, amit a mozgás korlátozásának tekintettek, nem a szabadságtól való megfosztásnak. A rendőrség tájékoztatása nélkül nem mehetett el otthonról, bár a tényleges távozáshoz nem kellett engedélyt kérnie.

Példa: A menedékkérőket érintő *Amuur kontra Franciaország* és *Riad és Idrab kontra Belgium* ügyekben,²⁶⁶ illetve a harmadik országbeli állampolgárt érintő *Nolan és K. kontra Oroszország*²⁶⁷ ügyben a repülőtéri tranzit-zónában való fogva tartást találták jogellenesnek az EJEE 5. cikkének (1) bekezdése alapján. A bíróság nem fogadta el azt az érvelést a hatóságok részéről, hogy a szabadságtól való megfosztás nem történt meg, mivel az érintett személy elkerülhette volna a repülőtéri őrizetet azzal, ha egy induló repülővel távozik az országból.

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*²⁶⁸ ügyben a felperes lánya egy Cipruson tartózkodó orosz állampolgár volt, aki egy mulatóban lépett fel, a mulató tulajdonosainak kérésére kiállított munkavállalási engedéllyel. A lány több hónap elteltével úgy döntött, hogy kilép a munkahelyéről és visszamegy Oroszországba. A mulató egyik tulajdonosa jelentette a bevándorlási hivatalnak, hogy a lány elhagyta a munkahelyét és a tartózkodási helyét. A lányt ezután megtalálták és

262 EJEB, *Austin és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (39692/09, 40713/09 és 41008/09), 2012. március 15., 60. pont.

263 EJEB, *Guzzardi kontra Olaszország* (7367/76), 1980. november 6.

264 Uo.

265 EJEB, *Raimondo kontra Olaszország* (12954/87), 1994. február 22.

266 EJEB, *Amuur és kontra Franciaország* (19776/92), 1996. június 25., 38–49. pont; EJEB, *Riad és Idrab kontra Belgium* (29787/03 és 29810/03), 2008. január 24.

267 EJEB, *Nolan és K. kontra Oroszország* (2512/04), 2009. február 12., 93–96. pont.

268 EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 314–325. pont.

a rendőrkapitányságra vitték, ahol körülbelül egy órát volt őrizetben. A rendőrség úgy döntött, hogy a lányt nem kell fogva tartani, inkább jöjjön érte a mulató tulajdonosa mint az érte felelős személy. A mulató tulajdonosa ezt követően elvitte a felperes lányát a mulató egy másik alkalmazottjának lakására, ahonnan szabad akaratából nem távozhatott. Másnap reggel holtan találták az utcán, a lakás ablaka alatt. Bár a lány fogva tartásának teljes időtartama csak körülbelül két óra volt, a bíróság úgy vélte, hogy az EJEE 5. cikkének értelmében meg volt fosztva a szabadságtól. A ciprusi hatóságok voltak felelősek a rendőrkapitányságon való őrizetért, de a lakásban való fogva tartásért is, mivel ha a ciprusi rendőrség nem működött volna együtt jelen esetben a mulató tulajdonosaival, a szabadságtól való megfosztás nem fordulhatott volna elő.

6.2. A fogva tartás alternatívái

Az uniós jog szerint a fogva tartást csak végső esetben szabad alkalmazni, ha már minden más lehetőséget kimerítettek, s a konkrét esetben más alternatívák nem lennének hatékonyak (A *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* (2013/33/EU), 8. cikk (2) bekezdése és a *Dublini Rendelet* (604/2013/EU rendelet) 18. cikk (2) bekezdése és a *Visszatérési Irányelv* (2008/115/EK) 15. cikkének (1) bekezdése: „kivéve, ha a konkrét esetben más elégséges, de kevésbé kényszerítő intézkedés is [...] alkalmazható”). A fogva tartásra tehát csak az összes lehetséges alternatíva teljes körű mérgelése után kerülhet sor, vagy ha az ellenőrzési mechanizmusok nem érték el a jogszerű, legitim célt. A *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* 8. cikk (4) bekezdése kötelezi a tagállamokat, hogy vezessenek be különböző, a nemzeti joguk szerinti alternatívákat a fogvatartás helyett.

A fogva tartás alternatívái közé tartoznak a következők: jelentkezési kötelezettség, például a rendőrségen vagy a bevándorlási hatóságoknál való rendszeres jelentkezés; az útlevél vagy más úti okmány leadásának kötelezettsége; tartózkodási követelmények, például egy megadott lakóhelyen való tartózkodás és alvás; óvadék ellenében történő szabadlábra helyezés biztosítékkal vagy anélkül; kezes követelménye; a felügyeletet egy szociális gondozó veszi át vagy gondozási terv készül a közösségi gondozási vagy mentális egészségügyi csapatok bevonásával; elektronikus nyomon követés, például nyomkövető kar- vagy lábpercek használata.

Az EJEE alapján az EJEB azt vizsgálja, hogy a fogva tartást megelőzően lehetett volna-e kevésbé radikális beavatkozó intézkedést alkalmazni.

Példa: A *Mikolenko kontra Észtország*²⁶⁹ ügyben a bíróság úgy találta, hogy a hatóságoknak más intézkedések is a rendelkezésére álltak, nem csak az, hogy meghosszabbítsák az őrizetét a kiutasítási központban, amikor a kiutasítására belátható időn belül nem volt lehetőség.

A fogva tartás alternatívái gyakran együtt járnak a szabad mozgás korlátozásával. A mozgásszabadsághoz való jogot az EJEE keretében a 4. jegyzőkönyvének 2. cikke garantálja, amennyiben az állam ratifikálta ezt a jegyzőkönyvet (lásd a 2. melléklet). A szabadság ilyen korlátozásának szükségesnek és arányosnak kell lennie, és meg kell felelnie a 4. jegyzőkönyv 2. cikkének második bekezdésében foglalt céloknak. Ez a rendelkezés csak azokra vonatkozik, akik „jogszerűen tartózkodnak egy állam területén”, ezáltal a rendezetlen jogállásúakon nem segít.

Példa: Az *Omwenyeye kontra Németország*²⁷⁰ ügyben a felperesnek a menedékgöji kérelméről szóló döntésig kiadott ideiglenes tartózkodási engedély feltételéül előírták, hogy egy meghatározott területen kell laknia. Az EJEB úgy vélte, hogy mivel a felperes megsértette ideiglenes tartózkodásának feltételeit, a továbbiakban nem „jogszerűen” tartózkodott Németország területén, ezért nem támaszkodhatott a 4. jegyzőkönyv 2. cikke szerinti mozgásszabadsághoz való jogra.

6.3. A szabadsághoz való jog alóli kivételek teljes listája

Az uniós jogban a menekültügyi őrizet és a kiutasítással összefüggő őrizet jogintézményére két külön jogi rezsim vonatkozik.²⁷¹ A szabadságtól való megfosztást a menedékkérők esetében a *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* (2013/33/EU) 8. cikke és a *Dublini Rendelet* (604/2013/EU rendelet) 28. cikke, míg a kiutasítási eljárás alatt állók esetében a *Visszatérési Irányelv* 15. cikke szabályozza.

A *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* 8. cikke és a *Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv* (2013/32/EU) 26. cikke szerint nem elfogadható, ha egy személyt kizárólag

269 EJEB, *Mikolenko kontra Észtország* (10664/05), 2009. október 8.

270 EJEB, *Omwenyeye kontra Németország* (hat.) (44294/04), 2007. november 20.

271 EB, C-357/09. sz., *Kadzoev ügy*, EBHT [2012], I-11189, 2009. november 30., 45. bekezdés, illetve C-534/11. sz., *Mehmet Arslan kontra Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie ügy*, 2013. május 30., 52. bekezdés.

azért tartanak őrizetben, mert menedékkjog iránti kérelmet nyújtott be.²⁷² Hasonlóképpen szintén nem megengedett, ha egy személyt kizárólag azért tartanak őrizetben, mert ügyében a **Dublini Rendelet** alkalmazásának van helye (lásd a rendelet 28. cikk (1) bekezdését). A menedékkérők fogva tartásának alapos okait a **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** 8. cikk (3) bekezdése részletezi. A menedékkérőket hat különböző esetben lehet őrizetbe venni:

- azért, hogy megállapítsák vagy ellenőrizzék a kérelmező személyazonosságát vagy állampolgárságát;
- hogy megvizsgálják a menedékkjogi kérelem azon elemeit, amelyeket őrizet hiányában nem lehet, különösen akkor, ha a szökés veszélye fennáll;
- azért, hogy eldöntsék, hogy a kérelmezőnek van-e joga belépni a területre;
- ha valakit a **Visszatérési irányelv** alapján őrizetbe vesznek és azért nyújtja be a menedékkjogi kérelmet, hogy késleltesse vagy megghiúsítsa a visszaküldését;²⁷³
- ha a nemzet biztonsága vagy a közrend védelme érdekében szükséges
- **Dublini Rendelet** 28. cikke szerint, ami bizonyos feltételekhez kötve engedi a fogvatartást a szállítási folyamat biztosítása érdekében.

A **Visszatérési Irányelv** 15. cikkének (1) bekezdése csak a „kitoloncolási eljárás alatt álló” harmadik országbeli állampolgárok esetén engedi meg az őrizetben tartást. A szabadságtól való megfosztás az alábbi két okból engedélyezett, különösen akkor, ha fennáll a szökés vagy a kiutasítási vagy kitoloncolási eljárás más súlyos megzavarásának veszélye:

- a kiutasítás előkészítése;
- a kitoloncolás végrehajtása céljából.

272 Bővebb információért lásd Európai Bizottság, Belügyi Főigazgatóság (2012), „Befogadási feltételek”, elérhető: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/reception-conditions/index_en.htm.

273 EB C-534/11. sz., *Mehmet Arslan kontra Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie* ügy, 2013. május 30., 52. bekezdés.

Az EJEE keretében az 5. cikk (1) bekezdése védi a szabadsághoz és biztonsághoz való jogot. Az a)–f) pontban teljes körű felsorolást ad a megengedhető kivételekről: „Szabadságtól senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján”:

- az illetékes bíróság által történt elítélést követően;
- ha nem tesz eleget a bíróság törvényes rendelkezésének, illetőleg a törvény által megállapított kötelezettségnek;
- előzetes letartóztatás esetén;
- kiskorúakat érintő különleges helyzetekben;
- közegészségügyi okból vagy csavargás miatt;
- az országba való jogtalan belépés megakadályozása vagy a külföldi személy kiutasításának megkönnyítése céljából.

Az állam feladata, hogy a fenti hat indok valamelyike alapján megindokolja az őrizetbe vételt.²⁷⁴ Amennyiben az őrizet egyik felsorolt indokra sem alapozható, automatikusan jogtalanak minősül.²⁷⁵ Az indokokat szűken kell értelmezni.²⁷⁶ Nincs gyűjtőrendelkezés, például egy meg nem határozott bűncselekmény vagy a rendzavarás általános megelőzését szolgáló őrizet. Ha elmulasztják megjelölni az őrizet pontos célját és indokát, ez azt jelentheti, hogy az őrizet jogellenes.

Az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja két esetben rendelkezik a menedékkérők és illegális migránsok őrizetbe vételéről:

- az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából;
- olyan személy esetében, aki ellen intézkedés van folyamatban kitoloncolása vagy kiadatása céljából.

274 Az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bírósága, *WL (Kongó) 1 és 2 kontra Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) kontra Secretary of State for the Home Department* [2011] UKSC 12, 2011. március 23.

275 *EJEB, Al-Jedda kontra Egyesült Királyság* [GC] (27021/08), 2011. július 7., 99. pont.

276 *EJEB, A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC] (3455/05), 2009. február 19.

A szabadsághoz való jog alóli egyéb kivételekhez hasonlóan az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizetbe vételnek is e konkrét okok valamelyikén kell alapulnia, szűken értelmezve.

Példa: A *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium*²⁷⁷ ügy egy előrehaladott HIV-fertőzéssel rendelkező kameruni állampolgár őrizetbe vételével foglalkozott. A hatóságok ismerték a felperes személyazonosságát és állandó lakcímét, a felperes mindig betartotta a hatóság által adott időpontokat, és számos lépést tett annak érdekében, hogy belgiumi tartózkodását jogszerűvé tegye. Bár a felperes egészségi állapota az őrizet során romlott, a hatóságok ennek ellenére nem mérlegelték a kisebb beavatkozással járó megoldási lehetőségeket, például hogy a közérdek védelme érdekében ideiglenes tartózkodási engedélyt adjanak ki neki. Ehelyett közel négy hónapig fogva tartották. Az EJEB nem látott összefüggést a felperes fogva tartása és a kitoloncolására irányuló kormányzati szándék között, ezért úgy találta, hogy megsértették az EJE 5. cikke (1) bekezdését.

Példa: Az *A. és társai kontra Egyesült Királyság*²⁷⁸ ügyben a bíróság úgy vélte, hogy az a politika, hogy a felperes esetleges kiutasítását „aktív felülvizsgálat alatt” tartják, nem kellően biztos vagy döntő ahhoz, hogy megfeleljen az 5. cikk (1) bekezdés szerinti „intézkedés van folyamatban kiutasítása [...] céljából” megfogalmazásnak. Az őrizet egyértelműen nem a jogtalan beutazás megakadályozására szolgált, ezért jogellenes volt.

6.3.1. Az országba való jogtalan belépés megakadályozására szolgáló őrizet

Az uniós jogban a *Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex* (562/2006/EK rendelet) előírja, hogy azoktól a harmadik országbeli állampolgároktól, akik nem teljesítik a beutazási feltételeket, meg kell tagadni az EU területére való beutazást. A határőrök feladatai közé tartozik az illegális beutazás megakadályozása. A nemzeti jog számos uniós tagállamban rendelkezik a határon történő, rövid távú szabadságvesztésről, ami gyakran a repülőtéri tranzitónában zajlik. Az átdolgozott *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* (2013/33/EU 8. cikk (3) bekezdés c pontja) engedélyezi azoknak menedékkérők fogva tartását, akik a határhoz érkeznek és szükséges, hogy döntsenek a területre való belépésük jogáról.

277 EJEB, *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium* (10486/10), 2011. december 20.

278 EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 167. pont.

Az EJEE alapján az őrizetnek számos feltételnek kell eleget tennie ahhoz, hogy az EJEE 5. cikke szerint jogszerű legyen.

Példa: A *Saadi kontra Egyesült Királyság*²⁷⁹ ügyben az EJEB azon az állásponton volt, hogy amíg egy tagállam nem engedélyezi az országba való beutazást, a beutazás minden formája „jogtalan”. Egy olyan személy őrizetbe vétele, aki szeretett volna beutazni, de erre nem volt engedélye, nyelvi csűrés-csavarás nélkül is úgy tekinthető, hogy az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja értelmében vett jogtalan belépésének megakadályozására irányul. A bíróság ezt nem fogadta el, mivel onnantól, hogy egy menedékkérő a bevándorlási hatóságok kezébe adja magát, „engedélyezett” beutazást próbál végrehajtani. Ebből következik, hogy az őrizetbe vétele az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja alapján nem indokolható. Ha ezt a rendelkezést úgy értelmeznénk, hogy csak az olyan személyek őrizetbe vételét engedi meg, akik bizonyítottan megpróbálták megkerülni a beutazási korlátozásokat, azzal túlzottan leszűkítenék a rendelkezés határait és a tagállam arra vonatkozó hatókörét, hogy a bevándorlás összefüggésében elvitathatatlan jogával élve ellenőrizze a külföldiek szabadságát. Ez az értelmezés az ENSZ menekültügyi főbiztosa programjának végrehajtó bizottsága 44. következtetéseivel, az UNHCR iránymutatásaival és a Miniszteri Bizottság vonatkozó ajánlásával sem állna összhangban. A felsoroltak mindegyike rendelkezik a menedékkérők őrizetbe vételéről bizonyos körülmények között, például a személyazonosság ellenőrzésének idejére, vagy amíg meghatározzák a menedékjogi kérelem alapját képező elemeket. A bíróság úgy vélte, hogy a felperes hétnapos fogva tartása a gyorsított menekültügyi eljárás keretében, amire a tömeges beáramlás miatt került sor, nem sértette meg az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontját.

Példa: A *Suso Musa kontra Málta*²⁸⁰ ügyben azonban a bíróság azon az állásponton volt, hogy amennyiben egy állam jogi kötelezettségein túllépve olyan jogszabályt léptetett hatályba – akár önállóan, akár az uniós jog szerint –, amely kifejezetten engedélyezi bevándorlók beutazását vagy tartózkodását, amíg a menedékjog iránti kérelem folyamatban van, ilyen esetben a jogtalan beutazás megakadályozása céljából történő őrizetbe vétel kérdéseket vethet fel az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizet jogszerűségét illetően. Ilyen körülmények között nehéz lenne úgy tekinteni, hogy az intézkedés szorosan kapcsolódik az őrizet céljához, vagy hogy a helyzet összhangban van a hazai joggal. Az őrizet valójában önkényes

279 EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács], 13229/03, 2008. január 29., 65. pont.

280 EJEB, *Suso Musa kontra Málta* (42337/12), 2013. július 23.

lenne, ezáltal ellentétes lenne az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontjával, amely előírja a hazai jog rendelkezéseinek világos és pontos értelmezését. A *Saadi*-ügyben a nemzeti jog (bár az ideiglenes beutazást lehetővé tette) hivatalosan nem adott engedélyt a felperesnek arra, hogy az ország területén tartózkodjon, illetve oda beutazzon, ezért ilyen kérdés nem merült fel. Ezért nagyrészt a nemzeti jogtól függött az a kérdés, hogy mikor vesztette érvényét az 5. cikk első tagmondata amiatt, hogy a személy hivatalos engedélyt kapott a beutazásra vagy a tartózkodásra.

6.3.2. Kitoloncolást, kiadatást biztosító őrizet

Az uniós jog szerint az átdolgozott **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** (2013/33/EU) 8. cikk (3) bekezdése által felsorolt okok egy része a szökés veszélyét próbálja mérsékelni.

A **Visszatérési Irányelv** 15. cikkének (1) bekezdése a kiutasítás előkészítése vagy a kitoloncolás végrehajtása céljából engedi meg az őrizetet, kivéve, ha ez más elégséges, de kevésbé kényszerítő intézkedéssel is elérhető (lásd a 6.2. szakaszt). Az őrizetben tartás különösen olyan esetekben megengedett, ha fennáll a szökés vagy a kiutasítási vagy kitoloncolási eljárás más súlyos megzavarásának veszélye, és ha ésszerű időn belül reális esély van a kitoloncolásra. Az irányelv 15. cikkének (5)–(6) cikke rendelkezik a fogva tartás leghosszabb időtartamáról.

Az EUB elé került ügyek közül több is foglalkozott harmadik országbeli állampolgároknak az illegális beutazás vagy tartózkodás bűncselekménye miatti bebörtönzésével a kiutasítási eljárás során.²⁸¹

Példa: Az *El Dridi*²⁸² ügyben az EUB-től azt kérdezték, hogy a **Visszatérési Irányelv** 15. és 16. cikkével összeegyeztethető-e a kiutasítási eljárás során büntetőjogi szankcióként kiszabott szabadságvesztés, pusztán azzal az indokkal, hogy a harmadik országbeli állampolgár nem tett eleget egy közigazgatási végzésnek, miszerint megadott időn belül el kell hagynia az ország területét. A Bíróságnak azt kellett megvizsgálnia, hogy a büntetőjogi őrizetet a kiutasítási határozat végrehajtásához szükséges intézkedésnek lehet-e tekinteni az irányelv 8. cikke (1) bekezdésének

281 EUB, C-430/11. sz. *Md Sagor ellen folytatott büntetőeljárás*-ügy, 2012. december 6. és az EUB, C-522/11.sz., *Abdoul Khadre Mbaye* ügy, 2013. március 21 (egy bíróság kiszabásával kapcsolatban); EUB, C-297/12. sz., *Bűnügyi eljárások Gjoko Filev és Adnan Osmani ellen*, 2013. szeptember 19. (egy előzetesen fennálló beutazási tilalom megsértésén alapuló őrizettel kapcsolatban).

282 EUB, C-61/11. sz. *El Dridi* ügy, 2011. április 28., 59. pont.

értelmében, vagy épp ellenkezőleg, az említett határozat végrehajtását veszélyeztető intézkedésnek. Az ügy körülményeire való tekintettel a Bíróság úgy vélte, hogy az őrizet mint büntetőjogi szankció nem egyeztethető össze az irányelv hatályával – azaz az alapvető jogokkal összhangban lévő, hatékony kiutasítási politika kialakításával –, és nem járul hozzá a harmadik országbeli állampolgárnak az érintett EU-tagállam területéről való kitoloncolásához. Amennyiben az önkéntes távozásra kijelölt időszakon belül nem tesznek eleget a visszatérés kötelezettségének, az EU-tagállamoknak fokozatos, arányos módon kell törekedniük a kiutasítási határozat végrehajtására, a lehető legkevésbé kényszerítő intézkedések alkalmazásával, és az alapjogok megfelelő tiszteletben tartása mellett.

Példa: A Bíróság az *Achughbaban*-ügyben²⁸³ azt vizsgálta, hogy az *El Dridi* ügyben kialakított elvek alkalmazhatók-e abban az esetben is, ha a harmadik országbeli állampolgárt egy uniós tagállam területére való beutazás vagy jogellenes tartózkodás bűncselekménye miatt ítélték szabadságvesztésre. A Bíróság tisztázta, hogy a **Visszatérési Irányelvvel** nem ellentétes az, ha valamely tagállam a tartózkodásra vonatkozó nemzeti szabályok megsértésétől való visszatartás, illetve annak megelőzése és szankcionálása érdekében a jogellenes tartózkodást bűncselekménynek minősíti, ahogy az őrizetbe vétel sem ellentétes az irányelvvel, amíg a tartózkodásról megállapítják, hogy jogszerű-e. Amennyiben az őrizetbe vétel a kiutasítási eljárás előtt vagy alatt történik, az említett helyzet az irányelv hatálya alá tartozik, és ezért a kitoloncolást kell szolgálnia. Az EUB azt állapította meg, hogy a **Visszatérési Irányelvet** nem tartották tiszteletben, mivel a büntetőjogi őrizet nem a kitoloncolást szolgálta. Akadályozta a közös előírások és eljárások alkalmazását és késleltette a visszatérést, ezáltal ártott az irányelv hatékonyságának. Az EUB ugyanakkor nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a tagállamok büntetőjogi őrizetet alkalmazzanak a kiutasítási eljárás befejezése után, azaz amikor a 8. cikkben előírt kényszerítő intézkedéseket már alkalmazták, de a kitoloncolás nem sikerült.

Az EJEE alapján az 5. cikk (1) bekezdése f) pontjának második tagmondata szerint az Európa Tanács tagállamainak joguk van a kitoloncolás vagy kiadatás céljából őrizetben tartani egy személyt, amennyiben az erre vonatkozó végzést már kiadták ellene, és reális esély van a kitoloncolásra. Az őrizet akkor önkényes, ha nincs folyamatban érdemi intézkedés a kitoloncolás céljából, vagy a kellő gondosság követelményével összhangban aktívan nem törekednek erre.

283 EUB, C-329/11. sz., *Achughbaban kontra Prefet du Val-de-Marne* ügy, 2011. december 6., 37-39. pont, 45.pont

Példa: A *Mikolenko kontra Észtország*²⁸⁴ ügyben a felperes egy Észtországban élő orosz állampolgár volt. Az észt hatóságok elutasították a tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, és 2003-tól 2007-ig fogva tartották. Az EJEB elismerte, hogy a felperes a kitoloncolási eljárás folyamán nyilvánvalóan nem volt hajlandó együttműködni a hatóságokkal, de a fogva tartását jogellenesnek találta, mivel a kitoloncolásra nem volt reális esély, és a hatóságok nem végezték kellő gondossággal az eljárást.

Példa: Az *M. és társai kontra Bulgária*²⁸⁵ ügyben a felperes Afganisztánba való kitoloncolását 2005 decemberében rendelték el, de a hatóságok először 2007 februárjában próbáltak személyazonosító okmányt biztosítani neki, hogy elősegítsék a kitoloncolását. Ezt a kérést 19 hónappal később megismételték. A felperes a közben eltelt időben őrizetben maradt. A bolgár hatóságok másik országba is megpróbálták átküldeni, de erre a törekvése nem volt bizonyítékuk. Az őrizet jogellenes volt, és a gondosság hiánya miatt megsértette az EJEE 5. cikkét.

Példa: A *Popov kontra Franciaország*²⁸⁶ ügyben a felperesek kazahsztáni állampolgárok voltak, akik 2000-ben érkeztek Franciaországba. A menekült jogállás és a tartózkodási engedély iránti kérelmüket elutasították. A felpereseket 2007 augusztusában letartóztatták, és a kitoloncoláshoz átszállították egy repülőterre. A járatot azonban törölték, így a kitoloncolás nem történt meg. Ezután két (5 hónapos és 3 éves) gyermekükkel együtt elvitték őket egy idegenrendészeti fogdába, ahol 15 napot töltöttek. A második járatot is törölték, a bíró pedig szabadon bocsátotta őket. Egy új kérelemnek köszönhetően menekült jogállást kaptak. A bíróság megállapította, hogy bár a gyermekeket szüleikkel együtt egy családnak fenntartott szárnyban helyezték el, a sajátos helyzetüket nem vették figyelembe, és a hatóságok nem törekedtek annak eldöntésére, hogy a közigazgatási őrizeten kívül elképzelhető-e más, alternatív megoldás. A francia rendszer ezért nem védte megfelelően a gyermekek szabadsághoz való jogát az EJEE 5. cikkének értelmében.

284 EJEB, *Mikolenko kontra Észtország* (10664/05), 2009. október 8.

285 EJEB, *M. és társai kontra Bulgária* (41416/08), 2011. július 26., 75., 76. pont.

286 EJEB, *Popov kontra Franciaország* (39472/07 és 39474/07), 2012. január 19.

6.4. Törvényi előírások

Az őrizetnek a nemzeti jog, az uniós jog és az EJEE joga szerint jogszerűnek kell lennie.

Az uniós jog alapján az EU-tagállamok kötelesek hatályba léptetni azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a **Viszszatérési Irányelvnek** megfeleljenek (20. cikk). Az átdolgozott **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** hasonlóképpen megköveteli, hogy az őrizet okai szerepeljenek a nemzeti jogban.

Az EJEE-ben az 5. cikk (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „szabadságától senkit sem lehet megfosztani”, csak „törvényben meghatározott eljárás útján”. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti jogban anyagi jogi és eljárási szabályokat kell megállapítani, amelyek rendelkeznek arról, hogy egy személyt mikor és milyen körülmények között lehet fogva tartani.

Az 5. cikk nem pusztán visszautal a nemzeti jogra, hanem a jog „minőségére” is vonatkozik, amennyiben megköveteli, hogy összeegyeztethető legyen a jogállamisággal, amely fogalom az EJEE valamennyi cikkében megjelenik. Ahhoz, hogy a jog elérjen egy bizonyos „minőséget”, kellően hozzáférhetőnek, pontosnak és az alkalmazásában kiszámíthatónak kell lennie, hogy el lehessen kerülni az önkényesség veszélyét. A szabadságtól való megfosztásnak minden esetben összhangban kell lennie az EJEE 5. cikkének céljával, hogy az egyén védve legyen az önkényességgel szemben.²⁸⁷

Példa: Az *S.P. kontra Belgium*²⁸⁸ ügyben a felperest a Srí Lankára történő, küszöbön álló kiutasításáig idegenrendészeti fogdában helyezték el. Az EJEB ezután egy ideiglenes intézkedéssel elhalasztotta a kiutasítását, a felperest pedig 11 nappal később szabadon bocsátották. Az EJEB megállapította, hogy a felperes kiutasítására irányuló eljárást felfüggesztő ideiglenes intézkedés alkalmazása nem tette jogszerűtlenné a fogva tartását, mivel a belga hatóságok továbbra is a kitoloncolását tervezték, és a felfüggesztés ellenére még mindig „intézkedés volt folyamatban” a kitoloncolása céljából.

287 EJEB, *Amuur kontra Franciaország* (1977/92), 1996. június 25., 50. pont; EJEB, *Dougoz kontra Görögország* (40907/98), 2001. március 6., 55. pont.

288 EJEB, *S.P. kontra Belgium* (hat.)(12572/08), 2011. június 14.

Példa: Az *Azimov kontra Oroszország*²⁸⁹ ügyben a felperest több mint 18 hónapig tartották fogva anélkül, hogy maximális határidőt tűztek volna ki, miután az EJEB ideiglenes intézkedést adott ki kiutasításának felfüggesztésére. Az EJEB azon az állásponton volt, hogy a hazai eljárásnak az EJEB ideiglenes intézkedése következtében történt felfüggesztése nem eredményezhet olyan helyzetet, hogy a felperes indokolatlanul hosszú ideig maradjon börtönben.

6.5. Szükségesség és arányosság

Az uniós jogban a [Visszatérési Irányelv](#) 15. cikkének (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „az őrizetet mindaddig fenn kell tartani, ameddig az (1) bekezdésben megállapított feltételek fennállnak, és az őrizet a kitoloncolás biztosításához szükséges”. A szükségességet minden egyes esetben világos, elvitathatatlan bizonyítéknak kell alátámasztania, nem pusztá állításnak. Az irányelv 15. cikkének (1) bekezdése hivatkozik a kitoloncolás céljából történő őrizetre, amennyiben fennáll a szökés veszélye, de ennek „tárgyilagos kritériumokon” kell alapulnia (3. cikk 7. bekezdése). Az irányelv alapján meghozott határozatokat „eseti alapon és tárgyilagos kritériumok szerint kell elfogadni”. A jogszerűtlen tartózkodás pusztá ténye nem elég ahhoz, hogy valakit fogva tartsanak (a [Visszatérési Irányelv](#) preambulumaának (6) bekezdése).

Az uniós jog előírja annak mérlegelését, hogy a szabadságtól való megfosztás arányos-e az elérendő céllal, illetve hogy a kitoloncolás kevésbé korlátozó intézkedések alkalmazásával, például a fogva tartás alternatíváival is végrehajtható-e (a [Visszatérési Irányelv](#) 15. cikkének (1) bekezdése).²⁹⁰

Az átdolgozott [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) megengedi, a menedékkérők fogva tartását, „ha egyéni megítélés alapján szükségesnek bizonyul” és ha más, kevésbé kényszerítő intézkedés nem alkalmazható hatékonyan (8. cikk (2) bekezdés; lásd még 28. cikk (2) bekezdés és a [Dublini Rendelet](#) preambulumaának (20) bekezdése

A jogszerűség kérdése és az eljárási biztosítékok mellett a fogva tartásnak lényegileg meg kell felelnie az EJEE-ben és az EU Alapjogi Chartájában foglalt alapvető jogoknak is.²⁹¹

289 EJEB, *Azimov kontra Oroszország* (67474/11), 2013. április 18.

290 EUB, C-61/11. sz. *El Dridi* ügy, 2011. április 28., 29–62. pont.

291 EUB, C-329/11. sz., *Achughbabian kontra Prefet du Val-de-Marne* ügy, 2011. december 6., 49. pont.

Az EJEE keretében az 5. cikk (1) bekezdése rendelkezik a szabadsághoz és biztonsághoz való jogról. Az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja értelmében a szükségességet nem kell vizsgálni egy olyan személy őrizetbe vételéhez, aki jogtalanul lépett be az országba, vagy aki ellen intézkedés van folyamatban a kitoloncolása vagy kiadatása céljából. Ez eltér az őrizet más, az 5. cikk (1) bekezdésében szereplő formáitól, amilyen például a bűncselekmény elkövetésének vagy a szökésnek a megakadályozása.²⁹²

Az ICCPR 9. cikke megköveteli, hogy a bevándorlással összefüggésben alkalmazott szabadságvesztés minden esetben jogszerű, szükséges és arányos legyen. Egy kambodzsai menedékkérő Ausztráliában történt fogva tartásával kapcsolatos ügyben az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága kifejezetten úgy találta, hogy az őrizetnek szükségesnek és arányosnak kell lennie ahhoz, hogy megfeleljen az ICCPR 9. cikkének.²⁹³

6.6. Önkényesség

Az EJEE alapján a nemzeti jog betartása még nem elegendő. Az EJEE 5. cikke megköveteli, hogy a szabadságtól való megfosztásnak összhangban kell lennie az egyének önkényességgel szembeni védelme céljával. Alapelv, hogy az önkényes fogva tartás nem lehet összeegyeztethető az 5. cikk (1) bekezdésével. Az önkényesség fogalma túlmutat a nemzeti jognak való megfelelés hiányán; a szabadságtól való megfosztás a nemzeti jog értelmében esetleg törvényes, ennek ellenére lehet önkényes is, és ezáltal ellentétes az EJEE-vel.²⁹⁴

Ahhoz, hogy ne lehessen önkényesnek tekinteni, az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizetbe vételkor jóhiszeműen kell eljárni: az őrizetnek szorosan kapcsolódnia kell az őrizet megjelölt okához, amit a kormány alapul vesz; a fogva tartás helyének és feltételeinek megfelelőnek kell lennie; az őrizet hossza nem haladhatja meg a kizűzött célhoz ésszerűen szükséges időtartamot. Az eljárást kellő gondossággal kell lefolytatni, és a kitoloncolásnak reális esélye kell, hogy legyen. Az adott ügy tényállásától függ, hogy mi tekinthető önkényesnek.

292 EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29., 72. pont.

293 Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága, *A. kontra Ausztrália*, 560/1993. sz. közlemény, 1997. április 30-i vélemények.

294 EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29., 67. pont; EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 164. pont.

Példa: A *Rusu kontra Ausztria*²⁹⁵ ügyben a felperest letartóztatták, amikor megpróbált távozni Ausztriából, mivel érvényes útlevél és vízum nélkül, jogellenesen utazott be az országba, és nem rendelkezett az ausztriai tartózkodás során a létfenntartáshoz szükséges eszközökkel. A hatóságok az említett okokból azt feltételezték, hogy szabadon bocsátása esetén elszökne, és megkerülné az eljárást. Az EJEB ismételten nyomatékositotta, hogy egy személy őrizetbe vétele súlyos intézkedés, és olyan körülmények között, ahol az őrizet egy kinyilvánított cél eléréséhez szükséges, az őrizet önkényesnek minősül, hacsak nem lehet megindokolni azzal, hogy ez volt az utolsó lehetőség, miután más, kevésbé súlyos intézkedéseket is mérlegeltek, de ezeket nem találták elégségesnek a személy vagy a közérdek védelmére. A hatóságok nem adtak elégséges indokolást a felperes őrizetbe vételére, így a fogva tartásában jelen volt az önkényesség eleme. A fogva tartásával ezért megsértették az EJE 5. cikkét.

6.6.1. Jóhíszeműség

Az EJE szerint az őrizetet önkényesnek lehet tekinteni, ha a fogva tartó hatóságok nem jóhíszeműen járnak el.²⁹⁶

Példa: A *Longa Yonkeu kontra Lettország*²⁹⁷ ügyben a bíróság elutasította a kormányt az az érvt, miszerint az Állami Határőr Szolgálat csak két nappal a kitoloncolás után értesült a felperes kitoloncolásának felfüggesztéséről. A hatóságok már négy napja tudták, hogy a felperes humanitárius okokból menedékjogot kért, mivel megkapták a kérelmének másolatát. A nemzeti jog szerint ráadásul a kérelem időpontjától kezdve megillette a menedékkérő jogállás, és ilyen minőségben nem lehetett kitoloncolni. Az Állami Határőr Szolgálat ebből következően nem jóhíszeműen járt el, amikor kitoloncolta a felperest, mielőtt az illetékes nemzeti hatóság megvizsgálta volna a humanitárius okokból beadott, menedékjog iránti kérelmét. Az említett célből történt fogva tartása ezért önkényes volt.

295 EJEB, *Rusu kontra Ausztria* (34082/02), 2008. október 2., 58. pont.

296 EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19.; EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29.

297 EJEB, *Longa Yonkeu kontra Lettország* (57229/09), 2011. november 15., 143. pont.

6.6.2. Kellő körültekintés

Az uniós jog és az EJEE egyaránt tartalmazza azt az elvet, hogy a tagállamoknak kellő körültekintéssel kell eljárniuk a kitoloncolási eljárás alatt álló személyek őrizetbe vételekor.

Az uniós jogban a [Visszatérési Irányelv](#) 15. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az őrizet csak addig tartható fenn, amíg a kitoloncolási intézkedések folynak, és kellő körültekintéssel végrehajtásra kerülnek. Hasonlóan az átdolgozott menedékkérők [Befogadásának Feltételeiről szóló Irányelv \(2013/33/EU\)](#) 9. cikk (1) bekezdésében, a (16) preambulum-bekezdésben és a [Dublini Rendeletben](#) (604/2013/EU rendelet) 28. Cikk (3) bekezdésében is megtalálható a kellő körültekintésre vonatkozó rendelkezés.

Az EJEE alapján az EJEE 5. cikke (1) bekezdése f) pontjának második tagmondata szerint az őrizet csak akkor indokolt, ha kiutasítási vagy kiadatási eljárás van folyamatban. Ha ezt az eljárást nem kellő körültekintéssel végzik, az őrizet az EJEE szerint a továbbiakban nem megengedhető.²⁹⁸ A tagállamoknak ezért aktívan kell törekedniük a kitoloncolás megszervezésére, akár a származási országba, akár egy harmadik országba. A tagállamoknak a gyakorlatban konkrét lépéseket kell tenniük és bizonyítékot kell felmutatniuk – nem csupán a saját kijelentéseikre támaszkodva – arra, hogy milyen erőfeszítéseket tettek a beléptetés biztosítása érdekében, ha például a fogadó állam hatóságai különösen lassan szokták azonosítani a saját állampolgáraikat.

Példa: A *Singh kontra Cseh Köztársaság*²⁹⁹ ügyben a bíróság megállapította, hogy a felpereseket két és fél évig tartották idegenrendészeti őrizetben. Az eljárásban gyakoriak voltak a tétlen szakaszok, a bíróság pedig úgy találta, hogy a cseh hatóságoknak nagyobb körültekintést kellett volna tanúsítaniuk, különösen miután az indiai nagykövetség jelezte, hogy a felpereseknek nem hajlandó útlevelet kiadni. A bíróság ezenkívül megjegyezte, hogy a felpereseket egy kisebb bűncselekmény miatt elítélték, az idegenrendészeti őrizetük hossza viszont meghaladta a bűncselekményhez tartozó szabadságvesztés hosszát. A bíróság ebből következően úgy vélte, hogy a cseh hatóságok nem tanúsítottak kellő körültekintést a felperesek ügyének kezelésében, és a fogva tartásuk hossza indokolatlan volt.

298 EJEB, *Chahal kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (22414/93), 1996. november 15., 113. pont; EJEB, *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (3455/05), 2009. február 19., 164. pont.

299 EJEB, *Singh kontra Cseh Köztársaság* (60538/00), 2005. január 25.

6.6.3. A kitoloncolás reális lehetősége

Az őrizetbe vétel az uniós jog és az EJEE szerint is csak akkor indokolt, ha ésszerű időn belül reális lehetőség van a kitoloncolásra.

Az uniós jog szerint, amennyiben a kitoloncolásra már nincs ésszerű lehetőség, az őrizet indokoltsága megszűnik, és az érintett személyt haladéktalanul szabadon kell bocsátani (a *Visszatérési Irányelv* 15. cikkének (4) bekezdése). Amennyiben a kitoloncolás akadályokba ütközik, például a visszaküldés tilalmának elvébe (a *Visszatérési Irányelv* 5. cikke), általában nincs reális lehetőség a kitoloncolásra.

Példa: A *Kadzoev*-ügyben az EB³⁰⁰ úgy vélte, hogy amikor a nemzeti bíróság felülvizsgálta az őrizetet, kellett, hogy legyen reális esély a kitoloncolás végrehajtására ahhoz, hogy fennálljon a kitoloncolás ésszerű lehetősége. Ez az ésszerű lehetőség nem állt fenn, ha nem volt valószínű, hogy az érintett személyt befogadják egy harmadik országban.

Az Egyesült Királyság határőrsége belföldi használatra kidolgozott egy praktikus mércét. Kijelentették, hogy kiutasítási ügyekben: „[...] a kitoloncolás akkor tekinthető küszöbön állónak, ha van úti okmány, meghatározták a kitoloncolási irányt, nincs megoldatlan jogi akadály és a kitoloncolásra várhatóan a következő négy hétben sor kerül. Ha [viszont] [a személy] akadályozza a kitoloncolást azzal, hogy nem működik együtt a dokumentációs folyamatban, és ha ez jelentősen akadályozza a kitoloncolást, ezek a tényezők határozottan a szabadon bocsátás ellen szólnak.”³⁰¹

Az EJEE keretében szintén szükség van a kitoloncolás reális lehetőségére.

Példa: A *Mikolenko kontra Észtország*³⁰²-ügyben egy külföldit hosszú ideig, közel négy évig tartottak fogva amiatt, hogy nem tett eleget a kiutasítási végzésnek. A bíróság megállapította, hogy megsértették az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontját azzal, hogy az őrizet okai nem maradtak érvényben a fogva tartási idő egésze folyamán, mivel nem állt fenn a kiutasítás reális lehetősége, a nemzeti hatóságok pedig nem kellő körültekintéssel folytatták le az eljárást.

300 EB, C-357/09. sz. *Kadzoev-ügy*, EBHT 2009., I-11189. o., 2009. november 30., 65. és 66. pont.

301 Az Egyesült Királyság Határőrsége (2012), *Végrehajtási utasítások és útmutató:55. fejezet, Őrizet és ideiglenes szabadlábra helyezés*, elérhető: www.bia.homeoffice.gov.uk/sitecontent/documents/policyandlaw/enforcement/detentionandremovals.

302 EJEB, *Mikolenko kontra Észtország* (10664/05), 2009. október 8., 67. pont.

6.6.4. Az őrizet maximális időtartama

Az uniós jogban az átdolgozott **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** (2013/33/EU) 9. cikk (1) bekezdése, továbbá a **Dublini Rendelet** (604/2013/EU rendelet) 28. cikk (3) bekezdése előírja, hogy a menedékkérők esetében az őrizetnek a lehető legrövidebbnek kell lennie. A szállítási kérelemre történő válaszadás és engedélyezés időkorlátjának csökkentése csak akkor fogadható el, ha a menedékkérők a **Dublini Rendelet** alapján lettek őrizetbe véve.

A **Visszatérési Irányelv** (15. cikk (1) bekezdése) értelmében a visszatérési folyamat alanyainak fogvatartását a lehető legrövidebb időre kell redukálni. Az irányelv ugyanakkor egy legfeljebb hat hónapos határidőt is rendel az őrizethez, amely kivételes esetekben 12 hónappal meghosszabbítható, amennyiben nincs együttműködés, vagy az úti okmányok beszerzése akadályokba ütközik (15. cikk (5) és (6) bekezdése). A kivételes hosszabbításhoz a hatóságoknak előbb meg kell tenniük minden ésszerű erőfeszítést a személy kitoloncolására. A hat hónap és kivételes esetekben a további 12 hónap letelte után az őrizet fenntartására nincs lehetőség.

Példa: A *Kadzoev*-ügyben az EB nyilvánvalónak találta, hogy amikor a **Visszatérési Irányelv** 15. cikkének (6) bekezdésében előírt maximális őrizeti időtartam letelt, a továbbiakban nem merülhetett fel az a kérdés, hogy fennáll-e még a 15. cikk (4) bekezdésének értelmében vett „kitoloncolás ésszerű lehetősége”. Ilyen esetben az érintett személyt haladéktalanul szabadon kell bocsátani.³⁰³

Az EJEE szerint az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti őrizet megengedhető időtartama a nemzeti jog vizsgálatától, valamint az ügy konkrét tényállásának értékelésétől együttesen függ. A határidők alapvető elemei a szabadságtól való megfosztást szabályozó pontos, kiszámítható jognak.

Példa: A *Mathloom kontra Görögország*³⁰⁴ ügyben egy iraki állampolgárt több mint két évig és három hónapig tartottak idegenrendészeti őrizetben, noha kiadtak egy végzést a feltételes szabadlábra helyezéséről. A bíróság által elrendelt kiutasítási eljárás alatt álló személyek őrizetét szabályozó görög jogszabály nem állapított meg maximális időtartamot, ezért nem tett eleget az EJEE 5. cikke szerinti „jogszerűség” követelményének, mivel a jogszabály nem volt kiszámítható.

303 EB, C-357/09. sz. *Kadzoev*-ügy, EBHT 2009., I-11189. o., 2009. november 30., 60. pont.

304 EJE, *Mathloom kontra Görögország* (48883/07), 2012. április 24.

Példa: A *Louled Massoud kontra Málta*³⁰⁵ ügyben egy algériai állampolgárt a kitoloncolás érdekében idegenrendészeti fogdába zártak, 18 hónapnál valamivel hosszabb időre. A felperes ebben az időszakban megtagadta az együttműködést, az algériai hatóságok pedig nem álltak készen arra, hogy úti okmányt állítsanak ki a részére. Az EJEB megállapította az 5. cikk (1) bekezdésének megsértését, és komoly kétségeinek adott hangot azzal kapcsolatban, hogy a felperes őrizetének indoka – a tervezett kitoloncolás – a fogva tartásának egész ideje alatt érvényben maradt. Ennek kapcsán kétségei támadtak a menedékjogi kérelem elutasítását követő, több mint 18 hónapos időszak, a kitoloncolás reális lehetőségének valószínűsíthető hiánya és a nemzeti hatóságok részéről az eljárás kellő körültekintéssel történő lebonyolításának esetleges elmulasztása felől. A bíróság ezenkívül megállapította, hogy a felperesnek semmilyen hatékony jogorvoslati lehetősége nem volt arra, hogy megtámadja az őrizetének jogszerűségét és hosszát.

Példa: Az *Auad kontra Bulgária*³⁰⁶ ügyben az EJEB úgy találta, hogy az őrizet hossza nem haladhatja meg a kitűzött célhoz ésszerűen szükséges időtartamot. A bíróság megjegyezte, hogy az EB a *Kadzoev*-ügyben hasonló megállapítást tett a [Visszatérési Irányelv](#) 15. cikkével kapcsolatban. A bíróság hangsúlyozta, hogy a [Visszatérési Irányelv](#) 15. cikkétől eltérően az EJE 5. cikke (1) bekezdésének f) pontja nem tartalmaz maximális határidőket. E rendelkezés szerint ilyenformán kizárólag az egyes ügyek konkrét körülményeitől függ, hogy a kitoloncolási eljárás hossza befolyásolhatja-e az őrizet jogszerűségét.

6.7. A sajátos szükségletekkel rendelkező személyek fogva tartása

Az uniós jogban az átdolgozott [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) 21. cikke és a [Visszatérési Irányelv](#) 3. cikkének (9) bekezdése sorolja fel a kiszolgáltatottnak tekintendő személyeket (lásd a 9. fejezetet). A két jogi eszköz közül egyik sem zárja ki a kiszolgáltatott személyek őrizetbe vételét, de a fogva tartásuk esetére a [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 11. cikke és a [Visszatérítési irányelv](#) 16. cikk (3) bekezdése és a 17. cikk előírja, hogy külön figyelmet kell fordítani a különleges helyzetükre. A cikkek szintén tartalmazzák a kiskorúakkal szemben alkalmazandó speciális intézkedéseket, akiket csak végső lehetőségként lehet feltartóztatni. Továbbá minden erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy fogvatartásuk megszűnjön, s olyan helyre legyenek

305 EJEB, *Louled Massoud kontra Málta* (24340/08), 2010. július 27.

306 EJEB, *Auad kontra Bulgária* (46390/10), 2011. október 11., 128. pont.

elhelyezve, mely megfelelő kiskorúak számára. A menedékjogot kérő kísérelő nélküli kiskorúakat, csak rendkívüli körülmények között lehet őrizetbe venni és soha nem helyezhetik börtönbe őket.

Az emberkereskedelemről szóló irányelv (2011/36/EU) írja elő azt a kötelességet, hogy az emberkereskedelem áldozatainak segítséget és támogatást kell nyújtani, például megfelelő, biztonságos elhelyezést (11. cikk), bár az őrizetbe vételüket az irányelv nem zárja ki teljesen.

Az EJEE alapján az EJEB megvizsgálta a gyermekek és a mentális egészségügyi problémákkal küzdő személyek fogva tartásával járó bevándorlási eseteket. A bíróság azt állapította meg, hogy a nem a szükségleteiknek megfelelően felszerelt létesítményekben való fogva tartásuk önkényes, és megsérti az EJEE 5. cikkét, ezenkívül bizonyos esetekben az EJEE 3. cikke alá tartozó kérdéseket is felvet.³⁰⁷ A bíróság úgy találta továbbá, hogy a menedékkérők különösen kiszolgáltatottak, a fogva tartással összefüggésben és annak körülményeivel kapcsolatban is.³⁰⁸

Példa: A *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium*³⁰⁹ ügyben a bíróság úgy vélte, hogy a kísérelő nélküli menedékkérő gyermekek felnőtt idegenrendészeti fogdában való őrizetével megsértették az EJEE 3. cikkét.

Példa: A *Muskhadzhiyeva kontra Belgium*³¹⁰ ügyben a bíróság azon az állásponton volt, hogy megsértették az EJEE 3. cikkét, amikor négy, dublini átadásra váró csecsen gyermeket olyan létesítményben helyeztek el, amely nem a gyermekek sajátos szükségleteinek megfelelően volt felszerelve.

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*³¹¹ ügyben a bíróság úgy találta, hogy a ciprusi hatóságok nem adtak magyarázatot arra, mi volt az oka és a jogalapja

307 EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12.; EJEB, *Muskhadzhiyeva és társai kontra Belgium* (41442/07), 2010. január 19.; EJEB, *Kanagaratnam és társai kontra Belgium* (15297/09), 2011. december 13.; EJEB, *Popov kontra Franciaország* (39472/07 és 39474/07), 2012. január 19.; EJEB, *M.S. kontra Egyesült Királyság* (24527/08), 2012. május 3.; EJEB, *Price kontra Egyesült Királyság* (33394/96), 2001. július 10.

308 EJEB, *S.D. kontra Görögország* (53541/07), 2009. június 11.; EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

309 EJEB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (13178/03), 2006. október 12.

310 EJEB, *Muskhadzhiyeva és társai kontra Belgium* (41442/07), 2010. január 19.

311 EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7.

annak, hogy a felperes (később elhunyt) lányát – az emberkereskedelem áldozatát – nem engedték el saját akaratából a rendőrkapitányságról, ehelyett egy magán-személy őrizetére bízta. A bíróság a körülményekre való tekintettel úgy vélte, hogy a szabadságtól való megfosztása az EJEE 5. cikke alapján egyszerre volt önkényes és jogtalan.

6.8. Eljárási biztosítékok

A menedékkérők és migránsok őrizete tekintetében az uniós jog és az EJEE alapján egyaránt vannak eljárási biztosítékok. Az önkényes fogva tartással szembeni védelem az EJEE alapján kétségkívül erősebb védelmet nyújt, mint az uniós jog szerint, különösen a menedékkérők számára.

Az uniós jogban a [Visszatérési Irányelv](#) egyedi garanciákat ad a migránsok jogellenes tartózkodásból történő visszatérés esetére. Az átdolgozott [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) 9. cikke, valamint a [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) 26. cikk (2) bekezdése is tartalmaz ilyen garanciákat.

Az **EJEE keretében** az EJEE 5. cikke tartalmazza a saját beépített eljárási biztosítékait. A következő két rendelkezés szintén az 5. cikk (1) bekezdésének f) pontja szerinti szabadságvesztésre vonatkozik:

- 5. cikk (2) bekezdése: a letartóztatás okairól és az ellene felhozott vádról szóló, megfelelő tájékoztatáshoz való jog, az érintett személy által értett nyelven.
- 5. cikk (4) bekezdése: jog olyan eljáráshoz, amelynek során a bíróság gyorsan dönt az őrizetbe vétel törvényességéről, és elrendeli a szabadlábra helyezést, amennyiben az őrizet törvényellenes.

6.8.1. Az indokoláshoz való jog

Az uniós jogban a [Visszatérési Irányelv](#) 15. cikkének (2) bekezdése előírja, hogy a hatóságoknak írásban kell elrendelniük az őrizetet, a tényállás ismertetésével és jogi indokollással ellátva. A menedékjogot kérők számára az átdolgozott [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) 9. cikk (2) bekezdése tartalmazza ugyanezt az előírást.

Az EJEE alapján minden letartóztatott személyt „haladéktalanul” és „az általa értett nyelven” tájékoztatni kell a letartóztatás okairól (az EJEE 5. cikkének (2) bekezdése). Ez

azt jelenti, hogy a letartóztatott személynek egyszerű megfogalmazásban, nem szaknyelven el kell mondani a letartóztatásához vagy őrzetéhez kapcsolódó jogi indokokat és tényállást, úgy, hogy megértse, és ha helyénvalónak látja, az 5. cikk (4) bekezdésének megfelelően bíróságon támadhassa meg az eljárás törvényességét

Példa: A *Nowak kontra Ukrajna*³¹² ügyben egy lengyel állampolgár a letartóztatásának oka iránt érdeklődött, amire azt a választ kapta, hogy ő egy „nemzetközi tolvaj”. Az EJEB úgy vélte, hogy ez az állítás aligha felel meg az ukrán nyelven írt kitoloncolási végzésnek, amely a nemzeti jog egyik rendelkezésére hivatkozott. A kérelmező nem értette elég jól a nyelvet ahhoz, hogy megértse a dokumentumot, amelyet az őrzetének negyedik napján kapott kézhez. Ezt megelőzően semmi nem utalt arra, hogy értesítették, hogy a kitoloncolás céljából vették őrizetbe. A felperesnek ráadásul az őrizet alatt arra sem volt tényleges lehetősége, hogy panaszt tegyen, illetve hogy utóbb kártérítést igényeljen. Ebből következik, hogy megsértették az EJE 5. cikkének (2) bekezdését.

Példa: A *Saadi kontra Egyesült Királyság*³¹³ ügyben az őrizetbe vétel megindokolásában történt 76 órás késést túl hosszúnak, és ezáltal az EJE 5. cikke (2) bekezdése megsértésének találták.

Példa: A *Dbouba kontra Törökország*³¹⁴ ügyben egy menedékkérő volt a felperes. Az UNHCR-hez beadott kérelméről szóló vallomását két rendőrtiszt vette fel. Azt mondták neki, hogy előzetesen szabadlábra helyezik azzal a váddal, hogy az al-Kaida tagja, és hogy kitoloncolási eljárást kezdeményeztek ellene. A felperes a rendőrkapitányságon történt őrizetbe vételének okairól semmilyen tájékoztató dokumentumot nem kapott. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy a nemzeti hatóságok „soha nem közölték” a felperessel a fogva tartásának okait, és ezzel megsértették az EJE 5. cikkének (2) bekezdését.

6.8.2. Az őrizet felülvizsgálatához való jog

Az uniós jog és az EJE alapján az önkényes őrizetbe vétellel szembeni védelemhez kulcsfontosságú a bírósági felülvizsgálathoz való jog.

312 EJEB, *Nowak kontra Ukrajna* (60846/10), 2011. március 31., 64. pont.

313 EJEB, *Saadi kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (13229/03), 2008. január 29.

314 EJEB, *Dbouba kontra Törökország* (15916/09), 2010. július 13., 52–54. pont.

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartájának 47. cikke megköveteli, hogy az uniós jog által szabályozott helyzetben lévő személyeknek, joguk legyen a hatékony jogorvoslathoz és az ésszerű időn belüli, tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz. A [Visszatérési irányelv](#) 15. cikk (2) bekezdése és az átdolgozott [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 9. cikk (3) bekezdése gyors bírói felülvizsgálatot ír elő, amikor az őrizetbe vételt elrendelik a közigazgatási szervek. Továbbá a [Visszatérési irányelv](#) 15. cikk (3) bekezdése és az átdolgozott [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) 9. cikk (5) bekezdése megállapítja, hogy az őrizetbe vételt vagy a harmadik országbeli állampolgár kérelmétől számítva vagy hivatalból (*ex officio*) ésszerű időn belül felül kell vizsgálni. A felülvizsgálatot menedékkérők esetében bírói szervnek kell felülvizsgálnia, míg a visszatérítési eljárásoknál, ez csak hosszú időtartamú fogvatartás esetén szükséges. Amennyiben az őrizeti intézkedés meghosszabbításáról a meghallgatáshoz való jog megsértésével döntöttek, az e határozat jogszerűségének értékelésével megbízott nemzeti bíróság csak abban az esetben szüntetheti meg az őrizetet, ha ez a jogsértés az erre hivatkozó személyt ténylegesen és oly mértékben fosztotta meg attól a lehetőségtől, hogy védelmét jobban érvényesíthesse, hogy különben ez a közigazgatási eljárás eltérő eredményre vezethetett volna.³¹⁵ A jogi segítségnyújtás rendelkezései szabályozottak. A Charta 47. cikke és a [Visszatérési Irányelv](#) 13. cikkének (4) bekezdése azt is előírja, hogy mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget a jogi tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételéhez, és az igazságszolgáltatáshoz való jog érdekében a költségmentességet is lehetővé kell tenni. A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) 9. cikke szerint a menedékkérőket különleges ellátás illeti meg ingyenes jogi segítségnyújtás és képviselő terén (további részletekért lásd a 4. fejezetet).

Az EJEE keretében az 5. cikk (4) bekezdése kifejezetten előírja, hogy a szabadságától megfosztott „minden személynek” joga van olyan eljáráshoz, amelynek során őrizetbe vételének jogszerűségéről „a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábba helyezését rendeli el”. Ezt a kötelezettséget az ICCPR 9. cikkének (4) bekezdése is tükrözi.

A „gyors” felülvizsgálat szükségessége és a jogorvoslat „hozzáférhetősége” két fontos biztosíték. Az 5. cikk (4) bekezdésének célja, hogy garantálja a letartóztatott személyek jogát a rájuk kiszabott intézkedés „bírói felülvizsgálatához”. Az 5. cikk (4) bekezdése ilyenformán nemcsak arról rendelkezik, hogy el lehessen jutni a bíró elé, aki gyorsan dönt az őrizet jogszerűségéről, hanem azt is előírja, hogy a bíróság rendszeresen vizsgálja felül az őrizet fenntartásának szükségességét. Az őrizet során rendelkezésre kell állnia a jogorvoslati lehetőségnek, hogy a letartóztatott gyors bírói felülvizsgálathoz

³¹⁵ EB, C-383-13, sz. *M.G., N.R. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* ügy, 2013. szeptember 10.

juthasson, és a felülvizsgálatnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy eredménye alapján a szabadlábra helyezést is el lehessen rendelni. Ahhoz, hogy a jogorvoslat hozzáférhető és hatékony legyen, elméletben és gyakorlatban is kellőképpen biztosnak kell lennie.

A hatékony jogorvoslathoz való hozzáférés a menedékkérők esetében különösen fontos, mivel bizonytalan helyzetben vannak, és visszaküldés várhat rájuk.

Példa: Az *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország*³¹⁶ ügyben két iráni menedékkérőt vettek őrizetbe a rendőrkapitányságon. Az EJB megállapította, hogy nem állt a rendelkezésükre olyan eljárás, amelynek révén bírósággal megvizsgáltathatták volna a fogva tartásuk jogszerűségét.³¹⁷

Példa: Az *S.D. kontra Görögország*³¹⁸ ügyben egy menedékkérőt annak ellenére őrizetbe vettek, hogy nem lehetett kiutasítani, amíg nem döntenek a menedékkérog iránti kérelméről. Az EJB úgy vélte, hogy az ügyben „joghézag” volt, mert nem biztosították az idegenrendészeti őrizet közvetlen felülvizsgálatát.

6.9. Fogva tartási feltételek vagy rendszerek

A fogva tartási feltételek önmagukban is megsérthetik az uniós jogot vagy az EJE-t. Az EU és az EJE joga egyaránt megköveteli, hogy a fogva tartás feleljen meg más alapvető jogoknak, beleértve azt, hogy a szabadságvesztés feltételei legyenek emberségesek, a családokat ne válasszák szét és a gyermekeket és kiszolgáltatott személyeket rendes esetben ne tartsák fogva (a sajátos szükségletekkel rendelkező személyek és a gyermekek fogva tartásáról lásd a 6.7. szakaszt).³¹⁹

Az uniós jogban a kiutasítási eljárás alatt álló személyek őrizetének feltételeit a [Visszatérési Irányelv](#) 16. cikke, illetve gyermekek és családjaik esetében a 17. cikke szabályozza. A menedékkérők fogva tartásának feltételeit a [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) 10. cikke szabályozza együtt a 11. cikkben foglalt, a sebezhető személyek számára nyújtott speciális intézkedésekkel.

316 EJB, *Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország* (30471/08), 2009. szeptember 22.

317 EJB, *Z.N.S. kontra Törökország* (21896/08), 2010. január 19.; EJB, *Dbouba kontra Törökország* (15916/09), 2010. július 13.

318 EJB, *S.D. kontra Görögország* (53541/07), 2009. június 11.

319 Bővebb információért lásd: EJB, *Mubilanzila Mayeka és Kaniki Mitunga kontra Belgium* (kísérő nélküli gyermek) (13178/03), 2006. október 12.; EJB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (emberkereskedelem áldozata) (25965/04), 2010. január 7.

Az EJEE szerint az őrizet helyének, rendszerének és feltételeinek „megfelelőnek” kell lennie, máskülönben felmerülhet az EJEE 3., 5. vagy 8. cikkének megsértése. A bíróság megvizsgálja a körülmények egyes jellemzőit és ezek összesített hatását. Többek között a következők tartoznak ide: hol tartják fogva a személyt (repülőtéren, rendőrségi fogdában, börtönben); lehetne-e más létesítményeket használni; mekkora területen tartózkodhat; ezen a területen kell-e osztoznia, és hány emberrel; a tisztálkodási és higiéniai létesítmények megléte és hozzáférhetősége; szellőzés és szabad levegőhöz jutás; a külvilággal való kapcsolattartás; valamint hogy a fogva tartottak betegek-e, és egészségügyi létesítményekhez hozzájutnak-e. Különösen fontosak lehetnek az egyén konkrét körülményei, például hogy gyermekről, kínzást túlélő személyről, állapotos nőről, emberkereskedelem áldozatáról, idősebb személyről vagy fogyatékossgal élő személyről van-e szó.

Amikor az EJEB egy konkrét ügyben értékeli a fogva tartás körülményeit, figyelembe veszi a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT) jelentéseit. Az említett jelentésekből a tagállamok is hasznos útmutatáshoz juthatnak arra vonatkozóan, hogy melyek az elfogadhatatlan körülmények.

Példa: A *Dougoz, Peers és S.D. kontra Görögország*³²⁰ ügyekben a bíróság a fogva tartás feltételeire vonatkozóan fontos elveket határozott meg, és azt is egyértelművé tette, hogy a fogva tartott menedékkérők különösen kiszolgáltatottak, tekintettel az üldöztetés elől való menekülésük során szerzett tapasztalataikra, ami fokozhatja gyötrelmeiket az őrizet során.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*³²¹ ügyben a bíróság nemcsak a felperes fogva tartási körülményei tekintetében állapította meg az EJEE 3. cikkének megsértését, hanem az általános görögországi (befogadási) életkörülményeivel kapcsolatban is. A felperes egy afgán menedékkérő volt, a görög hatóságok pedig az Athénba érkezése óta tisztában voltak a kilétével és azzal, hogy potenciális menedékkérő. Haladéktalanul őrizetbe is vették, magyarázat nélkül. A nemzetközi szervek és civil szervezetek több jelentésben is beszámoltak arról, hogy a görög hatóságok módszeresen őrizetbe veszik a menedékkérőket. A felperes rendőri brutalitásról szóló állításai összhangban voltak a nemzetközi szervezetek, különösen a

320 EJEB, *Dougoz kontra Görögország* (40907/98), 2001. március 6.; EJEB, *Peers kontra Görögország* (28524/95), 2001. április 19.; EJEB, *S.D. kontra Görögország* (53541/07), 2009. június 11.

321 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

CPT által szemtanúktól összegyűjtött beszámolókkal. A CPT és az UNHCR megállapításai a felperesnek az athéni nemzetközi repülőtér közelében lévő idegenrendészeti fogdában uralkodó egészségtelen körülményekre és túlszűfoltásra vonatkozó állításait is megerősítették. Bár a felperest viszonylag rövid ideig tartották fogva, az idegenrendészeti fogdában elfogadhatatlanok voltak a fogva tartási körülmények. Az EJEB azon az állásponton volt, hogy a felperes minden bizonnyal önkényességet, alárendeltséget és szorongást élt át, és a fogva tartási körülmények kétségkívül mély hatással voltak az emberi méltóságára, ami kimeríti a megalázó bánásmód fogalmát. Menedékkérőként ráadásul különösen kiszolgáltatott volt a migráció és a feltehetőleg átélt megrázó élmények miatt. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy megsértették az EJEE 3. cikkét.

A kérdéssel foglalkozó releváns „puha” jogi források közé tartozik az Európa Tanács Húsz iránymutatása a kitoloncolásról, az európai börtön szabályok és a 2005-ös uniós iránymutatások az idegenrendészeti őrizetben lévők kezeléséről.³²²

6.10. Kártérítés jogellenes őrizetért

A jogellenesen fogva tartott személyeket az uniós jog és az EJEE szerint is kártérítés illeti meg.

Az uniós jogban az EB a *Francovich*-ügyben³²³ megállapította, hogy a nemzeti bíróságoknak kártérítést kell megítélniük az uniós tagállam által egy uniós rendelkezés megsértésével okozott kárért. Az elvet eddig még nem alkalmazták olyan esetben, amikor egy tagállam azzal okozott jogsértést, hogy az idegenrendészeti őrizettel összefüggésben nem hajtott végre egy irányelvet.

Az EJEE keretében az 5. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy „mindenkinek, aki e cikk rendelkezéseinek megsértésével végrehajtott letartóztatás vagy őrizetbe vétel áldozata, joga van kártalanításra”. A kártérítésre való jogosultság feltétele tehát az, hogy az EJEE 5. cikkének egy vagy több bekezdését megsértették.

322 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2003) A Miniszteri Bizottság Rec(2003)5 ajánlása a tagállamoknak a menedékkérők fogva tartásával kapcsolatos intézkedésekről; Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005); Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2006) A Miniszteri Bizottság Rec(2006)2 ajánlása a tagállamoknak az európai börtön szabályokról, 2006. január 11.

323 EB, C-6/90. és C-9/90. sz., *Francovich és Bonifaci és társai kontra Olasz Köztársaság* egyesített ügyek, EBHT 1991., I-05357. o., 1991. november 19.

Főbb pontok

- A szabadságtól való megfosztást az uniós jog és az EJEE szerint is csak végső esetben szabad alkalmazni, ha kisebb beavatkozással járó intézkedésekre már nincs lehetőség (lásd a 6.2. szakaszt).
- Az EJEE alapján egy személy konkrét helyzete minősülhet a szabadságtól való megfosztásnak az EJEE 5. cikke értelmében, vagy a mozgásszabadsága korlátozásának az EJEE 4. jegyzőkönyvének 2. cikke értelmében (lásd a 6.1. szakaszt).
- Az EJEE szerint a szabadságtól való megfosztásnak: az 5. cikk (1) bekezdésének a)–f) pontjában meghatározott konkrét célokból indokoltnak kell lennie; törvényben meghatározott eljárás útján kell elrendelni; és nem lehet önkényes (lásd a 6.3. szakaszt).
- Az uniós jog szerint a szabadságtól való megfosztásnak összhangban kell lennie a joggal (lásd a 6.3. szakaszt), szükségesnek és arányosnak kell lennie (lásd a 6.5. szakaszt).
- Az uniós jog az idegenrendészeti őrizet maximális időtartamát hat hónapban állapítja meg, amely kivételes esetben legfeljebb 18 hónapra hosszabbítható (lásd a 6.6.4. szakaszt).
- Az uniós jog és az EJEE egyaránt előírja, hogy a kitoloncolás céljából őrizetbe vett személy esetében legyen reális esély a kitoloncolásra (lásd a 6.6.3. szakaszt), és a kitoloncolási eljárásokat kellő körültekintéssel kell végrehajtani (lásd a 6.6.2. szakaszt).
- A szabadságtól való megfosztásnak meg kell felelnie az okokról szóló tájékoztatáshoz való jogra vonatkozóan az EJEE 5. cikkének (2) bekezdésében és az őrizetbe vételi határozat gyors felülvizsgálatához való jogra vonatkozóan az 5. cikk (4) bekezdésében előírt eljárási biztosítékoknak (lásd a 6.8. szakaszt).
- A szabadságtól való megfosztásnak, illetve a mozgásszabadság korlátozásának az uniós jog és az EJEE szerint meg kell felelnie más emberi jogi garanciáknak, például: a fogva tartási feltételeknek tiszteletben kell tartaniuk az emberi méltóságot; a személyek egészségét soha nem szabad veszélyeztetni; külön ügyelni kell a sérülékeny csoportok tagjainak szükségleteire (lásd a 6.7. és 6.9. szakaszt).
- Az önkényesen vagy jogellenesen őrizetbe vett személyek az uniós jog és az EJEE szerint egyaránt kártérítést igényelhetnek (lásd a 6.10. szakaszt).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv 265. oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a 243. oldalon található.

7

Kitoloncolás és a kitoloncolás módja

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
Visszatérési irányelv (2008/115/EK) Frontex-rendelet (módosítások), 1168/2011/EU A Tanács határozata a harmadik államok kiutasított állampolgárainak két vagy több tagállam területéről történő eltávolítására szolgáló közös légi járatok szervezéséről (2004/573/EK)	a kitoloncolás végrehajtása: biztonságos, emberi méltóságot tisztelőben tartó és emberséges	Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás az erőszak alkalmazásával történő visszaküldésről, 2005, 19. pont
A Menekültügyi Eljárásokról szóló irányelv (2013/32/EU) 48. cikke	titoktartás	Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás az erőszak alkalmazásával történő visszaküldésről, 2005. szeptember, 12. pont
Az EU Alapjogi Chartájának 2. cikke (az élethez való jog) A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 8. cikkének (4) bekezdése	a korlátozó intézkedések által okozott súlyos sérelem	EJEE, 2. cikk (élethez való jog) Miniszteri Bizottság, Húsz iránymutatás az erőszak alkalmazásával történő visszaküldésről, 2005. szeptember, 19. pont
	vizsgálatok	EJEB, <i>Ramsahai kontra Hollandia</i> , 2007 (hatékony rendszer) EJEB, <i>Tarariyeva kontra Oroszország</i> , 2006 (egészségügyi ellátás a börtönökben) EJEB, <i>Tais kontra Franciaország</i> , 2006 (egészségügyi állapot ellenőrzése az őrizet ideje alatt)

Bevezetés

Ez a fejezet azt vizsgálja, hogy a külföldieket hogyan toloncolják ki egy államból. A kitoloncolás jogi akadályaiival, például a menedékkérők kitoloncolásának akadályaiival az 1., 3. és 4. fejezet foglalkozik.

A személyeket biztonságos, az emberi méltóságot tiszteletben tartva és emberséges módon kell visszaküldeni, függetlenül attól, hogy a kitoloncolás légi, szárazföldi vagy tengeri úton történik. Előfordultak olyan esetek, amikor a visszaküldött személyek oxigénhiány következtében megfulladtak vagy súlyos sérüléseket szenvedtek a kitoloncolási eljárás során. Halálesetek a fogdákbán is történtek, még a kitoloncolás megkezdése előtt. A kitoloncolás az önkárosítás vagy az öngyilkosság veszélyét is növelheti, akár az idegenrendészeti őrizet, akár a tényleges kitoloncolás ideje alatt.

Az uniós jogban a kitoloncolásokat a [Visszatérési Irányelv](#) (2008/115/EK) szabályozza. A Frontex irányításával zajló közös kiutasítási műveleteket az átdolgozott Frontex-rendelet (1168/2011/EU) szabályozza.

Az EJEB-et ritkán kérik fel arra, hogy vizsgálja meg az országból történő eltávolítás tényleges módját. Ítélezési gyakorlat azonban így is van bőségesen, elsősorban az EJEE 2., 3. és 8. cikke alapján. Ez az ítélezési gyakorlat általánosságban foglalkozik az erőszak hatósági alkalmazásával, az egyének sérelmekkel szembeni védelmének szükségességével, valamint a hatóságok azon eljárási kötelezettségével, miszerint meg kell vizsgálniuk az olyan helyzetek kezelését, amikor állítólag súlyos sérelemnek tettek ki egy személyt. Ezeket az általános elveket konkrét körülmények között is lehet alkalmazni, például a kitoloncolással összefüggésben. Az alábbiakban ezt vizsgáljuk meg részletesebben.

A jogszabályi rendelkezéseken túl ebben a konkrét kérdésben fontos „puha” jogi eszközök is készültek. Az Európa Tanács Húsz iránymutatása a kitoloncolásról hasznos útmutatóul szolgál, ezért a fejezet több részében is hivatkozunk rá.³²⁴ A [CPT sztxenderdek](#) között szintén szerepel egy külön rész a légi úton történő visszaküldésekről.³²⁵

A visszaküldést gyakran a politikai vagy operatív szinten megkötött visszafogadási megállapodások teszik lehetővé. Az EU-n belül az egyes tagállamok vagy maga az Unió

324 Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005).

325 Európa Tanács, Kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT), (2002–2011), IV. fejezet, 69ff. o.

is köthet visszafogadási megállapodást. A 2005–2013 közötti időszakban 15 uniós visszafogadási megállapodás jött létre és lépett hatályba.³²⁶

7.1. A kitoloncolás végrehajtása: biztonságos, emberi méltóságot tiszteletben tartó és emberséges

Az uniós jogban a *Visszatérési Irányelv* előírja, hogy a kitoloncolást az érintett személy méltóságának és testi épségének teljes mértékű tiszteletben tartása mellett kell végrehajtani (8. cikk (4) bekezdése). Előnyben kell részesíteni az önkéntes távozást (7. cikk), és gondoskodni kell a kitoloncolás hatékony ellenőrzési rendszeréről (8. cikk (6) bekezdése).³²⁷ Egy 2004-es tanácsi határozat mellékletében a légi úton történő közös kitoloncolásokra vonatkozó biztonsági rendelkezésekről szóló közös iránymutatások többek között az egészségügyi kérdésekkel, a kísérőszemélyek képzésével és magatartásával és a kényszerítő intézkedések alkalmazásával kapcsolatban is útmutatást adnak.³²⁸

A *Visszatérési Irányelv* előírja, hogy a kitoloncolás során figyelembe kell venni a személy egészségi állapotát (5. cikk). A légi úton történő visszaküldés esetében ehhez jellemzően az egészségügyi személyzetnek igazolnia kell, hogy a személy utazásra alkalmas állapotban van. A személy fizikai vagy szellemi állapota szintén indokolhatja az utazás esetleges elhalasztását (9. cikk). A kitoloncolás végrehajtásakor kellő figyelmet kell fordítani a családi élethez való jogra (3. cikk). A nemzeti jogszabályok és szakpolitikák kitérhetnek bizonyos egészségügyi kérdésekre, például a várandósság előrehaladott szakaszában járó nők helyzetére.

A *Visszatérési Irányelv* előírja, hogy a kísérő nélküli kiskorúakat csak családtagokhoz, kinevezett ügygondnokhoz vagy megfelelő befogadó létesítménybe lehet visszaküldeni (10. cikk).

326 Hongkong, Makaó, Srí Lanka, Albánia, Oroszország, Ukrajna, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Szerbia, Moldova, Pakisztán, Grúzia (Zöld-foki Köztársaság és Örményország viszonylatában még nem hatályos) (időrendi sorrendben). Lásd még: Bizottsági szolgálati munkadokumentum, SEC (2011) 209, 2011. február 23., 1. táblázat.

327 Az uniós tagállamok gyakorlatát illetően bővebb információért lásd: FRA (2012), 51–54. o.

328 2004/573/EK tanácsi határozat, a Tanács 2004. április 29-i határozata a harmadik államok kiutasított állampolgárainak két vagy több tagállam területéről történő kitoloncolására szolgáló közös légi járatok szervezéséről, HL 2004 L 261/28.

Az EJEE szerint értékelést kell készíteni arról, hogy a köztisztviselők által az őrizet és felügyelet ideje alatt esetlegesen okozott sérülések és sérelmek kellően súlyosak-e ahhoz, hogy az EJEE 3. cikke alá tartozzanak. Figyelembe kell venni azt is, ha valaki az életkorából vagy mentális egészségügyi okokból kifolyólag különösen sérülékeny.³²⁹

Az Európa Tanács kitoloncolásra vonatkozó iránymutatásai szerint a hatóságoknak együtt kell működniük a visszaküldött személlyel, hogy korlátozzák az erő alkalmazásának szükségességét, az érintetteknek pedig lehetőséget kell adni arra, hogy felkészüljenek a visszatérésre (15. iránymutatás) és utazásra alkalmas állapotban legyenek (16. iránymutatás).

7.2. Titoktartás

Fontos biztosítani, hogy a fogadó országnak csak a kitoloncolás elősegítéséhez szükséges információkat adják át, hogy megőrizték a menekültügyi eljárás során szerzett információk titkosságát. Ez a titoktartás azokra a kísérőszemélyekre is vonatkozik, akik a fogdából a visszatérés helyére kísérik a hazatelepülő személyt.

Az uniós jogban a menekültügyi eljárás során szerzett információkat a [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#) (2013/32/EU) 48. cikke szabályozza, amelyek előírják a tagállamoknak, hogy tartsák tiszteletben a megszerzett információ titkosságát. Az irányelv 30. cikke garanciákat biztosít arra, hogy az egyes menedékkérőkre vonatkozó információk összegyűjtése során ezeket ne adják ki az állítólagos üldözőknek.

Az EJEE szerint a titoktartás megsértése az EJEE 8. cikkének hatálya alá tartozó kérdéseket vethet fel, ha pedig ez a visszaküldöttekre váró kegyetlen bánásmód veszélyéhez vezet, akkor az az EJEE 3. cikkét is érintheti. Más kontextusban viszont a bíróság úgy vélte, hogy a magánéletet megsértő intézkedésre minden esetben részletes szabályoknak és minimumbiztosítékoknak kell vonatkozni, amelyek kellő garanciát nyújtanak a visszaélés és az önkényesség veszélye ellen. Ezeknek a biztosítékoknak többek között az időtartamra, a tárolásra, a felhasználásra, a harmadik felek hozzáféréseire, az adatok sértetlenségének és titkosságának megőrzésére, valamint az adatok megsemmisítésére szolgáló eljárásokra kell vonatkozniuk.³³⁰

329 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.; EJEB, *Darraj kontra Franciaország* (34588/07), 2010. november 4.

330 EJEB, *S. és Marper kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (30562/04), 2008. december 4., 99. pont.

Az Európa Tanács Húsz iránymutatása a kitoloncolásról ugyancsak foglalkozik a személyes adatok tiszteletben tartásával, a feldolgozásukra vonatkozó korlátozásokkal és a menedékjogi kérelemmel kapcsolatos információk megosztásának tilalmával (12. iránymutatás).

7.3. A korlátozó intézkedések által okozott súlyos sérelem

A nemzeti jog szerint az állami szereplőknek, például a felügyelő tisztviselőknek vagy a kísérőszemélyzet tagjainak felhatalmazása lehet erőszak alkalmazására feladataik ellátása során. Az uniós jog és az EJEE egyaránt kiköti, hogy az ilyen erőnek ésszerűnek, szükségesnek és arányosnak kell lennie.

Az uniós jog és az EJEE közös előírásokat állapított meg az őrizetben előforduló halálesetekre vonatkozóan. Az élethez való jogot az EU Alapjogi Chartájában és az EJEE-ben egyaránt a 2. cikk garantálja. A 2. cikk a legfontosabb jogok egyike, amelytől az EJEE 15. cikke értelmében nem lehet eltérni. Az EJEE ugyanakkor kimondja, hogy az erő, különösen a halált okozó erő alkalmazása nem sérti a 2. cikket, amennyiben az „feltétlenül szükséges” és „szigorúan arányos”.³³¹

Az uniós jogban a **Visszatérési Irányelv** határozza meg a kényszerítő intézkedésekre vonatkozó szabályokat. Az ilyen intézkedéseket csak végső megoldásként szabad használni, arányosnak kell lenniük, és az ésszerű mértéket nem léphetik túl. Az intézkedéseket az érintett személy emberi méltóságának és testi épségének teljes mértékű tiszteletben tartása mellett kell végrehajtani (8. cikk (4) bekezdése).

Az EJEE alapján az EJEE 2. cikkével kapcsolatos ítélkezési gyakorlat megköveteli, hogy az erő alkalmazását az állami szereplők részéről olyan jogalkotási, szabályozási és közigazgatási keret állapítsa meg, amely egyben védelmet nyújt az önkényességgel, a visszaéléssel és az élettől való megfosztással szemben, az elkerülhető baleseteket is ideértve. Egy ilyen kereten belül világosan és megfelelően kell kialakítani a személyzeti struktúrát, a kommunikációs csatornákat és az erő alkalmazására vonatkozó iránymutatásokat.³³² Amennyiben az állami szereplők túllépik azt a mértéket, amekkora erő alkalmazására ésszerűen jogosultak, és ez sérelemhez, vagy akár halálhoz vezet, a tagállamot

331 Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Stewart kontra Egyesült Királyság* (hat.) (10044/82), 1984. július 10.; EJEB, *McCann és társai kontra Egyesült Királyság* (18984/91), 1995. szeptember 27., 148–149. pont.

332 EJEB, *Makaratzis kontra Görögország* [nagytanács] (50385/99), 2004. december 20., 58. pont; EJEB, *Nachova és társai kontra Bulgária* [nagytanács] (43577/98 és 43579/98), 2005. július 6., 96. pont.

felelősségre lehet vonni. Hatékony vizsgálatot kell lefolytatni a történekről, amely alapján, ha szükséges, büntetőeljárás indítható.³³³

A bíróság úgy vélte, hogy a tagállamoknak nemcsak negatív kötelezettségeik vannak, azaz hogy ne okozzanak sérelmet az embereknek, hanem pozitív kötelezettségeik is, azaz hogy védjék a személyeket az – akár harmadik féltől, akár önmaguktól eredő – élettől való megfosztással vagy a súlyos sérüléssel szemben, továbbá biztosítsák az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést. A tagállamok védelmi kötelezettségébe az is beletartozik, hogy kötelesek jogi rendelkezéseket és megfelelő eljárásokat, többek között büntetőjogi rendelkezéseket megállapítani, hogy megelőzzék a személyek elleni bűncselekményeket, és az ezekhez tartozó szankciókkal elriasszanak az ilyen bűncselekmények elkövetésétől.³³⁴ A kérdés az, hogy a hatóságok megtették-e minden ésszerűen elvárható annak érdekében, hogy elkerüljék a valódi, közvetlen életveszélyt, amelyről tudtak vagy tudniuk kellett volna.³³⁵

Amikor az EJEB az erő alkalmazásának jogszerűségét mérlegeli, több tényezőt is megvizsgál, például a kitűzött cél jellegét és a helyzettel járó testi- és életveszélyt. A bíróság megvizsgálja az erő konkrét alkalmazásának körülményeit, köztük azt, hogy szándékosan vagy akaratlanul került-e rá sor, illetve hogy a művelet tervezése és irányítása megfelelő volt-e.

Példa: Az EJEB a *Kaya kontra Törökország*³³⁶ ügyben újfent nyomatékosította, hogy a tagállamnak mérlegelnie kell az alkalmazott erőt és annak a veszélynek a mértékét, hogy ez az élettől való megfosztáshoz vezethet.

A korlátozás alkalmazása nemcsak a 2. cikk alapján vethet fel kérdéseket az élettől való megfosztás vagy halálközeli helyzet esetén, például tartós károsodást okozó öngyilkossági kísérlet esetén, hanem a 3. és a 8. cikk alapján is olyan helyzetekben, amikor a személy jogtalan emberölésnek egyáltalán nem nevezhető korlátozások alkalmazása miatt szenved károsodást vagy sérülést.

333 EJEB, *McCann és társai kontra Egyesült Királyság* (18984/91), 1995. szeptember 27., 161. pont; EJEB, *Velikova kontra Bulgária* (41488/98), 2000. május 18., 80. pont.

334 EJEB, *Osman kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (23452/94), 1998. október 28.; EJEB, *Mastromatteo kontra Olaszország* [nagytanács] (37703/97), 2002. október 24., 72–73. pont; EJEB, *Finogenov és társai kontra Oroszország* (18299/03 és 27311/03), 2011. december 20., 209. pont.

335 EJEB, *Branko Tomašić és társai kontra Horvátország* (46598/06), 2009. január 15., 51. pont.

336 EJEB, *Kaya kontra Törökország* (22729/93), 1998. február 19.

Példa: Az *Ilhan kontra Törökország*³³⁷ ügyben a bíróság úgy találta, hogy az EJEE 3. cikkét sértették meg, nem a 2. cikket, amikor a személy a letartóztatáskor alkalmazott túlzott erő következtében agykárosodást szenvedett.

Az EJEB aggodalmának adott hangot az olyan incidensekkel kapcsolatban, amikor rendőrök vagy más tisztviselők vesznek részt az EJEE 8. cikke értelmében vett, személyek elleni „beavatkozásokban”.³³⁸

Halált vagy sérülést okozhatnak a kényszerítő korlátozó technikák, vagy ha a tagállam nem akadályozza meg az élettől való megfosztást, beleértve azt is, amikor erre önkárosítás vagy orvosi okok következtében kerül sor.³³⁹ Ebben az értelemben az Európa Tanács kitoloncolásról szóló húsz iránymutatása tiltja az olyan korlátozó intézkedéseket, amelyek valószínűleg részben vagy teljesen elzárják a légutakat, vagy olyan helyzetbe kényszerítik a hazatelepülőt, amelyben fennáll a fulladás veszélye (19. iránymutatás).

7.4. Vizsgálatok

Az EJEE szerint az elsősorban az EJEE 2., 3. és 8. cikke alapján kidolgozott alapelvek bizonyos körülmények között a kitoloncolásokkal összefüggésben is alkalmazhatók. Kell, hogy legyen valamilyen fajta hatékony hivatalos vizsgálat, ha egy személy egy tagállam miatt életét veszti vagy súlyos sérüléseket szenved, vagy ha erre olyan körülmények között kerül sor, ahol a tagállam felelőssége felmerülhet, például őrizetben lévő személyek esetében. A tagállam felelőssége akkor is fennállhat, ha a kitoloncolás során végzett munkát részben magáncégeknek szervezi ki. Teljesíteni kell a hatékonyság minimumszintjét, ami az ügy körülményeitől függően alakul.³⁴⁰ Szükség van a hatékony elszámoltathatóságra és átláthatóságra ahhoz, hogy a jogállamiság tiszteletben tartása biztosított legyen és megőrizze a lakosság bizalmát.³⁴¹

Amennyiben egy személyt holtan vagy sérülten találnak, és a tagállam őrizete vagy felügyelete alatt állt vagy áll, a tagállamot terheli a felelősség, hogy kielégítő és meggyőző magyarázatot adjon a kérdéses eseményekre. A 2. cikk megsértését állapították meg

337 EJEB, *Ilhan kontra Törökország* [nagytanács] (22277/93), 2000. június 27., 77. és 87. pont.

338 EJEB, *Kučera kontra Szlovákia* (48666/99), 2007. július 17., 122–124. pont; EJEB, *Rachwalski és Ferenc kontra Lengyelország* (47709/99), 2009. július 28., 58–63. pont.

339 Lásd például az Egyesült Királyság *FGP kontra Serco Plc & Anor* ügyét [2012] EWHC 1804 (Admin), 2012. július 5.

340 EJEB, *McCann és társai kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (18984/91), 1995. szeptember 27., 161. pont; EJEB, *Velikova kontra Bulgária* (41488/98), 2000. május 18., 80. pont.

341 EJEB, *Ramsahai és társai kontra Hollandia* [nagytanács], 52391/99, 2007. május 15., 325. pont.

például akkor, amikor a kormány azt állította, hogy a halál természetes okokból következett be, anélkül hogy bármilyen más kielégítő magyarázattal szolgált volna a halálesetre vagy a hiányosan elvégzett halottszemlére.³⁴² Hasonlóképpen a 2. cikk megsértését példázzák a börtönkórházban tapasztalt hiányos orvosi ellátás esetei³⁴³, illetve az őrizetben lévő felperes állapotának vizsgálatában történt hibák.³⁴⁴

A 2. cikkben foglalt feltételeknek megfelelő kivizsgálás alapvető kritériumai, hogy az legyen: független, gyors, adekvát és hatékony, továbbá terjedjen ki a családra. A vizsgálat és eredményeinek nyilvános vizsgálatára is módot kell adni. A hatóságokat terheli a felelősség, hogy saját kezdeményezésükből indítsák el a vizsgálatot, és ne várják meg a panasztételt. A vizsgálatot olyan tisztviselőnek vagy szervnek kell lebonyolítania, aki hierarchikus, intézményi és gyakorlati szempontból független az eseményben érintettektől.³⁴⁵

342 EJEB, *Tanli kontra Törökország* (26129/95), 2001. április 10., 143–147. pont.

343 EJEB, *Tarariyeva kontra Oroszország* (4353/03), 2006. december 14., 88. pont.

344 EJEB, *Tais kontra Franciaország* (39922/03), 2006. június 6.

345 EJEB, *Finucane kontra Egyesült Királyság* (29178/95), 2003. július 1., 68. pont.

Főbb pontok

- A kitoloncolást biztonságosan, emberségesen és a személy emberi méltóságának tisztelben tartásával kell elvégezni (lásd a 7.1. szakaszt).
- A személyeknek a fizikai és szellemi egészségüket tekintve utazásra alkalmas állapotban kell lenniük (lásd a 7.1. szakaszt).
- Külön figyelmet kell fordítani a sérülékeny személyekre, köztük a gyermekekre, valamint azokra, akiknél fennáll az öngyilkosság vagy önkárosítás veszélye (lásd a 7.1. szakaszt).
- Az uniós jog szerint a tagállamoknak létre kell hozniuk a kitoloncolás hatékony ellenőrzési rendszerét (lásd a 7.1. szakaszt).
- A [Visszatérési Irányelv](#) előírja, hogy a kísérő nélküli kiskorúakat csak családtagokhoz, kinevezett gondviselőhöz vagy megfelelő befogadó létesítménybe lehet visszaküldeni (lásd a 7.1. szakaszt).
- Biztosítani kell a menekültügyi folyamat során megszerzett információk titkosságát (lásd a 7.2. szakaszt).
- A kényszerítő intézkedések alkalmazásának az uniós jog és az EJEE szerint is ésszerűnek, szükségesnek és arányosnak kell lennie (lásd a 7.3. szakaszt).
- Az EJEE alapján a hatóságok kötelesek kivizsgálni az erő túlzott alkalmazására vonatkozó, védhető állításokat (lásd a 7.4. szakaszt).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv 265. oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a 243. oldalon található.

8

Gazdasági és szociális jogok

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 12. cikke (a gyülekezés és az egyesülés szabadsága), 15. cikkének (1) bekezdése (a foglalkozás megválasztásának szabadsága és a munkavállaláshoz való jog), 16. cikke (a vállalkozás szabadsága), 28. cikke (a kollektív tárgyaláshoz és fellépéshez való jog), 29. cikke (a munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez való jog), 30. cikke (az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem), 31. cikke (tisztességes és igazságos munkafeltételek) és 32. cikke (a gyermekmunka tilalma és a fiatalok munkahelyi védelme)</p> <p>A munkavállalási jogot a másodlagos uniós jog szabályozza mindegyik külön kategóriában</p>	<p>gazdasági jogok</p>	<p>EJEE, 4. cikk (rabszolgaság és kényszermunka tilalma)</p> <p>EJEE, 11. cikk (egyesülés szabadsága)</p> <p>EJEB, <i>Bigaeva kontra Görögország</i>, 2009 (a külföldinek megengedték a szakmai képzés befejezését, de nem vizsgázhatott)</p>
<p>Az EU Alapjogi Chartájának 14. cikke (jog az oktatáshoz mindenki számára)</p> <p>A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 14. cikkének (1) bekezdése (rendezetlen jogállású migránsok)</p> <p>A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EK) 10. cikke (menedékkérők)</p>	<p>oktatás</p>	<p>EJEE, 1. jegyzőkönyv 2. cikke (oktatáshoz való jog)</p> <p>ESC, 17. cikk (a gyermekek joga a szociális, jogi és gazdasági védelemhez), 18. cikk (a jövedelemszerző tevékenységhez való jog) és 19. cikk (a migráns munkavállalók és családjaik joga a védelemre és segítségre)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
		<p>EJEB, <i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i>, 2011 (a rendezetlen jogállású migránsoknak magasabb tandíjat kell fizetniük a középiskolai oktatásért)</p> <p>Emberi Jogok Európai Bizottsága, <i>Karus kontra Olaszország</i>, 1998 (a külföldieknek magasabb tandíjat kell fizetniük a felsőoktatásért)</p>
<p>Az EU Alapjogi Chartája 34. cikkének (3) bekezdése (a szociális biztonságot és a szociális segítségnyújtást)</p> <p>Az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjai, a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők, a menedékkérők, a menekültek, a kiegészítő védelmi jogállással rendelkezők és az emberkereskedelem áldozatainak esetében a lakhatásra vonatkozó szabályokat a másodlagos uniós jog tartalmazza.</p>	<p>lakhatás</p>	<p>EJEB, <i>Gillow kontra Egyesült Királyság</i>, 1986 (az otthon tiszteletben tartásához való jog)</p> <p>EJEB, <i>M.S.S. kontra Belgium</i>, 2011 (a lakhatás biztosításának elmulasztása az EJEE 3. cikke megsértésének minősülhet)</p> <p>ESC, 31. cikk (lakhatáshoz való jog)</p> <p>EJEB, <i>DCI kontra Hollandia</i>, 2009 (rendezetlen jogállású gyermekek lakhatása)</p>
<p>A EU Alapjogi Chartája 35. cikke (egészségvédelem)</p> <p>Az egészségügyi ellátást a másodlagos uniós jog szabályozza mindegyik külön kategóriában</p>	<p>egészségügyi ellátás</p>	<p>ESC, 13. cikk (a szociális és orvosi segítséghez való jog)</p> <p>ECSR, <i>FIDH kontra Franciaország</i>, 2004</p>
<p>EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjai esetében:</p> <p>A szabad mozgásról szóló irányelv (2004/38/EK) 24. és 14. cikke</p> <p>A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, módosította a 465/2012/EU rendelet</p> <p>Az EU-n belül mozgó harmadik országbeli állampolgár esetében:</p> <p>A 859/2003/EK és az 1231/2010/EU rendelet</p>	<p>társadalombiztosítás és szociális támogatás</p>	<p>EJEB, <i>Wasilewski kontra Lengyelország</i>, 1999 (nem jogosult pénzügyi támogatásra)</p> <p>EJEB, <i>Gaygusuz kontra Ausztria</i>, 1996 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a munkanélküli-járadék terén)</p> <p>EJEB, <i>Koua Poirrez kontra Franciaország</i>, 2003 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a rokkantsági ellátás terén)</p> <p>EJEB, <i>Andrejeva kontra Lettország</i>, 2009 (a külföldiekkel szembeni megkülönböztetés a nyugdíjak terén)</p>

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
<p>Más kategóriák:</p> <p>A másodlagos uniós jog külön jogosultságokról rendelkezik a menedékkérők, menekültek, kiegészítő védelemben részesülők, az emberkereskedelem áldozatai és a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők számára</p>		<p>ESC, 12. cikk (a társadalombiztosításhoz való jog), 13. cikk (a szociális és orvosi segítséghez való jog), 14. cikk (a szociális jóléti szolgáltatásokhoz való jog), 15. cikk (a fogyatékkal élő személyek jogai), 17. cikk (a gyermekek szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga), 23. cikk (jelentések megküldése) és 30. cikk (a szegénységgel és társadalmi kirekesztéssel szembeni védelem)</p>

Bevezetés

A migránsok többsége számára az, hogy egy országba beléphet vagy ott maradhat, csak az első lépés a teljes körű tartózkodási jogok megszerzése felé. A foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, lakhatáshoz, egészségügyi ellátáshoz, társadalombiztosításhoz, szociális támogatáshoz és más szociális ellátásokhoz való hozzájutás komoly nehézségekkel járhat. A szociális jogok teljes körének igénybevételéhez rendszerint szükség van a beutazáshoz vagy maradáshoz való elismert jogra.

A területükre való belépés engedélyezéséhez vagy megtagadásához való szuverén jogok gyakorlása során az államok általában véve állampolgárság alapján különbséget tehetnek a személyek között. Elvben nem jogszerűtlen, ha olyan megállapodásokat kötnek vagy nemzeti jogszabályokat fogadnak el, amelyek bizonyos állampolgárságú személyeknek kiváltságos jogokat biztosítanak az állam területére való beutazás vagy a maradás terén. Az államok ezért rendes esetben azt is megtehetik, hogy az ilyen beutazáshoz vagy tartózkodáshoz differenciált feltételeket rendelnek, például előírják, hogy munkavállalásra vagy állami pénzforrásokra nem jogosít. Az államoknak ugyanakkor szem előtt kell tartaniuk, hogy a nemzetközi és európai emberi jogi aktusok tiltják a megkülönböztetést az általuk szabályozott területeken, így többek között az állampolgárság alapján történő megkülönböztetést is.³⁴⁶

Minél inkább a külföldiek beengedéséhez vagy kitiltásához való szuverén állami jog alá tartozik egy konkrét helyzet, az államnak annál nagyobb mozgástere van arra, hogy

³⁴⁶ Alapjogi Charta, 21. cikk; EJEE, 14. cikk és 12. jegyzőkönyv 1. cikke, ESC, V. rész, E. cikk.

differenciált feltételeket kössön ki.³⁴⁷ A differenciált bánásmód annál kevésbé elfogadható, minél jobban hasonlít a külföldi személy bevándorlási helyzete az állam saját polgárainak helyzetéhez.³⁴⁸ A legfontosabb alapjogok esetében, mint például az élethez való jog vagy a megalázó bánásmód tilalma, a differenciált bánásmód tiltott megkülönböztetésnek minősül.³⁴⁹ Ezek az elvek különösen fontosak, ha a szociális jogokhoz való hozzáférést vizsgáljuk.

Ez a fejezet rövid áttekintést ad az EU és az Európa Tanács gazdasági és szociális jogokra, azaz a munkavállaláshoz, oktatáshoz, lakhatáshoz, egészségügyi ellátáshoz és szociális védelemhez való jogra vonatkozó előírásairól.

8.1. Fő jogforrások

Az uniós jogban a szabad mozgásra vonatkozó uniós rendelkezéseknek jelentős hatáskor van azoknak az uniós polgároknak a harmadik országbeli állampolgár családtagjai helyzetére, akik éltek az Európán belüli szabad mozgáshoz való jogukkal. A családtagjaik helyzetét – állampolgárságtól függetlenül – a **Szabad Mozgásról szóló Irányelv** (2004/38/EK) szabályozza. Az irányelv 2. cikkének (2) bekezdése meghatározza, hogy mely családtagok tartoznak az irányelv hatálya alá. Az irányelv Izland, Liechtenstein és Norvégia állampolgárainak harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjaira is alkalmazandó.³⁵⁰ A svájci állampolgárok családtagjai hasonló jogállást élveznek.³⁵¹ Az irányelv különböző rendelkezései alá tartozó családtagok nemcsak munkavállalási jogra jogosultak, hanem szociális ellátásokat is igénybe vehetnek.

Bár nem EGT-állampolgárok, az uniós jog szerint a török állampolgároknak és családtagjaiknak kiváltságos helyzetük van az EU-tagállamokban. Ez az 1963. évi Ankarai Megállapodásból és az 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyvből ered, amelyben feltételezték, hogy Törökország 1985-re az EU tagja lesz. A 2010-es helyzet szerint az EU területén

347 EJEB, *Bah kontra Egyesült Királyság* (56328/07), 2011. szeptember 27.

348 EJEB, *Gaygusuz kontra Ausztria* (17371/90), 1996. szeptember 16.

349 ECSR, *Defence for Children International kontra Hollandia* (47/2008), 2009. október 20.

350 Az **Európai Gazdasági Térségről** szóló megállapodás, 1992. május 2., III. rész, A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása, HL L 1., 1994. március 3.

351 Megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, 1999.06.21., 7. cikk – HL L 114., 7. o., 2002. április 30. (később kiterjesztették más EU-tagállamokra is).

közel 2,5 millió török állampolgár él, ezáltal a török állampolgárok alkotják az EU-ban tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok legnépesebb csoportját.³⁵²

A harmadik országbeli állampolgárok más kategóriái, például a menedékkérők, menekültek vagy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők esetében külön irányelvek szabályozzák a munkaerő-piaci hozzáférés mértékét. Az EU 2011. decemberben fogadta el az **összevont engedélyről szóló irányelvet** (2011/98/EU), amelyet 2013-ra kellett átültetni. A harmadik országbeli állampolgárok számára összevont kérelmezési eljárást vezet be a valamely tagállam területén való tartózkodáshoz és munkavállaláshoz, valamint közös jogokat a jogszerűen tartózkodó, harmadik ország állampolgárságával rendelkező munkavállalók részére.

A faji vagy etnikai alapon történő megkülönböztetést ezenkívül a **faji egyenlőségről szóló irányelv** (2000/43/EK) is tiltja a foglalkoztatásban, az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférésben, illetve a jóléti és szociális biztonsági rendszerek igénybevételében.³⁵³ Ez a harmadik országbeli állampolgárokra is vonatkozik; ugyanakkor az irányelv 3. cikkének (2) bekezdése szerint „nem vonatkozik az állampolgárságon alapuló eltérő bánásmódra, és nem érint [...] semmilyen bánásmódot, amely harmadik országok állampolgárainak és hontalan személyeknek a jogállásából fakad”.

A **Munkavállalók Alapvető Szociális Jogairól szóló Közösségi Chartát** 1989. december 9-én fogadták el, az Egyesült Királyság kivételével az összes tagállam nyilatkozatával. A charta kialakította az európai munkajogi modellhez alapul szolgáló főbb elveket, és irányt mutatott az **európai szociális modell** fejlődéséhez a következő évtizedben. A közösségi chartában kinyilvánított alapvető szociális jogokat az **EU Alapjogi Chartájában** fejlesztették és bővítették ki. A Charta alkalmazását tekintve az uniós jog hatálya alá tartozó kérdésekre korlátozódik, és a rendelkezései nem terjeszthetik ki az uniós jog hatályát. Az EU Alapjogi Chartája alapján nagyon kevés a mindenkit megillető szociális jog – amilyen például az oktatáshoz való jog a 14. cikk (1)–(2) bekezdésében –, mivel a jogok többsége az állampolgárokra és/vagy a jogszerűen tartózkodó személyekre korlátozódik.

Az Európa Tanács rendszere szerint az EJEE főként polgári és politikai jogokat garantál, így a gazdasági és szociális jogok kérdésében csak korlátozott útmutatással szolgál.

352 Európai Bizottság, Eurostat (2010), „A külföldi állampolgárok legfontosabb származási országai, EU-27, 2010”, elérhető itt: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Main_countries_of_origin_of_non-nationals_EU-27_2010_\(million\).png&filetimestamp=20111125175250#file](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php?title=File:Main_countries_of_origin_of_non-nationals_EU-27_2010_(million).png&filetimestamp=20111125175250#file).

353 2000/43/EK irányelv, HL L 180., 22. o.

Az 1961-ben elfogadott, majd 1996-ban felülvizsgált Európai Szociális Charta azonban kiegészíti az EJEE-t, és a gazdasági és szociális jogok területén az európai emberjogi jog egyik legfontosabb hivatkozási pontja. A charta megállapítja az alapvető jogokat és szabadságokat, és létrehoz egy ellenőrzési mechanizmust, amely egy jelentéstételi eljáráson és a kollektív panaszok eljárásán alapul, hogy garantálja az ESC szerinti jogoknak a részes államok általi tiszteletben tartását. Az ESC olyan jogokat foglal magában, amelyek kiterjednek a lakhatásra, egészségügyre, oktatásra, foglalkoztatásra, szociális védelemre, a személyek szabad mozgására és a megkülönböztetésmentességre.

Bár az ESC migránsoknak nyújtott védelme nem a kölcsönösség elvén alapul, a rendelkezései eleinte csak olyan tagállamok állampolgáiraire vonatkoztak, amelyek ratifikálták az ESC-t, és akik olyan más tagállamokban migránsok, amelyek szintén ratifikálták az ESC-t. Az ESC függeléke szerint az ESC 1–17. cikke és 20–31. cikke külföldiekre annyiban érvényes – bár kifejezetten nem hivatkozik rájuk –, amennyiben az ESC egy részes tagállamának állampolgárai, és az ESC egy másik részes tagállamának területén jogszerűen tartózkodnak vagy rendszeres keresőtevékenységet folytatnak. Ezeket a cikkeket a migráns munkavállalókról és családjukról szóló 18. és 19. cikk fényében kell értelmezni. A 18. cikk biztosítja az ESC-ben részes tagállamok területén folytatott jövedelemszerző tevékenységhez való jogot, a 19. cikk pedig a védelemhez és segítséghez való jogot biztosítja a migráns munkavállalók és családjuk számára.

Az ESC alkalmazási köre ezért valamelyest behatárolt, az ECSR mindazonáltal komoly joggyakorlatot alakított ki. Amikor bizonyos alapjogok forognak kockán, az ECSR ítélkezési gyakorlata az állam területén tartózkodó összes személyre kiterjesztette az ESC személyi hatályát, a rendezetlen jogállású migránsokat is beleértve.³⁵⁴

Az ESC kapcsolódása az EJEE-hez nagy jelentőségű, ami nagymértékben felértékeli az ECSR ítélkezési gyakorlatát. Bár az EU és az Európa Tanács tagállamai közül nem mindegyik ratifikálta az ESC-t vagy fogadta el az összes rendelkezését, az EJEB úgy vélte, hogy a ratifikálás nem feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a bíróság értelmezzen bizonyos, az EJEE alapján felvetett kérdéseket, amelyeket az ESC is szabályoz.³⁵⁵

354 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues kontra Franciaország*, 14/2003 sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8.

355 EJEB, *Demir és Baykara kontra Törökország* [nagytanács] (34503/97), 2008. november 12., 85–86. pont. Az ezen a területen alkalmazandó releváns nemzetközi jogi aktusok további példái közé tartozik még a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (ICESCR), a migráns munkavállalókról szóló ENSZ-egyezmény és a 143. ILO-egyezmény.

8.2. Gazdasági jogok

Ez a rész a gazdasági jogokkal foglalkozik, köztük a munkavállalási joggal és a munkahelyi egyenlő bánásmóddhoz való joggal. A munkavállalási jog rendszerint a személy jogállásának függvénye. A személy – legális vagy nem legális – munkába állásának pillanatától kezdve azonban tiszteletben kell tartani az alapvető munkaügyi jogokat. Hasonlóképpen érvényes, hogy a munkavállalók jogállásuktól függetlenül jogosultak az elvégzett munkáért járó fizetésre.

Az EJEE nem garantálja kifejezetten a gazdasági és szociális jogokat, kivéve a rabszolgaság és kényszermunka tilalmát (4. cikk) és a szakszervezetek alapításához való jogot (11. cikk).

Az EJEB kapcsolódó területekhez tartozó ügyei között a bíróság megvizsgálta egy külföldi esetét, akinek megengedték, hogy megkezdje tanulmányait egy bizonyos szakmában, utána viszont megtagadták a szakma gyakorlásához való jogot.

Példa: A *Bigaeva kontra Görögország*³⁵⁶ ügyben egy orosz állampolgárnak engedélyezték egy 18 hónapos gyakornoki program megkezdését azzal a céllal, hogy felvegyék a görög ügyvédi kamarába. Amikor befejezte a programot, a kamarai tanács nem engedte részt venni a kamarai vizsgákon, azzal az indokolással, hogy nem görög állampolgár. Az EJEB megjegyezte, hogy a kamarai tanács megengedte a felperesnek a gyakornoki program megkezdését, holott nyilvánvaló volt, hogy a befejezésekor nem lesz jogosult a kamarai vizsgán való részvételre. A bíróság megállapította, hogy a hatóságok magatartása nem volt következetes, hiányzott belőle a felperes iránti személyes és szakmai tisztelet, és ez a magánéletébe való jogtalan beavatkozásnak minősült az EJEE 8. cikkének értelmében. Az EJEB azt ugyanakkor nem állapította meg, hogy a külföldiek kizárása a jogi szakmából önmagában megkülönböztetésnek minősül.

Az ESC keretében a 18. cikk rendelkezik az ESC más részes tagállamainak területén folytatott jövedelemszerző tevékenységhez való jogról. Ez a rendelkezés nem szabályozza a munkavállalás céljából történő beutazást, és bizonyos tekintetben inkább figyelmeztető, semmint kötelező jellegű. Azt mindenesetre előírja, hogy a munkavállalási engedélyek megtagadásának aránya nem lehet túl magas,³⁵⁷ hogy a munkavállalási és tartózkodási engedélyt összevont kérelmezési eljárással, túlzott díjak és költségek nélkül lehessen

356 EJEB, *Bigaeva kontra Görögország* (26713/05), 2009. május 28.

357 ECSR, Következtetések XVII-2, Spanyolország, 18. cikk (1) bekezdése.

megszerezni;³⁵⁸ hogy a kiadott munkavállalási engedélyeket nem szabad túlzott mértékben korlátozni földrajzi és/vagy foglalkozási szempontból;³⁵⁹ és hogy a munkahely elvesztésének nem kell feltétlenül és azonnal a tartózkodási engedély elvesztéséhez vezetnie, hanem a személynek időt kell adni arra, hogy másik állást kereshessen.³⁶⁰

Az ESC 19. cikke hosszan sorolja azokat az intézkedéseket, amelyek a migráns munkavállalókat támogatják a más részes államok területén, azzal a kikötéssel, hogy jogszerűen kell ott tartózkodniuk (a 19. cikk (8) bekezdéséről azonban részletesen lásd a 3. fejezetet).

Az ESC a munkakörülményekkel is foglalkozik, például az ésszerű munkaidőhöz való joggal, az éves fizetett szabadsághoz való joggal, a munkahelyi egészséghez és biztonsághoz való joggal, valamint a tisztességes díjazáshoz való joggal.³⁶¹

Az uniós jog szerint az EU Alapjogi Chartájában foglalt szabadságok egyike a munkavállaláshoz és a szabadon választott vagy elfogadott foglalkozás gyakorlásához való jog (a Charta 15. cikkének (1) bekezdése). Ebből a jogból azonban elvesz a nemzeti jog, többek között a külföldiek munkavállalását szabályozó nemzeti törvények. A Charta elismeri a kollektív tárgyaláshoz való jogot (28. cikk) és a szakszervezetek alapításának szabadságát (12. cikk). Mindenkinnek biztosítja a jogot az ingyenes munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez (29. cikk). Minden munkavállalónak, így a nem uniós állampolgároknak is joguk van az indokolatlan elbocsátással szembeni védelemhez (30. cikk), a tisztességes és igazságos munkafeltételekhez, valamint a pihenőidőhöz és a fizetett éves szabadsághoz (31. cikk). A 16. cikk garantálja a vállalkozás szabadságát. A Charta ugyancsak rendelkezik a munkahelyi egészség és biztonság védelméről (31. cikk), és kimondja a gyermekmunka tilalmát (32. cikk).

A személyek egyes kategóriáival külön foglalkozó másodlagos uniós jogszabályok rendszerint a munkavállalási jogot is szabályozzák. A harmadik országok állampolgárai változó mértékben férhetnek hozzá a munkaerőpiachoz, attól függően, hogy melyik kategóriába tartoznak. A 8.2.1–8.2.8. szakaszban röviden bemutatjuk a harmadik országbeli állampolgárok főbb kategóriáinak helyzetét.

358 ECSR, Következtetések XVII-2, Németország, 18. cikk (2) bekezdése.

359 ECSR, Következtetések V, Németország, 18. cikk (3) bekezdése.

360 ECSR, Következtetések XVII-2, Finnország, 18. cikk (3) bekezdése.

361 ECSR, *Marangopoulos Foundation for Human Rights kontra Görögország*, 30/2005 sz. panasz, érdemi rész, 2006. december 6., témája a bányászati dolgozók.

8.2.1. EGT- vagy svájci állampolgárok családtagjai

Az uniós jog szerint a szabad mozgáshoz való jogukkal élő uniós polgárok, valamint az EGT- vagy svájci állampolgárok kijelölt családtagjai állampolgárságuktól függetlenül jogosultak munkavállalás vagy önálló vállalkozás céljából szabadon mozogni Európában, és a tagállam saját állampolgáraival megegyező bánásmódra jogosultak (az uniós polgárok esetében a [Szabad Mozgásról szóló Irányelv](#) 24. cikke).

A svájci állampolgárok családtagjai e tekintetben nem jogosultak a teljesen egyenlő bánásmódra.³⁶² Egyes EU tagállamok által ideiglenes munkavállalási korlátozások lettek elfogadva a horvát állampolgárokkal szemben 2015. június 15-ig, ami meghatározott körülmények esetén 2020 júniusáig meghosszabítható.

A polgárok és bármilyen állampolgárságú családtagjaik szabad mozgásával kapcsolatban az EUMSZ 45. cikkének (4) bekezdése rendelkezik arról, hogy a közszolgáltatban történő foglalkoztatást a tagállamok saját állampolgáraiknak tarthatják fenn. Az EB ezt szigorúan értelmezte, és nem engedte meg, hogy a tagállamok bizonyos pozíciókat csak az állampolgáraiknak tartsanak fenn, például a tanári gyakorlati helyet³⁶³ vagy az idegen nyelvi egyetemi asszisztensi állást³⁶⁴.

A munkavállalók valódi szabad mozgásának elősegítése érdekében az EU összetett jogszabályokat is elfogadott a képzések kölcsönös elismeréséről, általában és ágazatok szerint is, amelyek a harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagokra éppúgy érvényesek, mint az EGT-állampolgárokra. A szakmai képzések elismeréséről szóló [2005/36/EK](#) irányelvet utoljára 2011. márciusban foglalták egységes szerkezetbe (fontos módosításokkal). Összetett rendelkezések vonatkoznak azokra, akik a képzéseik egy részét vagy egészét az EU területén kívül szerezték, még ha az említett képzéseket egy EU-tagállamban már sikerült is elismertetni. Az EB/EUB több mint 100 ítéletet hozott ezen a téren.³⁶⁵

362 EUB, C-70/09. sz., *Alexander Hengartner and Rudolf Gasser kontra Landesregierung Vorarlberg* ügy, EBHT 2010., I-07233. o., 2010. július 15., 39–43. pont.

363 EB, C-66/85. sz., *Deborah Lawrie-Blum kontra Land Baden-Württemberg* ügy, EBHT 1986., I-02121. o., 1986. július 3., 26–27. pont.

364 EB, C-259/91., C-331/91. és C-332/91. sz., *Pilar Allué és Carmel Mary Coonan és társai kontra Università degli studi di Venezia és Università degli studi di Parma egyesített ügyek*, 1993., I-04309. o., 1993. augusztus 2., 15–21. pont.

365 Az ítéletek listáját összefoglalókkal együtt lásd: European Commission, *List of Judgements of the Court of Justice concerning professional recognition*, 2010. december 22., MARKT/D4/JMV/1091649/5/2010-EN,

8.2.2. Kiküldött munkavállalók

Azokra a harmadik országbeli állampolgárokra, akik nem jogosultak a szabad mozgásra, de az egyik tagállamban jogszerűen dolgoznak egy munkáltatónál, és a munkáltató saját nevében ideiglenesen egy másik tagállamba küldi őket dolgozni, a **kiküldött munkavállalókról szóló irányelv** (96/71/EK) vonatkozik. Az irányelv célja, hogy az Európai Unió egész területén garantálja a kiküldött munkavállalók jogainak és munkakörülményeinek védelmét, hogy megelőzze a „szociális dömpinget”. Az irányelv különösen arra irányul, hogy összeegyeztesse egymással az EUMSZ 56. cikke szerinti, határokon átnyúló szolgáltatásnyújtási szabadságot és az e célból ideiglenesen külföldre küldött munkavállalók jogainak megfelelő védelmét.³⁶⁶ Mint az EB rámutatott, ez azonban nem idézhet elő olyan helyzetet, hogy egy munkáltató az irányelv értelmében a küldő állam és a fogadó állam releváns munkajogát egyszerre legyen köteles tiszteletben tartani, mivel a két tagállamban biztosított védelem szintje egyenlőnek tekinthető.³⁶⁷

Az irányelv ilyen értelemben minimumszabályokat határoz meg, amelyeket alkalmazni kell a munkavállalás céljából egyik tagállamból egy másikba küldött munkavállalókra. Az irányelv 3. cikke konkrétan úgy rendelkezik, hogy a fogadó ország jogszabályaiban vagy az általánosan érvényes kollektív megállapodásokban szereplő feltételeket a kiküldött munkavállalókra is alkalmazni kell, különösen a maximális munkaidő, a pihenőidők, az éves szabadság és a bérszint tekintetében.

Az Európai Bizottság 2012. márciusban javaslatot tett egy irányelvre³⁶⁸, amely a meglévő **kiküldött munkavállalókról szóló irányelv** végrehajtását kívánja javítani.

8.2.3. Kékkártyával rendelkező személyek, kutatók és diákok

Az uniós kékkártyával rendelkező harmadik országbeli állampolgárok két év jogszerű foglalkoztatás után a fogadó tagállamban jogosultak az állampolgárokéval egyenlő bánásmódra a magasabb képesítést igénylő munkahelyekhez való hozzáférés tekintetében. Ha az uniós kékkártyával rendelkező személy 18 hónapon át jogszerűen tartózkodott egy tagállam területén, másik tagállamba költözhet, hogy magasabb képesítést

366 EB, C-346/06. sz., *Dirk Ruffert kontra Land Niedersachsen* ügy, EBHT 2008., I-01989. o., 2008. április 3.

367 EB, C-341/05. sz. *Laval un Partneri Ltd kontra Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1 Byggettan és Svenska Elektrikerförbundet* ügy, 2007., I-11767. o., 2007. december 18.

368 Európai Bizottság (2012) Javaslat: Irányelv a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről szóló 96/71/EK irányelv érvényesítéséről, COM(2012)131 final.

igénylő állást vállaljon, a fogadható külföldi állampolgárok számára vonatkozó tagállami korlátok függvényében.

A [kékkártya-irányelv](#) (2009/50/EK) 15. cikkének (6) bekezdése alapján a kékkártyával rendelkező személyek családtagjai állampolgárságtól függetlenül automatikusan általános munkavállalási jogot kapnak. A [családegyesítési irányelvtől](#) (2003/86/EK) eltérően a [kékkártya-irányelv](#) nem köti határidőhöz e jog megszerzését.

A kutatókra a [tudományos kutatási irányelv](#) vonatkozik (2005/71/EK; a részt vevő tagállamok listáját lásd az [1. melléklet](#)). A kérelmezőknek be kell mutatniuk egy érvényes úti okmányt, egy kutatószervezettel kötött fogadási megállapodást, valamint egy pénzügyi felelősségről szóló nyilatkozatot; a kérelmező ezenkívül nem veszélyeztetheti a közrendet, a közbiztonságot vagy a közegészségügyet. A kutatók családtagjainak szóló tartózkodási engedélyek kiadása továbbra is a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik. Ez az irányelv – akárcsak az [összevont engedélyről szóló irányelv](#) – nem biztosít családegyesítési jogot a harmadik országokban élő családtagoknak.

A [diákokról szóló irányelv](#) (2004/114/EK) az EU-ba tanulmányok folytatása, diákcseré, javadalmazás nélküli gyakorlat vagy önkéntes szolgálat céljából beutazó, harmadik országbeli állampolgárok helyzetét szabályozza. A tagállamoknak engedélyezniük kell, hogy a hallgatók a tanulmányi időn kívül a tagállam által meghatározott maximális heti óraszámban munkát vállaljanak, de a tagállam más feltételek teljesítését is előírhatja (17. cikk).

A tudományos kutatási irányelv és a diákokról szóló irányelv módosító javaslatát az Európai Bizottság 2013 márciusában nyújtotta be, hogy javítsa az egyetemi felvételi feltételeit és bővítse jogaikat.³⁶⁹ A javaslat tartalmaz intézkedéseket a fizetett gyakornokok és az „au pair”-ekre vonatkozóan is.

8.2.4. Török állampolgárok

A török állampolgárok az 1963. évi [Ankarai Megállapodás](#) és az 1970. évi kiegészítő jegyzőkönyve, valamint az említett jogi aktusok alapján az EGK-Törökország Társulási Tanács által meghozott határozatok értelmében különösen kiváltságos helyzetben vannak. A török állampolgároknak nincs közvetlen joguk ahhoz, hogy munkavállalási célból beutazzanak valamelyik EU-tagállamba. Ha viszont egy tagállam nemzeti joga engedélyezi a munkavállalásukat, egy év után joguk van ugyanabban a foglalkoztatásban

369 Európai Bizottság, COM (2013) 151 végleges, Brüsszel. 2013. március 25.

maradni.³⁷⁰ Három év elteltével bizonyos feltételek mellett másik munkahelyet is kereshetnek, az EGK-Törökország Társulási Tanács 1/80. számú határozata 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően. Az EGT-munkavállalókhöz hasonlóan a török munkavállalókat is nagy vonalakban határozzák meg.

Példa: A *Tetik*-ügyben³⁷¹ a német hatóságok nem akartak tartózkodási engedélyt adni Tetik úrnak, aki a három év leteltével másik állást keresett. Az EB azt állapította meg, hogy hagyni kell egy ésszerű tartózkodási időszakot, hogy kereshessen olyan munkát, amilyenre jogosult, hátha talál.

Példa: Az EUB a *Genc*-ügyben³⁷² arra a következtetésre jutott, hogy az a török állampolgár, aki különösen korlátozott óraszámban, konkrétan heti 5,5 órában dolgozik egy munkáltatónál, és a jövedelme csak részben fedezi a létfenntartásához szükséges minimumot, a Társulási Tanács 1/80 határozata 6. cikkének (1) bekezdése értelmében munkavállalónak minősül, amennyiben a foglalkoztatása valós és tényleges.

Az 1/80 határozat 7. cikke alapján a török munkavállalók családtagjai – még ha a családtagok maguk nem is török állampolgárok – 3 év jogszerű tartózkodás után beléphetnek a munkapiacra. Objektív okok indokolhatják, hogy a török migráns munkás érintett családtagja külön él.³⁷³ Egy török állampolgár gyermeke, aki befejezett egy szakképzést, állásokat pályázhat meg a befogadó országban, feltéve, ha legalább az egyik szülőjét minimum 3 évig legálisan alkalmazták a befogadó országban.

Példa: A *Derin*-ügyben³⁷⁴ az EB úgy vélte, hogy az a török állampolgár, aki gyermekként csatlakozott a Németországban jogszerűen dolgozó szüleihez, a szabad munkavállalási jogból eredő németországi tartózkodási jogát csak közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokból veszítheti el, vagy akkor, ha a tagállam területét alapos ok nélkül, jelentős időre elhagyja.

370 EB, C-386/95. sz., *Eker kontra Land Baden-Württemberg* ügy, 1997. I-02697. o., 1997. május 29., 20–22. pont.

371 EB, C-171/95. sz., *Recep Tetik kontra Land Berlin* ügy, 1997. január 23., 30. pont.

372 EUB, C-14/09. sz., *Hava Genc kontra Land Berlin* ügy, 2010. I-00931. o., 2010. február 4., 27–28. pont.

373 EB, C-351/95. sz., *Kadiman kontra Freistaat Bavaria* ügy, 1997. április 17., 44. pont.

374 EB, C-325/05. sz., *Ismail Derin kontra Landkreis Darmstadt-Dieburg* ügy, EBHT 1997., I-00329. o., 2007. július 18., 74–75. pont.

A letelepedés vagy a szolgáltatásnyújtás jogával kapcsolatban a török állampolgárokra az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikkében szereplő felfüggesztési záradék vonatkozik. Ha a török állampolgárokra nem szabtak ki semmilyen vízum- vagy a munkavállalási engedélyre vonatkozó követelményt akkor, amikor a 41. cikk vagy a jegyzőkönyv egy adott tagállamban hatályba lépett, akkor a tagállam most nem vezethet be vízum- vagy munkavállalási engedélyre vonatkozó követelményt (lásd még a 2.8. szakaszt).

8.2.5. Huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők és a családegyesítési irányelv kedvezményezettjei

Azok a személyek, akik a [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) (2003/109/EK) 11. cikkének a) pontja szerint „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást szereztek, az állampolgárokéval egyenlő bánásmódot élveznek a fizetett és nem fizetett foglalkoztatás; az alkalmazási feltételek és munkakörülmények (ideértve a munkaidőt, az egészségügyi és biztonsági előírásokat, a szabadságra való jogosultságot, a javadalmazást és az elbocsátást); az egyesülési szabadság és szakszervezeti tagság, valamint a szakszervezet vagy egyesület képviselőjének joga tekintetében.

A [családegyesítési irányelv](#) kedvezményezettjei (lásd még az 5. fejezetet) esetében a jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli családegyesítő családtagjának joga van a munkavállaláshoz és az önálló vállalkozáshoz (14. cikk). A munkavállalási jog a fogadó államba való megérkezéstől számított határidőhöz van kötve, amely nem haladhatja meg a 12 hónapot. A fogadó állam ez idő alatt mérlegelheti, hogy a munkaerőpiac tudja-e fogadni a személyt.

8.2.6. Más, társulási vagy együttműködési megállapodással rendelkező országok állampolgárai

Az EUMSZ 216. cikke rendelkezik a harmadik országok és az EU közötti megállapodások megkötéséről, a 217. cikk pedig kifejezetten a társulási megállapodásokról. Egyes államok polgárai, amelyekkel az EU társulási, stabilizációs, együttműködési, partnerségi

és/vagy más típusú megállapodásokat kötött³⁷⁵, sok tekintetben egyenlő bánásmódot élveznek, de nem jogosultak az uniós polgárokat megillető teljes körű egyenlő bánásmódra. 2012 végéig az EU több mint 100 állammal kötött megállapodást.³⁷⁶

Ezek a társulási és együttműködési megállapodások az állampolgáraik számára nem hoznak létre közvetlen jogot az EU-ba való beutazáshoz és a munkavállaláshoz. Az ezekből az országokból származó, egy adott EU-tagállam területén jogszerűen dolgozó állampolgárok azonban a tagállam saját polgáraival egyenlő bánásmódra és ugyanolyan munkakörülményekre jogosultak. Ezt mondja ki például a Marokkóval, illetve Tunéziával kötött euromediterrán megállapodások 64. cikkének (1) bekezdése, amely megállapítja, hogy a „területén a törvényesen alkalmazott marokkói [vagy tunéziai] állampolgárságú munkavállalók részére biztosított elbánás a munkakörülményeket, a javadalmazást és az elbocsátást illetően – az adott tagállam saját állampolgáraihoz viszonyítva – mentes az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés alól”.³⁷⁷ A határozott idejű foglalkoztatás esetében a megkülönböztetésmentesség a munkakörülményekre és a javadalmazásra korlátozódik (64. cikk (2) bekezdése). Ugyanezen megállapodás 65. cikkének (1) bekezdése a szociális biztonság területén is bevezette a megkülönböztetésmentességet.³⁷⁸

Az EB/EUB számos, ezekhez a megállapodásokhoz kapcsolódó ügygel foglalkozott.³⁷⁹ Ezek közül néhány a harmadik országbeli állampolgár tartózkodási engedélyének mun-

375 Stabilizációs és társulási megállapodás Albániával, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal, Bosznia-Hercegovinával, Montenegróval és Szerbiával van hatályban. Partnerségi és együttműködési megállapodás 13 kelet-európai és közép-ázsiai országgal áll fenn; a Marokkóval, Tunéziával és Algériával kötött eredeti megállapodásokat mára az euromediterrán (7 államot takar) megállapodások váltották fel. Megállapodást írtak alá 79 afrikai, karibi és csendes-óceáni állammal (a cotonoui megállapodások) és Chilével.

376 A fenti megállapodások által az érintett államok polgáira és családtagjaira gyakorolt hatás aktuális, átfogó áttekintését lásd Rogers, N. és mások (2012), 14–21. fejezet.

377 Euro-mediterrán megállapodás egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Marokkói Királyság közötti társulás létrehozásáról (2000. március 1-jén lépett hatályba, HL L 70. 2000., 2. o.) és Euro-mediterrán megállapodás egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Tunéziai Köztársaság közötti társulás létrehozásáról (1998. március 1-jén lépett hatályba, HL L 97., 1998., 2. o.).

378 EB, C-18/90. sz., *Office National de l'emploi kontra Kziber* ügy, EBHT 2009., I-00199. o., 1991. január 31.

379 Néhány példa a megállapodásokhoz kapcsolódó ügyek közül: EB, C-18/90. sz., *Office National de l'emploi kontra Kziber* ügy, EBHT 2009., I-00199. o., 1991. január 31.; (Együttműködési megállapodás az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság között, 41. cikk (1) bekezdése *allocation d'atteinte*, HL L 264., 1978. 2–118. o., felváltotta az EU-Marokkó euromediterrán társulási megállapodás); EB, C-416/96. sz., *El Yassini kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 1999., I-01209. o., 1999. március 2. (Együttműködési megállapodás az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság között); EB, C-438/00. sz., *Deutscher Handballbund kontra Kolpak* ügy, 2003., I-04135. o., 2003. május 8. (Szlovák Köztársaság).

kavállalás céljából való meghosszabbítási lehetőségéről szolt, miután egy kapcsolat felbomlása nyomán elvesztette az eltartottként addig meglévő tartózkodási jogát.

Példa: Az *El Yassini*³⁸⁰ ügy egy marokkói állampolgárról szolt, aki elvesztette tartózkodásának eredeti okát, ezt követően pedig a kereső foglalkozására való tekintet nélkül elutasították a tartózkodási engedélyének meghosszabbítását. A Bíróságnak ebben az esetben meg kellett bizonyosodnia arról, hogy a török állampolgárokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatában³⁸¹ kialakított hozzáállás analógia alapján a marokkói állampolgárokra is alkalmazható-e, és ezért a (később a Marokkóval kötött euromediterrán megállapodással felváltott) EGK-Marokkó megállapodás 40. cikke tartalmaz-e foglalkoztatási biztonságot a munkaviszonynak a munkáltató és a munkavállaló közötti szerződésben meghatározott teljes időtartamára. Az EB úgy vélte, hogy az EGK-Marokkó megállapodást közvetlenül kellett alkalmazni, mivel a munkakörülmények és a javadalmazás terén világos, feltétel nélküli és kellőképpen gyakorlati elveket határozott meg. A Bíróság mindazonáltal kizárta azt a lehetőséget, hogy az Ankarai Megállapodással kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot lehetett volna alkalmazni a jelen ügyre. Az Ankarai Megállapodás és az EGK-Marokkó megállapodás alapvetően különbözött egymástól, és a Törökországgal kötött megállapodástól eltérően az EGK-Marokkó megállapodás nem rendelkezett arról a lehetőségről, hogy Marokkó csatlakozna a Közösséghez, ahogy a munkavállalók szabad mozgását sem tűzte ki célul. A Bíróság következtetésképpen úgy vélte, hogy az Egyesült Királyságot ez nem gátolja abban, hogy megtagadja a felperes tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, még ha ez azt is vonja maga után, hogy a munkaszerződését a lejáratá előtt fel kell mondania. A Bíróság a továbbiakban rámutatott, hogy más lenne a helyzet, ha a tagállam a marokkói állampolgárnak a foglalkoztatással kapcsolatban egyedi jogokat adott volna, amelyek „szélesebb körűek a tartózkodási jogoknál”.

Példa: A Bíróságot a *Gattoussi*-ügyben³⁸² egy hasonló eset miatt kérték fel döntéshozatalra, de az EU és Tunézia közötti euromediterrán társulási megállapodás 64. cikkének (1) bekezdésében megállapított megkülönböztetés tilalma alapján. Ebben az esetben azonban a felperesnek kifejezetten megadták a határozatlan időre szolt

380 EB, C-416/96. sz., *El Yassini kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 1999., I-01209. o., 1999. március 2., 64., 65., 67. pont.

381 EB, C-237/91. sz., *Kazim Kus kontra Landeshauptstadt Wiesbaden* ügy, EBHT 1992., I-6781. o., 1992. december 16., 21-23. és 29. pont.

382 EB, C-97/05. sz., *Mohamed Gattoussi kontra Stadt Rüsselsheim* ügy, EBHT 2006., I-11917. o., 2006. december 14., 39. pont.

munkavállalási engedélyt. A Bíróság e körülményekre való tekintettel azt állapította meg, hogy az EU-Tunézia társulási megállapodás 64. cikkének (1) bekezdése „joghatással bírhat a tunéziai állampolgár valamely tagállam területén való tartózkodási jogára, amennyiben az említett állampolgár részére e tagállam a tartózkodási engedély érvényességi idejét meghaladó időtartamra megfelelően engedélyezte, hogy területén keresőtevékenységet folytasson”. A Bíróság lényegében arra hívta fel a figyelmet, hogy az EU-Tunézia társulási megállapodás nem tiltotta meg a tagállamoknak a tunéziai állampolgár jogának megnyirbálását, miután előzőleg engedélyt kapott a beutazásra és a munkavállalásra. Ha azonban a tunéziai állampolgár egyedi munkavállalási jogokat kapott volna, amelyek szélesebb körűek a tartózkodási jogoknál, akkor a tartózkodási joga meghosszabbításának megtagadását valamely jogos nemzeti érdek, például a közrend, a közbiztonság vagy a közegészségügy védelmével kellett volna indokolni.

Az EU-tagállamok és Albánia közötti stabilizációs és társulási megállapodás³⁸³ 80. cikke hasonlóképpen kimondja, hogy „a migrációval kapcsolatban a felek megállapodnak abban, hogy a területükön jogszerűen tartózkodó, más országok állampolgárait egyenlő bánásmódban részesítik, és előmozdítják azon politikákat, amelyek célja, hogy azoknak a saját állampolgáraikéhoz hasonló jogokat és kötelezettségeket biztosítsanak”.

Az Oroszországgal kötött partnerségi és együttműködési megállapodás³⁸⁴ munkafeltételekről szóló 23. cikke kevésbé átfogó megfogalmazásban azt állapítja meg, hogy „a Közösség és tagállamai az egyes tagállamokban alkalmazandó törvényeknek, feltételeknek és eljárásoknak megfelelően biztosítják, hogy az adott tagállam területén jogszerűen munkát vállaló oroszországi állampolgárokkal szembeni bánásmód mentes legyen az állampolgárság alapján történő mindennemű megkülönböztetéstől a munkafeltételek, a díjazás vagy az elbocsátás tekintetében a saját állampolgáraik részére nyújtott elbánáshoz viszonyítva”.

Példa: A *Simutenkov*-ügy³⁸⁵ egy spanyol klubcsapatban, Spanyolországban hivatalos labdarúgóként alkalmazott orosz állampolgárról szólt, akinek az állampolgársága miatt a spanyol szabályok korlátozták a versenyeken való részvételét. Az

383 Stabilizációs és társulási megállapodás egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrészről az Albán Köztársaság között (2009. április 1-jén lépett hatályba), HL L 107., 2009., 166. o.

384 Partnerségi és együttműködési megállapodás az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrészről az Orosz Föderáció közötti partnerség létrehozásáról (1997. december 1-jén lépett hatályba), HL L 327., 1997., 3. o.

385 EB, C-265/03. sz., *Igor Simutenkov kontra Ministerio de Educación y Cultura és Real Federación Española de Fútbol* ügy, 2005., I-02579. o., 2005. április 12., 41. pont.

EB értelmezte a 23. cikkben megállapított megkülönböztetésmentességi rendelkezést, amikor értékelt egy tagállami sportszövetség által hozott szabályt, amely előírja, hogy a klubok az országos szinten szervezett versenyeken csak korlátozott számban indíthatnak az EGT-megállapodásban nem részes országokból származó játékosokat. A Bíróság úgy vélte, hogy a szabály nincs összhangban a 23. cikk (1) bekezdésének céljával.

8.2.7. Menedékkérők és menekültek

A *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* (2013/33/EU) 15. cikke rendelkezik arról, hogy a tagállamok engedélyezzék a **menedékkérőknek** és kiegészítő védelmet kérőknek a munkavállalást. Ha a menedékjogi kérelem ügyében az előterjesztésétől számított 9 hónapon belül – egy év Írországban és az Egyesült Királyságban – még mindig nincs elsőfokú döntés s akik még mindig az irányelv 2003-as verziójának 11. cikke alá tartoznak (2003/9/EK), a késelem nem lehet a kérelmezőnek tulajdonítható. A munkavállalást engedélyztetésének feltételeit a tagállami törvényeknek megfelelően kell kialakítani, de ennek gondoskodnia kell a menedékkérők munkaerőpiaci integrációjának leghatásosabb megoldásáról. Az EGT-állampolgárokat és a harmadik országok jogszerűen területükön tartózkodó állampolgárait ugyanakkor előnyben lehet részesíteni.

A *Kvalifikációs Irányelv* (2011/95/EU) 26. cikkének (1) és (3) bekezdése elismeri a **menekültek** és a kiegészítő védelemben részesülő személyek munkavállaláshoz és önálló vállalkozáshoz való jogát. Az állampolgárokéval megegyező hozzáférést kell biztosítani a képesítések elismerésére irányuló eljárásokhoz. A *Kvalifikációs Irányelv* 28. cikke rendelkezik ezenkívül a korábbi tanulmányok felmérésére szolgáló intézkedésekhez való hozzáférésről, amennyiben a személy a korábbi képesítést dokumentumokkal nem tudja igazolni. Ezek a rendelkezések a menekültek helyzetére vonatkozó Genfi Egyezmény 17., 18., 19. cikkét és 22. cikkének (2) bekezdését tükrözik. Az irányelv arra is kötelezi a tagállamokat, hogy a szakképzéshez való hozzáférést az állampolgároknak vonatkozókkal azonos feltételek mellett garantálják.

8.2.8. Rendezetlen jogállású migránsok

A szociális jogokhoz való hozzáférés sok esetben attól függ, hogy a személy jogszerűen tartózkodik-e a fogadó államban. Az EU elkötelezetten törekszik az engedély nélküli gazdasági migránsok érkezésének és jelenlétének megszüntetésére. A legfontosabb intézkedés a *munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv* (2009/52/EK): megtiltja az Unión kívülről érkező illegális migránsok alkalmazását, és ilyen esetben a munkáltatókat pénzbírsággal, sőt, a legsúlyosabb esetekben büntetőjogi szankciókkal is sújtja. Az

irányelv Dánia, Írország és az Egyesült Királyság kivételével minden EU-tagállamra nézve kötelező. A másik célja az volt, hogy a rendezetlen jogállású migráns munkavállalóknak bizonyos fokú védelmet nyújtson a velük visszaélő munkáltatókkal szemben.

Az irányelv alapján a munkáltató a harmadik országbeli állampolgár felvétele előtt köteles ellenőrizni, hogy van-e tartózkodási engedélye, és ha nincs, értesítenie kell a megfelelő nemzeti hatóságot. Ha a munkáltató igazolni tudja, hogy ezeknek a kötelezettségeknek eleget tett, és jóhiszeműen járt el, nem büntethető. Mivel a rendezetlen jogállású migránsok közül sokan magánháztartásokban helyezkednek el, az irányelv a magánszemélyekre, mint munkaadókra is vonatkozik.

Ha a munkáltató nem végezte el ezt az ellenőrzést, és bebizonyosodik, hogy illegális migránsokat alkalmaz, pénzbüntetéssel sújtható, amibe beletartozik az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok származási országukba való visszaküldésének költsége is. Emellett az elmaradt bért, adókat és társadalombiztosítási járulékokat is vissza kell fizetnie. A munkáltatók büntetőjogi szankciókkal is sújthatók, a legsúlyosabb esetekben például az ismételt jogsértésért, gyermekek illegális alkalmazásáért vagy jelentős számú rendezetlen jogállású migráns alkalmazásáért.

Az irányelv azzal védi a migránsokat, hogy biztosítja, hogy minden elmaradt járandóságot megkapjanak a munkáltatótól, és hozzáférést ad a harmadik felek, például szakszervezetek vagy civil szervezetek támogatásához. Az irányelv külön hangsúlyt helyez a szabályok végrehajtására. Lásd a 2.4. szakaszban a tartózkodási engedélyek kiadását a különösen kiszákmányoló munkafeltételek áldozatainak, akik együttműködnek az igazságszolgáltatási rendszerrel.

8.3. Oktatás

A gyermekek oktatáshoz való jogát számos nemzetközi emberi jogi aktus, valamint a gyermek jogairól szóló egyezményt, a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát és a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló egyezményt felügyelő bizottságok védik. **Ezek a bizottságok** következetesen azon az állásponton vannak, hogy az említett jogi aktusokban szereplő megkülönböztetésmentességi követelmények a menekültekre, menedékkérőkre és a legális vagy illegális migránsokra is alkalmazandók.

Az EJEE-ben az 1. jegyzőkönyv 2. cikke rendelkezik az oktatáshoz való jogról, a 14. cikk és a 12. jegyzőkönyv pedig tiltja a „nemzeti származás” alapján történő

megkülönböztetést. Az 1. jegyzőkönyv 2. cikke elvben garantálja az alap- és középfokú oktatáshoz való jogot, míg a felsőoktatás esetében a bánásmód különbözőségeit sokkal könnyebben meg lehet indokolni.

Példa: A *Timishev kontra Oroszország*³⁸⁶ ügy csecsen migránsokról szólt, akik technikai értelemben ugyan nem voltak külföldiek, de nem rendelkeztek az előírt helyi migrációs regisztrációval, amely alapján a gyermekeik iskolába járhattak volna. A bíróság megállapította, hogy a gyermekek oktatáshoz való joga „az egyik legalapvetőbb érték az Európa Tanácsot alkotó demokratikus társadalmakban”, ezért úgy találta, hogy Oroszország megsértette az 1. jegyzőkönyv 2. cikkét.

Példa: A *Ponomaryovi kontra Bulgária*³⁸⁷ ügyben az EJEB megállapította, hogy a felperesek bevándorló jogállására és állampolgárságára alapozott középiskolai tandíjfizetés kötelezettsége nem volt indokolt. A bíróság megállapította, hogy a felperesek nem jogszerűtlenül érkeztek az országba, hogy aztán igényt formáljanak a közszolgáltatások, köztük az ingyenes oktatás igénybevételére. Még ha a felperesek – bizonyos mértékig gondatlanságból – huzamos tartózkodási engedély nélküli külföldiek is lettek, a hatóságoknak nem volt érdemi kifogásuk az ellen, hogy Bulgáriában maradjanak, és a kitoloncolásuk szándéka láthatólag soha nem merült fel komolyan. Az illegális bevándorlás leállításának vagy visszafordításának szükségességével kapcsolatos szempontok nyilvánvalóan nem vonatkoztak a felperesekre.

Példa: A *Karus kontra Olaszország*³⁸⁸ ügyben a korábbi Emberi Jogok Európai Bizottsága azt állapította meg, hogy a külföldi egyetemi hallgatókra kiszabott magasabb tandíj nem sértette meg az oktatáshoz való jogukat, mivel a megkülönböztető bánásmódot ésszerűen meg lehetett indokolni az olasz kormány azon törekvésével, hogy a felsőoktatás pozitív hatásait az olasz gazdaságon belül kívánja tartani.

Az ESC keretében a 17. cikk szabályozza az oktatáshoz való jogot, és ez a migránsok tekintetében a 18. és a 19. cikkek rendelkezéseinek függvénye. Az ECSR a 17. cikk (2) bekezdésének értelmezéséről a következőképpen nyilatkozott:

386 EJEB, *Timishev kontra Oroszország* (55762/00 és 55974/00), 2005. december 13., 64. pont.

387 EJEB, *Ponomaryovi kontra Bulgária* (5335/05), 2011. június 21., 59–63. pont.

388 Emberi Jogok Európai Bizottsága, *Karus kontra Olaszország* (hat.) (29043/95), 1998. május 20.

„Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy a részes állam területén jogellenesen tartózkodó gyermekek a charta függeléke értelmében a charta személyi hatálya alá tartoznak-e, a bizottság a 47/2008. sz., [Defence for Children International \(DCI\) kontra Hollandia](#) panasz (lásd többek között a 47. és 48. pontot) érdemi részéről hozott 2009. október 20-i határozatában alkalmazott érvelésre hivatkozva fenntartja, hogy az oktatáshoz való hozzáférés kulcsfontosságú minden gyermek életéhez és fejlődéséhez. Az oktatáshoz való jog megtagadása súlyosítja a jogellenesen tartózkodó gyermek kiszolgáltatottságát. A gyermekek ezért a tartózkodási jogállásuktól függetlenül a 17. cikk (2) bekezdésének személyi hatálya alá tartoznak. A bizottság úgy véli továbbá, hogy a gyermek életét hátrányosan befolyásolja az oktatáshoz való hozzáférés megtagadása. A bizottság ezért azon az állásponton van, hogy a részes államok a charta 17. cikkének (2) bekezdése értelmében kötelesek biztosítani, hogy a területükön jogellenesen tartózkodó gyermekek az összes többi gyermekhez hasonlóan ténylegesen hozzáférhessenek az oktatáshoz.”³⁸⁹

Az uniós jog keretében az EU Alapjogi Chartája a 14. cikkben úgy rendelkezik, hogy mindenkinek joga van az oktatáshoz és a kötelező oktatásban való ingyenes részvétel „lehetőségéhez”. A másodlagos uniós jog alapján az EU-ban tartózkodó, harmadik ország állampolgárságával rendelkező gyermekek minden esetben jogosultak az alapfokú oktatás igénybevételére, kivéve, ha csak rövid ideig tartózkodnak a területen. Ebbe azok a rendezetlen jogállású migráns gyermekek is beletartoznak, akiknek a kitoloncolását elhalasztották.³⁹⁰ Más kategóriák, például az EGT-állampolgárok, menekültek vagy huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők családtagjai esetében ennél szélesebb körű jogosultságot foglaltak jogszabályba.

Az EGT-állampolgárok harmadik ország állampolgárságával rendelkező gyermekeinek bizonyos körülmények között joguk van maradni a tanulmányaik folytatása vagy befejezése céljából, az EGT-állampolgár halála vagy távozása esetén is (a [Szabad Mozgásról szóló Irányelv](#) 12. cikkének (3) bekezdése). Ezeknek a gyermekeknek ahhoz is joguk van, hogy a felügyeleti jogot gyakorló szülő csatlakozzon hozzájuk (12. cikk (3)

389 ECSR, 2011-es következtetések, Általános bevezető, 2012. január.

390 2008/115/EK irányelv, HL L 348., 98. o., 14. cikk (1) bekezdése.

bekezdése).³⁹¹ A sajátjuktól eltérő tagállamban aktuálisan vagy korábban foglalkoztatott EGT-munkavállalók gyermekei ezenkívül a 492/2011/EU rendelet (a korábbi 1612/68/EGK rendelet) 10. cikkében foglalt rendelkezéséből is részesülnek, amely a Szabad Mozgásról szóló Irányelv rendelkezéseitől függetlenül továbbra is érvényes.³⁹²

A menekültügyi egyezmény 22. cikkének (1) bekezdése és az EU menekültügyi joganyaga rendelkezik a menedékkérő gyermekek és a menekült jogállást vagy kiegészítő védelmi jogállást kapott gyermekek oktatáshoz való jogáról.³⁹³

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv alapján a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőként elismert harmadik országbeli állampolgárok (lásd a 2.7. szakaszt) az oktatáshoz és szakképzéshez, a tanulmányi juttatásokhoz való hozzáférés, valamint a képesítések elismerése tekintetében az uniós tagállam állampolgáraival egyenlő bánásmódban részesülnek (11. cikk). Ahhoz is joguk van, hogy oktatás és szakképzés céljából másik EU-tagállamba költözzenek (14. cikk).

8.4. Lakhatás

A megfelelő lakhatáshoz való jog része a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 11. cikkében megállapított megfelelő életszínvonalhoz való jognak.

Az EJEE-ben nem szerepel az otthonszerzéshez való jog, csak a meglévő otthon tiszteletben tartásának joga.³⁹⁴ Az EJEB elé vitt ügyekben számos alkalommal szerepeltek olyan bevándorlási ellenőrzések, amelyek korlátozzák a személyek saját otthonukhoz való hozzáférését.

391 Lásd a szabad mozgásról szóló 2004/38/EK irányelv 12. cikkének (3) bekezdését (HL L 158., 77. o.), amely az EB-nek az 1612/68/EGK rendelet 12. cikkéről, HL 1968 L 257/2 (ma a 492/2011/EU rendelet 10. cikkéről, HL L 141/1, 2011. április 5.) szóló ítélezési gyakorlatán alapul, és különösen a következőkön: EB, C-389/87. és 390/87. sz., *G. B. C. Echternach és A. Moritz kontra Minister van Onderwijs en Wetenschappen* egyesített ügyek, EBHT 1989., I-00723. o., 1989. március 15., és EB, C-413/99. sz., *Baumbast és R kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 2002., I-07091. o., 2002. szeptember 17.

392 EB, C-480/08. sz., *Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth és Secretary of State for the Home Department* ügy, EBHT 2010., I-01107. o.

393 A menedékkérőkről szóló információkért lásd a befogadási feltételekről szóló 2013/33/EU irányelvet, HL L 180., 2013. 96-116. o., 14. cikk; a menekültekre és a kiegészítő védelmi jogállással rendelkezőkre vonatkozó információkért lásd a Kvalifikációs Irányelvet, 2011/95/EU, HL 2011 L 337., 9. o., 27. cikk.

394 EJEB, *Chapman kontra Egyesült Királyság* [nagytanács] (27238/95), 2001. január 18.

Példa: A *Gillow kontra Egyesült Királyság*³⁹⁵ ügyben az EJEB a 8. cikk megsértését állapította meg, amikor egy sok éve külföldön dolgozó brit pártól megtagadták a tartózkodási engedélyt, amelynek birtokában visszatérhettek volna Guernsey-be, a tulajdonukban lévő otthonba, amelyet 20 évvel korábban maguk építettek.

Bár az otthonhoz való jog mint ilyen nem létezik, az EJEB vizsgált már olyan eseteket, amikor a tagállamok nem tettek eleget a menedék nyújtására vonatkozó, törvényben előírt kötelezettségüknek, és szélsőséges esetekben a bíróság olyan súlyosnak találta ennek megtagadását, hogy az már az EJEE 3., embertelen és megalázó bánásmód tilalmáról szóló cikke megsértésének minősült.

Példa: Az *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*³⁹⁶ ügyben az EJEB úgy találta, hogy amikor Görögország nem gondoskodott megfelelően a menedékkérőkről figyelemmel az uniós jog szerinti kötelezettségeire, és ez a felperes nélkülözéséhez vezetett, ezzel elérte azt a küszöböt, hogy az EJEE 3. cikkének megsértése álljon fenn.

A bíróság ügyelt arra, hogy ne sértse meg a tagállamok beutazási feltételek kiszabásához való jogát, beleértve azt az esetet is, amikor az újonnan érkezett migránsokat kizárják a szociális lakhatási támogatásból.

Példa: A *Bah kontra Egyesült Királyság*³⁹⁷ ügy azzal foglalkozott, hogy egy anyát és 14 éves fiát a lakhatás szempontjából nem tekintettek „kiemelten rászorulóknak”, mert a fiút csak nem sokkal korábban, családdegyesítés céljából engedték be külföldről, és a bevándorlási feltételek között az is szerepelt, hogy nem részesülhet állami támogatásban. A felperes azt állította, hogy a kiemelten lakhatásra szoruló státusz következetes megtagadása diszkriminatív volt. A bíróság elutasította a kérelmet. Nem talált semmi önkényest abban, hogy az elsőbbségi igényt pusztán a kérelmező fiának jelenléte alapján utasítják el, akit azzal a kifejezett feltétellel engedtek be az Egyesült Királyságba, hogy állami támogatásban nem részesülhet. Azzal, hogy a fiát az Egyesült Királyságba hozta, miközben tisztában volt a belépésére vonatkozó feltételekkel, a felperes elfogadta ezt a feltételt, és ténylegesen beleegyezett abba, hogy a fiú támogatásához nem vesz igénybe állami forrást. Az erre az ügyre vonatkozó jogszabály jogos célt szolgált, mégpedig azt, hogy a szűkös

395 EJEB, *Gillow kontra Egyesült Királyság* (9063/80), 1986. november 24., 55–58. pont.

396 EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország* [nagytanács] (30696/09), 2011. január 21.

397 EJEB, *Bah kontra Egyesült Királyság* (56328/07), 2011. szeptember 27.

erőforrásokat igazságosan osszák el az igénylők különböző kategóriái között. Fontos hozzátenni, hogy a *Bah*-ügyben a felpereseknek nem kellett nélkülözniük, és más lakhatási lehetőség is a rendelkezésükre állt.

Meg kell jegyezni, hogy az EJEB bizonyos kivételes esetekben a 39. cikk szerinti ideiglenes intézkedést rendelt el, hogy a menedékkérő családok részére biztosítsanak menedékhelyet, amíg az EJEB előtti keresetük folyamatban van (lásd még a 2.4. szakaszt).³⁹⁸

Az ESC-ben a 19. cikk (4) bekezdésének c) pontja rendelkezik arról, hogy az államoknak megfelelő szállást kell biztosítaniuk a migráns munkavállalók részére, de ez a jog azokra korlátozódik, akik az ESC-ben részes államok egyikéből egy másikba költöztek.

A lakhatáshoz való jog (az ESC 31. cikke) szorosan kapcsolódik a (felülvizsgált) ESC szerinti további jogok sorához: ilyen a 11. cikk az egészséghez való jogról; a 13. cikk a szociális és orvosi segítséghez való jogról; a 16. cikk a család szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról; a 17. cikk a gyermekek és fiatalok szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jogáról; és a 30. cikk a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogról, amelyek önmagukban is alapul vehetők, vagy a megkülönböztetésmentességről szóló E. cikkel összefüggésben is értelmezhetők.

Példa: A *COHRE kontra Horvátország* ügyben az ECSR hangsúlyozta, hogy „a részes államoknak különösen ügyelniük kell arra, hogy a döntéseik hogyan hatnak a fokozottan veszélyeztetett csoportokra”.³⁹⁹

Példa: A *COHRE kontra Franciaország* ügyben az ECSR úgy találta, hogy a romák kilakoltatása a szálláshelyeiről és kitoloncolása Franciaországból az E. cikk megsértésének minősül a 19. cikk (8) bekezdésével összefüggésben.⁴⁰⁰ A *COHRE kontra Olaszország* ügyben az ECSR hasonlóképpen azt állapította meg, hogy Olaszország romákkal szembeni bánásmódja megsértette az E. cikket az ESC más cikkeivel összefüggésben.⁴⁰¹

398 EJEB, *Afif kontra Hollandia* (hat.) (60915/09), 2011. május 24.; EJEB, *Abdilahi Abdulwahidi kontra Hollandia* (21741/07), folyamatban.

399 ECSR, *COHRE kontra Horvátország*, 52/2008. sz. panasz, érdemi rész, 2010. június 22.

400 ECSR, *COHRE kontra Franciaország*, 63/2010. sz. panasz, érdemi rész, 2011. június 28.

401 ECSR, *COHRE kontra Olaszország*, 58/2009. sz. panasz, érdemi rész, 2010. június 25.

Bár az ESC függeléke a részes államok jogszerűen tartózkodó állampolgáira korlátozza az ESC alkalmazási körét, az ECSR a felülvizsgált ESC egyedi rendelkezéseit a rendezetlen jogállású gyermekekre is alkalmazta, hangsúlyozva, hogy az ESC-t a nemzetközi emberi jogi fényében kell értelmezni.

Példa: A *Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia*⁴⁰² ügyben azt állították, hogy a holland jogszabályok a Hollandiában jogszerűtlenül tartózkodó gyermekeket megfosztották a lakhatás jogától, és ezáltal más, az ESC szerinti jogoktól is. Az ECSR úgy vélte, hogy az ESC-t nem lehet légtüres térben értelmezni. Az ESC értelmezésének a lehető legnagyobb mértékben összhangban kell lennie a nemzetközi jog más szabályaival, mivel része ezeknek, beleértve ebben az esetben a rászoruló személyeknek nyújtandó megfelelő menedékről szóló szabályokat is, függetlenül attól, hogy az illető jogszerűen tartózkodik-e a tagállam területén. Az ESC-ben részes tagállamoknak a 31. cikk (2) bekezdése értelmében intézkedéseket kell tenniük a hajléktalanság megelőzésére. Ez megköveteli, hogy a tagállamok menedéket nyújtsanak a joghatóságuk alatt tartózkodó gyermekeknek, a tartózkodási jogállásukra való tekintet nélkül. Emellett a menedékhelyen jogellenesen tartózkodó személyek kilakoltatását is tiltani kellene, mivel ennek következtében az érintett személyek, különösen a gyermekek végképp reménytelen helyzetbe kerülnek, ami ellentétes az emberi méltóság tiszteletben tartásával. Az ECSR ezenkívül megállapította a 17. cikk (1) bekezdése c) pontjának megsértését is, amely a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekeket védi.

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartájának 1. cikke rendelkezik a méltósághoz való jogról, a 34. cikk pedig a szociális támogatáshoz való jogról a lakhatás terén. A lakhatásra vonatkozó releváns rendelkezések megtalálhatók még az EGT- és svájci állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjairól, a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről, a nemzetközi védelemre szorulókról és az emberkereskedelem áldozatairól szóló másodlagos uniós joganyagban. A harmadik országbeli állampolgárok más kategóriái esetében az uniós jog arra törekszik, hogy ne jelentsenek terhet a tagállamok szociális segítségnyújtási rendszerei számára. Ezért a kutatók (a [tudományos kutatási irányelv](#) 6. cikke (2) bekezdésének b) pontja) és a diákok (a [diákokról szóló irányelv](#) 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja) azzal a feltétellel léphetnek be az EU-ba, ha igazolják, hogy képesek fedezni a szállásigényüket. A tagállamok a harmadik országbeli állampolgár családtagjeit családtagjaikra nézve hasonló követelményeket írhatnak elő (a [családtagjeit irányelv](#) 7. cikke (1) bekezdésének a) pontja).

402 ECSR, *Defence for Children International kontra Hollandia*, 47/2008 sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20.

Példa: A *Kamberaj*-ügyben⁴⁰³ az EUB úgy találta, hogy a lakhatási támogatás tekintetében a harmadik országbeli állampolgárokat az uniós állampolgároktól eltérően kezelő nemzeti jog megsértette a [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) 11. cikke (1) bekezdésének d) pontját. A Bíróság konkrétan fenntartotta, hogy a tagállamok a 11. cikk (4) bekezdése értelmében korlátozhatják a szociális ellátást és védelmet, ugyanakkor megjegyezte, hogy a (13) preambulumbekezdésben felsorolt alapellátások listája nem kimerítő jellegű. Az EUB a lakhatási támogatásokra is kiterjesztette az alapellátások fogalmát. A Bíróság ezzel kapcsolatban emlékeztetett az EU Alapjogi Chartájának 34. cikkére, amely a társadalmi kirekesztés és a szegénység leküzdése érdekében „elismeri és tiszteletben tartja a jogot a tisztas megélhetést célzó szociális támogatásra és lakástámogatásra mindazok esetében, akik nem rendelkeznek az ehhez elégséges pénzeszközökkel”.

A [Szabad Mozgásról szóló Irányelv](#) 24. cikke alapján az EGT-állampolgárok harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjainak ugyanolyan szociális és adókedvezményekben kell részesülniük, mint az állampolgároknak. Az EGT- és svájci állampolgárok családtagjainak a lakhatáshoz, ezen belül a szociálisan támogatott lakhatáshoz való jogára nem lehet korlátozásokat kiszabni.⁴⁰⁴ Ez nem vonatkozik azoknak az uniós állampolgároknak a harmadik országbeli állampolgár családtagjaira, akik nem éltek a szabad mozgáshoz való jogukkal, mivel az ő helyzetüket nem az uniós jog szabályozza; esetükben a hazai jogban megállapított szabályok érvényesek. A gazdaságilag inaktív EGT-állampolgárok és családtagjaik, akiknek igazolniuk kell, hogy gazdaságilag önfenn tartók, a lakhatási szükségleteikre nem vehetnek igénybe pénzügyi támogatást (a [Szabad Mozgásról szóló Irányelv](#) 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja).

A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők az állampolgárokkal egyenlő bánásmódra jogosultak a lakásszerzési eljárások tekintetében (a [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) 11. cikke (1) bekezdésének f) pontja). Az emberkereskedelem áldozatai speciális segítségnyújtási és támogatási intézkedésekre jogosultak, amelyek kiterjednek „legalább az áldozat megélhetését biztosító életszínvonal lehetővé tételére olyan intézkedések révén, mint a megfelelő és biztonságos elhelyezés” (az [emberkereskedelemlről szóló irányelv](#) 11. cikkének (5) bekezdése).

403 EUB, C-571/10. sz., *Servet Kamberaj kontra Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) és társai* ügy, 2012, a Hivatalos Lapban még nem tették közzé, 2012. április 24.

404 Az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt, 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, HL L 114., 2002., 6. o.

A **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** (2013/33/EU) alapján a menedékkérőknek joguk van a támogatáshoz, amint nemzetközi védelemhez folyamodnak. Az irányelv 17. cikk előírja a tagállamoknak, hogy a nemzetközi védelmet kereső személyek számára gondoskodjanak a kérelmezők mentális és fizikai egészségének garantálásáról, továbbá megfelelő és alapszükségleteiket kielégítő életszínvonalat biztosító anyagi feltételeiről. A 18. cikk szerint az államoknak gondoskodniuk kell a testi sértések és nemi erőszak megelőzéséről a felajánlott szálláshelyeken. Ez a támogatás a **Dublini Rendelet** (604/2013/EU rendelet) szerinti eljárásban résztvevő személyekre is ugyanúgy vonatkozik.

Példa: Az EUB a *CIMADE*-ügyben⁴⁰⁵ tisztázta, hogy hogyan kell alkalmazni a **Befogadási Feltételekről szóló Irányelvet** a **Dublini Rendelet** szerinti átadási kérelmek esetében. Az EUB úgy vélte, hogy az a tagállam, amelyik a **Dublini Rendelet** alapján át kíván adni egy menedékkérőt pénzügyileg is felelős annak biztosításáért, hogy a menedékkérő teljes mértékben részesüljön a **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** szerinti előnyökből, amíg a kérelmezőt ténylegesen át nem adják. Az irányelv célja, hogy biztosítsa az emberi méltóság teljes tiszteletben tartását, és előmozdítsa az EU Alapjogi Chartája 1. és 18. cikkének alkalmazását. A befogadás minimumfeltételeit ezért a **Dublini Rendelet** szerinti határozatra váró menedékkérők számára is biztosítani kell.

A **Kvalifikációs Irányelv** 32. cikke (Írország és az Egyesült Királyság esetében ugyanezen **irányelv 2004/83/EK** számú változatának 31. cikke) alapján a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a menekült vagy kiegészítő védelmi jogállást élvező személyek a területükön jogszerűen tartózkodó más harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozó feltételekkel azonos feltételek mellett szálláshelyhez jussanak.

8.5. Egészségügyi ellátás

Az EJEE alapján nincs kifejezett jog az egészségügyi ellátáshoz, bár ez a „testi és erkölcsi sérthetatlenségnek” egy vitatható aspektusa lehet, amely beletartozhat a magánélet tiszteletben tartásához való jogot garantáló 8. cikk hatályába.⁴⁰⁶ Az EJEE ugyancsak nem

405 EUB, C-179/11. sz., *Cimade, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) kontra Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration* ügy [2012], 2012. szeptember 27.; EUB, C-411/10. és C-493/10. sz., *N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. és társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform* egyesített ügyek, 2011. december 21.

406 EJB, *Bensaid kontra Egyesült Királyság* (44599/98), 2001. február 6.

garantálja egy meghatározott színvonalú orvosi ellátáshoz vagy az orvosi kezelés hozzáférésehez való jogot.⁴⁰⁷ Bizonyos körülmények között azonban felmerülhet a tagállamok EJEE szerinti felelőssége, ha bebizonyosodik, hogy a tagállami hatóságok tetteikkel vagy mulasztásaikkal kockára tették egy személy életét, amikor megtagadták tőle az egészségügyi ellátást, amely a lakosság egésze számára egyébként elérhető volt.⁴⁰⁸ A migrációval kapcsolatban az EJEE alá tartozó egészségügyi kérdések elsősorban olyankor merülnek fel, amikor az egészségügyi szükségletekre hivatkoznak a kitoloncolással szemben védő tényezőként. Ez szélsőséges esetekben az EJEE 3. cikkét is érintheti (lásd a 3. fejezetet).

Az ESC keretében az ESC 13. cikke rendelkezik az orvosi segítséghez való jogról.⁴⁰⁹ Az ECSR úgy véli, hogy ez a jog a rendezetlen jogállású migránsokra is alkalmazható.

Példa: Az *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország* ügyben az FIDH azt állította, hogy Franciaország megsértette az orvosi segítséghez való jogot (a felülvizsgált ESC 13. cikke), amikor megszüntette a rendezetlen jogállású migránsok és a nagyon alacsony jövedelműek számára biztosított díjmentességet az orvosi és kórházi kezelések esetén. A panaszos ezenkívül azt állította, hogy a gyermekek védelemhez való jogát (17. cikk) megsértette az a 2002-es jogszabályi reform, amely korlátozta a rendezetlen jogállású migráns gyermekek orvosi ellátáshoz való hozzáférést. Az ESC szerinti jogok elvben csak azokra a külföldiekre terjedhetnek ki, akik az ESC-ben részes más tagállamok állampolgárai, és jogszerűen tartózkodnak vagy dolgoznak az állam területén. Az ECSR hangsúlyozta ugyanakkor, hogy az ESC-t céltudatosan, az egyéni emberi méltóság elveivel összhangban kell értelmezni, következésképpen minden korlátozást szűk értelemben kell venni. Úgy vélte, hogy az ESC-vel ellentétes minden olyan jogszabály vagy gyakorlat, amely a külföldi állampolgároktól megtagadja az orvosi ellátásra való jogosultságot, amíg egy részes állam területén tartózkodnak – még ha illegálisan is –, bár az ESC szerinti jogok közül nem lehet mindegyiket kiterjeszteni a rendezetlen jogállású migránsokra. Az ECSR 9:4 arányú többséggel megállapította, hogy az orvosi segítséghez való jogról szóló 13. cikk nem sérült, mivel a rendezetlen jogállású felnőtt migránsok három hónapos tartózkodás után igénybe vehették az orvosi

407 EJEB, *Wasilewski kontra Lengyelország* (hat.) (32734/96), 1999. április 20.

408 EJEB, *Powell kontra Egyesült Királyság* (hat.) (45305/99), 2000. május 4.

409 Lásd még a szociális és orvosi ellátásról szóló európai egyezményt, amely hasonlóképpen rendelkezik a szociális és orvosi ellátás kölcsönös biztosításáról az egyezményben részes államok állampolgárai számára más részes államok területén. Ennek az Európa tanácsi egyezménynek csak 18 részes fele van, amelyek Törökország kivételével az EU-nak is mind tagjai. Az egyezményt 1953. december 11-én nyitották meg aláírásra, 1954. július 1-jén lépett hatályba, ETS 014 számmal.

ellátás valamilyen formáit, „sürgős és életveszélyes esetekben” pedig minden külföldi állampolgár ellátáshoz juthatott. Bár az érintett gyermekek hasonló mértékben férhettek hozzá az egészségügyi ellátáshoz, mint a felnőttek, az ECSR megállapította a gyermekek védelemhez való jogáról szóló 17. cikk megsértését, mivel ez a cikk szélesebb kört fed le, mint az orvosi segítséghez való jogról szóló 13. cikk. Ez a döntés szellemében megfelel a későbbi *Defence of Children International* ügyben a gyermekekkel kapcsolatban tanúsított hozzáállásnak (lásd a 8.4. szakaszt).⁴¹⁰

Az uniós jogban az EU Alapjogi Chartája nem tartalmazza az egészséghez való jogot, de elismeri a kapcsolódó jogokat, mint például az emberi méltóság védelmét (1. cikk) és a személyi sérthetlenséghez való jogot (3. cikk). A Charta az „egészségügyi ellátáshoz” való jogról is szól a 35. cikkben, amely kimondja, hogy „[a] nemzeti jogszabályokban és gyakorlatban megállapított feltételek mellett mindenkinek joga van megelőző egészségügyi ellátás igénybevételéhez, továbbá orvosi kezeléshez”. A Charta alkalmazása csak az uniós jog hatálya alá tartozó kérdésekre korlátozódik. A Charta állampolgárság alapján nem tesz különbséget; az egészségügyi ellátáshoz való jog gyakorlását azonban a nemzeti jogszabályoktól és gyakorlatoktól teszi függővé.

A harmadik országbeli állampolgárok különféle kategóriái esetében az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést a másodlagos uniós joganyag szabályozza, és egy részüktől azt is megköveteli, hogy megadott jogállás megszerzése vagy a tagállam területére való beutazás előtt rendelkezzenek betegebiztosítással. Az alábbiakban röviden áttekintjük a harmadik országbeli állampolgárok leggyakoribb kategóriáit.

A szabad mozgáshoz való jogokkal élő EGT- és svájci állampolgárok dolgozó vagy önálló vállalkozó családtagjai állampolgárságuktól függetlenül jogosultak az állampolgárokéval egyenlő bánásmódra (uniós állampolgárok esetében a [Szabad Mozgásról szóló Irányelv](#) 24. cikke).⁴¹¹ Azoknak, akik azon az alapon kívánnak másik tagállamban tartózkodni, hogy gazdaságilag önfenntartók, igazolniuk kell, hogy saját maguk és családtagjaik számára is teljes körű egészségbiztosítással rendelkeznek (7. cikk (1) bekezdésének b) pontja).

410 ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues kontra Franciaország*, 14/2003 sz. panasz, érdemi rész, 2004. szeptember 8.

411 Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről, 1992. május 2., III. rész, A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása; az 1999. június 21-én Luxembourgban aláírt, 2002. június 1-jén hatályba lépett megállapodás egyrészről az Európai Közösség és tagállamai, másrészről a Svájci Államszövetség között a személyek szabad mozgásáról, HL L 114., 2002., 6. o.

Akár EGT-állampolgárról, akár harmadik országbeli állampolgárról van szó, az a személy, aki a lakóhelye szerinti EGT-állam nemzeti egészségbiztosítási rendszere alá tartozik, jogosult a szükséges kezelésre,⁴¹² ha más EGT-államba vagy Svájcba látogat.⁴¹³ Összetett szabályok vonatkoznak arra az esetre, ha valaki azért utazik másik tagállamba, hogy ott állami finanszírozású orvosi kezelést vegyen igénybe.⁴¹⁴

A *családegyesítési irányelv* alapján a családegyesítő köteles lehet igazolni, hogy rendelkezik „saját maga és családtagjai számára az érintett tagállamban az állampolgárok számára általában biztosított valamennyi kockázatra kiterjedő betegségbiztosítással”, valamint „az érintett tagállam szociális segély rendszeréhez történő folyamodás nélkül a saját maga és családtagjai eltartásához elégséges állandó és rendszeres forrásokkal” (7. cikk (1) bekezdésének b)–c) pontja).

A harmadik országbeli állampolgárok és családtagjaik a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállás elnyerése előtt kötelesek bizonyítani, hogy rendelkeznek az érintett tagállam saját állampolgárainak egészségbiztosításához hasonló teljes körű egészségbiztosítással (a *huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv* 5. cikke (1) bekezdésének b) pontja). Azt is bizonyítaniuk kell, hogy stabil és rendszeres jövedelemforrásokkal rendelkeznek, amelyek elegendők önmaguk és családtagjaik eltartására anélkül, hogy a tagállam szociális segélyezési rendszerére szorulnának (5. cikk (1) bekezdésének a) pontja). A „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást elnyert személyek a fogadó tagállam állampolgáraival egyenlő elbánást élveznek a „társadalombiztosítás, szociális ellátás és szociális védelem” tekintetében, a nemzeti jogban meghatározottak szerint (11. cikk (1) bekezdésének d) pontja). Az irányelv (13) preambulumbekendése kimondja, hogy a szociális segély tekintetében „annak lehetősége, hogy a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők számára az ellátást az alapellátásra korlátozzák, úgy értendő, hogy e fogalomba tartozik legalább a minimális jövedelemtámogatás, a betegség és terhesség esetén nyújtott segély, a szülői segély és

412 883/2004/EK rendelet, 2004. április 29., HL 2004 L 166/1, 19. cikk (1) bekezdése; EUB, C-211/08. sz., *Európai Bizottság kontra Spanyol Királyság* ügy, EBHT 2010., I-05267. o., 2010. június 15., 58. és 61. pont.

413 A személyek szabad mozgásáról szóló, egyrészt az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség között létrejött megállapodás alapján létrehozott vegyes bizottság 2012. március 31-i 2012/195/EU határozata az említett megállapodásnak a szociális biztonsági rendszerek összehangolásáról szóló II. melléklete felváltásáról, HL 2012 L 103/51.

414 Lásd az 1408/71/EGK rendelet 22. cikke (1) bekezdésének c) pontját, a következő ügyekben: EB, C-368/98. sz., *Abdon Vanbraekel és társai kontra Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC)* ügy, EBHT 2001., I-05363. o., 2011. július 12. és EB, C-372/04. sz., *The Queen kontra Bedford Primary Care Trust és Secretary of State for Health* ügy, EBHT 2010., I-04325. o., 2006. május 16.

a tartós gondozási segély. Ezen ellátások biztosításának módját a nemzeti jog határozza meg”.

A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) 19. cikke szerint a menedékké-
rők jogosultak alapvető orvosi ellátásra, amelynek tartalmaznia kell legalább sürgősségi
ellátást és a betegségek alapvető kezelését, a különleges elbánást igénylőknek pedig a
szükséges orvosi vagy egyéb segítségét. A [Visszatérési Irányelv](#) (2008/115/EK) hason-
lóképpen kimondja, hogy „[k]ülön figyelmet kell fordítani a kiszolgáltatott személyek
helyzetére. A sürgősségi ellátást és a betegségek alapvető kezelését biztosítani kell”
azok számára, akiknek a kitoloncolását felfüggesztették, vagy akiknek időt hagytak az
önkéntes távozásra.

Az elismert menekültek és a kiegészítő védelemben részesülő személyek a [Kvalifikációs Irányelv](#) 30. cikke alapján a tagállam saját állampolgáraival megegyező módon jogosul-
tak az egészségügyi ellátásra. A különleges szükségletekkel rendelkező személyekre
külön rendelkezések vonatkoznak. Az emberkereskedelem áldozatainak nyújtandó
segítség és támogatás magában foglalja a szükséges orvosi ellátást, beleértve a pszichológiai segítségnyújtást, a tanácsadást és tájékoztatást is (az [emberkereskedelemről szóló irányelv](#) 11. cikkének (5) bekezdése).

8.6. Társadalombiztosítás és szociális támogatás

A társadalombiztosítás és a szociális támogatás olyan ellátásokat takar, amelyek vagy a nemzeti társadalombiztosítási rendszerbe befizetett korábbi járulékokon alapulnak – ilyen például az öregségi nyugdíj –, vagy az állam biztosítja a rászorulóknak, például a fogyatékkal élőknek. Az ellátások – többnyire pénzbeli ellátások – széles köre tartozik ide.

Az EJEE alapján nincs kifejezett jog a társadalombiztosításra vagy szociális támogatásra.

Példa: *AWasilewski kontra Lengyelország*⁴¹⁵ ügyben a bíróság megjegyezte, hogy „[a]mennyiben a felperes panasza a nehéz pénzügyi helyzetére vonatkozik, a bíróság emlékeztet arra, hogy sem a 2. cikket, sem az egyezmény más rendelkezését nem lehet úgy értelmezni, mintha a személyeket felruházná egy

415 EJB, *Wasilewski kontra Lengyelország* (hat.) (32734/96), 1999. április 20.

megadott életszínvonalhoz való joggal vagy az államtól kapott pénzügyi támogatáshoz való joggal”.

Bizonyos körülmények között a társadalombiztosítás és szociális támogatás területén a megkülönböztetés kérdése is felmerülhet, függetlenül attól, hogy a szóban forgó személy pénzügyi értelemben hozzájárult-e az adott rendszerhez. Az EJEB bírálta azokat az államokat, amelyek abból a diszkriminatív okból tagadták meg az ellátást a jogszerűen tartózkodó személyektől, hogy nem tesznek eleget az állampolgárság követelményének.⁴¹⁶

Példák: A *Gaygusuz kontra Ausztria*⁴¹⁷ ügyben egy török állampolgártól azon az alapon tagadták meg a munkanélküli-járadékot, hogy nem rendelkezik osztrák állampolgársággal. A *Koua Poirrez kontra Franciaország*⁴¹⁸ ügyben egy jogszerűen tartózkodó migránstól azért tagadták meg a rokkantsági ellátást, mert sem francia állampolgársággal nem rendelkezett, sem más olyan országgal, amelyekkel Franciaország kölcsönös megállapodást kötött. Az EJEB mindkét ügyben azt állapította meg, hogy a felpereseket megkülönböztetés érte, amivel megsértették az EJE 14. cikkét az 1. jegyzőkönyvnek a javak tiszteletben tartásához való jogról szóló 1. cikkével összefüggésben.

Példa: Az *Andrejeva kontra Lettország*⁴¹⁹ ügy járulékalapú ellátásokkal foglalkozott. A felperes élete legnagyobb részében Lettország területén dolgozott, amikor az még a Szovjetunió része volt. A nyugdíjának egy részét amiatt tagadták meg, mert Lettországon kívül dolgozott, és nem volt lett állampolgár. Az EJEB a kormány részéről nem tudta elfogadni azt az érvelést, hogy az igényelt nyugdíj teljes összegének elnyeréséhez elég lett volna, ha a felperes honosítást kér, hogy lett állampolgár legyen. Az EJE 14. cikkébe foglalt megkülönböztetés tilalmának csak akkor van értelme, ha a felperes személyes helyzetét minden egyes esetben olyannak veszik, amilyen, és nem változtatnak rajta a rendelkezésben felsorolt kritériumok tekintetében. A 14. cikket a lényegétől fosztja meg, ha másként járnak el, és a sértett követeléseit azon az alapon utasítják el, hogy elkerülhette volna a megkülönböztetést a szóban forgó tényezők valamelyikének megváltoztatásával – például egy

416 EJEB, *Luczak kontra Lengyelország* (77782/01), 2007. november 27.; EJEB, *Fawsie kontra Görögország* (40080/07), 2010. október 28.

417 EJEB, *Gaygusuz kontra Ausztria* (17371/90), 1996. szeptember 16., 46–50. pont.

418 EJEB, *Koua Poirrez kontra Franciaország* (40892/98), 2003. szeptember 30., 41. pont.

419 EJEB, *Andrejeva kontra Lettország* [nagytanács] (55707/00), 2009. február 18., 91. pont.

állampolgárság megszerzésével. Az EJB megállapította az egyezmény 14. cikkének megsértését az 1. jegyzőkönyv 1. cikkével összefüggésben.

A fenti példákban a felperesek minden más tekintetben hasonlóak voltak az állam saját állampolgáraihoz; a felperesek egyike sem volt bizonytalan bevándorlási helyzetben, és nem vonatkoztak rájuk korlátozások az állami források igénybevétele terén.

Példa: A *Weller kontra Magyarország*⁴²⁰ ügy egy magyar apáról és egy román anyáról szólt. A kérelem időpontjában, még Románia EU-csatlakozása előtt, az anya rendelkezett tartózkodási engedéllyel, de nem volt magyarországi letelepedési engedélye. A magyar jog szerint csak a magyar állampolgársággal vagy letelepedési engedéllyel rendelkező anyák igényelhetnek anyasági ellátást. A felperes panaszt tett amiatt, hogy az ellátás tekintetében a külföldi házastárssal rendelkező férfiak kedvezőtlenebb bánásmódban részesülnek, mint akiknek magyar a feleségük. A bíróság megállapította, hogy megsértették az EJE 8. cikkét a 14. cikkel összefüggésben.

Az ESC rendelkezik a társadalombiztosításhoz való jogról (12. cikk), a szociális és orvosi segítséghez való jogról (13. cikk) és a szociális jóléti szolgáltatásokhoz való jogról (14. cikk). Ezenkívül külön rendelkezések szólnak a fogyatékkal élőkről (15. cikk), a gyermekekről és fiatalokról (17. cikk) és az idősekről (23. cikk). A 30. cikk tartalmazza a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni védelemhez való jogot. Ami a szociális támogatást illeti, az ESC 13. cikke a rendezetlen jogállású migránsokra is alkalmazható.

Az uniós jog alapján a harmadik országbeli állampolgárok esetében kétféle helyzet között kell különbséget tenni. Az első az ellátások tagállamok közötti koordinálásának rendszere az EU-n belül költöző harmadik országbeli állampolgárok esetében. A második, hogy a harmadik országbeli állampolgárok egyes kategóriái a másodlagos uniós joganyag alapján jogosultak bizonyos ellátásokra, függetlenül attól, hogy költöztek-e az EU-n belül.

Az ellátások EU-n belüli koordinálása

Azoknak az EGT-állampolgároknak a harmadik országbeli állampolgár családtagjai, akik egy EU-tagállamba költöztek, a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* 24. cikke alapján (és a nem uniós állampolgárok esetében az EU–EGT megállapodás alapján) ugyanazokra a szociális és adóügyi kedvezményekre jogosultak, mint a fogadó tagállam saját

420 EJB, *Weller kontra Magyarország* (44399/05), 2009. március 31., 36–39. pont.

állampolgárai. Az említett irányelv 14. cikkének (1) bekezdése szerint azonban azok, akik munkavállalás nélkül, például önfenntartóként éltek a szabad mozgás jogával, nem jelenthetnek indokolatlan terhet a fogadó állam szociális segítségnyújtási rendszerére. Az évek folyamán összetett jogi corpus alakult ki a szabad mozgás jogával élő személyek társadalombiztosításának és szociális támogatásának koordinációja érdekében. Ezt a (módosított) [883/2004/EK rendelet](#)⁴²¹ foglalta jogi formába, azzal az alapelvvel, hogy az EU egészére kiterjedő rendszer a koordinációt szolgálja, nem a harmonizációt.⁴²² Célja, hogy az adminisztratív eljárások egyszerűsítése és a másik tagállamba költözőknek, illetve a tagállam saját állampolgárainak biztosított egyenlő bánásmód révén minimalizálja a tagállamok közötti migráció negatív hatásait. A jogosultságok némelyike exportálható, mások viszont nem. A [\(465/2012/EU rendelettel](#) módosított) [987/2009/EK rendelet](#) meghatározza a [883/2004/EK rendelet](#) végrehajtásához szükséges eljárásokat.

Az EU-tagállamok között mozgó, foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgárok, valamint a családtagjaik és örököseik jogosultak a szociális biztonsági ellátások felhalmozásáról és koordinációjáról szóló, határokon átnyúló jogszabályokból származó előnyökre ([859/2003/EK](#) és [1231/2010/EU rendelet](#)). Ennek az a feltétele, hogy a foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgár jogszerűen tartózkodjon egy tagállam területén, és a harmadik országhoz, illetve egyetlen tagállamhoz fűződőkön túl legyenek még kötődései. Ezek a rendeletek nem vonatkoznak azokra a foglalkoztatott harmadik országbeli állampolgárokra, akik csak egy harmadik országhoz és egy tagállamhoz kötődnek.

A harmadik országbeli állampolgárok egyes kategóriáinak jogosultságai

A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) alapján a menedékkérőknek nincs külön joguk a szociális támogatások igénybevételére. A 17. cikk mindazonáltal meghatározza a befogadás anyagi feltételeinek meglétére vonatkozó általános szabályokat, a 17. cikk (5) bekezdése pedig – amely az Egyesült Királyságra és Írországra nem alkalmazandó – kifejezetten előírja, hogy e pénzjuttatások vagy kuponok összegét hogyan kell kalkulálni.

421 A rendeletet a [988/2009/EK rendelet](#), HL 2009 L 284/43, az [1231/2010/EU rendelet](#), HL 2010 L 344/1 és legutóbb, 2012-ben a [465/2012/EU rendelet](#), HL 2012 L 149/4 módosította.

422 EB, C-21/87. sz., *Borowitz kontra Bundesversicherungsanstalt für Angestellte* ügy, EBHT 1988., I-03715. o., 1988. július 5., 23. pont; EB, C-331/06. sz., *Chuck kontra Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank* ügy, EBHT 2008., I-01957. o., 2008. április 3., 27. pont.

Példa: A Német Szövetségi Alkotmánybíróság (*Bundesverfassungsgericht*) 2012. július 18-án úgy döntött, hogy Németországnak növelnie kell a menedékkérőknek adott segílyt, amelyet 19 éve nem emeltek, és amely nem fedezte a német alkotmány 1. cikke szerinti méltó élet biztosításához szükséges minimumot.⁴²³

A felülvizsgált [Kvalifikációs Irányelv](#) 29. cikke alapján a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a menekültek és a kiegészítő védelemben részesülők a fogadó tagállam állampolgáraival azonos feltételek mellett részesüljenek a „szükséges szociális ellátásokban”. A kiegészítő védelmi jogállással rendelkezők esetében azonban ez az „alapellátásra” korlátozódhat. A 23. cikk (2) bekezdése a kiegészítő védelemben részesülők családtagjaira is kiterjeszti az ellátásokat.. Az [emberkereskedelemtől szóló irányelv](#) 11. cikkének (7) bekezdése értelmében a tagállamoknak figyelniük kell az emberkereskedelem különleges szükségletekkel rendelkező áldozataira, emellett külön követelmények vonatkoznak az emberkereskedelem gyermek áldozataira (13. cikk).

A [huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv](#) alapján a „huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező” jogállást elnyert személyek a 11. cikk (1) bekezdésének d) pontja szerint a fogadó ország állampolgáraival egyenlő bánásmódot élveznek a társadalombiztosítás, szociális ellátás és szociális védelem tekintetében. A szociális támogatás és a szociális védelmi jogosultságok azonban az alapellátásra korlátozhatók.

A [családegyesítési irányelv](#) a harmadik országbeli állampolgár családegyesítők családtagjai számára nem biztosít hozzáférést a szociális támogatáshoz. A családegyesítőknek bizonyítaniuk kell, hogy stabil és rendszeres jövedelemforrásokkal rendelkeznek, amelyek elegendők saját maguk és családtagjaik eltartására anélkül, hogy a tagállam szociális segélyezési rendszeréhez folyamodnának (az irányelv 7. cikke (1) bekezdésének c) pontja).

423 Németország, *Bundesverfassungsgericht*, 56/2012, 2012. július 18.

Főbb pontok

Az uniós jog és az ESC szerinti általános kérdések

- A gazdasági és szociális jogok igénybevételéhez rendszerint szükség van a beutazáshoz vagy maradáshoz való elismert jogra (lásd a 8. fejezet **bevezetőjét**).
- A szociális jogok alapelemeit bármely, a területen jelen lévő személy számára biztosítani kell (lásd a rendezetlen jogállású migránsokra való utalásokat a **8.2–8.6. szakaszban**).
- Minél jobban közelít a migráns helyzete az állam saját polgárainak helyzetéhez, annál komolyabb indoklásra van szükség, ha állampolgárság alapján megkülönböztetést alkalmaznak (lásd a 8. fejezet **bevezetőjét**).
- Az EU Alapjogi Chartája szerinti jogok közül sok csak az állampolgárookra és az EU-tagállamok területén jogszerűen tartózkodó személyekre korlátozódik (lásd a **8.1. szakaszt**).
- Az ESC gazdasági és szociális jogok egész sorát foglalja magában; e jogok gyakorlása elvben az ESC-ben részes állam állampolgáira korlátozódik, amikor azok az ESC egy másik részes államának területén tartózkodnak. Az ECSR néhány esetben azonban kivételt tett, amikor a gyermekek lakhatásáról (lásd a **8.4. szakaszt**) és az egészségügyi ellátásról (lásd a **8.5. szakaszt**) volt szó.

Gazdasági jogok az uniós jog szerint

- A munkavállalási jog korlátozható; a személy – legális vagy nem legális – munkába állásának pillanatától kezdve azonban tiszteletben kell tartani az alapvető munkaügyi jogokat (lásd a **8.2. szakaszt**).
- A harmadik országbeli állampolgárok munkavállalási jogának mértéke attól függően változik, hogy melyik kategóriába tartoznak (lásd a **8.1. szakaszt**).
- Az EGT-állampolgárok jogosult családtagjai ugyanolyan munkavállalási joggal rendelkeznek, mint az EU-tagállam saját állampolgárai (lásd a **8.2.1. szakaszt**).
- A török állampolgárookra az Ankarai Megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének 41. cikke szerinti felfüggesztési záradék vonatkozik, amely megakadályozza, hogy az államok új terheket szabjanak ki rájuk (lásd a **8.2.4. szakaszt**).
- A menedékkérőknek, akik menedékjogi kérelmét még nem bírálták el, legkésőbb a kérelem benyújtásától számított kilenc hónap (egy év az Egyesült Királyságban és Írországban) elteltével joguk van a munkavállaláshoz (lásd a **8.2.7. szakaszt**).
- A **munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv** szankciókkal sújtja azokat, akik rendezetlen jogállású migránsokat alkalmaznak, a visszaéléseket elszennvedő migránsok számára pedig biztosítja a jogot a visszatartott bér követeléséhez és a védelem néhány más eszközehez (lásd a **8.2.8. szakaszt**).

Oktatás (lásd a 8.3. szakaszt)

- Az EJEE 1. jegyzőkönyvének 2. cikke értelmében senkitől nem szabad megtagadni az oktatáshoz való jogot. A felsőbb oktatási szintek esetében azonban a tagállamoknak nagyobb a mozgásteret a korlátozások bevezetésében.
- Az EU-ban tartózkodó, harmadik ország állampolgárságával rendelkező gyermekek a másodlagos uniós jog alapján minden esetben jogosultak az alapfokú oktatás igénybevételére, azokat a rendezetlen jogállású migránsokat is beleértve, akiknek a kitoloncolását elhalasztották.

Lakhatás (lásd a 8.4. szakaszt)

- Az uniós jog az EU Alapjogi Chartáján keresztül foglalkozik a lakhatással; a másodlagos uniós joganyagban külön rendelkezések is szerepelnek az EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjaira, a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkre, a nemzetközi védelemre szorulóakra és az emberkereskedelem áldozataira vonatkozóan.
- Az EU-tagállamoknak a menedékkérők számára gondoskodniuk kell a kérelmezők egészségének megfelelő és alapszükségeit kielégítő életszínvonalról.
- Amennyiben a hatóságok nem tartják tiszteletben egy személy otthonát, ez az EJEE 8. cikke szerinti kérdést veheti fel. Szélsőséges esetekben a menedék biztosításának elmulasztása az EJEE 3. cikke szerinti kérdést is felvetheti.
- Az ESC garantálja a lakhatáshoz való jogot, ami egyfajta kapuként funkcionál számos további jog felé.

Egészségügyi ellátás (lásd a 8.5. szakaszt)

- A lakóhelyük szerinti EGT-állam nemzeti egészségbiztosítási rendszere alá tartozó személyek jogosultak a helyi egészségügyi ellátásra, ha más EGT-tagállamokba vagy Svájcba látogatnak.
- Az uniós jog szerint a menekültek az egészségügyi ellátás tekintetében az állampolgárral egyenlő hozzáférésre jogosultak, míg a menedékkérők és a rendezetlen jogállású migránsok, akiknek a kitoloncolását elhalasztották, sürgősségi ellátásra és a betegségek alapvető kezelésére jogosultak.
- Az EJEE-ben nem szerepel külön rendelkezés az egészségügyi ellátásról, de az EJEB az EJEE 2., 3. vagy 8. cikke alapján vizsgálhatja az ilyen jellegű panaszokat.
- Az ESC a rendezetlen jogállású migránsoknak garantálja az orvosi segítségnyújtást.

Társadalombiztosítás és szociális támogatás (lásd a 8.6. szakaszt)

- Az uniós jogban a szabad mozgásról szóló rendelkezések alapján egyik tagállamból másikba költöző harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozóan az évek folyamán összetett joganyag alakult ki a társadalombiztosítási és szociális támogatási jogosultság tekintetében.
- Az EJEE szerint a szociális támogatás vagy más ellátások külföldiektől való megtagadása felvetheti a megkülönböztetés kérdését, függetlenül attól, hogy az illető személy hozzájárult-e ahhoz a rendszerhez, amelyből a támogatást kifizetnék.
- Az ESC előírja, hogy a rászorulóknak, köztük a rendezetlen jogállásúaknak is szociális támogatást kell nyújtani.

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv 265. oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a 243. oldalon található.

9

Sajátos szükségletekkel rendelkező személyek

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
Az EU Alapjogi Chartájának 24. cikke (a gyermekek jogai)	kísérő nélküli kiskorúak	ESC, 17. cikk (a gyermekek szociális, jogi és gazdasági védelemhez való joga) EJEB, <i>Rahimi kontra Görögország</i> , 2011 (kísérő nélküli kiskorú menedékkérő fogva tartása a felnőttek idegenrendészeti fogdjájában)
Dublin Rendelet (604/2013/EU) 8. cikke EB, C-648/11. sz. <i>MA és társai</i> -ügy, 2013 (dublini átadások) A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) 24. cikke A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv (2013/32/EU) 25. cikke A Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU) 31. cikke A Visszatérési irányelv (2008/115/EK) 10. cikke	<i>befogadás és bánásmód</i>	
A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv (2013/32/EU) 25. cikke	<i>az életkor meghatározása</i>	Európa Tanács emberkereskedelem elleni egyezménye, 10. cikk (3) bekezdése

Európai Unió	Tárgyalt kérdések	Európa Tanács
Az emberkereskedelemről szóló irányelv (2011/36/EU)	az emberkereskedelem áldozatai	EJEE, 4. cikk (rabszolgaság és kényszermunka tilalma) EJEB, <i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> , 2010 (a hatóságok kötelesek hivatalból vizsgálatot indítani) Európa Tanács emberkereskedelem elleni egyezménye
Egyezmény a fogyatékossgal élő személyek jogairól (az EU ratifikálta) A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2003/9/EK) 19., 21. és 22. cikke A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv (2013/32/EU) 14. cikke	fogyatékossgal élő személyek	
A Befogadási Feltételekről szóló Irányelv (2013/33/EU) 25. cikke A Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv (2013/32/EU) 24. cikke	a kínzás és az erőszak más súlyos formáinak áldozatai	EJEB, <i>Opuz kontra Törökország</i> , 2009 (családon belüli erőszak)

Bevezetés

Ez a fejezet a személyek azon csoportjaival foglalkozik, akiket a különösen kiszolgáltatottak és külön figyelmet érdemlők közé lehet sorolni. Az előző fejezetekben általánosan elmondottakon túl az EU és az EJEE joga is pluszvédelmet nyújthat a sajátos szükségletekkel rendelkező személyeknek.

Az uniós jog alapján számításba kell venni a sérülékeny személyek különleges helyzetét, például befogadásuk intézésénél és szabadságuktól történő megfosztásnál. A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (2013/33/EU) 17. cikke és a [Visszatérési Irányelv](#) (2008/115/EK) 3. cikkének (9) bekezdése határozza meg a kiszolgáltatottnak tekintendő személyeket. Mindkét rendelkezésben szerepelnek „a kiskorúak, a kísérő nélküli kiskorúak, a fogyatékossgal élők, az idősek, a várandós nők, a kiskorú gyermeket egyedül nevelő szülők és a kínzásnak, erőszakos közöszlésnek vagy a testi, lelki vagy nemi erőszak egyéb súlyos formáinak áldozatai”, a [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) hosszabb, de hiányos. A [befogadási feltételekről szóló irányelv](#) 22. cikke értelmében az államoknak kötelességük felmérni a sérülékeny személyek különleges befogadásának bármely különleges egyéni szükségletét. A [Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv](#)

(2013/32/EU) elvárja az államoktól, hogy felmérjék a menedékkérők igényét különleges eljárásbeli garanciákkal kapcsolatban, továbbá megfelelő támogatást biztosítani számukra a menekültügyi eljárás folyamán (24. cikk).

9.1. Kísérő nélküli kiskorúak

A „kísérő nélküli kiskorúak” kifejezés azokat a 18 év alatti személyeket jelöli, akik a fogadó államban érték felelős felnőtt nélkül utaznak be európai területre (lásd *Kvalifikációs irányelv* 2. cikk (1) bekezdése). A helyzetükkel az uniós menekültügyi és bevándorlási joganyag fontos rendelkezései foglalkoznak, ezeket tekintjük át ebben a részben.

Az EJEE a kísérő nélküli kiskorúakról nem tartalmaz kifejezett rendelkezéseket, de a velük szembeni bánásmódot több rendelkezés alapján is lehet vizsgálni, például a szabadsághoz és biztonsághoz való jogról szóló 5. cikk, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogról szóló 8. cikk vagy az 1. jegyzőkönyv oktatáshoz való jogról szóló 2. cikke szerint. Az EJEE úgy véli, hogy az államok felelőssége, hogy gondoskodjanak a kísérő nélküli kiskorúakról, és ne hagyják magukra őket, amikor kiszabadulnak az őrizetből.⁴²⁴

A gyermekekre vonatkozó döntésnek minden esetben a gyermek jogainak tiszteletben tartásán kell alapulnia a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezménynek (CRC) megfelelően, amelyet Szomália és az Amerikai Egyesült Államok kivételével minden állam ratifikált. A CRC megállapítja a gyermekeknek a bevándorlási helyzetüktől függetlenül alkalmazandó emberi jogait.⁴²⁵ Alapvető fontosságú „a gyermek mindenekfelett álló érdeke” elv, és az állami hatóságoknak a gyermekekkel kapcsolatos intézkedéseikben ezt kell elsősorú szempontnak tekinteniük. Az EU Alapjogi Chartájától eltérően az EJEE-ben nem jelenik meg kifejezetten ez az elv, de ítélkezési gyakorlatában rendszeresen kifejezésre jut. Az elv az uniós joganyag kísérő nélküli kiskorúakra vonatkozó egyedi rendelkezéseit is megerősíti.

Az ESC a 17. cikk (1) bekezdésének c) pontjában utal a felnőtt hozzátartozóiktól elszakított gyermekekre. Az ECSR – az EJEB-hez hasonlóan – kiemelte, hogy amikor az államok a bevándorlási szabályok megkerülésére tett kísérleteket igyekeznek visszaszórítani, eközben nem szabad megfosztaniuk a külföldi kiskorúakat – különösen a kísérő

424 EJEB, *Rahimi kontra Görögország* (8687/08), 2011. április 5.

425 Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága 6. sz. általános megjegyzésében (2005) további útmutatást adott a kísérő nélküli gyermekek védelméhez, gondozásához és helyes kezeléséhez; elérhető: www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm.

nélkülieket – a jogállásuk biztosította védelemtől. Az alapjogok védelmét tehát össze kell egyeztetni az állam bevándorlási politikájából következő megszorításokkal.⁴²⁶

9.1.1. Befogadás és bánásmód

Az uniós jogban a kíséző nélküli kiskorúakkal kapcsolatban alkalmazandó különleges intézkedéseket a menekültügyi rendszer és a [Visszatérési irányelv](#) tartalmazza.

Mielőtt a kérelmezési eljárás folyamán mérlegelnék a velük szembeni bánásmódot, fontos tudni, hogy melyik állam felel a menedéjog iránti kérelmük feldolgozásáért. A Dublini Rendelet (604/2013/EU rendelet) szerint a kíséző nélküli kiskorúak által beadott kérelmeket annak a tagállamnak kell megvizsgálnia, ahol a családtagjai, testvérei vagy hozzátartozói jogszerűen tartózkodnak (8. cikk). A kíséző nélküli kiskorúak mellé képviselőt kell biztosítani (6. cikk). A 6. cikk (3) bekezdése útmutatást ad ahhoz, hogyan kell felmérni a gyermek mindenek felett álló érdekét. A 11. cikk szabályokat tartalmaz annak érdekében, hogy a Dublini Rendelet (604/2013/EU rendelet) alkalmazása révén el lehessen kerülni a különválasztást olyan esetekben, amikor a családtagok egy tagállamban külön kérelmeket nyújtanak be. Végül a 16. cikk az eltartott személyekkel foglalkozik (lásd a 4.2. részt).

Családtag, testvér vagy hozzátartozó hiányában az a felelős tagállam, ahol a gyermek a menedéjog iránti kérelmét benyújtotta, feltéve, hogy ez szolgálja leginkább a gyermek mindenek felett álló érdekét (8. cikk).

Példa: Az *MA, BT és DA kontra Secretary of State for the Home Department*⁴²⁷ ügyben az EUB-nek azt kellett eldöntenie, hogy melyik állam a felelős egy olyan, kíséző nélküli kiskorú esetében, aki különböző uniós tagállamokban nyújtott be menedéjog iránti kérelmet. Az EUB tisztázta, hogy a tagállamok valamelyikének területén jogszerűen tartózkodó családtag hiányában az ilyen kérelem megvizsgálásáért az az állam felelős, amelyben a kiskorú fizikailag tartózkodik. Ebben az Alapjogi Charta 24. cikkének (2) bekezdését vette alapul, miszerint minden, a gyermekekkel kapcsolatos tevékenységben a gyermek mindenek felett álló érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.

426 ECSR, *Defence for Children International kontra Hollandia*, 47/2008 sz. panasz, érdemi rész, 2009. október 20. A bizottság többek között azon az állásponton volt, hogy a kíséző nélküli kiskorúaknak az ESC 31. cikkének (2) bekezdése alapján joga van a menedékhez.

427 EUB, C-648/11. sz., *The Queen kontra Secretary of State for the Home Department* ügy, 2013. június 6.

A kísérel nélküli kiskorú menedékkérők számára a menedékjogi kérelem benyújtásakor ki kell jelölni egy képviselőt (a [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) 24. cikke és a [Menekültügyi Eljárásról szóló Irányelv](#) 25. cikke). A jogszabály arról viszont nem rendelkezik, hogy a képviselőt már akkor ki kellene jelölni, amikor a hatóságok felfedezik a kísérel nélküli kiskorút. A képviselő szerepéről sem ad útmutatást. Az államok egyénileg dönhetnek, hogy azonos, vagy különböző képviselőket jelölnek a kiskorú érdekeinek védelmére és a menedékkérelmi folyamatban történő képviselétére a menekültügyi eljárás ideje alatt. A [menekültügyi eljárásról szóló irányelv](#) alapján a képviselőnek lehetőséget kell adnia a kiskorú számára, hogy megvitassák a felmerülő kérdéseket a menekültügyi interjú előtt, továbbá a fiatalokot kísérel el erre.

Bármely meghallgatáson, mely alanya kísérel nélküli kiskorú, jelen kell lenni valakinek, aki rendelkezik a csoport különleges szükségleteinek ismeretével ([Menekültügyi Eljárásról szóló Irányelv](#) 25. cikke). A korlátozások értelmében a kísérel nélküli kiskorúak kérelmének a határon, tranzitónákban vagy gyorsított eljárás keretében történő feldolgozása csak a 25. cikk (6) bekezdésében felsorolt esetekben megengedett. Az irányelv ilyen esetekben lehetővé teszi, hogy az államok a kísérel nélküli kiskorúnak ne adjanak automatikus tartózkodási jogot az elutasító határozat felülvizsgálatának idejére, hanem csak akkor, ha az irányelv 46. cikkének (7) bekezdésében felsorolt feltételek teljesülnek. A feltételek közé tartozik például a szükséges nyelvi és jogi segítségnyújtás, valamint legalább egy hét biztosítása arra, hogy egy bíróság vagy törvényszék előtt kérje, hogy a területen maradjon a jogorvoslati kérelem elbírálásáig.

A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) (24. cikk) útmutatást ad arra vonatkozóan, hogy a kísérel nélküli kiskorúakat milyen szálláshelyen kell elhelyezni, például felnőtt rokonoknál, nevelőcsaládnál, kifejezetten kiskorúak számára kialakított vagy a szükségleteiknek megfelelő létesítményben. Fogdában történő elszállásolásuk nem teljesen tiltott, de csak kivételes körülmények fennállása esetén engedélyezett, és ez nem jelenthet börtönben történő szállásolást (11. cikk (3) bekezdése az új irányelvből). Az irányelv azt is hozzáteszi, hogy a legalább 16 éves, de 18. életévüket be nem töltött, ezáltal még kiskorú személyeket a felnőtt menedékkérők számára kialakított befogadóállomásokon is el lehet helyezni, de csak akkor, ha ez a kiskorú érdekeinek megfelelően történik (ez a feltétel Írországban és az Egyesült Királyságban nem elfogadható a 2013-as új irányelv alapján)

A [Befogadási Feltételekről szóló Irányelv](#) 24. cikke előírja továbbá, hogy a testvéreket lehetőleg együtt kell tartani, figyelembe véve az érintett kiskorú mindenekfelett álló érdekeit, különösen pedig életkorát és érettsége fokát. A kísérel nélküli kiskorúak tartózkodási helyének megváltoztatását a minimálisra kell korlátozni. Az irányelv azt is előírja,

hogy a tagállamoknak törekedniük kell arra, hogy a kísérő nélküli kiskorúak családtagjait a lehető leghamarabb felkuttassák, kellőképpen ügyelve a biztonságukra. Biztosítja ezenkívül, hogy a kísérő nélküli kiskorúakkal foglalkozó személyek megfelelő képzettséggel kell, hogy rendelkezzenek.

Az átdolgozott **Kvalifikációs Irányelvben** (2011/95/EU) külön rendelkezések szerepelnek azokról a kísérő nélküli kiskorúakról, akik menekült vagy kiegészítő védelmi jogállást kaptak. Az EU tagállamai kötelesek gondoskodni a kísérő nélküli kiskorú képviselétéről, és erről a megfelelő hatóságoknak rendszeres értékeléseket kell készíteniük. A kinevezett képviselő lehet eseti gondnok, vagy szükség esetén valamely, a kiskorúak gondozásáért és jólétéért felelős szerv képviselője (31. cikk).

A **Kvalifikációs Irányelv** 31. cikke előírja ezenkívül, hogy a tagállamok gondoskodjanak arról, hogy a kísérő nélküli kiskorúakat felnőtt hozzátartozóknál, nevelőcsaládnál, kiskorúak elhelyezésére szakosodott gondozóközpontokban vagy más alkalmas szálláshelyeken helyezték el. A szállástípussal kapcsolatban a gyermek kívánságait életkorára és érettségi fokára tekintettel kell figyelembe venni. Az irányelv a **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** rendelkezéseit ismétli a testvérek együtt maradása, a család felkutatása és a kísérő nélküli kiskorúakkal foglalkozó személyek képzése terén.

A **Visszatérési Irányelv** (2008/115/EK) 10. cikke szerint a kísérő nélküli kiskorúaknak a tagállam területéről történő kitoloncolásakor a tagállam hatóságainak meg kell győződniük arról, hogy a kiskorú egy családtagjához, kinevezett gondviselőhöz vagy a fogadó állam megfelelő befogadó létesítményébe kerül. A kísérő nélküli kiskorúak kiutasítására nem vonatkozik abszolút tilalom, de a kiutasítási határozatban megfelelően figyelembe kell a gyermek mindenekfelett álló érdekét. Ha a kiutasítást elhalasztják, vagy időt hagynak az önkéntes távozásra, figyelmet kell fordítani a gyermekek különleges szükségleteire (14. cikk).

Az EJEE alapján az EJEB azon az állásponton volt, hogy a gyermek mindenekfelett álló érdekének tiszteletben tartása megköveteli, hogy a kísérő nélküli kiskorúak esetében más elhelyezési lehetőségeket keressenek, ne az őrizetet.

Példa: A *Rahimi kontra Görögország*⁴²⁸ ügyben a felperes egy kísérő nélküli afgán kiskorú volt, akit felnőtt idegenrendészeti fogdában tartottak őrizetben, a szabadon bocsátásakor pedig a hatóságok semmilyen segítséget nem kínáltak fel neki a szálláskereséshez. Az EJEB megállapította, hogy a felperes fogva tartási körülményei, és

428 EJEB, *Rahimi kontra Görögország* (8687/08), 2011. április 5.

az, hogy a hatóságok a szabadulása után nem viselték a gondját, kimeríti a 3. cikk szerinti megalázó bánásmód fogalmát.

9.1.2. Az életkor meghatározása

Az uniós jogban a *Menekültügyi Eljárásokról* szóló Irányelv lehetővé teszi, hogy a tagállamok a menedéjogi kérelem kapcsán orvosi vizsgálattal határozzák meg a kísérő nélküli kiskorúak életkorát, amennyiben ezzel kapcsolatosan kételyeik merülnének fel (25. cikk). Amennyiben orvosi vizsgálatra kerül sor, a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a kísérő nélküli kiskorúakat előzetesen tájékoztassák erről a lehetőségről, és kérjék a beleegyezésüket. Az életkor meghatározásának kérdése Európa-szerte egyre több vitát kavart. Mivel a kiskorúak a menekültügyi eljárás során fokozott védelemben részesülnek, a fogadó államok részéről pedig nagyobb fokú „kötelező gondosságot” igényelnek más területeken, például az elhelyezés és az oktatás terén, az EU területére érkező, okmányokkal sok esetben nem rendelkező személyek közül néhányan 18 év alattiak adják ki magukat. Előfordulhat, hogy ezeket a személyeket vizsgálatnak vetik alá annak eldöntésére, hogy ténylegesen 18 év alattiak-e. A vizsgálat eredményei gyakran jelentős mértékben kihatnak a menedéjog iránti kérelmükre és a szociális jóléti szolgáltatásokhoz való hozzáférésükre. A legkisebb beavatkozással járó vizsgálatot kell használni. A vizsgálatot csak képzett egészségügyi dolgozó hajthatja végre tiszteletben tartva a kérelmező méltóságát. Az irányelv nem határozza meg, hogy milyen fajta orvosi vizsgálat a helyes vagy megfelelő, így Európában a technikák széles körét alkalmazzák.

Az Európa Tanács rendszere keretében az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezmény („az emberkereskedelemtől” szóló egyezmény”) szintén kilátásba helyezi az életkor meghatározását, amennyiben az áldozat életkora bizonytalan, de a felmérés megfelelő módszeréhez nem ad útmutatást (10. cikk (3) bekezdése).⁴²⁹

9.2. Az emberkereskedelem áldozatai

Különbséget kell tenni a „csempészet” és a „kereskedelem” között. A migránsok csempészete pénzügyi vagy más anyagi haszonért végzett tevékenység, amelynek során

429 „Felhótt hozzátartozóiktól elszakított gyermekek Európában” program (SCEP) (2012). Az Európai Bizottság (2010) *A kísérő nélküli kiskorúakról szóló cselekvési terv* (COM (2010) 213 végleges, 2010. május 6.) című dokumentumával összhangban az EMTH megkezdte a technikai dokumentumok összeállítását, amibe beletartozik egy külön képzés és az életkor megállapításáról szóló kézikönyv is.

illegálisan bejuttatják a személyt egy olyan államba, ahol nem állampolgár, és huzamos tartózkodási engedéllyel sem rendelkezik.⁴³⁰

Az uniós jog és az EJEE szerint az emberkereskedelem „személyek toborzását, szállítását, eladását, elrejtését vagy átvételét jelenti fenyegetés, erőszak vagy a kényszer más formáinak alkalmazásával, rablás, csalás, megfélemlítés, hatalommal vagy a védekezésre képtelen állapottal való visszaélés, vagy anyagi ellenszolgáltatás vagy előnyök adásával vagy elfogadásával annak érdekében, hogy kihasználás céljából elnyerjék egy olyan személy beleegyezését, aki más személy felett hatalommal rendelkezik”.⁴³¹ Az emberkereskedelemben jelen van a kényszer és a megfélemlítés, a csempészetben viszont ezek nem játszanak szerepet.

Az EJEE alapján az EJEB a *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*⁴³² ügyben úgy vélte, hogy az emberkereskedelem az EJEE 4. cikkének hatálya alá tartozik, amely tiltja a rabszolgaságot és a kényszermunkát. A tagállamoknak az emberkereskedőket sújtó büntetőjogi rendelkezéseken túl pozitív kötelezettsége, hogy hatékony rendelkezéseket léptessenek hatályba az emberkereskedelem áldozatai és potenciális áldozatai védelmére.

Példa: A *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*⁴³³ ügyben a bíróság fontosnak találta, hogy ne az emberkereskedelem áldozatának kelljen kérnie az azonosítást vagy a nyomozást. A hatóságoknak kötelességük hivatalból kezdeményezni a vizsgálatot, ha ilyen bűnözői tevékenység gyanúja merül fel.

Az emberkereskedelemről szóló egyezmény az első olyan európai szerződés, amely a tagállamok hatékony bűnügyi nyomozás folytatására és az emberkereskedelem elleni fellépésre vonatkozó kötelezettségei mellett részletesen rendelkezik az emberkereskedelem áldozatainak nyújtandó segítségről, védelemről és támogatásról. Az egyezmény előírja, hogy a részes államok fogadják el az emberkereskedelem áldozatai személyazonosságának megállapításához szükséges jogalkotási vagy egyéb intézkedéseket, és az illetékes hatóságokat lássák el az emberkereskedelem megelőzése és az ellene való küzdelem, valamint az áldozatok azonosítása és segítése terén elméleti és gyakorlati

430 Az ENSZ nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményét kiegészítő ENSZ-jegyzőkönyv a migránsok szárazföldi, tengeri és légi úton történő csempészetéről, 3. cikk.

431 Európa Tanács, Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről, CETS 197., 2005., 4. cikk; 2011/36/EU irányelv, HL L 337., 9. o., 2. cikk (1) bekezdése.

432 EJEB, *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország* (25965/04), 2010. január 7., 282–286. pont.

433 *Uo.*, 288. pont.

képesítéssel rendelkező szakemberekkel (10. cikk). A feleknek meg kell hozniuk a szükséges intézkedéseket, hogy támogassák az áldozatok felépülését (12. cikk).

Az uniós jogban az emberkereskedelemlről szóló irányelv (2011/36/EU) ugyanúgy határozza meg az emberkereskedelmet, mint az emberkereskedelemlről szóló egyezmény. Az irányelv szerint a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az emberkereskedelem áldozatai haladéktalanul jogi tanácsadáshoz jussanak. Ha az áldozat nem rendelkezik elegendő anyagi fedezettel, az ilyen tanácsadásnak és képviseletnek ingyenesnek kell lennie (12. cikk). Az irányelv a jogi személyek és a természetes személyek büntetőjogi és polgári jogi felelősségének fogalmát is bevezeti. Az emberkereskedelem gyermek áldozatai az irányelvben külön figyelmet kapnak, különösen a segítségnyújtás és támogatás szempontjából (13–16. cikk). Az ilyen segítő és támogató intézkedések közé tartoznak a következők: egy gyám vagy képviselő kijelölése, amint a hatóságok megállapítják a gyermek áldozat kilétét (14. cikk); a gyermek áldozat azonnali kihallgatása, amit lehetőség szerint mindig ugyanaz a személy végez (15. cikk); tartós megoldás keresése az emberkereskedelem kísérő nélküli gyermek áldozatának mindenekfelett álló érdeke alapján (16. cikk).

Az **emberkereskedelemlről szóló irányelv** védi az emberkereskedelem áldozatait a büntetőeljárástól az olyan bűncselekmények esetén, amelyek elkövetésére kényszerítették őket, amibe beletartozhatnak az útlevéllal elkövetett bűncselekmények, a prostitúcióhoz kapcsolódó bűncselekmények vagy a nemzeti jog szerint illegális munkavállalás. Az emberkereskedelem áldozatainak nyújtott segítséget és támogatást nem lehet a nyomozás során a hatóságokkal való együttműködés feltételéhez kötni (11. cikk). A büntetőeljárásban részt vevő áldozatokra eljárási biztosítékok is vonatkoznak (12. cikk), ideértve az ingyenes jogi képviseletet, amennyiben az áldozat nem rendelkezik elegendő anyagi fedezettel. Az áldozatokkal az eljárás során a megrázkódtatás és az újbóli megrázkódtatás elkerülése érdekében speciális módon kell bánni (12. és 15. cikk). Az emberkereskedelem gyermekkorú áldozataira külön garanciák vonatkoznak (13–16. cikk). Ha emberkereskedelem áldozatai kérelmeznek menedéket, meg kell állapítani a különleges szükségleteiket és ezeknek megfelelő támogatást kell biztosítani (**Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv** 21. és 22. cikke).

Az EU és az EJEE szerinti jog is foglalkozik az emberkereskedelem áldozatainak jogállásával, miután az emberkereskedelemre fény derült. Ezt a kérdést a 2.4. szakasz tárgyalta.

9.3. Fogyatékossgal élő személyek

A menedékkérés során a testi, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással élő személyek külön akadályokba ütközhetnek a védelem és a támogatás elnyerésében, ezért többlet-támogatásra lehet szükségük, amelyet az illetékes hatóságok nem mindig tudnak biztosítani.

A CRPD nemzetközi előírásokat határoz meg a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatban. A CRPD 5. cikke az egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség elveit fogalmazza meg, a 18. cikk pedig kimondja, hogy „a részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek másokkal egyenlő jogát a mozgás szabadságához, a lakóhely megválasztásának szabadságához és az állampolgársághoz”.

Az EJEE-ben nem szerepel a fogyatékossgal meghatározása, az EJEB mindazonáltal úgy találta, hogy a 14. cikk védelmet nyújt a fogyatékossgal alapján történő megkülönböztetéssel szemben.⁴³⁴

Az uniós jogban az EU ratifikálta a CRPD-t, ezáltal az egyezmény az EU-ra nézve kötelező. A **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** (2013/33/EU) 21. cikke rögzíti, hogy az EU-tagállamoknak az irányelvben vázolt, a befogadási feltételekre és az egészségügyi ellátásra vonatkozó rendelkezések végrehajtásakor figyelembe kell venniük a kiszolgáltatott személyek, köztük a fogyatékossgal élők egyedi helyzetét. Meg kell állapítani a különleges igényeiket és megfelelő támogatásban kell részesíteni őket (**Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** 21. és 22. cikke), beleértve a mentálhigiénés ellátásukat (19. cikk). A **Visszatérési Irányelv** szintén tartalmazza a fogyatékossgal élőket a kiszolgáltatott személyek meghatározásában, de más külön rendelkezés nem vonatkozik rájuk. Nincs abszolút gátja a fogyatékos menedékkérők vagy személyek őrizetbevételének a visszatérési folyamat során, de ha őrizetbe veszik őket, megkülönböztetett figyelmet kell nekik szentelni (**Visszatérési irányelv** 16. cikkének (3) bekezdése). A **Befogadási Feltételekről szóló Irányelv** (11. cikk) a nemzeti hatóságoknak előírja a menedékkérők ügyében, hogy az egészségügyi állapotuk, beleértve a mentális egészséget, elsődleges érdeknek kell lennie.

A **Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv** 14. cikkének (2) bekezdésének (b) pontja szerint a személyes meghallgatás mellőzhető, amennyiben a menedékkérelmező alkalmatlan az interjúra azon körülményeknek köszönhetően, melyek hosszú ideig

434 EJEB, *Glor kontra Svájc* (13444/04), 2009. április 30.; EJEB, *Pretty kontra Egyesült Királyság* (2346/02), 2002. április 29.

tartanak és kontrollálhatatlanok. Ez különösen a mentális egészséggel kapcsolatos problémákkal élők esetében releváns, akik esetleg nem tudnak érdemben részt venni a meghallgatásban.

9.4. A kínzás és az erőszak más súlyos formáinak áldozatai

Mint a fejezet bevezetőjében jeleztük, a kínzás, nemi erőszak vagy a pszichikai, fizikai vagy szexuális erőszak más súlyos formáinak áldozatai a kiszolgáltatott személyek csoportjába tartoznak, ezért a velük való bánásmódra külön biztosítékok vonatkoznak.

Az uniós jog alapján a *Befogadási Feltételekről szóló Irányelv* (2013/33/EU) 25. cikke szerint a tagállamok kötelessége biztosítani, hogy „a kínzást, nemi erőszakot vagy egyéb erőszakos cselekményeket elszenvedett személyek az említett cselekményekkel okozott sérülések megfelelő kezelésében részesüljenek”, egészségügyi, pszichológiai vagy egyéb ellátásban. A velük foglalkozó személyzetnek megfelelő képzésben kell részesülniük.

Nehézséget jelent a személyes menekültügyi meghallgatásnál, hogy problémákat okozhat az elszenvedett megrázkódtatások elmondása. A meghallgatást végző személyeknek ezért fel kell ismerniük azokat a problémákat, amelyek hátrányosan befolyásolhatják a kérelmező meghallgathatóságát, különösen a korábbi kínzás jeleit (a *menekültügyi eljárásokról szóló irányelv* 4. cikkének (3) bekezdése és 14. cikke). Az irányelv azt is előírja, hogy a tagállamok a menekültügyi eljárás során biztosítsanak megfelelő támogatást a kínzás, nemi erőszak vagy az erőszak más súlyos formáinak áldozatul esett kérelmezők számára, ha erre a tisztességes és hatékony menekültügyi eljárás érdekében szükség van. Az ilyen kérelmezőket fel kell menteni a gyorsított és a határon végzett eljárások alól, amennyiben nem lehet megfelelő támogatást biztosítani (24. cikk). További garanciák vonatkoznak olyan esetekre, amikor az első fokon meghozott elutasító határozattal szembeni fellebbezésnek nincs automatikus halasztó hatálya. Ezek közé tartozik például az, hogy biztosítani kell a szükséges nyelvi és jogi segítségnyújtást. Az első fokon elutasított kérelmezőnek ezenkívül kapnia kell legalább egy hetet arra, hogy egy bíróság vagy törvényszék határozatát kérje, hogy a területen maradhasson a fellebbezés elbírálásáig (24. cikk a 46. cikk (7) bekezdésével együtt olvasva). A speciális eljárási biztosítékokra szoruló kérelmezőkről szóló rendelkezéseket az irányelv 2013-as átdolgozásával vezették be, ezért Írországra és az Egyesült Királyságra nem alkalmazandók.

A kiutasítási eljárás alatt álló személyek esetében, ha a kitoloncolást elhalasztják, vagy időt adnak az önkéntes hazatérésre, figyelembe kell venni a kínzás és az erőszak más súlyos formáinak áldozatul esett személyek speciális szükségleteit (a *Visszatérési Irányelv* 14. cikke).

A súlyos bűncselekmények áldozatai között külön kategóriát képeznek azok a személyek, akiket családon belüli erőszak ért. Ez a háztartási munkakörnyezetben is előfordulhat.⁴³⁵

Az EJE alapján az EJEB úgy vélte, hogy a családon belüli erőszak áldozatai a gyermekekkel együtt a „kiszolgáltatott személyek” csoportjába tartozhatnak, ezáltal jogosultak a tagállam védelmére, a személyes sérthetlenség ilyen súlyos megsértéseitől való hatékony visszariasztás formájában.⁴³⁶

Az Európa Tanács 2011-ben egyezményt fogadott el a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról. Ez a világon az első olyan, jogilag kötelező dokumentum, amely átfogó jogi keretet hoz létre az erőszak megelőzésére, az áldozatok védelmére és az elkövetők büntetlenségének megszüntetésére. Az egyezmény még nem lépett hatályba.

Az uniós jogban a családon belüli erőszak olyan áldozatai, akik EGT-állampolgárok harmadik országbeli állampolgár családtagjai, a *Szabad Mozgásról szóló Irányelv* alapján válás vagy a regisztrált élettársi kapcsolat megszüntetése esetén jogosultak önálló tartózkodási engedélyre (13. cikk (2) bekezdésének c) pontja). A *családegyesítési irányelv* (2003/86/EK) 15. cikkének (3) bekezdése értelmében a harmadik országbeli állampolgár családegyesítő családtagjai számára válás vagy különélés esetén „a tagállamok különösen nehéz körülmények esetére az önálló tartózkodási engedély megadását biztosító rendelkezéseket állapítanak meg”.

435 Az FRA dokumentálta, hogy a rendezetlen jogállású migránsok jellemzően milyen kockázattal találkoznak, ha a háztartási munka ágazatában foglalkoztatják őket, lásd FRA (2011a).

436 EJEB, *Opuz kontra Törökország* (33401/02), 2009. június 9., 160. pont.

Főbb pontok

- A gyermek mindenekfelett álló érdekét a gyermekeket érintő intézkedésekben mindig elsődleges szempontnak kell tekinteni (lásd a 9.1. szakaszt).
- Az uniós jogban a kísérelő nélküli kiskorúaknak megvan a joga, hogy képviselő által támogatva legyen (lásd 9.1.1. szakaszt)
- **Az uniós jogban** a **Menekültügyi Eljárásokról szóló Irányelv** lehetővé teszi, hogy a tagállamok orvosi vizsgálattal határozzák meg a menedékkérő kísérelő nélküli kiskorúak életkorát, amennyiben kétséges, hogy kiskorú-e, de az EU-tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk bizonyos biztosítékokat (lásd a 9.1.2. szakaszt).
- Az uniós jog és az EJEE szerint is fennáll az a pozitív kötelezettség, hogy a tagállamok az emberkereskedőket sújtó büntetőjogi rendelkezések mellett hatékony rendelkezéseket léptessenek hatályba az emberkereskedelem áldozatainak és potenciális áldozatainak védelmére (lásd a 9.2. szakaszt).
- Az uniós jogban a kínzás, nemi erőszak és más erőszakos cselekmények áldozatai jogosultak különleges eljárásbeli biztosítékok igénybevételére, amennyiben ez szükséges az igazságos és hatásos menekültügyi eljárás lefolytatásához (lásd a 9.4. szakaszt)
- Az EJEE alapján a gyermekek és a családon belüli erőszak áldozatai a „kiszolgáltatott személyek” csoportjába tartozhatnak, ezért jogosultak a hatékony állami védelemre (lásd a 9.1.1. és 9.4. szakaszt).

További ítélkezési gyakorlat és szakirodalom:

A további ítélkezési gyakorlat megkereséséhez tanulmányozza a kézikönyv 265. oldalán található iránymutatásokat. A fejezetben tárgyalt kérdésekkel foglalkozó egyéb anyagok az „Ajánlott szakirodalom” című részben, a 243. oldalon található.

Ajánlott szakirodalom

Az alábbi szakirodalmi válogatást nemzetközi szervezetek, tudományos testületek, civil szervezetek, valamint az EJEB és az FRA kiadványaiból állítottuk össze. Az ajánlott szakirodalom jegyzékét hét tágabb kategóriába csoportosítottuk (általános szakirodalom, menekült- és menedékjog, fogva tartás, illegális migránsok és kiutasítás, gyermekek, fogyatékossggal élő személyek és hontalan személyek). Bizonyos esetekben már a címből látható, hogy a kiadvány több területhez tartozik. A kézikönyvben tárgyalt témákról emellett rendszeresen jelennek meg cikkek különböző folyóiratokban, mint például a *European Journal of Migration and Law*, az *International Journal of Refugee Law*, a *Refugee Survey Quarterly* és mások.

Általános szakirodalom

Európa Tanács, Emberi Jogok Európai Bírósága (2011), *Practical guide on admissibility criteria*, Strasbourg, Európa Tanács, elérhető: www.echr.coe.int à Applicants à Admissibility guide.

FRA (2011c) *Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés Európában: a kihívások és lehetőségek áttekintése*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

FRA (2012), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2011*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

FRA és Európa Tanács, Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) (2011), *Kézikönyv az európai megkülönböztetésmentességi jogról*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

Frigo, M., és mások (2011), *Migration and international human rights law: practitioners guide no. 6*, Genf, International Commission of Jurists.

Ktistakis, Y. (megjelenés előtt), *Protecting migrants under the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, Európa Tanács.

Peers, S. (2011), *EU justice and home affairs law*, Oxford, Oxford University Press.

UNHCR (2012), *Toolkit on how to request interim measures under Rule 39 of the Rules of the European Court of Human Rights for persons in need of international protection*, Strasbourg, UNCHR Representation to the European institutions.

Menekült- és menedékjog

Európai Menekültügyi Tanács (ECRE) és European Legal Network on Asylum (ELENA) (2010), *Survey on legal aid for asylum seekers in Europe*, 2010. október.

FRA (2010), *The duty to inform applicants: the asylum-seeker perspective*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

FRA (2010b), *Access to effective remedies: the asylum-seeker perspective*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

Gammelthoft-Hansen, T. (2011), *Access to asylum: international refugee law and the globalisation of migration control*, Cambridge, Cambridge University Press.

Goodwin-Gill, G.S., McAdam, J. (2007), *The refugee in international law*, Oxford, Oxford University Press.

Hailbronner, K. (2010), *EU Immigration and Asylum Law*, München, C.H. Beck.

Hathaway, J.C. (2005), *The rights of refugees under international law*, Cambridge, Cambridge University Press.

Mole, N. és Meredith, C. (2010), *Human rights files, no. 9: asylum and the European Convention on Human Rights* (5. kiadás), Strasbourg, Európa Tanács.

Wagner, M. és Bonjour, S. (2009), *Flughafenverfahrensstudie: Vergleichende Studie des rechtlichen Rahmens und administrativer Praktiken hinsichtlich der Behandlung von*

Asylgesuchten und der Rückführung von unzureichend dokumentierten Personen an Flughäfen in sieben Europäischen Staaten (Összehasonlító tanulmány a repülőtéri menekültügyi eljárásokról), Nemzetközi Migrációs Politikát Fejlesztő Központ (ICMPD).

UNHCR (2011), *Handbook and guidelines on procedures and criteria for determining refugee status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, HCR/1P/4/ENG/REV. 3, Luxembourg, UNHCR.

UNHCR (2010), *Improving asylum procedures: comparative analysis and recommendations for law and practice –key findings and recommendations*, elérhető: www.unhcr.org/4ba9d99d9.html.

UNHCR és Európa Tanács(2010), *Protecting refugees*, elérhető: <http://book.coe.int/ftp/3582.pdf>.

Illegális migránsok és kiutasítás

Cholewinski, R. (2005), *Irregular migrants: access to minimum social rights*, Strasbourg, Európa Tanács.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2005), *Twenty guidelines on forced return*, elérhető: www.unhcr.org/refworld/publisher,COEMINISTERS,THEMGUIDE,,42ef32984,0.html.

Európa Tanács, Emberi jogi biztos (2001), *Recommendation concerning the rights of aliens wishing to enter a Council of Europe member State and the enforcement of expulsion orders*, CommDH(2001)19, 2001. szeptember 19.

FRA (2011a), *Migrants in an irregular situation employed in domestic work: Fundamental rights challenges for the European Union and its Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

FRA (2011b), *Fundamental rights of migrants in an irregular situation in the European Union*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

FRA (2011), *Migrants in an irregular situation: access to healthcare in 10 European Union States*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

Lutz, F. (2010), *The negotiations on the Return Directive*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers.

Fogva tartás

Európa Tanács, kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT) (2011), *The CPT standards*, (2002) 1 – Rev. 2011, elérhető: www.cpt.coe.int/en/docsstandards.htm.

Európa Tanács, Miniszteri Bizottság (2006), A Miniszteri Bizottság Rec(2006)2. sz. ajánlása a tagállamoknak az európai büntetés-végrehajtási szabályokról, 2006. január 11.

Európa Tanács, Emberi Jogok Európai Bírósága (2012), *Guide on Article 5: Right to liberty and security, Article 5 of the Convention*, Strasbourg, Európa Tanács, elérhető: www.echr.coe.int à Case-law à Case-law guides.

Európa Tanács, Parlamenti Közgyűlés (2010), *The detention of asylum seekers and irregular migrants in Europe*: Report Doc.12105 (2010) /Resolution 1707 (2010) /Recommendation 1900 (2010).

Edwards, A. (2011), *Back to basics: the right to liberty and security of person and 'alternatives to detention' of refugees, asylum-seekers, stateless persons and other migrants*, tanulmány az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának jogi és védelempolitikai kutatási sorozatához, 2011. április.

FRA (2010a), *Detention of third-country nationals in return procedures*, Luxembourg, (Kiadóhivatal).

FRA (2011), *Coping with a fundamental rights emergency: The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner*, elérhető: <http://fra.europa.eu/en/publication/2011/coping-fundamental-rights-emergency-situation-persons-crossing-greek-land-border>.

International Detention Coalition (2011), *There are alternatives: A handbook for preventing unnecessary immigration detention*, Melbourne, International Detention Coalition, elérhető: <http://idcoalition.org/cap/handbook>.

Szabad mozgás az Európai Unióban

Rogers, N., Scannell, R. és Walsh, J. (2012), *Free movement of persons in the enlarged European Union*, 2. kiadás, London, Sweet & Maxwell.

Fogyatékosággal élő személyek

ENSZ Emberi Jogi Főbiztos (2010), *Monitoring the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, guidance for human rights monitors*, HR/P/PT/17, elérhető: www.ohchr.org/Documents/Publications/Disabilities_training_17EN.pdf.

FRA (2011), *The legal protection of persons with mental health problems under non-discrimination law*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

Gyermekek

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) (2006), *UNHCR guidelines on formal determination of the best interests of the child*, elérhető: www.unhcr.org/4566b16b2.pdf.

Európa Tanács, parlamenti közgyűlés (2011), Recommendation 1969 (2010) on unaccompanied children in Europe: issues of arrival, stay and return, 2011. április 15.

FRA (2010), *Separated, asylum-seeking children in European Union Member States*, Luxembourg, Kiadóhivatal.

Separated Children in Europe Programme (SCEP) (2012), *Position paper on age assessment in the context of separated children in Europe*, elérhető: <http://www.refworld.org/docid/4ff535f52.html>.

Hontalan személyek

UNHCR (2012), *Guidelines on statelessness no. 2: Procedures for determining whether an Individual is a stateless person*, HCR/GS/12/02, elérhető: www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html.

Online források

Források	Internetcím
Az ENSZ szintje	
Az ENSZ különleges előadója a kínzás, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetés vagy bánásmód ellen	www.ohchr.org/EN/Issues/Torture/SRTorture/Pages/SRTortureIndex.aspx
ENSZ-albizottság a kínzás megelőzésére	www2.ohchr.org/english/bodies/cat/opcat/index.htm
Az ENSZ alapító okiratában létrehozott szerveinek joggyakorlata	http://tb.ohchr.org/default.aspx
Refworld (az UNHCR menekültjogi adatbázisa)	www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain
Az Európa Tanács szintje	
A kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetések megelőzésére létrehozott európai bizottság (CPT)	www.cpt.coe.int/en/about.htm
EJEB	www.echr.coe.int
Az EJEB ítélkezési gyakorlatának adatbázisa: HUDOC	http://hudoc.echr.coe.int
Az EJEB könyvtára	www.echr.coe.int → Library
Az EJEB tájékoztatói	www.echr.coe.int → Press
Az EJEB esetjogi tájékoztató feljegyzései	www.echr.coe.int → Case Law
Az Európa Tanács emberi jogi biztosa	www.coe.int/t/commissioner/default_en.asp
Európai Szociális Charta	www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/
Az Európa Tanács migrációs koordinációs szolgálata	www.coe.int/t/democracy/migration/default_en.asp
Az Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Szakértői Csoportja (GRETA)	www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/monitoring/greta_EN.asp

Az EU szintje	
Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EMTH)	www.easo.europa.eu/
EMTH, európai menekültügyi képzési program	http://easo.europa.eu/about-us/tasks-of-easo/training-quality
Európai Bizottság, Belügyi Főigazgatóság	http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs
Európai Migrációs Hálózat	www.emn.europa.eu
Uniós bevándorlási portál	http://ec.europa.eu/immigration
FRA	http://fra.europa.eu
Frontex	http://frontex.europa.eu
Európai Menekültügyi Tanács (ECRE)	www.ecre.org

Az ügyek jegyzéke

Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata

<i>Abdon Vanbraekel és társai kontra Alliance nationale des mutualités chrétiennes (ANMC), C-368/98. sz. ügy, 2001. július 12.</i>	219
<i>Abed El Karem El Kott és társai kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-364/11. sz. ügy, 2012. december 19.</i>	83
<i>Aboubacar Diakité és a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides között folyamatban lévő eljárás, C-285/12. sz. ügy, 2012. június 7.</i>	73, 74
<i>Achughbajian kontra Préfet du Val-de-Marne, C-329/11. sz. ügy, 2011. december 6.</i>	150, 162, 165
<i>Aissatou Diatta kontra Land Berlin, C-267/83. sz. ügy, 1985. február 13.</i>	142
<i>Alexander Hengartner és Rudolf Gasser kontra Landesregierung Vorarlberg, C-70/09. sz. ügy, 201. július 15.</i>	199
<i>Altun kontra Stadt Böblingen, C-337/07. sz. ügy, 2008. december 18.</i>	59, 60
<i>Artur Leymann és Aleksei Pustovarov ellen folytatott büntetőeljárás, C-388/08. sz. ügy, 2008. december 1.</i>	103
<i>Atiqullah Adil kontra Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, C-278/12. PPU. sz. ügy, 2012. július 19.</i>	32
<i>Aydin Salahadin Abdulla és társai kontra Bundesrepublik Deutschland, C-175/08., C-176/08., C-178/08. és C-179/08. sz. egyesített ügyek, 2010. március 2.</i>	66, 69, 82, 89
<i>Az Európai Közösségek Bizottsága kontra Spanyol Királyság, C-503/03. sz. ügy, 2006. január 31.</i>	135
<i>Aziz Melki és Selim Abdeli [GC], C-188/10. és C-189/10. sz. egyesített ügyek, 2010. június 22.</i>	32

<i>Baumbast és R kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-413/99. sz. ügy, 2002. szeptember 17.....	211
<i>Borowitz kontra Bundesversicherungsanstalt für Angestellte</i> , C-21/87. sz. ügy, 1988. július 5.	223
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra B és D</i> , C-57/09. és C-101/09. sz. egyesített ügyek, 2010. november 9.	66, 69, 88
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra Kaveh Puid</i> , C-4/11. sz. ügy, 2013. november 14.	114
<i>Bundesrepublik Deutschland kontra Y és Z</i> , C-71/11. és C-99/11. sz. egyesített ügyek, 2012. szeptember 5.	72
<i>Chakroun kontra Minister van Buitenlandse Zaken</i> , C-578/08. sz. ügy, 2010. március 4.	56, 124, 138
<i>Chuck kontra Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank</i> , C-331/06. sz. ügy, 2008. április 3.	223
<i>Cimade és Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) kontra Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration</i> , C-179/11. sz. ügy, 2012. szeptember 27.....	216
<i>Deborah Lawrie-Blum kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-66/85. sz. ügy, 1986. július 3.	199
<i>Deutscher Handballbund kontra Kolpak</i> , C-438/00. sz. ügy, 2003. május 8.....	204
<i>Dirk Rüffert kontra Land Niedersachsen</i> , C-346/06. sz. ügy, 2008. április 3.....	200
<i>Eker kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-386/95. sz. ügy, 1997. május 29.....	202
<i>El Dridi Hassen alias Soufi Harim</i> , C-61/11. sz. ügy, 2011. április 28.	150, 161, 165
<i>El Yassini kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-416/96. sz. ügy, 1999. március 2.	204, 205
<i>Elleni büntetőeljárások Gjoko Filev és Adnan Osmani</i> , C 297/12. sz. ügy, 2013. szeptember 19.....	34, 161
<i>Eran Abatay és társai és Nadi Sahin kontra Bundesanstalt für Arbeit</i> , C-317/01. és C-369/01. sz. egyesített ügyek, 2003. október 21.....	58
<i>Európai Bizottság kontra Holland Királyság</i> , C-508/10. sz. ügy, 2012. április 26.	56
<i>Európai Bizottság kontra Spanyol Királyság</i> , C-211/08. sz. ügy, 2010. június 15.	219
<i>Európai Parlament kontra Az Európai Unió Tanácsa</i> , C-355/10. sz. ügy, 2012. szeptember 5.....	40
<i>Európai Parlament kontra az Európai Unió Tanácsa</i> , C-540/03. sz. ügy, 2006. június 27.....	138

<i>Fatma Pehlivan kontra Staatssecretaris van Justitie</i> , C-484/07. sz. ügy, 2011. június 16.....	142
<i>Foto-Frost kontra Hauptzollamt Lübeck-Ost</i> , C-314/85. sz. ügy, 1987. október 22.....	22
<i>Francovich és Bonifaci és társai kontra Olasz Köztársaság</i> , C-6/90. és C-9/90. sz. egyesített ügyek, 1991. november 19.....	22, 178
<i>Francovich kontra Olasz Köztársaság</i> , C-479/93. sz. ügy, 1995. november 9.....	22
<i>G. B. C. Echternach és A. Moritz kontra Minister van Onderwijs en Wetenschappen</i> , C-389/87. és 390/87. sz. egyesített ügyek, 1989. március 15.....	211
<i>Georgios Orfanopoulos és társai és Raffaele Oliveri kontra Land Baden-Württemberg</i> , C-482/01. és C-493/01. sz. egyesített ügyek, 2004. április 29.	95, 97
<i>Gerardo Ruiz Zambrano kontra Office national de l'emploi (ONEm)</i> , C-34/09. sz. ügy, 2011. március 8.	46, 96, 124, 132
<i>Hava Genc kontra Land Berlin</i> , C-14/09. sz. ügy, 2010. február 4.	202
<i>Holland állam kontra Ann Florence Reed</i> , C-59/85. sz. ügy, 1986. április 17.....	123, 134
<i>Hristo Gaydarov kontra Director na Glavna direktsia "Ohranitelna politسيا" pri Ministerstvo na vatreshnite raboti</i> , C-430/10. sz. ügy, 2011. november 17.	95
<i>Igor Simutenkov kontra Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol</i> , C-265/03. sz. ügy, 2005. április 12.....	206
<i>Iida kontra Stadt Ulm</i> , C-40/11. sz. ügy, 2012. november 8.....	96, 133
<i>Ismail Derin kontra Landkreis Darmstadt-Dieburg</i> , C-325/05. sz. ügy, 2007. július 18.	202
<i>K kontra Bundesasylamt</i> , C-245/11. sz. ügy, 2012. november 6.	102, 113
<i>Kadi és Al Barakaat International Foundation kontra az Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottsága</i> , C-402/05. P. és C-415/05. P. sz. egyesített ügyek, 2008. szeptember 3.....	21
<i>Kadiman kontra Freistaat Bavaria</i> , C-351/95. sz. ügy, 1997. április 17.....	202
<i>Kadzoev (Huchbarov)</i> , C-357/09. sz. ügy, 2009. november 30.....	46, 54, 150, 156, 169, 170
<i>Kazim Kus kontra Landeshauptstadt Wiesbaden</i> , C-237/91. sz. ügy, 1992. december 16.....	205
<i>Kunqian Catherine Zhu és Man Lavette Chen kontra Secretary of State for the Home Department</i> , C-200/02. sz. ügy, 2004. október 19.	132
<i>Land Baden-Württemberg kontra Panagiotis Tsakouridis</i> , C-145/09. sz. ügy, 2010. november 23.	95

<i>Laval un Partneri Ltd kontra Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning 1, Byggettan és Svenska Elektrikerförbundet, C-341/05. sz. ügy, 2007. december 18.</i>	200
<i>Leyla Ecem Demirkan kontra Bundesrepublik Deutschland, C-221/11. sz. ügy, 2013. szeptember 24.</i>	58
<i>Liselotte Hauer kontra Land Rheinland-Pfalz, C-44/79. sz. ügy, 1979. december 13.</i>	22
<i>M. G. és N. R. kontra Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, C-383/13. sz. ügy, 2013. szeptember 10.</i>	175
<i>M. M. kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland and Attorney General, C-277/11. sz. ügy, 2012. november 22.</i>	104
<i>Maria Teixeira kontra London Borough of Lambeth és Secretary of State for the Home Department, C-480/08. sz. ügy, 2010. február 23.</i>	211
<i>Mary Carpenter kontra Secretary of State for the Home Department, C-60/00. sz. ügy, 2002. július 11.</i>	123, 131
<i>Md Sagor ellen folytatott büntetőeljárás, C-430/11. sz. ügy, 2012. december 6.</i>	161
<i>Mehmet Arslan kontra Policie ČR, Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje, odbor cizinecké policie, C-534/11. sz. ügy, 2013. május 30.</i>	156, 157
<i>Mehmet Soysal és Ibrahim Savatli kontra Bundesrepublik Deutschland, C-228/06. sz. ügy, 2009. február 19.</i>	58
<i>Meki Elgafaji és Noor Elgafaji kontra Staatssecretaris van Justitie, C-465/07. sz. ügy, 2009. február 17.</i>	66, 73
<i>Metock és társai kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform, C-127/08. sz. ügy, 2008. július 25.</i>	123, 130, 138
<i>Micheletti és társai kontra Delegacion del Gobierno en Cantabria, C-369/90. sz. ügy, 1992. július 7.</i>	61
<i>Migrationsverket kontra Nurije Kastrati és társai, C-620/10. sz. ügy, 2012. május 3.</i>	113
<i>Minister voor Immigratie en Asiel és X és Y között, valamint Z és Minister voor Immigratie en Asiel között, C-199/12., C-200/12. és C-201/12. sz. egyesített ügyek, 2013. november 7.</i>	72
<i>Mohamad Zakaria, C23/12. sz. ügy, 2013. január 17.</i>	36
<i>Mohamed Gattoussi kontra Stadt Rüsselsheim, C-97/05. sz. ügy, 2006. december 14.</i>	205
<i>Mouvement contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie ASBL (MRAX) kontra belga állam, C-459/99. sz. ügy, 2002. július 25.</i>	131, 135
<i>Murat Dereci és társai kontra Bundesministerium für Inneres, C-256/11. sz. ügy, 2011. november 15.</i>	96, 124, 133
<i>Murat Polat kontra Stadt Rüsselsheim, C-349/06. sz. ügy, 2007. október 4.</i>	67, 97

<i>N.S. kontra Secretary of State for the Home Department és M.E. És társai kontra Refugee Applications Commissioner és Minister for Justice, Equality and Law Reform, C-411/10. és C-493/10. sz. egyesített ügyek, 2011. december 21.</i>	23, 65, 87, 102, 114, 116, 216
<i>Natthaya Dülger kontra Wetteraukreis, C-451/11. sz. ügy, 2012. július 19.</i>	59, 144
<i>Nawras Bolbol kontra Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, C-31/09. sz. ügy, 2010. június 17.</i>	69, 83
<i>O. és S. kontra Maahanmuuttovirasto és Maahanmuuttovirasto kontra L., C-356/11. és C-357/11. sz. egyesített ügyek, 2012. december 6.</i>	132
<i>Office National de l'emploi kontra Bahia Kziber, C-18/90. sz. ügy, 1991. január 31.</i>	204
<i>Ömer Nazli, Caglar Nazli és Melike Nazli kontra Stadt Nürnberg, C-340/97. sz. ügy, 2000. február 10.</i>	97
<i>P.I. kontra Oberbürgermeisterin der Stadt Remscheid, C-348/09. sz. ügy, 2012. május 22.</i>	67, 95
<i>Petar Aladzhov kontra Zamestnik director na Stolichna direksia na vateshnite raboti kam Ministerstvo na vateshnite raboti, C-434/10. sz. ügy, 2011. november 17.</i>	95
<i>Pilar Allué és Carmel Mary Coonan és társai kontra Università degli studi di Venezia és Università degli studi di Parma, C-259/91., C-331/91. és C-332/91. sz. egyesített ügyek, 1993. augusztus 2.</i>	199
<i>Rahmanian Koushkaki kontra Bundesrepublik Deutschland, C-84/12. sz. ügy, 2013. december 19.</i>	31
<i>Recep Tetik kontra Land Berlin, C-171/95. sz. ügy, 1997. január 23.</i>	59, 202
<i>Roland Rutili kontra Ministre de l'interieur, C-36/75. sz. ügy, 1975. október 28.</i>	97
<i>Rottmann kontra Freistaat Bayern, C-135/08. sz. ügy, 2010. március 2.</i>	46, 61
<i>Samba Diouf kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-69/10. sz. ügy, 2011. július 28.</i>	108
<i>Secretary of State for the Home Department kontra Rahman és társai, C-83/11. sz. ügy, 2012. szeptember 5.</i>	130, 137
<i>Servet Kamberaj kontra Istituto per l'Edilizia sociale della Provincia autonoma di Bolzano (IPES) és társai, C-571/10. sz. ügy, 2012. április 24.</i>	215
<i>Shirley McCarthy kontra Secretary of State for the Home Department, C-434/09. sz. ügy, 2011. május 5.</i>	132
<i>Staatssecretaris van Justitie kontra Mangat Singh, C-502/10. sz. ügy, 2012. október 18.</i>	56

<i>Staatssecretaris van Justitie kontra Tayfun Kahveci és Osman Inan, C-7/10. és C-9/10. sz. egyesített ügyek, 2012. március 29.</i>	60
<i>The Queen kontra Bedford Primary Care Trust és Secretary of State for Health, C-372/04. sz. ügy, 2006. május 16.</i>	219
<i>The Queen kontra Immigration Appeal Tribunal és Surinder Singh, ex parte Secretary of State for Home Department, C-370/90. sz. ügy, 1992. július 7.</i>	131
<i>The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, C-648/11. sz. ügy, 2013. június 6.</i>	229, 232
<i>The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte Abdulnasir Savas, C-37/98. sz. ügy, 2000. május 11.</i>	58
<i>The Queen kontra Secretary of State for the Home Department, ex parte Manjit Kaur, C-192/99. sz. ügy, 2001. február 20.</i>	61
<i>The Queen, Veli Tum és Mehmet Dari kontra Secretary of State for the Home Department, C-16/05. sz. ügy, 2007. szeptember 20.</i>	58, 59
<i>Tural Oguz kontra Secretary of State for the Home Department, C-186/10. sz. ügy, 2011. július 21.</i>	58, 59
<i>Ymeraga és társai kontra Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration, C-87/12. sz. ügy, 2013. május 8.</i>	96
<i>Zuheyr Frayeh Halaf kontra Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet, C-528/11. sz. ügy, 2013. május 30.</i>	114
<i>ZZ kontra Secretary of State for the Home Department, C-300/11. sz. ügy, 2013. június 4.</i>	67, 96

Az EFTA-Bíróság ítélkezési gyakorlata

<i>Arnulf Clauder, E-4/11. számú ügy, 2011. július 26.</i>	139
--	-----

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata

<i>A. és társai kontra Egyesült Királyság [GC], No. 3455/05, 2009. február 19.</i>	153, 158, 159, 166, 167, 168
<i>A.A. kontra Egyesült Királyság, No. 8000/08, 2011. szeptember 20.</i>	81, 125, 145
<i>Abdilahi Abdulwahidi kontra Hollandia, No. 21741/07, 2013. november 12.</i>	213
<i>Abdolkhani és Karimnia kontra Törökország, No. 30471/08, 2009. szeptember 22.</i>	101, 105, 107, 151, 176
<i>Abdulaziz, Cabaes és Balkandali kontra Egyesült Királyság, Nos. 9214/80, 9473/81 és 9474/81, 1985. május 28.</i>	29, 129

<i>Afif kontra Hollandia</i> (dec.), No. 60915/09, 2011. május 24.	213
<i>Ahmed kontra Ausztria</i> , No. 25964/94, 1996. december 17.	50, 70
<i>Airey kontra Írország</i> , No. 6289/73, 1979. október 9.	118, 120
<i>Al-Jedda kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 27021/08, 2011. július 7.	158
<i>Al-Saadoon és Mufdhi kontra Egyesült Királyság</i> , No. 61498/08, 2010. március 2.	74
<i>Amrollahi kontra Dánia</i> , No. 56811/00, 2002. július 11.	146
<i>Amuur kontra Franciaország</i> , No. 19776/92, 1996. június 25.	27, 37, 154, 164
<i>Anakomba Yula kontra Belgium</i> , No. 45413/07, 2009. március 10.	137
<i>Anayo kontra Németország</i> , No. 20578/07, 2010. december 21.	118
<i>Andrejeva kontra Lettország</i> [GC], No. 55707/00, 2009. február 18.	192, 221
<i>Antwi és társai kontra Norvégia</i> , No. 26940/10, 2012. február 14.	145
<i>Aristimuño Mendizabal kontra Franciaország</i> , No. 51431/99, 2006. január 17.	61
<i>Aswat kontra Egyesült Királyság</i> , No. 17299/12, 2013. április 16.	77
<i>Auad kontra Bulgária</i> , No. 46390/10, 2011. október 11.	150, 171
<i>Austin és mások kontra Egyesült Királyság</i> [GC], Nos. 39692/09, 40713/09 és 41008/09, 2012. március 15.	153, 154
<i>Azimov kontra Oroszország</i> , No. 67474/11, 2013. április 18.	52, 165
<i>Babar Ahmad és mások kontra Egyesült Királyság</i> , Nos. 24027/07, 11949/08, 36742/08, 66911/09 és 67354/09, 2012. április 10.	77
<i>Bader és Kanbor kontra Svédország</i> , No. 13284/04, 2005. november 8.	74
<i>Bah kontra Egyesült Királyság</i> , No. 56328/07, 2011. szeptember 27.	194, 212
<i>Bajsultanov kontra Ausztria</i> , No. 54131/10, 2012. június 12.	135
<i>Balogun kontra Egyesült Királyság</i> , No. 60286/09, 2012. április 10.	145
<i>Beldjoudi kontra Franciaország</i> , No. 12083/86, 1992. március 26.	146
<i>Bensaid kontra Egyesült Királyság</i> , No. 44599/98, 2001. február 6.	216
<i>Berrehab kontra Hollandia</i> , No. 10730/84, 1988. június 21.	124, 143
<i>Bigaeva kontra Görögország</i> , No. 26713/05, 2009. május 28.	191, 197
<i>Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi kontra Írország</i> [GC], No. 45036/98, 2005. június 30.	18, 24
<i>Boultif kontra Svájc</i> , No. 54273/00, 2001. augusztus 2.	125, 145, 146
<i>Branko Tomašić és társai kontra Horvátország</i> , No. 46598/06, 2009. január 15.	186
<i>C.G. és társai kontra Bulgária</i> , No. 1365/07, 2008. április 24.	102, 107, 117
<i>Chahal kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 22414/93, 1996. november 15.	168
<i>Chapman kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 27238/95, 2001. január 18.	211
<i>Collins és Akaziebie kontra Svédország</i> (dec.), No. 23944/05, 2007. március 8.	80
<i>Čonka kontra Belgium</i> , No. 51564/99, 2002. február 5.	66, 91, 108

<i>D. kontra Egyesült Királyság</i> , No. 30240/96, 1997. május 2.....	77
<i>Dalea kontra Franciaország</i> (dec.), No. 964/07, 2010. február 2.	35
<i>Darraj kontra Franciaország</i> , No. 34588/07, 2010. november 4.....	184
<i>Darren Omoregie és társai kontra Norvégia</i> , No. 265/07, 2008. július 31.....	123, 135
<i>Dbouba kontra Törökország</i> , No. 15916/09, 2010. július 13.	174, 176
<i>De Souza Ribeiro kontra Franciaország</i> , No. 22689/07, 13 december 2012.....	102, 111
<i>Demir és Baykara kontra Törökország</i> [GC], No. 34503/97, 2008. november 12.....	196
<i>Dougoz kontra Görögország</i> , No. 40907/98, 2001. március 6.....	164, 177
<i>El Morsli kontra Franciaország</i> (dec.), No. 15585/06, 2008. március 4.	36
<i>Fawsie kontra Görögország</i> , No. 40080/07, 2010. október 28.....	221
<i>Finogenov és mások kontra Oroszország</i> , Nos. 18299/03 és 27311/03, 2011. december 20.....	186
<i>Finucane kontra Egyesült Királyság</i> , No. 29178/95, 2003. július 1.	188
<i>Foka kontra Törökország</i> , No. 28940/95, 2008. június 24.....	153
<i>G.R. kontra Hollandia</i> , No. 22251/07, 2012. január 10.....	118, 137
<i>Gaygusuz kontra Ausztria</i> , No. 17371/90, 1996. szeptember 16.	192, 194, 221
<i>Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország</i> , No. 25389/05, 2007. április 26.....	101, 109
<i>Genovese kontra Málta</i> , No. 53124/09, 2011. október 11.....	62
<i>Gillow kontra Egyesült Királyság</i> , No. 9063/80, 1986. november 24.....	192, 212
<i>Glor kontra Svájc</i> , No. 13444/04, 2009. április 30.	238
<i>Gül kontra Svájc</i> , No. 23218/94, 1996. február 19.....	124, 140
<i>Guzzardi kontra Olaszország</i> , No. 7367/76, 1980. november 6.	153, 154
<i>H. és B. kontra Egyesült Királyság</i> , No. 70073/10 és 44539/11, 2013. április 9.....	75
<i>H.L. kontra Egyesült Királyság</i> , No. 45508/99, 2004. október 5.....	153
<i>H.L.R. kontra Franciaország</i> [GC], No. 24573/94, 1997. április 29.....	76
<i>Hasanbasic kontra Svájc</i> , No. 52166/09, 2013. június 11.....	146
<i>Hida kontra Dánia</i> , No. 38025/02, 2004. február 19.....	84, 90
<i>Hirsi Jamaa és társai kontra Olaszország</i> [GC], No. 27765/09, 2012. február 23.	28, 41, 42, 66, 91, 101, 110
<i>Hode és Abdi kontra Egyesült Királyság</i> , No. 22341/09, 2012. november 6.....	139
<i>I. kontra Svédország</i> , No. 61204/09, 2012. szeptember 5.....	80
<i>I.M. kontra Franciaország</i> , No. 9152/09, 2012. február 2.....	101, 112
<i>Ilhan kontra Törökország</i> [GC], No. 22277/93, 2000. június 27.....	187

<i>Ismoilov és társai kontra Oroszország</i> , No. 2947/06, 2008. április 24.	85, 89
<i>K.A.B. kontra Svédország</i> , No. 886/11, 2013. szeptember 5.	76
<i>Kanagaratnam és társai kontra Belgium</i> , No. 15297/09, 2011. december 13.	172
<i>Karassev kontra Finland (dec.)</i> , No. 31414/96, 1999. január 12.	62
<i>Kaya kontra Törökország</i> , No. 22729/93, 1998. február 19.	186
<i>Kiyutin kontra Oroszország</i> , No. 2700/10, 2011. március 10.	55
<i>Koua Poirrez kontra Franciaország</i> , No. 40892/98, 2003. szeptember 30.	192, 221
<i>Kučera kontra Szlovákia</i> , No. 48666/99, 2007. július 17.	187
<i>Kudła kontra Lengyelország [GC]</i> , No. 30210/96, 2000. október 26.	107, 108
<i>Kudzovič kontra Szlovénia (dec.)</i> , No. 60723/00, 2005. március 17.	62
<i>Kurić és társai kontra Szlovénia [GC]</i> , No. 26828/06, 2012. június 26.	46, 57
<i>Liu kontra Oroszország</i> , No. 42086/05, 2007. december 6.	47
<i>Longa Yonkeu kontra Lettország</i> , No. 57229/09, 2011. november 15.	150, 167
<i>Louled Massoud kontra Málta</i> , No. 24340/08, 2010. július 27.	171
<i>Luczak kontra Lengyelország</i> , No. 77782/01, 2007. november 27.	221
<i>M. és társai kontra Bulgária</i> , No. 41416/08, 2011. július 26.	163
<i>M.A. kontra Ciprus</i> , No. 41872/10, 2013. július 23.	91
<i>M.S. kontra Egyesült Királyság</i> , No. 24527/08, 2012. május 3.	172
<i>M.S.S. kontra Belgium és Görögország [GC]</i> , No. 30696/09, 2011. január 21.	65, 88, 102, 105, 107, 110, 115, 116, 119, 172, 177, 184, 192, 212
<i>M.Y.H. kontra Svédország</i> , No. 50859/10, 2013. június 27.	86
<i>Maaouia kontra Franciaország (dec.)</i> , No. 39652/98, 1999. január 12.	106
<i>Maaouia kontra Franciaország</i> , No. 39652/98, 2000. október 5.	118
<i>Makaratzis kontra Görögország [GC]</i> , No. 50385/99, 2004. december 20.	185
<i>Mamatkulov és Askarov kontra Törökország [GC]</i> , No. 46827/99 és 46951/99, 2005. február 4.	45, 52, 67, 93
<i>Mannai kontra Olaszország</i> , No. 9961/10, 2012. március 27.	70
<i>Mastromatteo kontra Olaszország [GC]</i> , No. 37703/97, 2002. október 24.	186
<i>Mathloom kontra Görögország</i> , No. 48883/07, 2012. április 24.	170
<i>Matsiukhina és Matsiukhin kontra Svédország (dec.)</i> , No. 31260/04, 2005. június 21.	80
<i>Matthews kontra Egyesült Királyság [GC]</i> , No. 24833/94, 1999. február 18.	18
<i>McCann és társai kontra Egyesült Királyság [GC]</i> , No. 18984/91, 1995. szeptember 27.	185, 186, 187
<i>Medvedyev és társai kontra Franciaország [GC]</i> , No. 3394/03, 2010. március 29.	40

<i>Mikolenko kontra Észtország</i> , No. 10664/05, 2009. október 8.....	149, 150, 156, 163, 169
<i>Mohamed Hussein és társai kontra Hollandia és Olaszország</i> (dec), No. 27725/10, 2013. április 2.....	115
<i>Mohamed kontra Ausztria</i> , No. 2283/12, 2013. június 6.....	115
<i>Mubilanzila májuseka és Kaniki Mitunga kontra Belgium</i> , No. 13178/03, 2006. október 12.....	151, 172, 176
<i>Muminov kontra Oroszország</i> , No. 42502/06, 2008. december 11.....	78, 81
<i>Muskhadzhiyeva és társai kontra Belgium</i> , No. 41442/07, 2010. január 19.....	151, 172
<i>N. kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 26565/05, 2008. május 27.....	66, 77
<i>N. kontra Svédország</i> , No. 23505/09, 2010. július 20.....	80
<i>NA. kontra Egyesült Királyság</i> , No. 25904/07, 2008. július 17.....	50, 75, 90
<i>Nachova és mások kontra Bulgária</i> [GC], Nos. 43577/98 és 43579/98, 2005. július 6.....	185
<i>Nada kontra Svájc</i> [GC], No. 10593/08, 2012. szeptember 12.....	35
<i>Nolan és K kontra Oroszország</i> , No. 2512/04, 2009. február 12.....	37, 153, 154
<i>Nowak kontra Ukrajna</i> , No. 60846/10, 2011. március 31.....	150, 174
<i>Nuñez kontra Norvégia</i> , No. 55597/09, 2011. június 28.....	123, 135
<i>O'Donoghue és társai kontra Egyesült Királyság</i> , No. 34848/07, 2010. december 14.....	123, 129
<i>Omojudi kontra Egyesült Királyság</i> , No. 1820/08, 2009. november 24.....	125
<i>Omwenyeki kontra Németország</i> (dec.), No. 44294/04, 2007. november 20.....	49, 156
<i>Onur kontra Egyesült Királyság</i> , No. 27319/07, 2009. február 17.....	135
<i>Opuz kontra Törökország</i> , No. 33401/02, 2009. június 9.....	230, 240
<i>Osman kontra Dánia</i> , No. 38058/09, 2011. június 14.....	124, 140
<i>Osman kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 23452/94, 1998. október 28.....	186
<i>Othman (Abu Qatada) kontra Egyesült Királyság</i> , No. 8139/09, 2012. január 17.....	66, 85, 93
<i>Peers kontra Görögország</i> , No. 28524/95, 2001. április 19.....	177
<i>Phull kontra Franciaország</i> (dec.), No. 35753/03, 2005. január 11.....	36
<i>Ponomaryovi kontra Bulgária</i> , No. 5335/05, 2011. június 21.....	192, 209
<i>Popov kontra Franciaország</i> , Nos. 39472/07 és 39474/07, 2012. január 19.....	163, 172
<i>Powell kontra Egyesült Királyság</i> (dec.), No. 45305/99, 2000. május 4.....	217
<i>Pretty kontra Egyesült Királyság</i> , No. 2346/02, 2002. április 29.....	125, 238
<i>Price kontra Egyesült Királyság</i> , No. 33394/96, 2001. július 10.....	172

<i>R.C. kontra Svédország</i> , No. 41827/07, 2010. március 9.....	80
<i>Rachwalski és Ferenc kontra Lengyelország</i> , No. 47709/99, 2009. július 28.....	187
<i>Rahimi kontra Görögország</i> , No. 8687/08, 2011. április 5.....	229, 231, 234
<i>Raimondo kontra Olaszország</i> , No. 12954/87, 1994. február 22.....	154
<i>Ramsahai és társai kontra Hollandia</i> [GC], No. 52391/99, 2007. május 15.....	181, 187
<i>Ramzy kontra Hollandia</i> , No. 25424/05, 2010. július 20.....	66
<i>Rantsev kontra Ciprus és Oroszország</i> , No. 25965/04, 2010. január 7.....	45, 51, 151, 154, 172, 176, 230, 236
<i>Riad és Idiab kontra Belgium</i> , Nos. 29787/03 és 29810/03, 2008. január 24.....	37, 154
<i>Rodrigues da Silva és Hoogkamer kontra Hollandia</i> , No. 50435/99, 2006. január 31.....	123, 136, 143
<i>Rusu kontra Ausztria</i> , No. 34082/02, 2008. október 2.....	150, 167
<i>Ryabikin kontra Oroszország</i> , No. 8320/04, 2008. június 19.....	85, 89
<i>S. és Marper kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 30562/04, 2008. december 4.....	184
<i>S.D. kontra Görögország</i> , No. 53541/07, 2009. június 11.....	151, 172, 176, 177
<i>S.F. és társai kontra Svédország</i> , No. 52077/10, 2012. május 15.....	78, 80
<i>S.H.H. kontra Egyesült Királyság</i> , No. 60367/10, 2013. január 29.....	77
<i>S.P. kontra Belgium</i> (dec.), No. 12572/08, 2011. június 14.....	164
<i>Saadi kontra Egyesült Királyság</i> [GC], No. 13229/03, 2008. január 29.....	45, 48, 149, 151, 160, 166, 167, 174
<i>Saadi kontra Olaszország</i> [GC], No. 37201/06, 2008. február 28.....	65, 70, 79, 81, 85, 89
<i>Salah Sheekh kontra Hollandia</i> , No. 1948/04, 2007. január 11.....	65, 70, 75, 80
<i>Saleck Bardi kontra Spanyolország</i> , No. 66167/09, 2011. május 24.....	118
<i>Savridin Dzhurayev kontra Oroszország</i> , No. 71386/10, 2013. április 25.....	45, 53
<i>Sen kontra Hollandia</i> , No. 31465/96, 2001. december 21.....	124, 140
<i>Siałkowska kontra Lengyelország</i> , No. 8932/05, 2007. március 22.....	119
<i>Singh és társai kontra Belgium</i> , No. 33210/11, 2012. október 2.....	80
<i>Singh kontra Cseh Köztársaság</i> , No. 60538/00, 2005. január 25.....	150, 168
<i>Slivenko kontra Lettország</i> [GC], No. 48321/99, 2003. október 9.....	62
<i>Soering kontra Egyesült Királyság</i> , No. 14038/88, 1989. július 7.....	65, 70
<i>Stamose kontra Bulgária</i> , No. 29713/05, 2012. november 27.....	36
<i>Sufi és Elmi kontra Egyesült Királyság</i> , Nos. 8319/07 és 11449/07, 2011. június 28.....	50, 65, 66, 76, 78, 80, 81, 85
<i>Sultani kontra Franciaország</i> , No. 45223/05, 2007. szeptember 20.....	92
<i>Suso Musa kontra Málta</i> , No. 42337/12, 2013. július 23.....	45, 48, 149, 160
<i>Tais kontra Franciaország</i> , No. 39922/03, 2006. június 1.....	181, 188

<i>Tanli kontra Törökország</i> , No. 26129/95, 2001. április 10.	188
<i>Tariyeva kontra Oroszország</i> , No. 4353/03, 2006. december 14.....	181, 188
<i>Timishev kontra Oroszország</i> , Nos. 55762/00 és 55974/00, 2005. december 13.....	209
<i>Tomic kontra Egyesült Királyság (dec.)</i> , No. 17837/03, 2003. október 14.....	90
<i>Udeh kontra Svájc</i> , No. 12020/09, 2013. április 16.	146
<i>Üner kontra Hollandia [GC]</i> , No. 46410/99, 2006. október 18.....	125, 145
<i>Velikova kontra Bulgária</i> , No. 41488/98, 2000. május 18.	186, 187
<i>Vilvarajah és mások kontra Egyesült Királyság</i> , Nos. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 és 13448/87, 1991. október 30.....	70, 90
<i>Wasilewski kontra Lengyelország (dec.)</i> , No. 32734/96, 1999. április 20.....	192, 217, 220
<i>Weller kontra Magyarország</i> , No. 44399/05, 2009. március 31.....	222
<i>Xhavera és társai kontra Olaszország és Albánia</i> , No. 39473/98, 2001. január 11.....	40
<i>Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium</i> , No. 10486/10, 2011. december 20.....	159
<i>Z.N.S. kontra Törökország</i> , No. 21896/08, 2010. január 19.....	176

Az Emberi Jogok Európai Bizottságának ítélkezési gyakorlata

<i>Family K. és W. kontra Hollandia (dec.)</i> , No. 11278/84, 1985. július 1.....	62
<i>Jaramillo kontra Egyesült Királyság (dec.)</i> , No. 24865/94, 1995. október 23.	136
<i>Karus kontra Olaszország (dec.)</i> , No. 29043/95, 1998. május 20.	192, 209
<i>Kelet-afrikai-ázsiaiak (britt védett személyek) kontra Egyesült Királyság (dec.)</i> , Nos. 4715/70, 4783/71 és 4827/71, 1978. március 6.....	39
<i>Sorabjee kontra Egyesült Királyság (dec.)</i> , No. 23938/94, 1995. október 23.....	124, 136
<i>Stewart kontra Egyesült Királyság (dec.)</i> , No. 10044/82, 1984. július 10.	185

A Szociális Jogok Európai Bizottságának ítélkezési gyakorlata

<i>COHRE kontra Franciaország</i> , 63/2010. sz. panasz, 2011. június 23.	213
<i>COHRE kontra Horvátország</i> , 52/2008. sz. panasz, 2010. június 22.....	213
<i>COHRE kontra Olaszország</i> , 58/2009. sz. panasz, 2010. június 25.....	213

<i>Defence for Children International (DCI) kontra Hollandia</i> , 47/2008. sz. panasz, 2009. október 20.	55, 194, 210, 214, 232
<i>European Roma and Travellers Forum kontra Franciaország</i> , 64/2011. sz. panasz, 2012. január 22.	92
<i>International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) kontra Franciaország</i> , 14/2003. sz. panasz, 2004. szeptember 8.	55, 192, 196, 218
<i>Marangopoulos Foundation for Human Rights (MFHR) kontra Görögország</i> , 30/2005. sz. panasz, 2006. december 6.	198
Az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának ítélkezési gyakorlata	
<i>A kontra Ausztrália</i> , 560/1993. sz. közlemény, 1997. április 30.	166
<i>Ranjit Singh kontra Franciaország</i> , 1876/2000. és 1876/2009. sz. közlemény, 2011. július 22.	37
A nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlata	
Ausztria, Osztrák Alkotmánybíróság (<i>Österreichische Verfassungsgerichtshof</i>), G31/98., G79/98., G82/98., G108/98. sz. döntés, 1998. június 24.	108
Cseh Köztársaság, Cseh Alkotmánybíróság (<i>Ústavní soud České republiky</i>), 9/2010. sz. döntés, Coll., 2010. január.	108
Egyesült Királyság, <i>EM (Libanon) kontra Secretary of State for the Home Department</i> [2008] UKHL 64, 2008. október 22.	94
Egyesült Királyság, <i>FGP kontra Serco Plc & Anor</i> [2012] EWHC 1804 (Admin), 2012. július 5.	187
Egyesült Királyság, Legfelsőbb Bíróság, <i>R (Quila and another) kontra Secretary of State for the Home Department</i> [2011] UKSC 45, 2011. október 12.	128
Egyesült Királyság, Legfelsőbb Bíróság, <i>WL (Congo) 1 & 2 kontra Secretary of State for the Home Department; KM (Jamaica) kontra Secretary of State for the Home Department</i> [2011] UKSC 12, 2011. március 23.	158
Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M és Mme Forabosco</i> , No. 190384, 1999. június 9.	34

Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M Hicham B</i> , No. 344411, 2010. november 24.	34
Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M. A.</i> , No. 334040, 2011. július 1.	78
Franciaország, Államtanács (Conseil d'État), <i>M. Ghevondyan</i> , No. 356505, 2012. június 4.	54
Málta, <i>Abdul Hakim Hassan Abdulle Et kontra Ministry tal-Gustizzja u Intern Et, Qorti Civili Prim'Awla</i> (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali), No. 56/2007, 2011. november 29.	71
Németország, <i>Német Alkotmánybíróság</i> , No. 56/2012, 2012. július 18.	224
Svájci Szövetségi Legfelsőbb Bíróság, <i>BGE 136 II 5.</i> sz. döntés, 2009. szeptember 29.	130

Útmutató az európai bíróságok ítélkezési gyakorlatának kereséséhez

Emberi Jogok Európai Bírósága: HUDOC esetjogi adatbázis

A **HUDOC adatbázis** ingyenes hozzáférést nyújt az EJEB ítélkezési gyakorlatához: <http://HUDOC.echr.coe.int>.

Az adatbázis angolul és franciául érhető el, felhasználóbarát keresőprogramja pedig megkönnyíti az ítélkezési gyakorlat megtalálását.

A HUDOC **Help** oldalán oktatóvideók és felhasználói kézikönyvek segítik a keresést. Ha a keresési területek és szűrők használatával kapcsolatban további részletekre vagy szemléltető példákra van szüksége, álljon a kurzorral az ikonra, amely minden keresési eszköz jobb oldalán megtalálható a Hudoc felületén.

A Kézikönyvben szereplő esetjogi hivatkozások átfogó tájékoztatást nyújtanak az olvasónak, amelynek segítségével könnyen megtalálja az idézett ítélet vagy határozat teljes szövegét.

Mielőtt megkezdi a keresést, felhívjuk a figyelmét, hogy az alapbeállítás a nagytanács és a tanács ítéleteit mutatja, a legutoljára megjelent ítélettel kezdve. Ha más gyűjteményekben, például a határozatok között szeretne keresni, a képernyő bal felső oldalán megjelenő „**Document Collections**” részben jelölje be a megfelelő négyzetet.

A keresés legegyszerűbb módja, ha a képernyő jobb felső részén található **Advanced Search** funkció alatt megjelenő „Application Number” mezőbe beírja a kérelem számát, majd a kék „Search” gombra kattint.

Ha más kérdésekkel, például menekültügyi vonatkozású kérdésekkel foglalkozó további ítélezési gyakorlatot keres, használhatja a képernyő jobb felső részén található, nagyítóval jelzett „**Search**” mezőt. A keresés mezőben a következők szerint kereshet a szövegben:

- egy szóra (pl. menedék, menekült)
- kifejezésre (pl. menedékkérők)
- ügy címére
- államra
- logikai műveletekkel kombinált kifejezésre (pl. külföldiek ÉS tartózkodási hely)

A felhasználót segíti keresése végrehajtásának az egyszerű logikai keresés, amelyet **Search** mezőn belül megjelenő nyílra kattintva indíthat el. Az egyszerű logikai keresés hat keresési lehetőséget kínál fel: pontos szó vagy kifejezés, ezek a szavak mind, bármelyik e szavak közül, e szavak közül egyik sem, hasonló ezekhez a szavakhoz, szabad logikai keresés.

Amikor megjelenik a keresés eredménye, a képernyő bal oldalán található „**Filters**” mezőben könnyen leszűkítheti a találatokat, például nyelv vagy állam szerint. A szűrőket használhatja egyesével vagy többet egyszerre, hogy tovább szűkítse a találatok körét. Hasznos eszköz lehet a „Keywords” szűrő, mivel ez gyakran az EJEE szövegében szereplő kifejezéseket tartalmaz, és közvetlenül kapcsolódik a bíróság érveléséhez és következtetéseihöz.

Példa: Keressük meg a bíróság ítélezési gyakorlatát az olyan menedékkérők kiutasításáról, akik ezáltal az EJEE 3. cikke szerinti kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés veszélyének lennének kitéve:

- 1) Először írjuk be az „asylum seekers” (menedékkérők) szót a Search mezőbe, majd kattintsunk a kék „Search” gombra.

- 2) A keresési eredmények megjelenése után a „Filters” mezőben a „Violation” szűrő alatt válasszuk ki a „3” számot, hogy az eredményeket leszűkítsük a 3. cikk megsértésével kapcsolatosakra.
- 3) Ezután a „Keywords” szűrő alatt kiválasztott releváns kulcsszavakkal tovább szűkíthetjük az eredményeket a 3. cikk szempontjából relevánsakra, például az „(Art. 3) Prohibition of torture” („3. cikk, a kínzás tilalma”) kulcsszavakkal.

A HUDOC adatbázis a jelentősebb ügyekről jogi összefoglalót is tartalmaz. Az összefoglaló az ügyet bemutató bevezetőből, a tényállás és a jogszabály rövid ismertetéséből áll, a jogi szempontból érdekes pontokra helyezve a hangsúlyt. Ha van összefoglaló, az ítélet vagy határozat szövegéhez vezető linkkel együtt ennek a linkje is megjelenik az eredményekben. A jogi összefoglalókra külön is rá lehet keresni, ehhez a „**Document Collections**” mezőben kizárólag a „**Legal Summaries**” négyzetet kell megjelölni.

Ha egy adott ügyről nem hivatalos fordítás is készült, az ítélet vagy határozat szövegéhez vezető linkkel együtt ennek a linkje is megjelenik az eredményekben. A HUDOC oldalán olyan, harmadik felek által üzemeltetett oldalak linkjei is megtalálhatók, amelyek más fordításokat közölnek az EJEB ítélkezési gyakorlatából. Bővebb felvilágosítást a HUDOC „Help” menüpontja alatt megjelenő „Language versions” pontban talál.

Az Európai Unió Bírósága: CURIA esetjogi adatbázis

A **CURIA esetjogi adatbázis** ingyenes hozzáférést nyújt az EB/EUB ítélkezési gyakorlatához: <http://curia.europa.eu>.

A kereső az EU összes hivatalos nyelvén használható.⁴³⁷ A nyelv a képernyő jobb felső sarkában választható ki. A kereső a Bíróság, a Törvényszék és a Közzolgálati Törvényszék lezárt és folyamatban lévő ügyeire vonatkozó összes dokumentumban keresi a kért információt.

437 2004. április 30. óta elérhető nyelvek: spanyol, dán, német, görög, angol, francia, olasz, holland, portugál, finn és svéd; 2004. május 1-jétől: cseh, észt, lett, litván, magyar, lengyel, szlovák és szlovén; 2007. január 1-jétől: bolgár és román; 2007. április 30-tól: máltai; 2011. december 31-től: ír; az ideiglenes eltérési lehetőségeket a 920/2005/EK és 1257/2010/EK tanácsi rendelet rendelet állapította meg. Az Európai Unió Hivatalos Lapjában Horvátország csatlakozása után publikálásra kerül az a különleges kiadás, amely tartalmazni fogja a horvát nyelvű hivatalos fordítást is.

A „**Help**” rovat itt érhető el: <http://curia.europa.eu/common/juris/en/aideGlobale.pdf#>. Minden keresési mezőnek külön segítség oldala van, amelyet az ikonra kattintva érhet el. Itt az adott eszköz lehető legjobb használatához kaphat hasznos információkat.

Egy konkrét ügyet legkönnyebben úgy lehet megtalálni, ha beírjuk az ügy teljes számát az „**Ügyszám**” keresőablakba, majd a zöld „Keresés” gombra kattintunk. Ügyet keresni az ügyszám egy részével is lehet. Ha például az „Ügyszám” ablakba a 122-es számot írjuk be, minden évből és mindhárom bíróságtól (Bíróság, Törvényszék, Közzolgálati Törvényszék) láthatjuk a 122-es számú ügyeket.

Kereshetünk az ügy köznapi neve szerint is, „**A felek neve**” keresőablak segítségével. Ez általában az ügyben érintett felek nevének egyszerűsített formáját jelenti.

A találatok szűkítéséhez összesen 16 többfunkciós keresési mező áll rendelkezésre. A különböző keresőablakok felhasználóbarát kialakításúak, és többféle kombinációban is használhatók. A keresőablakokhoz gyakran keresési listák is tartoznak; ezeket az ikonra kattintva lehet előhívni, hogy válasszunk a rendelkezésre álló kereső kifejezések közül.

Általánosabb kereséshez „**A szöveg szavai**” mező alkalmazásával kulcsszó alapján kereshetünk az 1954 óta az Európai Bírósági Határozatok Tárában és az 1994 óta az Európai Bírósági Határozatok Tárában – személyzeti ügyek (EBHT-KSZ) megjelent összes dokumentumban.

Ha a keresés inkább témához kötődik, érdemes a „**Tárgy**” mezőt használni. Ehhez kattintsunk a mező jobb oldalán található ikonra, és a felsorolásból válasszuk ki a megfelelő tárgya(ka)t. A keresés eredményeképpen megkapjuk a Bíróság, a Törvényszék, a Közzolgálati Törvényszék határozataiban és a főtanácsnoki indítványokban tárgyalt jogi kérdésekre vonatkozó válogatott dokumentumok ábécésorrendbe rendezett listáját.

A CURIA weboldalnak további esetjogi eszközei is vannak:

„**Ügyszám szerinti hozzáférés**”: ez a rész a három bíróság valamelyike elé került ügyekre vonatkozó információkat gyűjti össze. Az ügyeket a hivatalba történt érkezésüknek megfelelően, ügyszám szerinti sorrendben mutatja be. Az ügyek tanulmányozásához kattintson az ügyszámra. Az „Ügyszám szerinti hozzáférés” itt érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7045/.

„**Rendszerezett ítélkezési gyakorlat**”: ebben a részben az adott határozat jogi szempontból legfontosabb részeiről szóló esetjogi összefoglalók rendszerezett

csoportosítását találjuk. Ezek az összefoglalók a lehető legnagyobb mértékben támaszkodnak magára a határozat szövegére. A „Rendszerezés” itt érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7046/.

„**Az ítéletekhez kapcsolódó kommentárok jegyzéke**”: ez a rovat a három bíróság fennállása óta hozott ítéleteihez kapcsolódó tanulmányokra vonatkozó hivatkozásokat tartalmazza. Az ítéletek mindhárom bíróság esetében időrendben, az ügyszám szerinti sorrendben, míg a tanulmányokra vonatkozó hivatkozások a megjelenésük időrendi sorrendjében szerepelnek. A hivatkozások az eredeti nyelvükön szerepelnek. „Az ítéletekhez kapcsolódó kommentárok jegyzéke” itt érhető el: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7083/.

„**A nemzeti ítélkezési gyakorlat adatbázisa**”: ez a külső adatbázis a CURIA weboldalon keresztül érhető el. Az uniós joggal kapcsolatos releváns nemzeti ítélkezési gyakorlathoz nyújt hozzáférést. Az adatbázis a tagállami nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlatának gyűjteményén alapul. Az információk összeállítása a jogi folyóiratok szelektív figyelemmel kísérése és számos tagállami bírósággal fennálló közvetlen kapcsolatok révén történt. A „Nemzeti ítélkezési gyakorlat adatbázisa” angolul és franciául érhető el, itt: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7062/.

EU-s jogszabályok és megállapodások táblázata

EU-s jogszabályok

	Cím
Menekültügy	
<i>Dublin rendelet, 604/2013/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 604/2013/EU rendelete (2013. június 26.) egy harmadik országbeli állampolgár vagy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.6.29., 31-59. o.
<i>Dublin rendelet, 343/2003/EK</i>	A Tanács 343/2003/EK rendelete (2003. február 18.) egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékkjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról, HL L 50., 2003.2.25., 109-118. o.
<i>Eurodac rendelet, 603/2013/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 603/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a harmadik országbeli állampolgár vagy hontalan személy által a tagállamok egyikében benyújtott nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló 604/2013/EU rendelet hatékony alkalmazása érdekében az ujjlenyomatok összehasonlítását szolgáló Eurodac létrehozásáról, továbbá a tagállamok bűnüldöző hatóságai és az Europol által az Eurodac-adatokkal való bűnüldözési célú összehasonlítások kérelmezéséről, valamint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nagyméretű IT-rendszereinek üzemeltetési igazgatását végző ügynökség létrehozásáról szóló 1077/2011/EU rendelet módosításáról, HL L 180., 2013.6.29., 1-30. o.
<i>Eurodac rendelet, 2725/2000/EK</i>	A Tanács 2725/2000/EK rendelete (2000. december 11.) a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében az ujjlenyomatok összehasonlítására irányuló Eurodac létrehozásáról, HL L 316., 2000.12.15., 26-35. o.

<i>A befogadási feltételekről szóló irányelv, 2013/33/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/33/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról, HL L 180., 2013.6.29., 96-116. o.
<i>A befogadási feltételekről szóló irányelv, 2003/9/EK</i>	A Tanács 2003/9/EK irányelve (2003. január 27.) a menedékkérők befogadása minimumszabályainak megállapításáról, HL L 31., 2003.2.6., 101-108. o.
<i>A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv, 2013/32/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2013/32/EU irányelve (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról, HL L 180., 2013.6.29., 60-95. o.
<i>A menekültügyi eljárásokról szóló irányelv, 2005/85/EK</i>	A Tanács 2005/85/EK irányelve (2005. december 1.) a menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól, HL L 326., 2005.12.13., 13-34. o.
<i>Kvalifikációs irányelv, 2011/95/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/95/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról, HL L 337., 2011.12.20., 9-26. o.
<i>Kvalifikációs irányelv, 2004/83/EK</i>	A Tanács 2004/83/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról, HL L 304., 2004.9.30., 96-107. o.
Emberkereskedelem	
<i>Az emberkereskedelemlről szóló irányelv, 2011/36/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 101., 2011.4.15., 1-11. o.
<i>Az emberkereskedelem áldozatairól szóló irányelv (tartózkodási engedélyek), 2004/81/EK</i>	A Tanács 2004/81/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről, HL L 261., 2004.8.6., 69-73. o.
Határok	
<i>1053/2013/EU rendelet</i>	A Tanács 1053/2013/EU rendelete (2013. október 7.) a schengeni vívmányok alkalmazását ellenőrző értékelési és monitoringmechanizmus létrehozásáról és a végrehajtó bizottságnak a Schengent Értékelő és Végrehajtását Felügyelő Állandó Bizottság létrehozásáról szóló 1998. szeptember 16-i határozatának hatályon kívül helyezéséről, HL L 295., 2013.11.6., 27-37. o.
<i>Eurosur rendelet 1052/2013/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 1052/2013/EU rendelete (2013. október 22.) az európai határőrizeti rendszer (EUROSUR) létrehozásáról, HL L 295., 2013.11.6., 11-26. o.

<i>SIS II rendelet, 1987/2006/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 1987/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról, HL L 381., 2006.12.28., 4-23. o.
<i>Tanács SIS II határozata 2007/533/IB</i>	A Tanács 2007/533/IB határozata (2007. június 12.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról, HL L 205., 2007.8.7., 63–84. o.
<i>Tanács határozata, 2013/158/EU</i>	2013/158/EU: A Tanács határozata (2013. március 7.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról szóló 1987/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alkalmazási időpontjának meghatározásáról, HL L 87., 2013.3.27., 10-11. o.
<i>Tanács határozata 2013/157/EU</i>	2013/157/EU: A Tanács határozata (2013. március 7.) a Schengeni Információs Rendszer második generációjának (SIS II) létrehozásáról, működtetéséről és használatáról szóló 2007/533/IB határozat alkalmazási időpontjának meghatározásáról, HL L 87., 2013.3.27., 8-9. o.
<i>Schengeni Határ- ellenőrzési Kódex (562/2006/EK rendelet),</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 562/2006/EK rendelete (2006. március 15.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról, HL L 105., 2006.4.13., 1-32. o.
<i>610/2013/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 610/2013/EU rendelete (2013. június 26.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló 562/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény, a 810/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, az 1683/95/EK tanácsi rendelet, a 539/2001/EK tanácsi rendelet, valamint a 767/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 182., 2013.6.29., 1-18. o.
<i>1051/2013/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 1051/2013/EU rendelete (2013. október 22.) az 562/2006/EK rendeletnek a belső határokon történő határellenőrzés kivételes körülmények közötti ideiglenes visszaállítására vonatkozó közös szabályok megállapítása érdekében történő módosításáról, HL L 295., 2013.11.6., 1-10. o.
<i>Tanács határozata 2010/252/EU</i>	2010/252/: A Tanács határozata (2010. április 26.) a külső tengeri határoknak az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együtműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség által koordinált operatív együttműködés keretében történő őrizete tekintetében a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex kiegészítéséről, HL L 111., 2010.5.4., 20-26. o.
<i>Frontex rendelet, 2007/2004/EK</i>	A Tanács 2007/2004/EK rendelete (2004. október 26.) az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együtműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség felállításáról, HL L 349., 2004.11.25., 1-11. o.

<i>1168/2011/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 1168/2011/EU rendelete (2011. október 25.) az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség felállításáról szóló 2007/2004/EK tanácsi rendelet módosításáról, HL L 304., 2011.11.22., 1-17. o.
<i>863/2007/EK rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 863/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a gyorsreagálású határvédelmi csapatok felállítására szolgáló eljárás bevezetéséről, valamint a 2007/2004/EK tanácsi rendeletnek ezen eljárás tekintetében történő módosításáról és a kiküldött határőrök feladatai és hatáskörei szabályozásáról, HL L 199., 2007.7.31., 30-39. o.
Vízum	
<i>Vízumkódex (810/2009/EK rendelet)</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 810/2009/EK rendelete (2009. július 13.) a Közöségi Vízumkódex létrehozásáról (vízumkódex), HL L 243., 2009.9.15., 1-58. o..
<i>Vízum rendelet, 767/2008/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 767/2008/EK rendelete (2008. július 9.) a vízuminformációs rendszerről (VIS) és a rövid távú tartózkodásra jogosító vízumokra vonatkozó adatok tagállamok közötti cseréjéről (VIS-rendelet), HL L 218., 2008.8.13., 60-81. o.
<i>A vízumkötelezettségről szóló rendelet, 539/2001/EK</i>	A Tanács 539/2001/EK rendelete (2001. március 15.) a külső határok átlépésekor vízumkötelezettség alá eső, illetve az e kötelezettség alól mentes harmadik országbeli állampolgárok országainak felsorolásáról, HL L 81., 2001.3.21., 65-71. o.
Jogszerűtlen bevándorlás és visszatérés	
<i>A munkáltatókkal szembeni szankciókról szóló irányelv, 2009/52/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2009/52/EK irányelve (2009. június 18.) az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókra és intézkedésekre vonatkozó minimumszabályokról, HL L 168., 2009.6.30., 24-32. o.
<i>Visszatérési irányelv, 2008/115/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16.) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról, HL L 348., 2008.12.24., 98-107. o.
<i>Tanács határozata, 2004/573/EK</i>	2004/573/EK: A Tanács határozata (2004. április 29.) a harmadik államok kiutasított állampolgárainak két vagy több tagállam területéről történő kitoloncolására szolgáló közös légi járatok szervezéséről, HL L 261., 2004.8.6., 78-85. o.
<i>A segítségnyújtásról szóló irányelv, 2002/90/EK</i>	A Tanács 2002/90/EK irányelve (2002. november 28.) a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás meghatározásáról, HL L 328., 2002.12.5., 64-65. o.
<i>A fuvarozókra vonatkozó szankciókról szóló irányelv, 2001/51/EK</i>	A Tanács 2001/51/EK irányelve (2001. június 28.) az 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény 26. cikkében foglalt rendelkezések kiegészítéséről, HL L 187., 2001.7.10., 160-161. o.

<i>A Tanács érdekházasság elleni küzdelemről szóló 1997. évi állásfoglalása</i>	A Tanács állásfoglalása (1997. december 4.) az érdekházasság elleni küzdelemről
Jogszerű migráció	
<i>Az összevont engedélyről szóló irányelv, 2011/98/EU</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/98/EU irányelve (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok valamely tagállam területén való tartózkodására és munkavállalására vonatkozó összevont engedélyre irányuló összevont kérelmezési eljárásról, valamint a harmadik országból származó, valamely tagállam területén jogszerűen tartózkodó munkavállalók közös jogairól, HL L 343., 2011.12.23., 1-9. o.
<i>Kékkártya-irányelv, 2009/50/EK</i>	A Tanács 2009/50/EK irányelve (2009. május 25.) a harmadik országbeli állampolgárok magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás céljából való belépésének és tartózkodásának feltételeiről, HL L 155., 2009.6.18., 17-29. o.
<i>A tudományos kutatási irányelv, 2005/71/EK</i>	A Tanács 2005/71/EK irányelve (2005. október 12.) a harmadik országbeli állampolgárok az Európai Közösség területén folytatott tudományos kutatás céljából való fogadására vonatkozó külön eljárásról, HL L 289., 2005.11.3., 15-22. o.
<i>A diákokról szóló irányelv, 2004/114/EK</i>	A Tanács 2004/114/EK irányelve (2004. december 13.) a harmadik országok állampolgárai tanulmányok folytatása, diákcseré, javadalmazás nélküli gyakorlat, illetve önkéntes szolgálat céljából történő beutazásának feltételeiről, HL L 375, 23.12.2004., 12-18. o.
<i>A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv, 2003/109/EC</i>	A Tanács 2003/109/EK irányelve (2003. november 25.) a harmadik országok huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező állampolgárainak jogállásáról, HL L 16., 2004.1.23., 272 -281. o.
<i>2011/51/EU irányelv</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2011/51/EU irányelve (2011. május 11.) a 2003/109/EK tanácsi irányelv hatályának a nemzetközi védelmet élvező személyekre történő kiterjesztése tekintetében a fenti irányelv módosításáról, HL L 132., 2011.5.19., 1-4. o.
<i>Családegysítési irányelv, 2003/86/EK</i>	A Tanács 2003/86/EK irányelve (2003. szeptember 22.) a családegysítési jogról, HL L 251., 2003.10.3., 224-230. o.
<i>Tartózkodási engedélyek formátumáról szóló rendelet, 1030/2002/EK</i>	A Tanács 1030/2002/EK rendelete (2002. június 13.) a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról, HL L 157., 2002.6.15., 3-9. o.
<i>380/2008/EK rendelet</i>	A Tanács 380/2008/EK rendelete (2008. április 18.) a harmadik országok állampolgárai tartózkodási engedélye egységes formátumának megállapításáról szóló 1030/2002/EK rendelet módosításáról, HL L 115., 2008.4.29., 1-7. o.
Szabad mozgás és egyenlőség	
<i>492/2011/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 492/2011/EU rendelete (2011. április 5.) a munkavállalók Unión belüli szabad mozgásáról, HL L 141., 2011.5.27., 1-12. o.

<i>1231/2010/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 1231/2010/EU rendelete (2010. november 24.) a 883/2004/EK rendelet és a 987/2009/EK rendelet harmadik országok e rendeletek által csupán állampolgárságuk miatt nem érintett állampolgáiraire való kiterjesztéséről, HL L 344., 2010.12.29., 1-3. o.
<i>A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló rendelet, 883/2004/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 883/2004/EK rendelete (2004. április 29.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról, HL L 166., 2004.4.30., 72-116. o.
<i>465/2012/EU rendelet</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 465/2012/EU rendelete (2012. május 22.) a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet, valamint a 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló 987/2009/EK rendelet módosításáról, HL L 149., 2012.6.8., 4-10. o.
<i>A szakmai képzések elismeréséről szóló irányelv, 2005/36/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2005/36/EK irányelve (2005. szeptember 7.) a szakmai képzések elismeréséről, HL L 255., 2005.9.30., 22-142. o.
<i>623/2012/EU bizottsági rendelet</i>	A Bizottság 623/2012/EU rendelete (2012. július 11.) a szakmai képzések elismeréséről szóló 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv II. mellékletének módosításáról, HL L 180., 2012.7.12., 9-11. o.
<i>A szabad mozgásról szóló irányelv, 2004/38/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 158., 2004.4.30., 46-61. o.
<i>1612/68/EGK rendelet</i>	A Tanács 1612/68/EGK rendelete (1968. október 15.) a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról, HL L 257., 1968.10.19., 15-26. o.
<i>A kiküldött munkavállalókról szóló irányelv, 1996/71/EK</i>	Az Európai Parlament és a Tanács 96/71/EK irányelve (1996. december 16.) a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldetéséről, HL L 18., 1997.1.21., 1-6.o.
<i>A faji egyenlőségről szóló irányelv 2000/43/EK</i>	A Tanács 2000/43/EK irányelve (2000. június 29.) a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, HL L 180., 2000.7.19., 23-27. o.

Kiválasztott megállapodások

	Cím
Ankara jegyzőkönyv	Kiegészítő jegyzőkönyv, HL L 293., 1972.12.29., 43-103. o.
Az 1985. évi Schengeni megállapodást végrehajtó egyezmény	Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról, 1990. június 19., HL L 239., 2000.9.22., 9-52. o.
Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről	Megállapodás az Európai Gazdasági Térségről, 1992. május 2., HL L 1., 1994.1.3., 3-522. o.
Az Európai Közösségek és Svájc közötti megállapodás	Az Európai Közösség és tagállamai, másrésztől a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás, 1999. június 21., HL L 114., 2002.4.30., 6-72. o.

1. melléklet: A Kézikönyvben idézett uniós rendeletek és irányelvek alkalmazhatósága

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	DE	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	CH	IS	LI	NO				
A segítségnyújtásról szóló irányelv, 2002/90/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
A fuvarozókra vonatkozó szankciókról szóló irányelv, 2011/51/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
Jogszertű migráció																																				
Az összevont engedélyről szóló irányelv, 2011/98/EU	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
Kékkártya-irányelv, 2009/50/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
A tudományos kutatási irányelv, 2005/71/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
A diákokról szóló irányelv, 2004/114/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
A huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezőkről szóló irányelv, 2003/109/EK, a 2011/51/EU irányelv módosította	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Családegyesítési irányelv, 2003/86/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
A tartózkodási engedélyek formátumáról szóló rendelet, 1030/2002/EK, a 380/2008/EK rendelet módosította	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Szabad mozgás és egyenlőség																																				
1231/2010/EU rendelet (a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet kiterjesztése a harmadik országbeli állampolgárokra)	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
A szakmai képesítések elismeréséről szóló irányelv, 2005/36/EK, a 623/2012/EU rendelet módosította	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló rendelet, 883/2004/EK, legutóbb a 465/2012/EU rendelet módosította	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A szabad mozgásról szóló irányelv, 2004/38/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A kiküldött munkavállalókról szóló irányelv, 1996/71/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A faji egyenlőségről szóló irányelv, 2000/43/EK	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

✓ = elfogadták elfogadták, de a legtöbb módosításokat nem ✗ = nem fogadták el - nem alkalmazható

Megjegyzés:

Schengeni vívmányok (beleértve a "határok és vízum", az "jogszerűtlen migráció és visszatérés" alatt felsorolt jogszabályokat)

Dánia esetében lásd az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 3. cikkét és a Dánia helyzetéről szóló 22. jegyzőkönyvet. Az **Egyesült Királyság** esetében lásd az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságban és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyvet; az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 4. cikkét; a 2000.5.29-én elfogadott, az Egyesült Királyság későretek jóváhagyásáról szóló 2000/365/EK tanácsi határozatot (HL L 31., 2000., 43–47. o.) és a schengeni vívmányok rendelkezései egyes részeinek Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága által való alkalmazásáról szóló, 2004.12.22-i 2004/926/EK tanácsi határozatot (HL L 395., 2004., 20–23. o.). **Irország** esetében lásd az Egyesült Királyságnak és Írországnak a szabadságon, a biztonságban és a jog érvényesülésén alapuló térség tekintetében fennálló helyzetéről szóló 21. jegyzőkönyvet; az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 4. cikkét; és Írországnak a schengeni vívmányok egyes rendelkezései alkalmazásában való részvételére vonatkozó kéréséről szóló, 2002.2.28-i 2002/192/EK tanácsi határozatot (HL L 64., 2002., 20–23. o.). **Norvégia és Izland** esetében lásd az Európai Unió keretében beillesztett schengeni vívmányokról szóló 19. jegyzőkönyv 6. cikkét; az 1999.5.18-án aláírt, a 2000.6.26-án hatályba lépett, az Európai Unió Tanácsa, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság közötti, az utóbbiaknak a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiáról szóló, 2008.12.28-i 2008/176/EK tanácsi határozatot (HL L 176., 1999., 36–62. o.) és az Európai Unió Tanácsa, valamint az Izlandi Köztársaság és a Norvég Királyság közötti, az utóbbiaknak a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiáról szóló megállapodás egyes szabályokról szóló, 1999.5.17-i 1999/437/EK tanácsi határozatot (HL L 176., 1999., 31–33. o.). **Svájc** esetében lásd a 2004.10.26-án aláírt, a 2008.03.01-jén hatályba lépett, az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiáról szóló megállapodást (HL L 53., 2008., 52–79. o.) és az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiáról szóló megállapodásnak az Európai Unió nevében történő megkötéséről szóló, 2008.12.8-i 2008/146/EK tanácsi határozatot (HL L 53., 2008., 50–51. o.). **Liechtenstein** esetében lásd a 2008.02.28-án aláírt, 2011.12.19-én hatályba lépett, az Európai Unió, az Európai Közösség, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti, a Liechtensteini Hercegségnek az Európai Unió, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetségnek a schengeni vívmányok végrehajtására, alkalmazására és fejlesztésére irányuló társulásiáról szóló megállapodáshoz való csatlakozásáról szóló jegyzőkönyvet (HL L 160., 2011., 21–36. o.).

Egyes jogi aktusok alkalmazása**A Dublin-rendelet és az Eurodac-rendelet**

Dánia esetében lásd a 2005.03.10-én aláírt, 2006.04.01-jén hatályba lépett, az Európai Közösség és a Dán Királyság közötti, a Dániában vagy az Európai Unió egy másik tagállamában benyújtott menedékgörről iránti kérelem elbírálásáért felelős állam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárás szabályok megállapításáról, valamint a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében az üljényomatok összehasonlítására irányuló Eurodac létrehozásáról szóló megállapodást (HL L 66., 2006., 38–43. o.) és a 2006. február 21-i 2006/188/EK tanácsi határozatot (HL L 66., 2006., 37. o.); a tenni megállapodás 3. cikk (2) alapján, Dánia értesítette az Európai Bizottságot 2013. július 4-én, hogy mindkét rendeletet alkalmazni fogja, kivéve a jogérvényesítésre vonatkozó részt az Eurodacon belül, amely külön tárgyalásokat igényel. **Izland és Norvégia** esetében lásd a 2001.01.19-én aláírt, 2001.04.01-jén hatályba lépett, az Európai Közösség és az Izlandi Köztársaság, valamint a Norvég Királyság közötti, a tagállamok egyikében, illetve Izlandon vagy Norvégiában benyújtott, menedékgörről iránti kérelem megvizsgálására illetékes állam meghatározására vonatkozó kritériumokról és mechanizmusokról szóló megállapodást (HL L 93., 2001., 40–47. o.) és a 2006.2.21-i 2006/167/EK tanácsi határozatot (HL L 57., 2006., 15–18. o.); mind Izland (2013. július 23.) és Norvégia (2013. július 12.) értesítette az Európai Bizottságot, hogy alkalmazni fogja mindkét rendeletet, kivéve a jogérvényesítésre vonatkozó részt az Eurodacon belül, amely külön tárgyalásokat igényel. **Svájc** esetében lásd a 2004.10.26-án aláírt, 2008.03.01-jén hatályba lépett, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a tagállamokban vagy Svájcban benyújtott menedékgörről iránti kérelem megvizsgálásáért felelős állam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárás szabályok megállapításáról szóló megállapodást (HL L 53., 2008.,

5–17. o.) és a 2008/147/EK tanácsi határozatot (HL L 53., 2008., 3–4. o.); Svájc értesítette az Európai Bizottságot 2013. augusztus 14-én, hogy mindkét rendeletet alkalmazni fogja, kivéve a jogérvényesítésre vonatkozó részt az Eurodacon belül, amely külön tárgyalásokat igényel.

Liechtenstein esetében lásd a 2008.02.28-an aláírt, 2011.12.19-én hatályba lépett, az Európai Közösség és a Svájci Államszövetség közötti, a tagállamban vagy Svájcban bonyolított menedékjogi iránti kérelmek megvizsgálásáért felelős állam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló megállapodásnak az Európai Közösség, a Svájci Államszövetség és a Liechtensteini Hercegség közötti létrejött jegyzőkönyvét (HL L 160., 2011., 39–49. o.); Liechtenstein értesítette az Európai Bizottságot 2013. július 11-én, hogy mindkét rendeletet alkalmazni fogja, kivéve a jogérvényesítésre vonatkozó részt az Eurodacon belül, amely külön tárgyalásokat igényel.

Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex

A Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex Bulgáriára, Romániára és Ciprusra a belső határokról szóló III. cím kivételével alkalmazandó.

SIS II rendeletek

A SIS II 2013. április 9-től alkalmazandó, ahogy a 2013.3.7-i 2013/158/EU tanácsi határozat megállapította (HL L 87., 2013., 10–11. o.).

Bulgária és Románia a SIS II határozat alapján (2007/533/IB és a schengeni vívmányok Schengeni Információs Rendszerre vonatkozó rendelkezéseinek a Bolgár Köztársaságban és Romániában történő alkalmazásáról szóló, 2010. június 20/10/365/EU tanácsi határozat) a rendőrségi és igazságügyi együttműködés céljából hozzá fog térni a SIS II-höz, de csak akkor használhatja majd a SIS II-t a beutazás megtagadására, ha a Tanács befogadja ezt a két tagállamot a schengeni térségbe.

Írország és az **Egyesült Királyság** nem vesz részt, és nem köteleztette vagy nem tartozik a 2013.3.7-i 2013/158/EU tanácsi határozat hatálya alá, ezért csak a SIS II határozat (2007/533/IB, 2007. június 12.) lesz alkalmazandó.

Szabad mozgás és szociális biztonság

Liechtenstein, Izland és Norvégia esetében lásd az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodás VI. mellékletét, amelyet az EGT Vegyes Bizottság 2011. július 1-jei 76/2011 határozata (HL L 262., 2011., 33–43. o.) és 2012. február 10-i 18/2002 határozata (HL L 161., 2012., 24. o.) módosított;

Svájc esetében lásd a szociális biztonsági rendszerek összehangolásáról szóló megállapodást, amelyet a személyek szabad mozgásáról szóló, egyrészt az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség között létrejött megállapodás alapján létrehozott vegyes bizottságnak a megállapodáshoz tartozó, a szociális biztonsági rendszerek koordinációjáról szóló II. melléklet cseréjéről szóló, 2012. március 31-i (2012/195/EU) 1/2012 határozata aktualizált (HL L 103., 2012., 51–59. o.).

Egyes jogi aktusok alkalmazása

Az **1231/2010/EU rendelet** nem alkalmazható az **Egyesült Királyságra**, amelyre nézve az 1408/71/EGK és az 574/72/EGK tanácsi rendelet rendelkezéseinek valamely harmadik ország és rendelkezések által pusztán állampolgárságuk okán nem érintett állampolgáira való kiterjesztéséről szóló, 2003. május 14-i 859/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 124., 2003., 1–3. o.) azonban továbbra is kötelező.

A **szakmai képesítések elismeréséről szóló irányelv (2005/36/EK)** a II. cím kivételével ideiglenesen alkalmazható **Svájcban**, az egyrészt az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló 1999. évi megállapodás 14. cikkével létrehozott EU–Svájc vegyes bizottságnak a szakmai képesítések kölcsönös elismeréséről szóló III. melléklet kicseréléséről szóló, 2011. szeptember 30-i (2011/702/EU) 2/2011 határozata szentit (HL L 277., 2011., 20–35. o.)

A **kiküldött munkavállalókról szóló irányelv (96/71/EK)** nem alkalmazható **Svájra**, amelynek azonban az 1999.06.21-én aláírt, 2002.06.01-jén hatályba lépett, egyrészt az Európai Közösség és tagállamai, másrészt a Svájci Államszövetség közötti, a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás I. melléklete 22. cikkének értelmében hasonló szabályokat kell biztosítani (HL L 114., 2002., 6–72. o.)

2. melléklet: Az Európa Tanács kiválasztott jogi eszközeinek alkalmazhatósága

Az Európa Tanács egyezményeinek alkalmazhatósága – az EU-tagállamok

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	28 tagállam közül összesen	
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	7	9	7	8	6	8	9	7	7	9	8	8	8	7	9	10	7	10	7	8	9	6	9	8	9	8	7	7	7	
EJEE	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
EJEE, 1. Jegyzőkönyv (tulajdon, oktatás stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
EJEE, 4. Jegyzőkönyv (mozgásszabadság, külföldiek kollektív kiutasításának tilalma stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	26
EJEE, 6. Jegyzőkönyv (halálbüntetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
EJEE, 7. Jegyzőkönyv (külföldiek kiutasításának eljárási garanciái stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
EJEE, 12. Jegyzőkönyv (megkülönböztetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
EJEE, 13. Jegyzőkönyv (halálbüntetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
Európai egyezmény a szociális és orvosi ellátásról (1953)	✗	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✓	15
A letelepedésről szóló európai egyezmény (1955)	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✗	✓	✗	✗	✓	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	10
Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről (2005)	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25
Egyezmény a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (2011)	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	2

✓ = részes állam / alkalmazható

s = aláírta

✗ = nem írta alá

Az Európa Tanács egyezményeinek alkalmazhatósága – az Európa Tanács más tagállamai

Ország	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	19 tagállam közül összesen	
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	8	9	7	6	8	5	8	8	6	5	7	9	8	9	8	4	8	7	8	19	
EJEE	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
EJEE, 1. jegyzőkönyv (tulajdon, oktatás stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
EJEE, 4. jegyzőkönyv (mozgásvabadtság, külföldiek kollektív kiutasításának tilalma stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
EJEE, 6. jegyzőkönyv (halálbüntetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
EJEE, 7. jegyzőkönyv (külföldiek kiutasításának eljárási garanciái stb.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
EJEE, 12. jegyzőkönyv (megkülönböztetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
EJEE, 13. jegyzőkönyv (halálbüntetés)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	16
Európai egyezmény a szociális és orvosi ellátásról (1953)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	3
A letelepedésről szóló európai egyezmény (1955)	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	2
Az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem elleni fellépésről (2005)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	15
Egyezmény a nők elleni erőszak és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (2011)	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	3

✓ = részes állam / alkalmazható ✗ = nem írta alá

s = aláírta

s = aláírta ✗ = nem írta alá

3. melléklet: Az ESC rendelkezéseinek elfogadása

ESC (1996)

ESC (1961) és kiegészítő jegyzőkönyv 1988

Unióország	AT	BE	BG	CY	EE	FI	FR	HU	IE	IT	LT	LV	MT	NL	PT	RO	SE	SI	SK	CZ	DE	DK	EL	ES	HR	LU	PL	UK
Unióország összesen	14	24	17	15	20	26	31	17	27	30	24	26	20	30	31	17	23	29	25	15	15	18	21	22	15	16	10	14
18. cikk – munkavállalás más Felek területén	o	v	o	o	x	v	v	x	v	v	o	v	o	v	v	o	v	o	o	v	v	v	v	x	v	v	o	v
19. cikk – a migráns munkavállalók védelme és támogatása	o	o	x	v	v	o	v	x	v	o	o	o	x	o	v	o	v	o	o	v	v	x	v	x	v	v	v	v
20. cikk – nem alapján történő megkülönböztetés tilalma	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	x	x	x	x
21. cikk – információ és konzultáció	x	v	v	x	v	v	v	v	x	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	x	x	x	x
22. cikk – részvétel a munkakörülmények javításában	x	v	v	o	v	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	x	v	v	v	v	x	v	v	v	x	x	x	x
23. cikk – az idősek szociális védelme	x	x	x	x	x	v	v	x	v	v	x	x	v	v	v	x	v	v	v	x	v	v	v	v	x	x	x	x
24. cikk – védelem a foglalkoztatás megszűnése esetén	x	x	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	x	x	x	x
25. cikk – védelem a munkáltató fizetési-képzetlensége esetén	v	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	x	x	x	x
26. cikk – a munkavállaló emberi méltóságának védelme	o	o	v	x	x	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
27. cikk – a családos munkavállalók	o	x	o	o	v	v	v	x	o	v	v	v	o	v	v	o	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
28. cikk – a munkavállalók képviselőinek védelme	v	x	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
29. cikk – egyeztetés kollektív létszámcsökkentés esetén	x	v	v	v	v	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v	v
30. cikk – védelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen	x	v	x	x	x	v	v	x	v	x	x	v	x	v	v	x	v	v	v	v	v	v	v	v	x	x	x	x
31. cikk – lakhatás	x	x	x	x	x	v	v	x	x	v	o	o	x	v	v	x	v	v	v	x	v	v	v	v	x	x	x	x

Megjegyzés: A sárgával kiemelt cellák azokat a tagállamokat jelölik, amelyek csak az 1996-os ESC-egyezményt fogadták el.
 v = elfogadta
 o = részben elfogadta
 x = nem fogadta el

AZ ESC rendelkezéseinek elfogadása az Európa Tanács más olyan tagállamai részéről, amelyek ratifikálták az ESC-t

	ESC (1996)										ESC (1961)				
	AD	AL	AM	AZ	BA	GE	MD	ME	MK	NO	RS	RU	TR	UA	IS
Nem uniós ország	19	18	13	18	16	12	16	18	16	22	25	19	27	24	13
Elfogadta összesen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1. cikk – a munkához való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. cikk – igazságos munkafeltételek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. cikk – biztonságos és egészséges munkakörülmények	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. cikk – tisztességes díjazás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. cikk – a szervezkedéshez való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. cikk – a kollektív alkúhoz való jog	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. cikk – a gyermekek és fiatalok védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8. cikk – a dolgozó nők védelme anyaság esetén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9. cikk – pályaválasztási tanácsadás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10. cikk – szakképzés	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11. cikk – az egészség védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
12. cikk – társadalombiztosítás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13. cikk – szociális és orvosi segítség	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
14. cikk – szociális jóléti szolgáltatások	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15. cikk – a fogyatékossággal élő személyek	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16. cikk – a család védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17. cikk – a gyermekek és fiatalok védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18. cikk – munkavállalás más Felek területén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
19. cikk – a migráns munkavállalók védelme és támogatása	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
20. cikk – nem alapján történő megkülönböztetés tilalma	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
21. cikk – információ és konzultáció	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
22. cikk – részvétel a munkakörülmények javításában	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
23. cikk – az idősök szociális védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
24. cikk – védelem a foglalkoztatás megszüntése esetén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
25. cikk – védelem a munkáltató fizetésképtelensége esetén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
26. cikk – a munkavállaló emberi méltóságának védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
27. cikk – a családos munkavállalók	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
28. cikk – a munkavállalók képviselőinek védelme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
29. cikk – egyeztetés kollektív létszámcsökkentés esetén	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
30. cikk – védelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
31. cikk – lakhatás	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Megjegyzés: A sárgával kiemelt cellákat az államokat jelölik, amelyek csak az 1996-os ESC-egyezményt fogadták el.
 ✓ = elfogadta
 o = részben elfogadta
 x = nem fogadta el

4. melléklet: A kiválasztott ENSZ-egyezmények elfogadása

Egyes ENSZ-egyezmények elfogadása az EU-tagállamok részéről

Ország	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	EL	ES	FI	FR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK	28 közül összesen	
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	15	13	15	13	14	14	13	14	14	13	14	14	14	14	13	14	13	14	14	13	14	13	15	15	15	14	14	15	15	
A menekültekről szóló egyezmény	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
A hontalanokról szóló egyezmény	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	24
A hontalanság csökkentéséről szóló egyezmény	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	16
ICERD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
ICPPR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
ICESCR	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CEDAW	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CAT	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CAT-OP	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	21
CRC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
CRC - OP1 (fegyveres konfliktus)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	28
UNTOC - OP1 (migránsok csempészete)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
UNTOC - OP2 (emberkereskedelem)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	27
CRPD	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	25

✓ = részes állam / alkalmazható ✗ = aláríta ✗ = nem írta alá

Egyes ENSZ-egyezmények elfogadása az Európa Tanács más államai részéről

	Ország	AD	AL	AM	AZ	BA	CH	GE	IS	LI	MC	MD	ME	MK	NO	RS	RU	SM	TR	UA	15	13	11	12	15	15	19 között összesen	
A ratifikációk/csatlakozások száma összesen	7	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
A menekültekről szóló egyezmény	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
A hontalanokról szóló egyezmény	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
A hontalanság csökkentéséről szóló egyezmény	x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
ICERD		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
ICPPR		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
ICESCR		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CEDAW		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CAT		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CAT – OP		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	14
CRC		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
CRC – OP1 (fegyveres konfliktus)		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
UNTOC		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	19
UNTOC – OP1 (migránsok csempészeté)		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	17
UNTOC – OP2 (emberkereskedelem)		x	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	18
CRPD		s	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13

✓ = részben állam / alkalmazható s = aláírta x = nem írta alá

- 1951. évi ENSZ- egyezmény a menekültek helyzetéről
- 1954. évi ENSZ- egyezmény a hontalanok helyzetéről
- 1961. évi ENSZ- egyezmény a hontalanság eseteinek csökkentéséről
- ICERD - Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről (1965)
- ICPPR - A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966)
- ICESCR - A Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966)
- CEDAW - Egyezmény a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések (diszkrimináció) minden formájának kiküszöböléséről (1979)
- CAT - Egyezmény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok ellen (1984)
- CAT - OP - A CAT fakultatív jegyzéknyelve (2002)
- CRC - Egyezmény a Gyermek jogairól (1989)
- CRC - OP2 - A CRC fakultatív jegyzéknyelve a gyermekek fegyveres konfliktusba történő bevonásáról (2000)
- CRPD - Egyezmény a fogyatékosággal élő személyek jogairól (2006)
- UNTOC - Egyezmény a nemzetközi szervezett bűnözés ellen (2000)
- UNTOC - OP 1 - Jegyzéknyelv a migránsok szárazföldi, tengeri és légi úton történő csempészetéről (2000)
- UNTOC - OP 2 - Jegyzéknyelv az emberkereskedelem, különösen a nőkkal és gyermekekkel való kereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről (2000)

5. melléklet: A mellékletekben használt országkódok

Kód	Ország	Kód	Ország
AD	Andorra	LI	Liechtenstein
AL	Albánia	LT	Litvánia
AM	Örményország	LU	Luxemburg
AT	Ausztria	LV	Lettország
AZ	Azerbajdzsán	MC	Monaco
BA	Bosznia-Hercegovina	MD	Moldova
BE	Belgium	ME	Montenegró
BG	Bulgária	MK	Macedónia
CH	Svájc	MT	Málta
CY	Ciprus	NL	Hollandia
CZ	Csehország	NO	Norvégia
DE	Németország	PL	Lengyelország
DK	Dánia	PT	Portugália
EE	Észtország	RO	Románia
EL	Görögország	RS	Szerbia
ES	Spanyolország	RU	Oroszország
FI	Finnország	SE	Svédország
FR	Franciaország	SI	Szlovénia
GE	Grúzia	SK	Szlovákia
HR	Horvátország	SM	San Marino
HU	Magyarország	TR	Törökország
IE	Írország	UA	Ukrajna
IS	Izland	UK	Egyesült Királyság
IT	Olaszország		

Kézikönyv a menekültügyre, határookra és bevándorlásra vonatkozó európai jogról

2014 – 289 pp. – 14,8 x 21 cm

ISBN 978-92-871-9961-4 (CoE)
ISBN 978-92-9239-365-6 (FRA)
doi:10.2811/59354

Bővebb információ elérhető az interneten az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (fra.europa.eu) honlapján keresztül.

A Bíróság joggyakorlatával kapcsolatban további információ található a Bíróság honlapján: echr.coe.int. A HUDOC keresőportál révén hozzáférhető az ítéletek és határozatok angolul ill. franciául, egyes esetekben azok fordítása más nyelveken, esetjogi tájékoztatók, sajtóközlemények, valamint a Bíróság munkájával kapcsolatos egyéb tudnivalók.

HOGYAN JUTHAT HOZZÁ AZ EURÓPAI UNIÓ KIADVÁNYAIHOZ?

Ingyenes kiadványok:

- egy példány:
az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>),
- több példány, valamint plakátok, térképek rendelése:
az Európai Unió képviselőin keresztül (http://ec.europa.eu/represent_hu.htm),
nem uniós országokban a küldöttségektől
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_hu.htm),
a Europe Direct szolgáltatáson keresztül (http://europa.eu/europedirect/index_hu.htm)
vagy a 00 800 6 7 8 9 10 11 telefonszám tárcsázásával (ingyenesen hívható az EU egész területéről) (*).

Megvásárolható kiadványok:

- az EU Bookshopból (<http://bookshop.europa.eu>).

Előfizetéses kiadványok:

- az Európai Unió Kiadóhivatalának forgalmazó partnereitől
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm).

(*) A legtöbb hívás és a megadott információk ingyenesek (noha egyes mobiltelefon-szolgáltatókon keresztül, telefonfülkékből és hotelekből a számot csak díjfizetés ellenében lehet hívni).

Az Európa Tanács publikációihoz való hozzáférés

Az Európa Tanács kiadója a szervezet valamennyi munkaterületével – emberi jogok, jogtudomány, egészségügy, etika, szociális kérdések, környezet, oktatás, kultúra, sport, ifjúság, építészeti örökség – kapcsolatban közléseket tesz közzé. A könyvek és az elektronikus kiadványok katalógus alapján interneten megrendelhetők (<http://book.coe.int/>).

A virtuális olvasószoza révén az érdeklődők ingyenesen ismerhetik meg a lényegesebb újonnan publikált művek részleteit ill. egyes hivatalos anyagok teljes szövegét.

Az Európa Tanács egyezményeinek teljes szövege ill. az azokra vonatkozó tudnivalók a Treaty Office honlapján érhetőek el: <http://conventions.coe.int/>.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) és az európai uniós jog egyre fontosabb keretet biztosít a külföldiek jogainak védelméhez. A menekültügyre, határokra és bevándorlásra vonatkozó európai uniós joganyag gyorsan fejlődik. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) meggyőző esetjogi corpora alakult ki, különösen az EJEE 3., 5., 8. és 13. cikkével kapcsolatban. Az Európai Unió Bíróságát egyre gyakrabban kéri fel, hogy nyilatkozzon az Európai Unió e területre vonatkozó jogi rendelkezéseinek értelmezéséről. A Kézikönyv ezen második kiadása, amely 2013. decemberéig lett frissítve, az említett európai uniós joganyagot és a két európai bíróság esetjogi corpusát kívánja közérthető formában bemutatni. A Kézikönyv az Európai Unió (EU) és az Európa Tanács tagállamaiban dolgozó gyakorló jogi szakembereknek, bírácoknak, ügyészeknek, bevándorlási tisztviselőknek és civil szervezeteknek szól.

AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Bécs – Ausztria
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu

EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA EURÓPA TANÁCS

Strasbourg Cedex - Franciaország
Tel +33 (0) 3 88 41 20 18 - Fax +33 (0) 3 88 41 27 30
echr.coe.int – publishing@echr.coe.int

Kiadóhivatal

ISBN 978-92-871-9961-4 (CoE)
ISBN 978-92-9239-365-6 (FRA)